
Університет економіки та права “КРОК”
Білоцерківський державний аграрний університет

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

ПОВНИЙ КУРС
у схемах та таблицях

Навчальний посібник

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*

Київ
КОНДОР

2005

УДК: 347(07)
ББК67.9(4УКР)308я73
К82

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(Лист МОНУ №14/18.2 – 2076 від 21.09.04)*

Рецензенти:

Стрельбицький М. П. – заслужений працівник освіти України, доктор юридичних наук, професор, проректор Національної академії служби безпеки України;
Азаров Д. С. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу Університету економіки та права “КРОК”.

Автори:

Гіжевський Володимир Казимирович – кандидат юридичних наук, професор, проректор Університету економіки та права “КРОК”;
Кузнєцов Віталій Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри публічно-правових дисциплін юридичного факультету Білоцерківського державного аграрного університету

К82 Кузнєцов В. О., Гіжевський В.К.

Кримінальне право України (повний курс у схемах та таблицях):
Навчальний посібник.– К.: Кондор, 2005. – 459 с.

ISBN 966-8251-77-6

Видання структурно-логічних схем і таблиць з кримінального права України дозволить студентам юридичних факультетів вузів глибше засвоїти характер та кримінально-правову природу питань, які розглядаються, й досконало оволодіти такою спеціальністю, як правознавство. Що стосується практичних працівників правозастосовних органів, то такий посібник дозволить заощадити час, особливо коли необхідно терміново здійснити аналіз події, кваліфікувати те чи інше діяння.

Видання розраховане на викладачів та студентів юридичних факультетів, працівників правозастосовних органів, а також на широке коло читачів, які цікавляться питаннями кримінального права.

ISBN 966-8251-77-6

© Кузнєцов В. О., Гіжевський В.К. 2005
© Кондор, 2005

Зміст

Передмова	20
Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	21
1. Поняття кримінального права.....	21
2. Поняття предмету кримінального права.....	21
3. Функції кримінального права.....	22
5. Мета і метод кримінально-правового регулювання.....	23
6. Структура кримінального права.....	23
Розділ II. ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	24
1. Поняття кримінального закону.....	24
2. Завдання кримінального закону.....	25
3. Поняття кримінально правової норми та її структура.....	25
4. Види кримінально-правових норм.....	26
5. Принципи дії компромісних норм.....	26
6. Дія кримінального закону в часі.....	27
7. Зворотня дія закону про кримінальну відповідальність.....	27
8. Дія кримінального закону в просторі.....	28
9. Принципи дії кримінального закону.....	29
10. Територіальний принцип дії кримінального закону.....	30
11. Структура статей Особливої частини Кримінального кодексу України.....	31
12. Види диспозицій.....	31
13. Види санкцій.....	32
14. Структура Кримінального кодексу України.....	32
15. Варіанти змін стандартних обсягів санкцій.....	33
Розділ III. ЗЛОЧИН	34
1. Поняття злочину.....	34
2. Ознаки злочину.....	35
3. Відмінність злочинів від правопорушень.....	36
4. Складний злочин.....	37
Розділ IV. СКЛАД ЗЛОЧИНУ	38
1. Поняття і елементи складу злочину.....	38
2. Склад злочину – юридична конструкція злочину.....	39
3. Значення складу злочину.....	39
4. Види складів злочину.....	40

5. Класифікація складів злочину.....	40
6. Конструкція складів злочину.....	41
7. Кваліфікація злочину.....	42
8. Значення кваліфікації злочину.....	43
9. Конкуренція норм.....	43
Розділ V. ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ	44
1. Поняття і значення об'єкта злочину.....	44
2. Структура об'єкта злочину та його компоненти	44
3. Відмінність об'єкта злочину від предмета злочину.....	45
4. Види об'єктів	46
5. Спеціальні предмети	46
Розділ VI. ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ	47
1. Поняття і ознаки об'єктивної сторони злочину.....	47
2. Значення об'єктивної сторони злочину	48
3. Поняття і форми суспільно небезпечного діяння	48
4. Поняття і види наслідків	49
5. Причинний зв'язок	49
6. Схема причинного зв'язку	50
Розділ VII. МНОЖИННІСТЬ ЗЛОЧИНІВ	51
1. Ознаки множинності злочинів	51
2. Умови множинності злочинів	51
3. Форми множинності злочинів	52
4. Види сукупності злочинів	52
5. Види рецидиву злочинів	53
6. Умови рецидиву злочинів	53
Розділ VIII. СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ	54
1. Види суб'єктів злочину	54
2. Спеціальний суб'єкт злочину	55
3. Поняття і критерії осудності	56
4. Критерії неосудності	57
Розділ IX. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	58
1. Поняття та підстави кримінальної відповідальності	58
2. Загальні умови кримінальної відповідальності	59
3. Принципи кримінальної відповідальності	60
4. Кримінальна відповідальність осіб, які вчинили злочин у стані сп'яніння.....	60
Розділ X. СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ	61
1. Поняття суб'єктивної сторони складу злочину	61
2. Форми вини	62
3. Основні питання визначення вини	63
4. Відмінність непрямого умислу від необережності	63
5. Мотив і мета злочину	64
6. Кримінально-правове значення мотиву і мети злочину	64

7. Складна (подвійна) форма вини	65
8. Невинне заподіяння шкоди	65
Розділ XI. СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ	66
1. Стадії вчинення злочину	66
2. Стадії розвитку злочинної діяльності	67
3. Ознаки замаху	68
4. Юридична помилка	68
5. Фактична помилка	69
6. Добровільна відмова від вчинення злочину	70
7. Дійове каяття	71
Розділ XII. СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ.....	72
1. Поняття і ознаки співучасті	72
2. Форми співучасті	73
3. Види співучасників злочину	74
Розділ XIII. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ.....	75
1. Поняття обставин, що виключають злочинність діяння	75
2. Крайня необхідність	76
3. Умови правомірності крайньої необхідності	77
4. Фізичний примус	77
5. Психічний примус	78
6. Діяння, пов'язане з ризиком	78
Розділ XIV. ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ	79
1. Поняття та мета покарання	79
2. Система покарань	79
3. Види покарань	80
4. Довічне позбавлення волі	80
5. Основні та додаткові покарання	81
6. Позбавлення волі на певний строк	82
7. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.....	82
8. Обмеження волі	83
9. Арешт	83
10. Конфіскація майна.....	84
11. Штраф.....	84
Розділ XV. ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ.....	85
1. Загальні засади призначення покарання.....	86
2. Обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання.....	87
3. Призначення покарання за незакінчений злочин.....	89
4. Призначення покарання за злочини, вчинені у співучасті	90
5. Призначення покарання при рецидиві злочинів	91
6. Призначення покарання за сукупністю злочинів	92
7. Призначення покарання за сукупністю вироків	94
8. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього	

ув'язнення.....	96
9. Обчислення строків покарання	97
Розділ XVI. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ.....	98
1. Звільнення від відбування покарання з випробуванням	98
2. Поняття звільнення від кримінальної відповідальності	99
3. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності	100
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям	101
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим	102
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки	103
7. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.....	104
8. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з закінченням строків давності	105
9. Види підстав звільнення від кримінальної відповідальності	106
10. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання	107
11. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким	108
12. Звільнення від покарання за хворобою	109
13. Звільнення від покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років	110
14. Звільнення від відбування покарання у зв'язку з закінченням строків давності виконання обвинувального вироку	111
Розділ XVII. АМНІСТІЯ. ПОМИЛУВАННЯ. СУДИМІСТЬ	112
1. Амністія	112
2. Помилування	112
3. Поняття судимості	113
4. Ознаки судимості	114
Розділ XVIII. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕ ПОВНОЛІТНІХ	115
1. Кримінальна відповідальність неповнолітніх	115
2. Призначення покарання неповнолітнім	115
3. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру	116
4. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання	117
5. Погашення та зняття судимості	118
6. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності.....	119
Розділ XIX ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ	120
1. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру	120
2. Види примусових заходів медичного характеру	120

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Розділ I ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	121
Стаття 109. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади.....	121
Стаття 110. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України.....	122
Стаття 111. Державна зрада.....	123
Стаття 112. Посягання на життя державного чи громадського діяча.....	124
Стаття 113. Диверсія.....	125
Стаття 114. Шпигунство.....	126
Розділ II. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ.....	127
Стаття 115. Умисне вбивство.....	127
Стаття 116. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання.....	128
Стаття 117. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини	129
Стаття 118. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.....	130
Стаття 119. Вбивство через необережність.....	131
Стаття 120. Доведення до самогубства	132
Стаття 121. Умисне тяжке тілесне ушкодження.....	133
Стаття 122. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження.....	134
Стаття 123. Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання.....	135
Стаття 124. Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.....	136
Стаття 125. Умисне легке тілесне ушкодження.....	137
Стаття 126. Побой і мордування.....	138
Стаття 127. Каткування.....	139
Стаття 128. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження.....	140
Стаття 129. Погроза вбивством.....	141
Стаття 130. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.....	142
Стаття 131. Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.....	143
Стаття 132. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.....	144
Стаття 133. Зараження венеричною хворобою.....	145
Стаття 134. Незаконне проведення абортів.....	146
Стаття 135. Залишення в небезпеці.....	147
Стаття 136. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.....	148

Стаття 137. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей.....	149
Стаття 138. Незаконна лікувальна діяльність.....	150
Стаття 139. Ненадання допомоги хворому медичним працівником.....	151
Стаття 140. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником.....	152
Стаття 141. Порушення прав пацієнта	153
Стаття 142. Незаконне проведення дослідів над людиною.....	154
Стаття 143. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини.....	155
Стаття 144. Насильницьке донорство	156
Стаття 145. Незаконне розголошення лікарської таємниці.....	157
Розділ III. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ.....	158
Стаття 146. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини.....	158
Стаття 147. Захоплення заручників.....	159
Стаття 148. Підміна дитини.....	160
Стаття 149. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини.....	161
Стаття 150. Експлуатація дітей.....	162
Стаття 151. Незаконне поміщення в психіатричний заклад.....	163
Розділ IV. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ.....	164
Стаття 152. Згвалтування.....	164
Стаття 153. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом.....	165
Стаття 154. Примушування до вступу в статевий зв'язок	166
Стаття 155. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості.....	167
Стаття 156. Розбещення неповнолітніх.....	168
Розділ V. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА...169	169
Стаття 157. Перешкоджання здійсненню виборчого права.....	169
Стаття 158. Неправомірне використання виборчих бюлетенів, підлог виборчих документів або неправильний підрахунок голосів чи неправильне оголошення результатів виборів.....	170
Стаття 159. Порушення таємниці голосування.....	171
Стаття 160. Порушення законодавства про референдум.....	172
Стаття 161. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії.....	173
Стаття 162. Порушення недоторканності житла.....	174
Стаття 163. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер.....	175
Стаття 164. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей	176
Стаття 165. Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних	

батьків.....	177
Стаття 166. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування.....	178
Стаття 167. Зловживання опікунськими правами.....	179
Стаття 168. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння).....	180
Стаття 169. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння).....	181
Стаття 170. Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій.....	182
Стаття 171. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів....	183
Стаття 172. Грубе порушення законодавства про працю.....	184
Стаття 173. Грубе порушення угоди про працю.....	185
Стаття 174. Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку.....	186
Стаття 175. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат.....	187
Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав.....	188
Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію.....	189
Стаття 178. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків.....	190
Стаття 179. Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь.....	191
Стаття 180. Перешкоджання здійсненню релігійного обряду.....	192
Стаття 181. Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів.....	193
Стаття 182. Порушення недоторканності приватного життя.....	194
Стаття 183. Порушення права на отримання освіти.....	195
Стаття 184. Порушення права на безоплатну медичну допомогу.....	196
Розділ VI. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ.....	197
Стаття 185. Крадіжка.....	197
Стаття 186. Грабіж.....	198
Стаття 187. Розбій.....	199
Стаття 188. Викрадення шляхом демонтажу та іншим засобом електричних мереж, кабельних ліній зв'язку та їх обладнання.....	200
Стаття 189. Вимагання.....	201
Стаття 190. Шахрайство.....	202
Стаття 191. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.....	203
Стаття 192. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.....	204
Стаття 193. Привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї.....	205
Стаття 194. Умисне знищення або пошкодження майна.....	206
Стаття 195. Погроза знищення майна.....	207
Стаття 196. Необережне знищення або пошкодження майна.....	208
Стаття 197. Порушення обов'язків щодо охорони майна.....	209

Стаття 198. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом.....	210
Розділ VII. ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	211
Стаття 199. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї.....	211
Стаття 200. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення.....	212
Стаття 201. Контрабанда.....	213
Стаття 202. Порушення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю.....	214
Стаття 203. Зайняття забороненими видами господарської діяльності.....	215
Стаття 204. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів.....	216
Стаття 206. Протидія законній господарській діяльності.....	217
Стаття 207. Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті.....	218
Стаття 208. Незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків.....	219
Стаття 209. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.....	220
Стаття 210. Порушення законодавства про бюджетну систему України.....	221
Стаття 211. Видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку.....	222
Стаття 212. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів.....	223
Стаття 213. Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом.....	224
Стаття 214. Порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння.....	225
Стаття 215. Підроблення знаків поштової оплати і проїзних квитків.....	226
Стаття 216. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок.....	227
Стаття 217. Незаконне виготовлення, збут або використання державного пробірнього клейма.....	228
Стаття 218. Фіктивне банкрутство.....	229
Стаття 219. Доведення до банкрутства.....	230
Стаття 220. Приховування стійкої фінансової неспроможності.....	231
Стаття 221. Незаконні дії у разі банкрутства.....	232
Стаття 222. Шахрайство з фінансовими ресурсами.....	233
Стаття 223. Порушення порядку випуску (емісії) та обігу цінних паперів.....	234
Стаття 224. Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів.....	235
Стаття 225. Обман покупців та замовників.....	236
Стаття 226. Фальсифікація засобів вимірювання.....	237

Стаття 227. Випуск або реалізація недоброякісної продукції.....	238
Стаття 228. Примушування до антиконкурентних узгоджених дій.....	239
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару.....	240
Стаття 230. Порушення антимонопольного законодавства.....	241
Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю.....	242
Стаття 232. Розголошення комерційної таємниці.....	243
Стаття 233. Незаконна приватизація державного, комунального майна.....	244
Стаття 234. Незаконні дії щодо приватизаційних паперів.....	245
Стаття 235. Недотримання особою обов'язкових умов щодо приватизації державного, комунального майна або підприємств та їх подальшого використання.....	246
Розділ VIII. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ.....	247
Стаття 236. Порушення правил екологічної безпеки.....	247
Стаття 237. Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення.....	248
Стаття 238. Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення.....	249
Стаття 239. Забруднення або псування земель.....	250
Стаття 240. Порушення правил охорони надр.....	251
Стаття 241. Забруднення атмосферного повітря.....	252
Стаття 242. Порушення правил охорони вод.....	239
Стаття 243. Забруднення моря.....	240
Стаття 244. Порушення законодавства про континентальний шельф України.....	241
Стаття 245. Знищення або пошкодження лісових масивів.....	242
Стаття 246. Незаконна порубка лісу.....	243
Стаття 247. Порушення законодавства про захист рослин.....	244
Стаття 248. Незаконне полювання.....	245
Стаття 249. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.....	246
Стаття 250. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів.....	247
Стаття 251. Порушення ветеринарних правил.....	248
Стаття 252. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду.....	249
Стаття 253. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля.....	250
Стаття 254. Безгосподарське використання земель.....	251
Розділ IX. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ.....	252
Стаття 255. Створення злочинної організації.....	252
Стаття 256. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності.....	253
Стаття 257. Бандитизм.....	254

Стаття 258. Терористичний акт	255
Стаття 259. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.....	256
Стаття 260. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.....	257
Стаття 261. Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення.....	258
Стаття 262. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем.....	259
Стаття 263. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.....	260
Стаття 264. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів.....	261
Стаття 265. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами.....	262
Стаття 266. Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали.....	263
Стаття 267. Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами.....	264
Стаття 268. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини.....	265
Стаття 269. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин.....	266
Стаття 270. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.....	267
Розділ X. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА.....	268
Стаття 271. Порушення вимог законодавства про охорону праці.....	268
Стаття 272. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою.....	269
Стаття 273. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах.....	270
Стаття 274. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки.....	271
Стаття 275. Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд.....	272
Розділ XI. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ.....	273
Стаття 276. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту.....	273
Стаття 277. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів.....	274
Стаття 278. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна.....	275
Стаття 279. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства.....	276
Стаття 280. Примушування працівника транспорту до невиконання своїх	

службових обов'язків.....	277
Стаття 281. Порушення правил повітряних польотів.....	278
Стаття 282. Порушення правил використання повітряного простору.....	279
Стаття 283. Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда.....	280
Стаття 284. Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха.....	281
Стаття 285. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден.....	282
Стаття 286. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.....	283
Стаття 287. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації.....	284
Стаття 288. Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху.....	285
Стаття 289. Незаконне заволодіння транспортним засобом.....	286
Стаття 290. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу.....	287
Стаття 291. Порушення чинних на транспорті правил.....	288
Стаття 292. Пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафто-продуктопроводів.....	289
Розділ XII. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ.....	304
Стаття 293. Групове порушення громадського порядку.....	304
Стаття 294. Масові заворушення.....	305
Стаття 295. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку.....	306
Стаття 296. Хуліганство.....	307
Стаття 297. Наруга над могилою.....	308
Стаття 298. Нищення, руйнування чи псування пам'яток історії або культури.....	309
Стаття 299. Жорстоке поводження з тваринами.....	310
Стаття 300. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості.....	311
Стаття 301. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів.....	312
Стаття 302. Створення або утримання місць розпусти і звідництво.....	313
Стаття 303. Проституція або примушування чи втягнення до заняття проституцією.....	314
Стаття 304. Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність.....	315
Розділ XIII. ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	316
Стаття 305. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.....	316
Стаття 306. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу	

наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.....	317
Стаття 307. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.....	318
Стаття 308. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.....	319
Стаття 309. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту.....	320
Стаття 310. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель.....	321
Стаття 311. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів.....	322
Стаття 312. Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.....	323
Стаття 313. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням.....	324
Стаття 314. Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.....	325
Стаття 315. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.....	326
Стаття 316. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів.....	327
Стаття 317. Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.....	328
Стаття 318. Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів.....	329
Стаття 319. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин.....	330
Стаття 320. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.....	331
Стаття 321. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних і сильнодіючих речовин.....	332
Стаття 322. Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів.....	333
Стаття 323. Спонування неповнолітніх до застосування допінгу.....	334
Стаття 324. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів.....	335
Стаття 325. Порушення правил боротьби з епідеміями.....	336
Стаття 326. Порушення правил поведінки з мікробіологічними або іншими	

біологічними агентами чи токсинами.....	337
Стаття 327. Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції.....	338
Розділ XIV. ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ.....	
Стаття 328. Розголошення державної таємниці.....	339
Стаття 329. Втрата документів, що містять державну таємницю.....	340
Стаття 330. Передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави.....	341
Стаття 331. Незаконне перетинання державного кордону.....	342
Стаття 332. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України.....	343
Стаття 333. Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю.....	344
Стаття 334. Порушення правил міжнародних польотів.....	345
Стаття 335. Ухилення від призову на строкову військову службу.....	346
Стаття 336. Ухилення від призову за мобілізацією.....	347
Стаття 337. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів.....	348
Розділ XV. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН.....	
Стаття 338. Наруга над державними символами.....	349
Стаття 339. Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні.....	350
Стаття 340. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій.....	351
Стаття 341. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд.....	352
Стаття 342. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві.....	353
Стаття 343. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу.....	354
Стаття 344. Втручання у діяльність державного діяча.....	355
Стаття 345. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу.....	356
Стаття 346. Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча.....	357
Стаття 347. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу.....	358
Стаття 348. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця.....	359
Стаття 349. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника.....	360
Стаття 350. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина,	

який виконує громадський обов'язок.....	361
Стаття 351. Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради.....	362
Стаття 352. Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок.....	363
Стаття 353. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи.....	364
Стаття 354. Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації.....	365
Стаття 355. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.....	366
Стаття 356. Самоправство.....	367
Стаття 357. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження.....	368
Стаття 358. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів.....	369
Стаття 359. Незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації.....	370
Стаття 360. Умисне пошкодження ліній зв'язку.....	371
Розділ XVI. ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (КОМП'ЮТЕРІВ), СИСТЕМ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ І МЕРЕЖ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ.....	372
Стаття 361. Незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.....	372
Стаття 362. Викрадення, привласнення, вимагання комп'ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем.....	373
Стаття 363. Порушення правил експлуатації автоматизованих електронно-обчислювальних систем.....	374
Розділ XVII. ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	375
Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем.....	375
Стаття 365. Перевищення влади або службових повноважень.....	376
Стаття 366. Службове підроблення.....	377
Стаття 367. Службова недбалість.....	378
Стаття 368. Одержання хабара.....	379
Стаття 369. Давання хабара.....	380
Стаття 370. Провокація хабара.....	381
Розділ XVIII. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ.....	382
Стаття 371. Завідомо незаконні затримання, привід або арешт.....	382
Стаття 372. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності.....	383

Стаття 373. Примушування давати показання.....	384
Стаття 374. Порушення права на захист.....	385
Стаття 375. Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.....	386
Стаття 376. Втручання в діяльність судових органів.....	387
Стаття 377. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного.....	388
Стаття 378. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного.....	389
Стаття 379. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя.....	390
Стаття 380. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист.....	391
Стаття 381. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.....	392
Стаття 382. Невиконання судового рішення.....	393
Стаття 383. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину.....	394
Стаття 384. Завідомо неправдиве показання.....	395
Стаття 385. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків.....	396
Стаття 386. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку.....	397
Стаття 387. Розголошення даних досудового слідства або дізнання.....	398
Стаття 388. Приховування майна.....	399
Стаття 389. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.....	400
Стаття 390. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі.....	401
Стаття 391. Злісна непокора вимогам адміністрації виправної установи.....	402
Стаття 392. Дії, що дезорганізують роботу виправних установ.....	403
Стаття 393. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти.....	404
Стаття 394. Втеча із спеціалізованого лікувального закладу.....	405
Стаття 396. Приховування злочину.....	406
Стаття 397. Втручання в діяльність захисника чи представника особи.....	407
Стаття 398. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи.....	408
Стаття 399. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи.....	409
Стаття 400. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги.....	410
Розділ XIX. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.....	
Стаття 401. Поняття військового злочину.....	411
Стаття 402. Непокора.....	412
Стаття 403. Невиконання наказу.....	413
Стаття 404. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків.....	414
Стаття 405. Погроза або насильство щодо начальника.....	415
Стаття 406. Порушення статутних правил взаємовідносин між військово-	

службовцями за відсутності відносин підлеглості.....	416
Стаття 407. Самовільне залишення військової частини або місця служби.....	417
Стаття 408. Дезертирство.....	418
Стаття 409. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом.....	419
Стаття 410. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.....	420
Стаття 411. Умисне знищення або пошкодження військового майна.....	421
Стаття 412. Необережне знищення або пошкодження військового майна.....	422
Стаття 413. Марнотратство або втрата військового майна.....	423
Стаття 414. Порушення правил поведіння зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення.....	424
Стаття 415. Порушення правил водіння або експлуатації машин.....	425
Стаття 416. Порушення правил польотів або підготовки до них.....	426
Стаття 417. Порушення правил кораблеводіння.....	427
Стаття 418. Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання.....	428
Стаття 419. Порушення статутних правил несення прикордонної служби.....	429
Стаття 420. Порушення статутних правил несення бойового чергування.....	430
Стаття 421. Порушення статутних правил внутрішньої служби.....	431
Стаття 422. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості.....	432
Стаття 423. Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем.....	433
Стаття 424. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень.....	434
Стаття 425. Недбале ставлення до військової служби.....	435
Стаття 426. Бездіяльність військової влади.....	436
Стаття 427. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни.....	437
Стаття 428. Залишення гинучого військового корабля.....	438
Стаття 429. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю.....	439
Стаття 430. Добровільна здача в полон.....	440
Стаття 431. Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні.....	441
Стаття 432. Мародерство.....	442
Стаття 433. Насильство над населенням у районі воєнних дій.....	443
Стаття 434. Погане поведіння з військовополоненими.....	444
Стаття 435. Незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та зловживання ними.....	445
Розділ XX. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ.....	446
Стаття 436. Пропаганда війни.....	446

Стаття 437. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни.....	447
Стаття 438. Порушення законів та звичаїв війни.....	448
Стаття 439. Застосування зброї масового знищення.....	449
Стаття 440. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення.....	450
Стаття 441. Екоцид.....	451
Стаття 442. Геноцид.....	452
Стаття 443. Посягання на життя представника іноземної держави.....	453
Стаття 444. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист....	454
Стаття 445. Незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.....	455
Стаття 446. Піратство.....	456
Стаття 447. Найманство.....	457
Література.....	458

ПЕРЕДМОВА

Кримінальне право це окрема галузь законодавства та наукова правова дисципліна, система правових знань, переконань, поглядів.

Кримінальний закон, який, виходячи із його особливої специфіки засобів впливу на поведінку осіб, що порушують вимоги закону, потребує вірного застосування. Однією з необхідних умов такого застосування є правильне розуміння положень кримінального права як галузі права та законодавства. Зазначене дає змогу громадянам чітко знати межі правомірної поведінки і дотримуватись їх у повсякденному житті, а працівникам правоохоронних органів ефективно застосовувати норми законодавства з метою захисту прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань. Досягненню цієї мети і присвячено запропоноване видання.

Навчальний посібник підготовлено на основі Кримінального кодексу України 2001 року і відповідної навчальної програми з цієї дисципліни. Він складається з двох частин.

У першій частині навчального посібника шляхом схематичного викладення матеріалу розкрито основний зміст і сутність таких загальних кримінально-правових норм та понять, як: завдання, принципи та чинність кримінального закону; поняття злочину, його видів і стадій; вини та її форм; співучасті у злочині; покарання за вчинений злочин; звільнення від кримінальної відповідальності та покарання; особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх тощо.

В другій частині стисло й конкретизовано подано матеріал, який допоможе систематизувати знання з Особливої частини кримінального права України та засвоїти основи методики й техніки аналізу окремих складів злочину, їх елементи та ознаки.

Структурно-логічні схеми і таблиці не потребують для свого розуміння застосування будь-якого спеціального ключа, їх послідовність співпадає з загально прийнятим викладенням даного курсу.

Сподіваємося, що навчальний посібник дозволить студентам юридичних вищих навчальних закладів і факультетів більш глибоко засвоїти характер та кримінально правову природу питань, що розглядаються, а також допоможе досягти більш значних успіхів в оволодінні такою спеціальністю, як правознавство. Однак для належного, поглибленого вивчення курсу “Кримінальне право і законодавство України” викладеного в навчальному посібнику матеріалу зовсім не достатньо і тому ми рекомендуємо додаткову літературу, список якої додається в кінці книги.

На гашу думку, навчальний посібник буде корисним і для практичних співробітників правоохоронних органів, такт як дозволить зекономити час, особливо коли необхідно в стислі строки здійснити експрес-аналіз події, кваліфікувати те чи інше діяння.

Бажаємо успіхів !

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Поняття кримінального права

ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

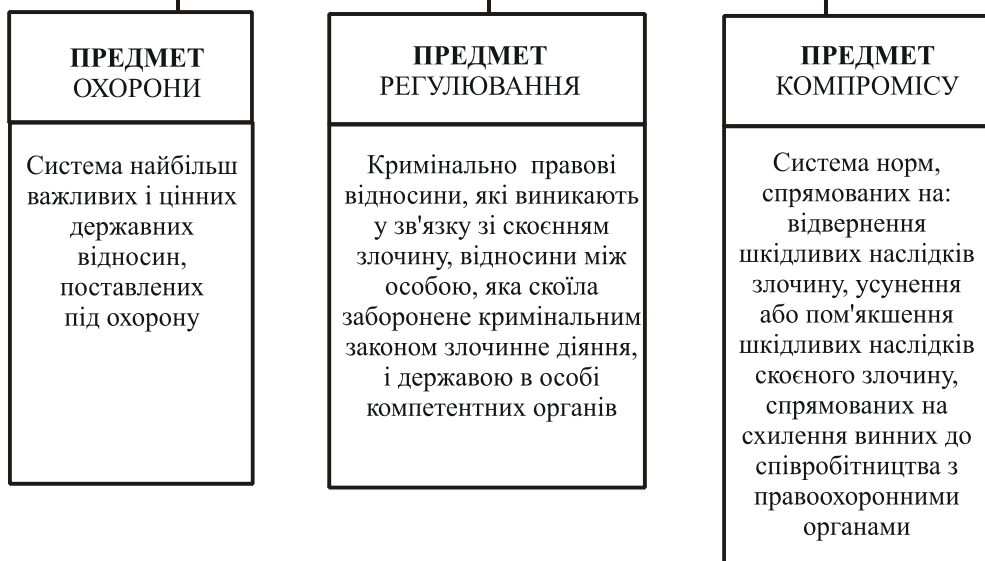
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО – специфічна галузь права, яка об'єднує правові норми, що встановлюють, які діяння є злочинними і які заходи кримінально-правового впливу, включаючи покарання, застосовують до осіб, які їх скоїли, визначає основи кримінальної відповідальності та звільнення від кримінальної відповідальності і покарання

Поняття предмету кримінального права

ПРЕДМЕТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА – це відносини, які виникають внаслідок вчинення злочину і застосування відповідного за формою та змістом покарання за його вчинення

Трипредметна галузь кримінального права

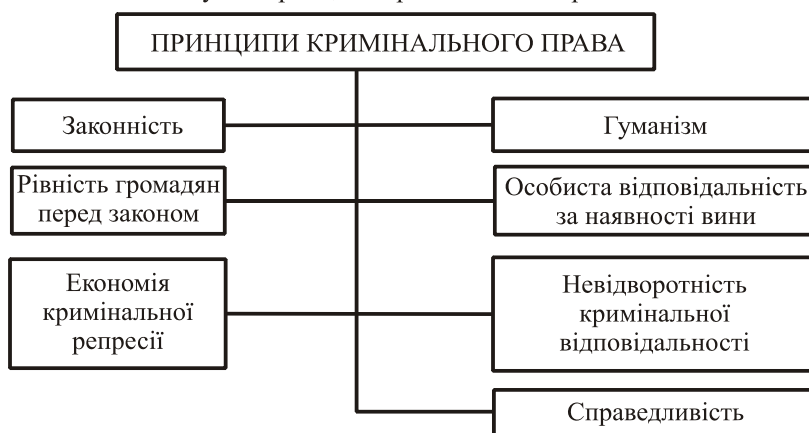
ТРИПРЕДМЕТНА ГАЛУЗЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

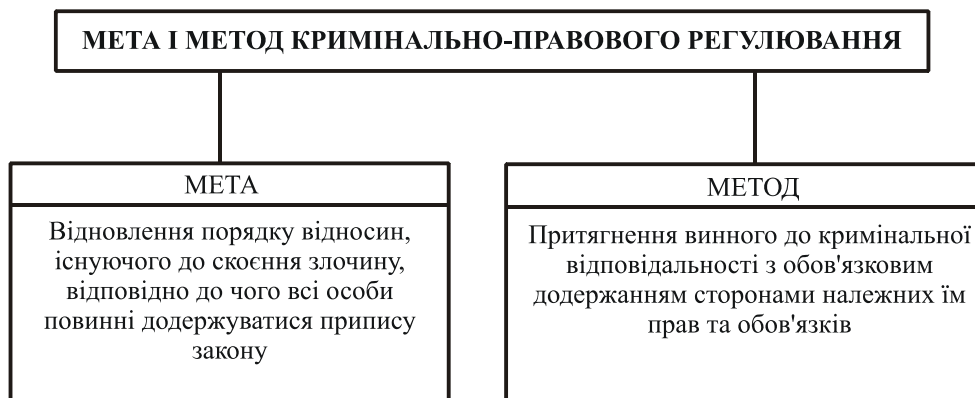
Функції кримінального права

Галузеві принципи кримінального права

Мета і метод кримінально-правового регулювання

Структура кримінального права

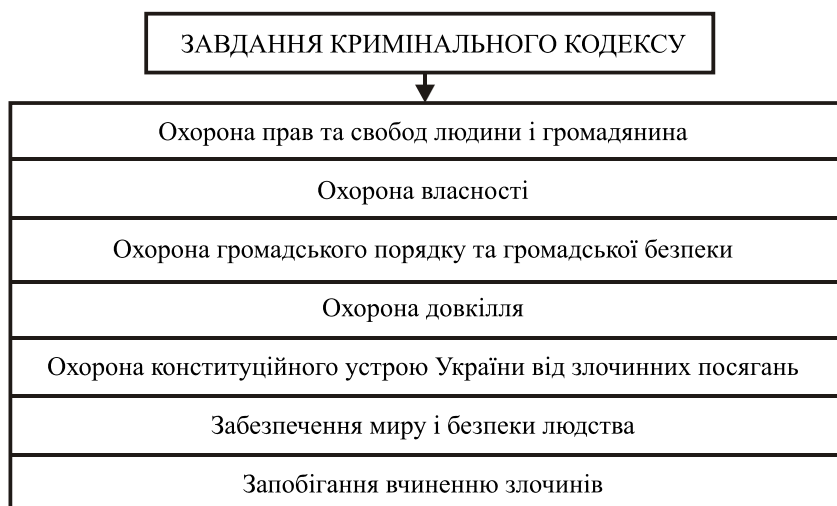

II. ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Поняття кримінального закону

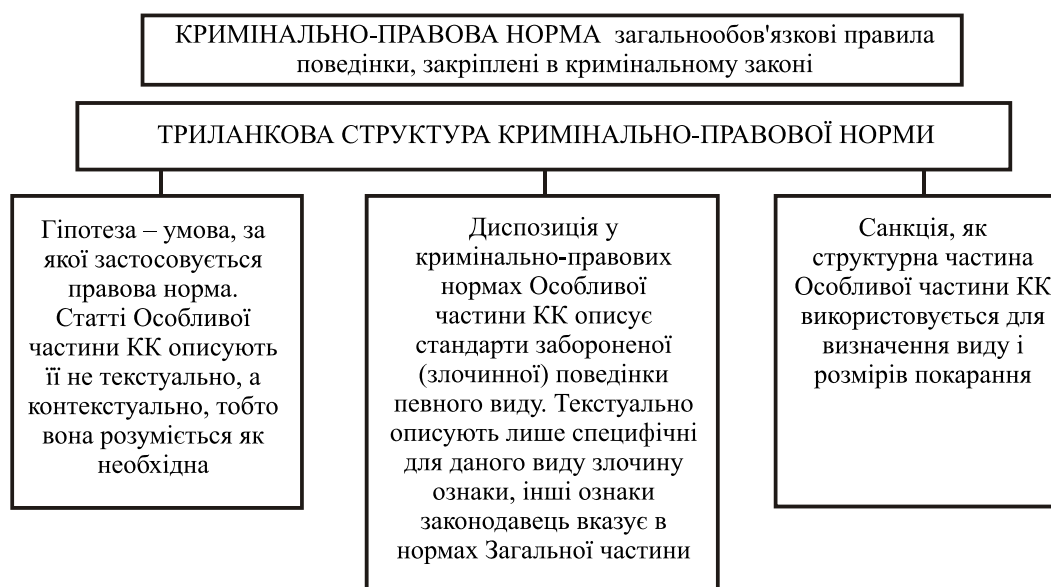

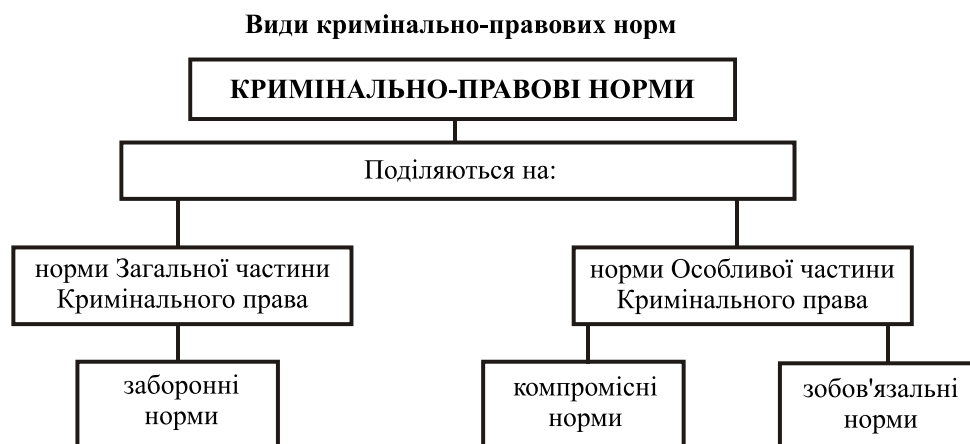
Завдання кримінального закону

Завдання кримінального законодавства і права реалізується через державну політику боротьби зі злочинністю

Поняття кримінально-правової норми та її структура

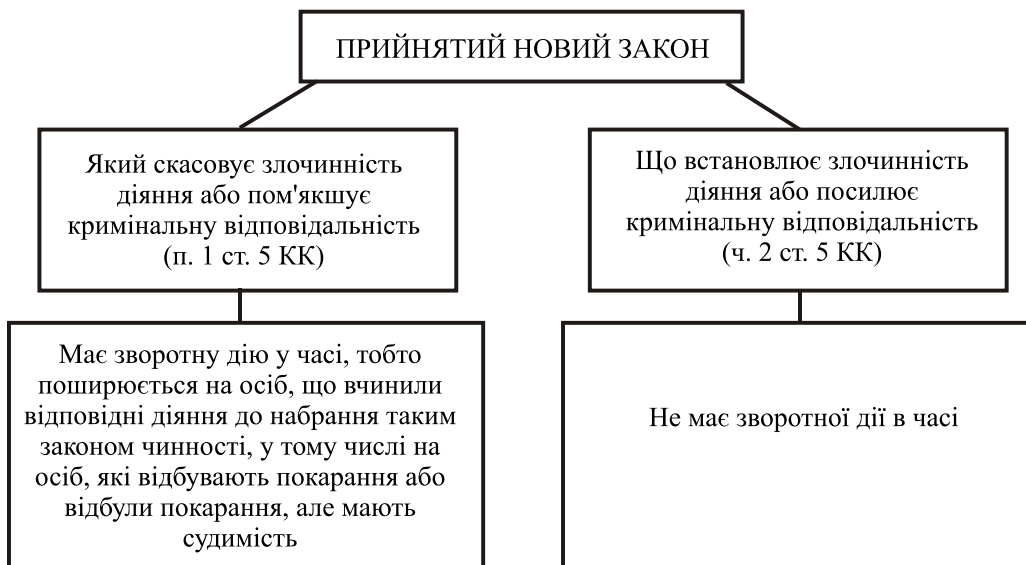

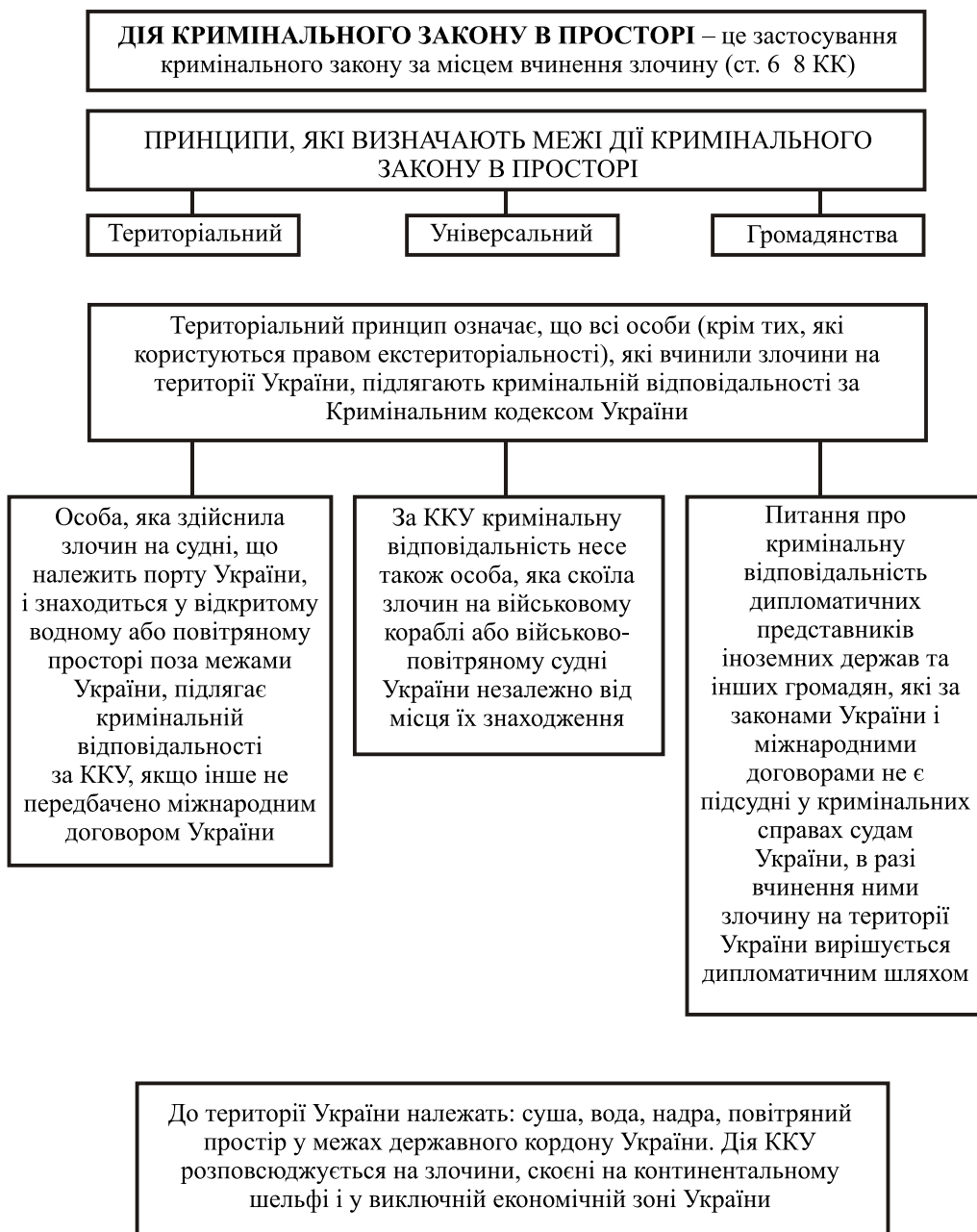
Дія кримінального закону в часі

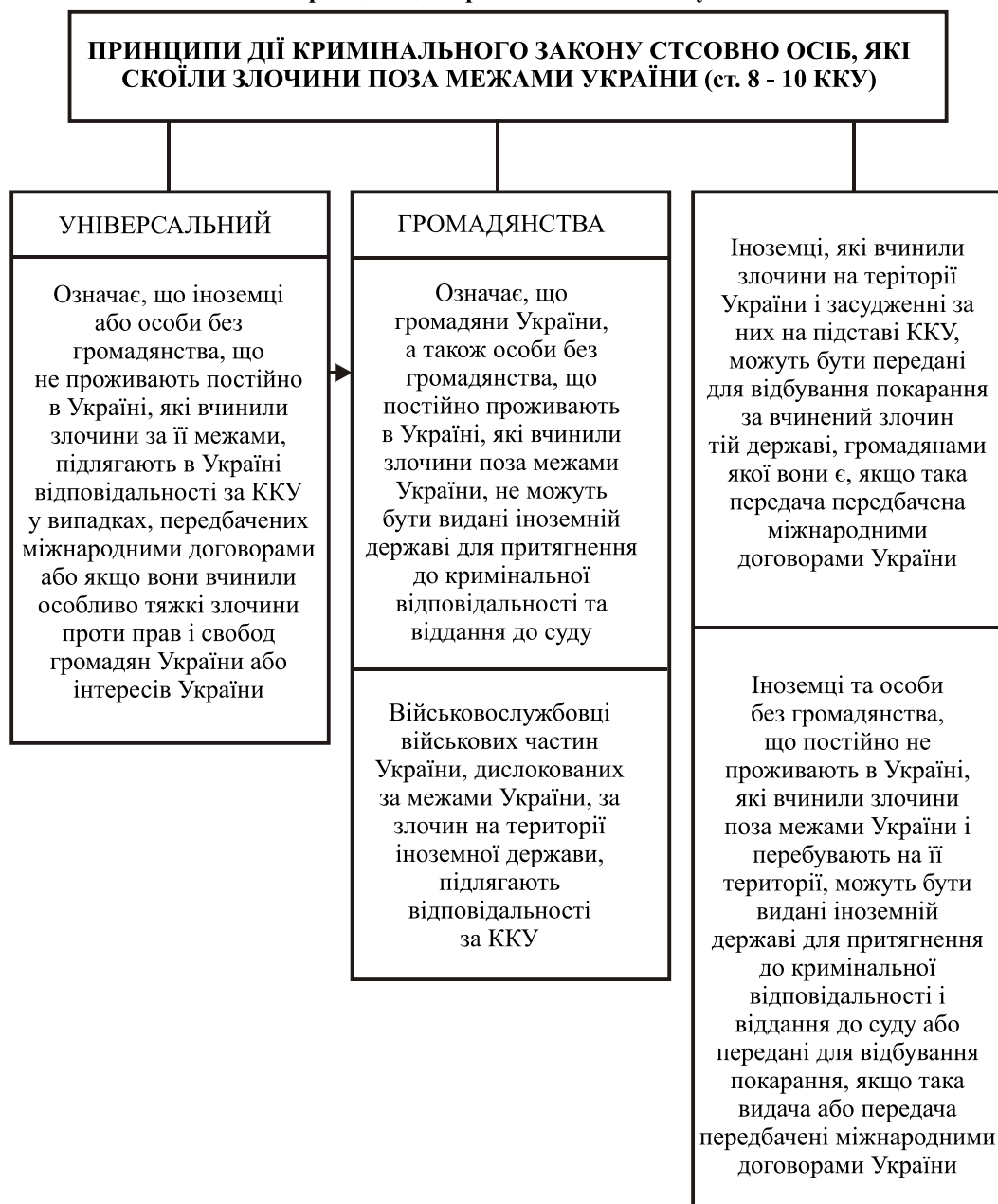
Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність (ст. 5 КК)

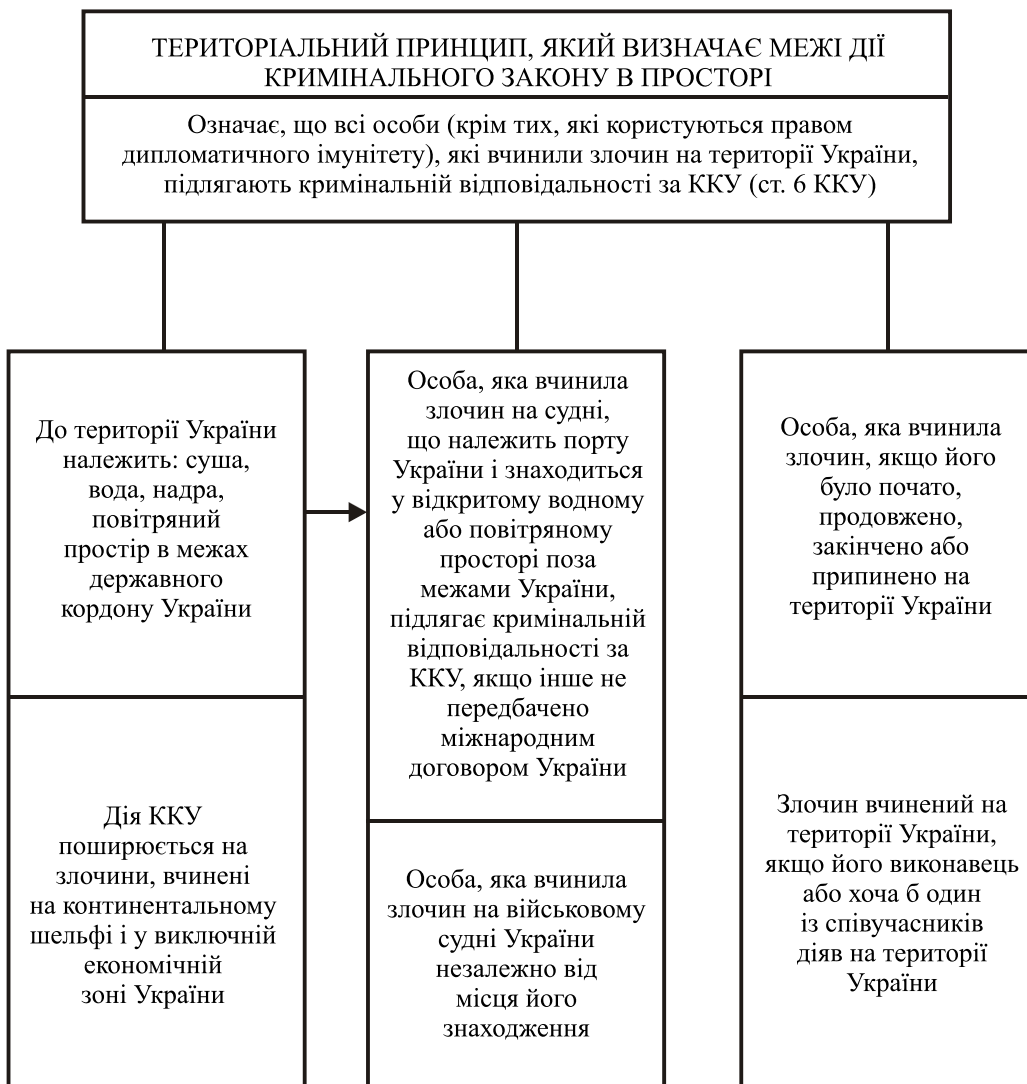
Дія кримінального закону в просторі

Принципи дії кримінального закону

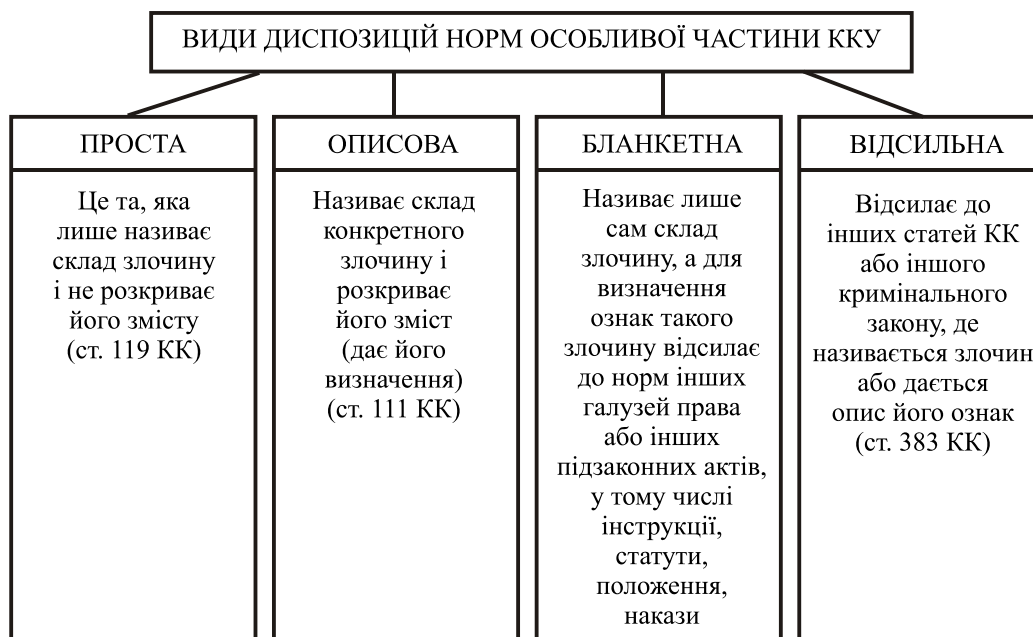
Територіальний принцип дії кримінального закону

Структура статей Особливої частини ККУ

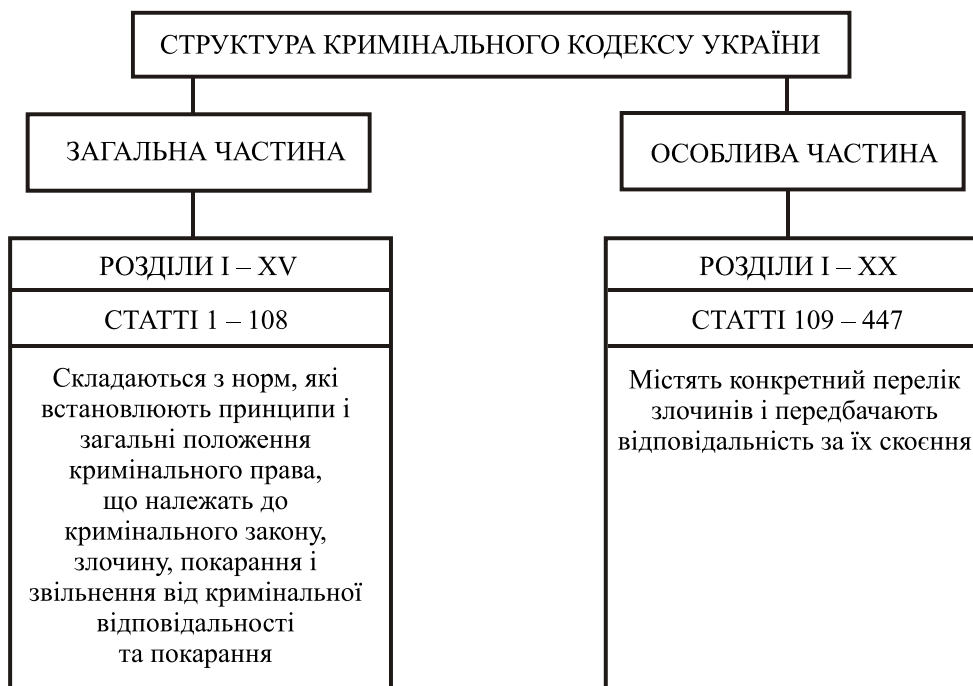
Види диспозицій

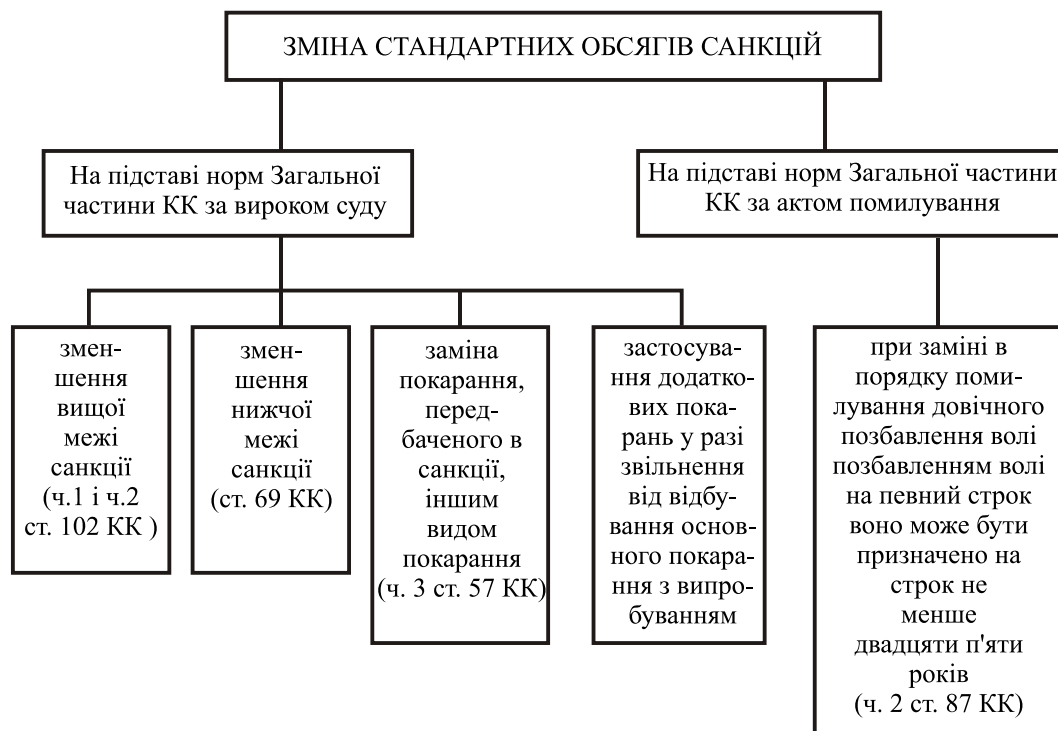
Види санкцій

Структура Кримінального кодексу України

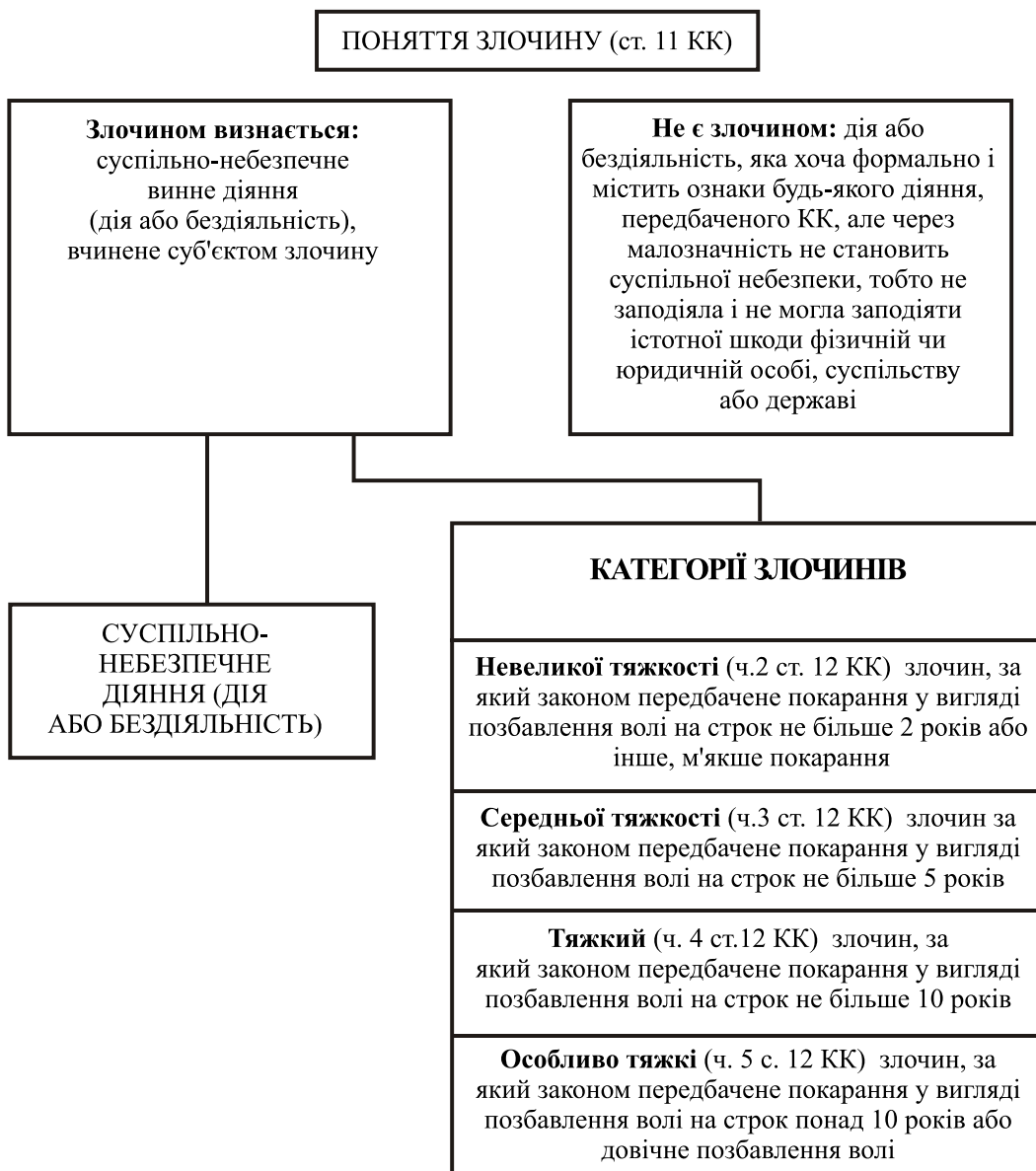
Варіанти змін стандартних обсягів санкцій

III. ЗЛОЧИН, ЙОГО ВИДИ ТА СТАДІЇ

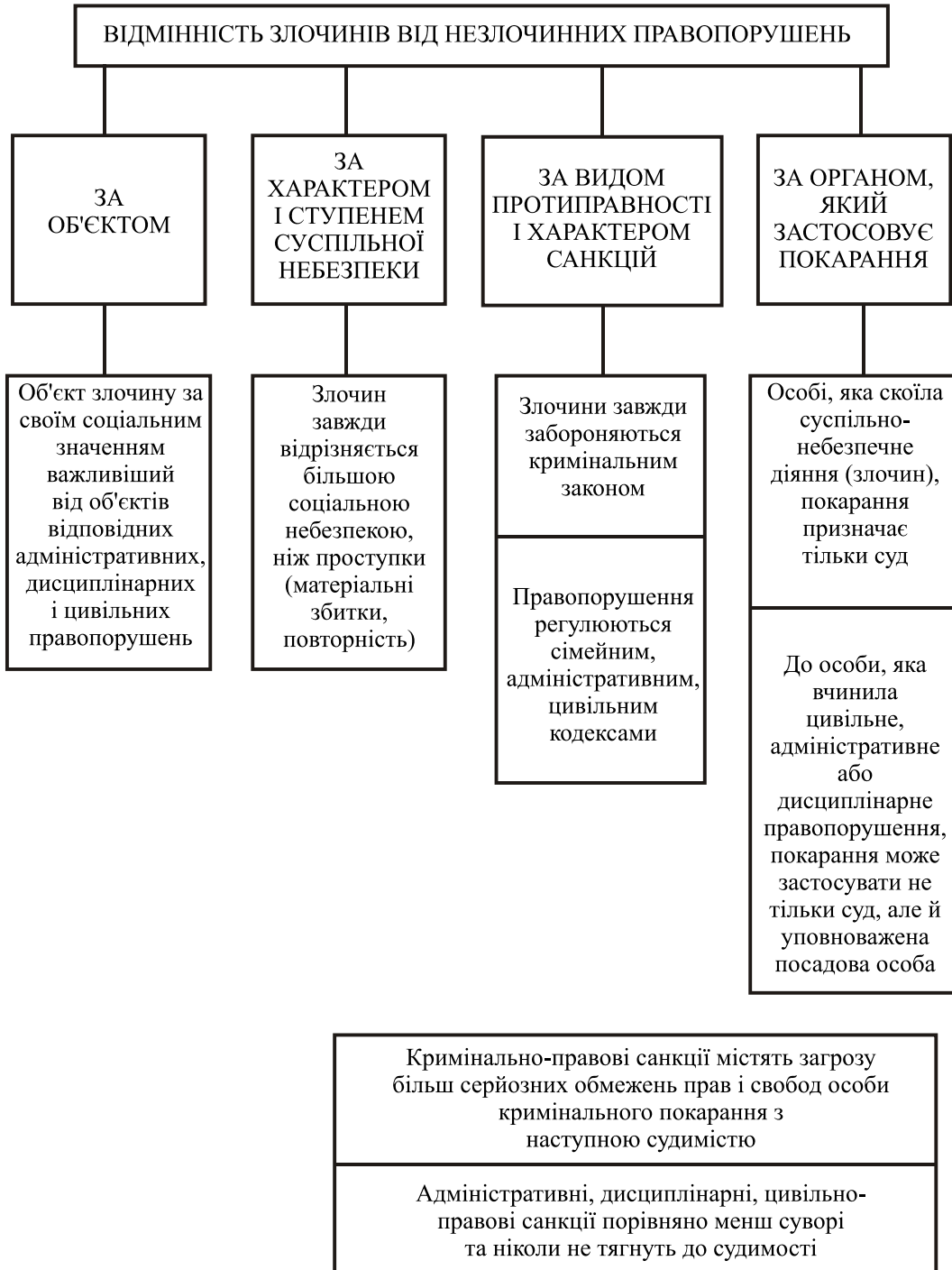
ЗЛОЧИН ТА ЙОГО ВИДИ

Поняття злочину

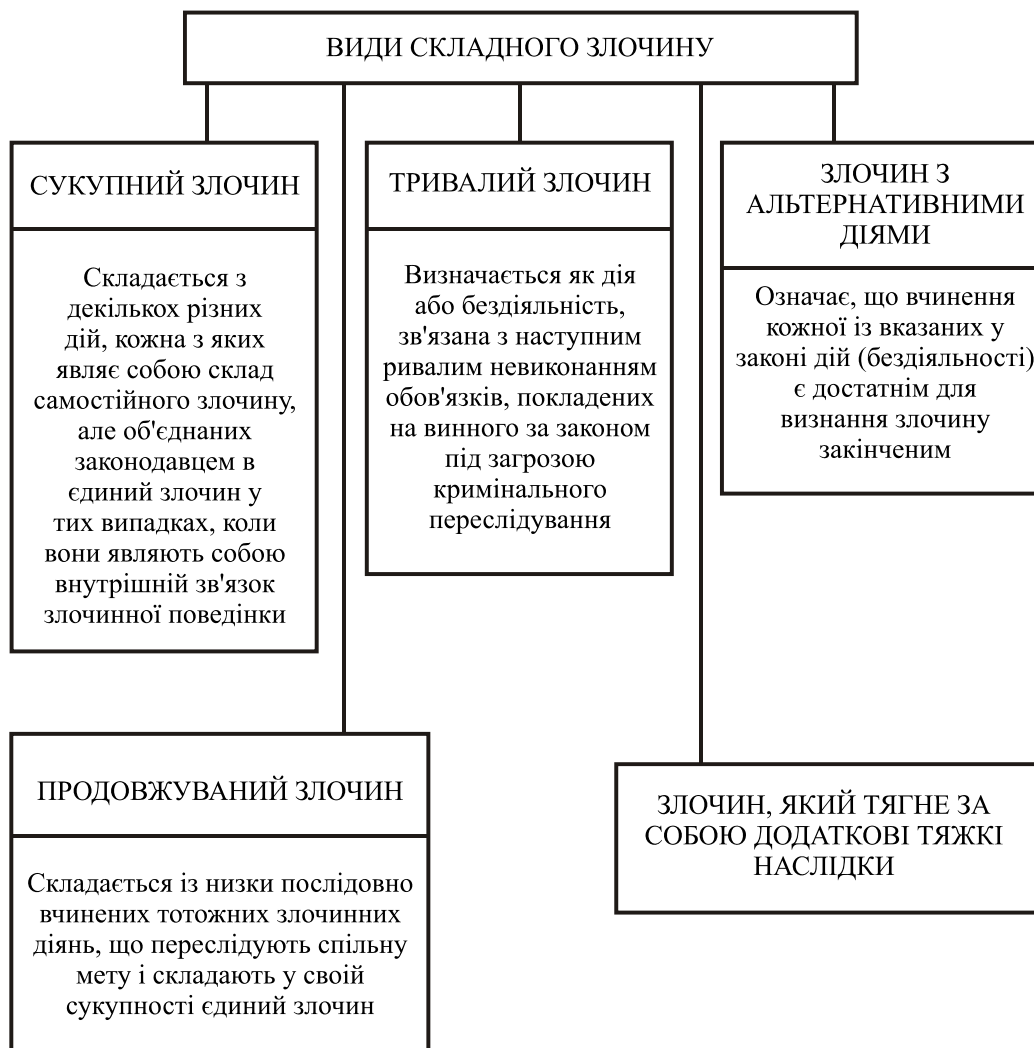

Відмінність злочинів від правопорушень

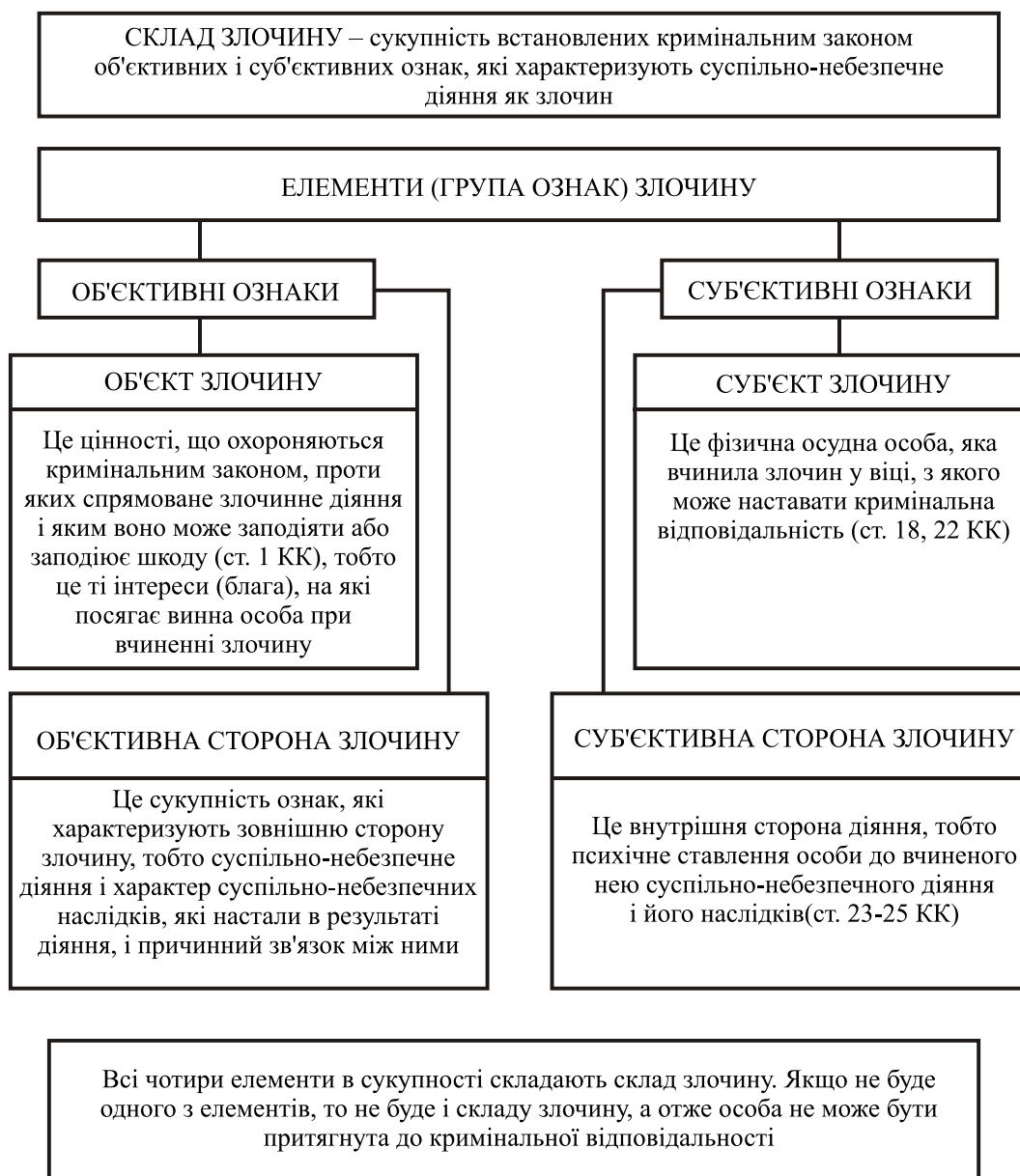

Складний злочин

IV. СКЛАД ЗЛОЧИНУ

Поняття і елементи складу злочину

Склад злочину юридична конструкція злочину

ОБ'ЄКТ	ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА	СУБ'ЄКТ	СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА
Загальний	*Діяння (дія, бездіяльність) *Причинний зв'язок *Наслідки	*Загальний *Спеціальний	*Вина (умисел, необережність, змішана) *Мотив *Мета *Емоції
Родовий	Спосіб	Фізична особа	
Видовий	Час	Вік (14, 16, 18, 25)	
Безпосередній	Місце	Осудність, обмежена осудність	
Предмет	Обстановка		
Потерпілий	Засоби, знаряддя		

Значення складу злочину

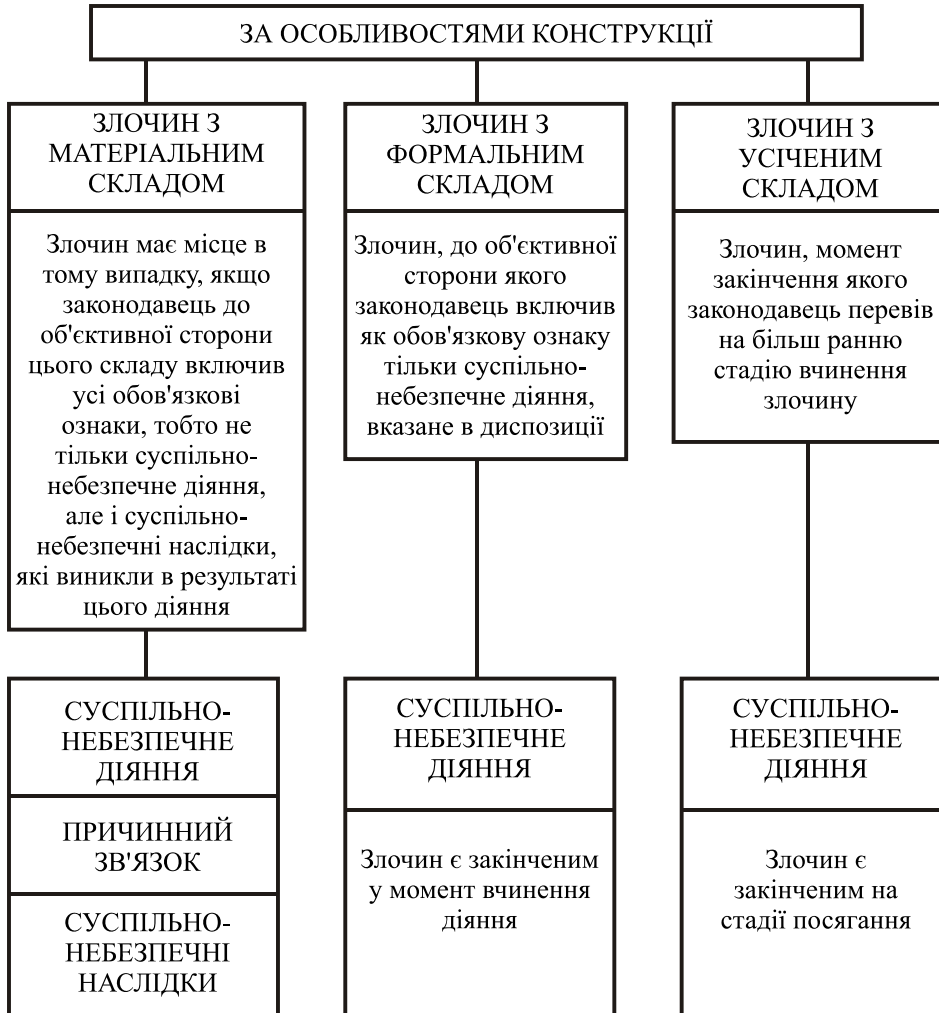
Види складів злочину

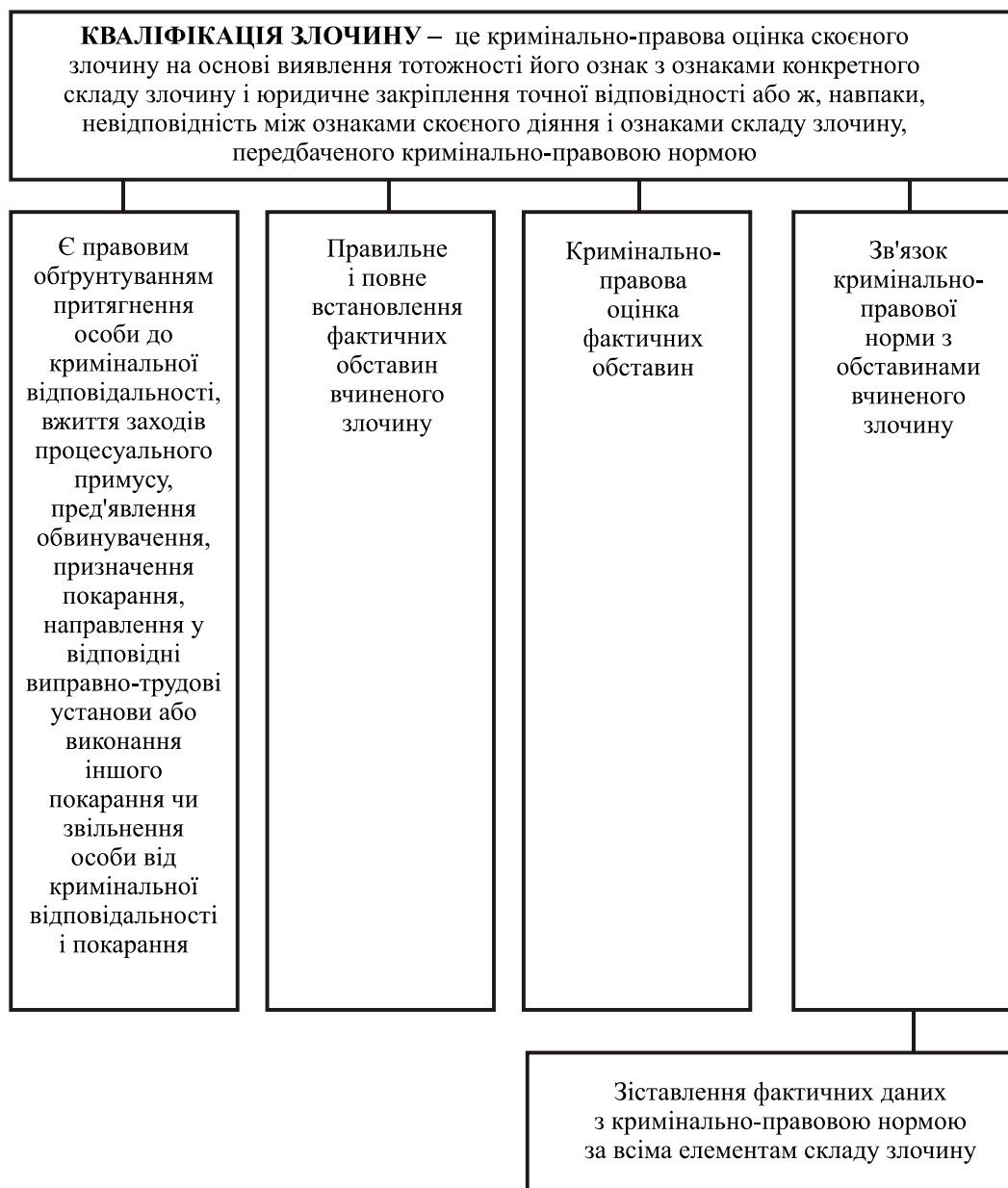
Класифікація складів злочину

За суспільною небезпечністю	За конструкцією	За наслідками
Основний (без пом'якшуючих та обтяжуючих обставин)	Матеріальний	З фізичною шкодою (ст. 115, 121, 122, 125 КК)
Привілейований (основний + пом'якшуючі обставини)	Формальний	З матеріальною шкодою (ст.185, 186.190КК)
Кваліфікований (основний + обтяжуючі обставини)	Усічений	З ідеологічною, політичною шкодою (ст.111,112,114 КК)
Особливо кваліфікований (основний + особливо обтяжуючі обставини)		Без шкоди (моральна шкода – її відшкодування в цивільно-правовому порядку) (ст. 109,132 КК)

Конструкції складів злочину

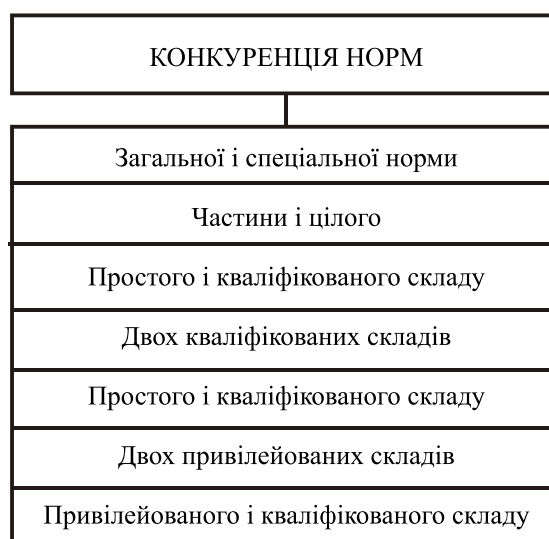
Кваліфікація злочину

Значення кваліфікації злочину

Конкуренція норм

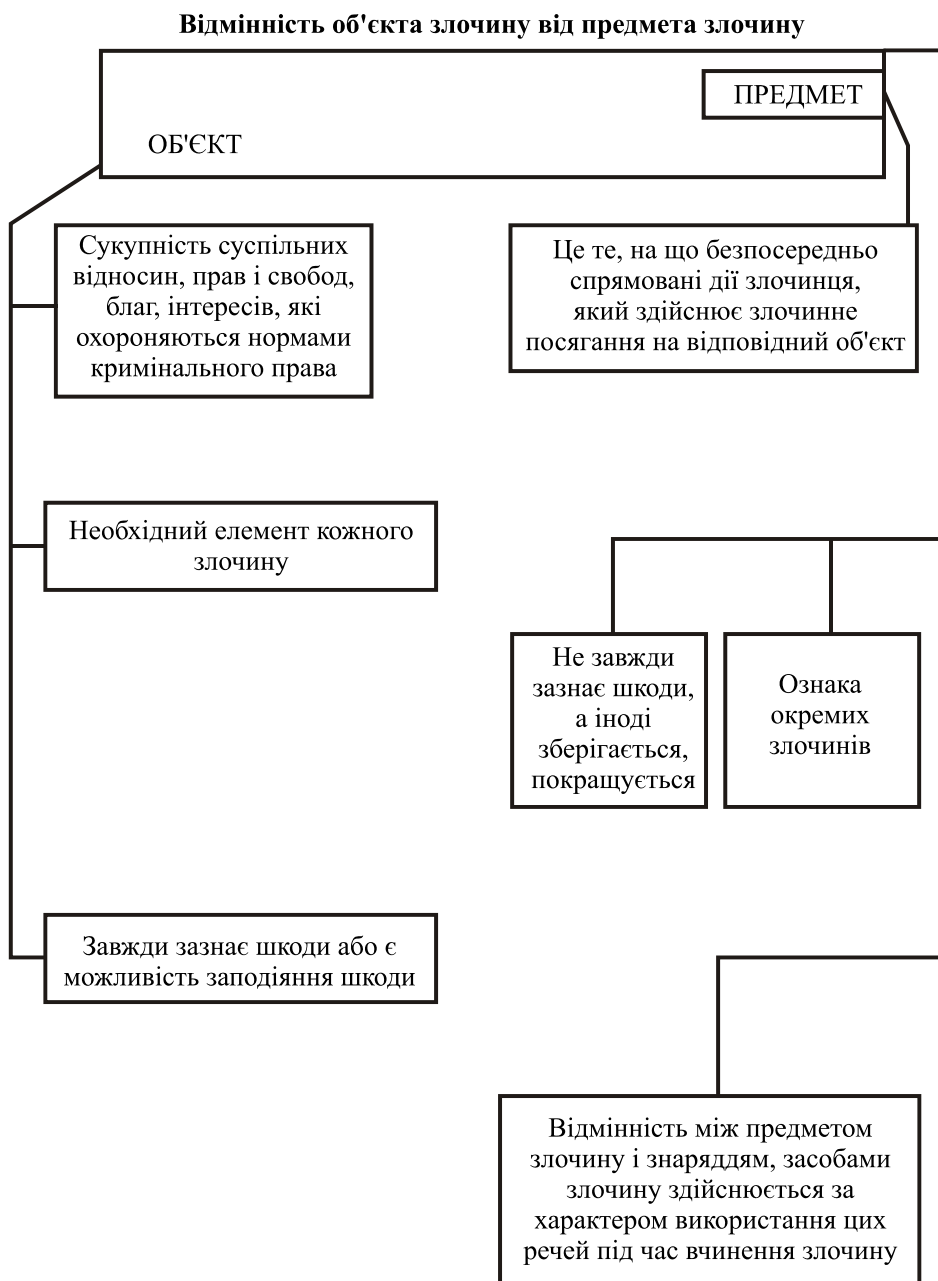
V. ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

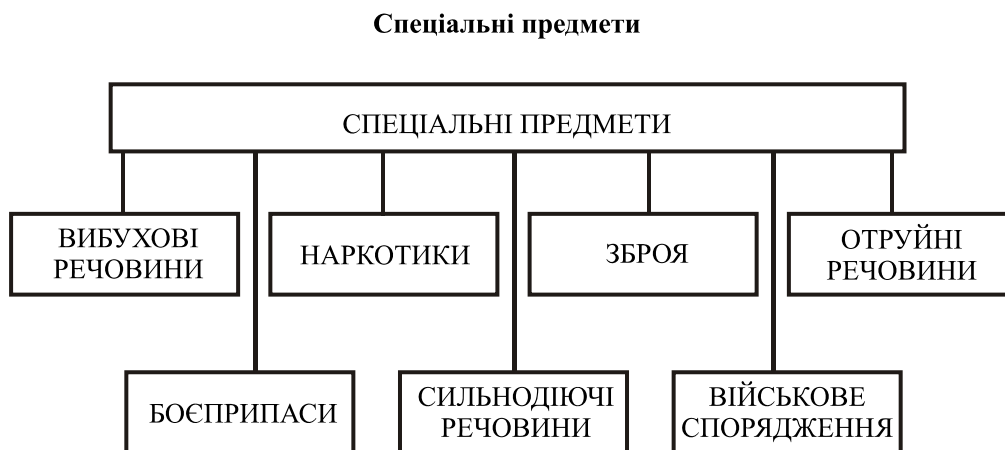
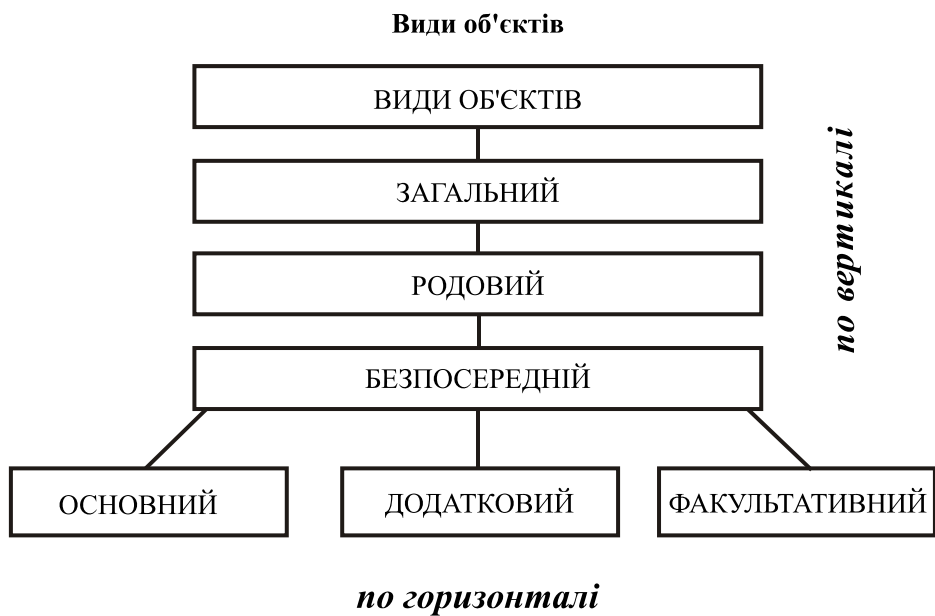
Поняття і значення об'єкта злочину

Структура об'єкта злочину та його компоненти

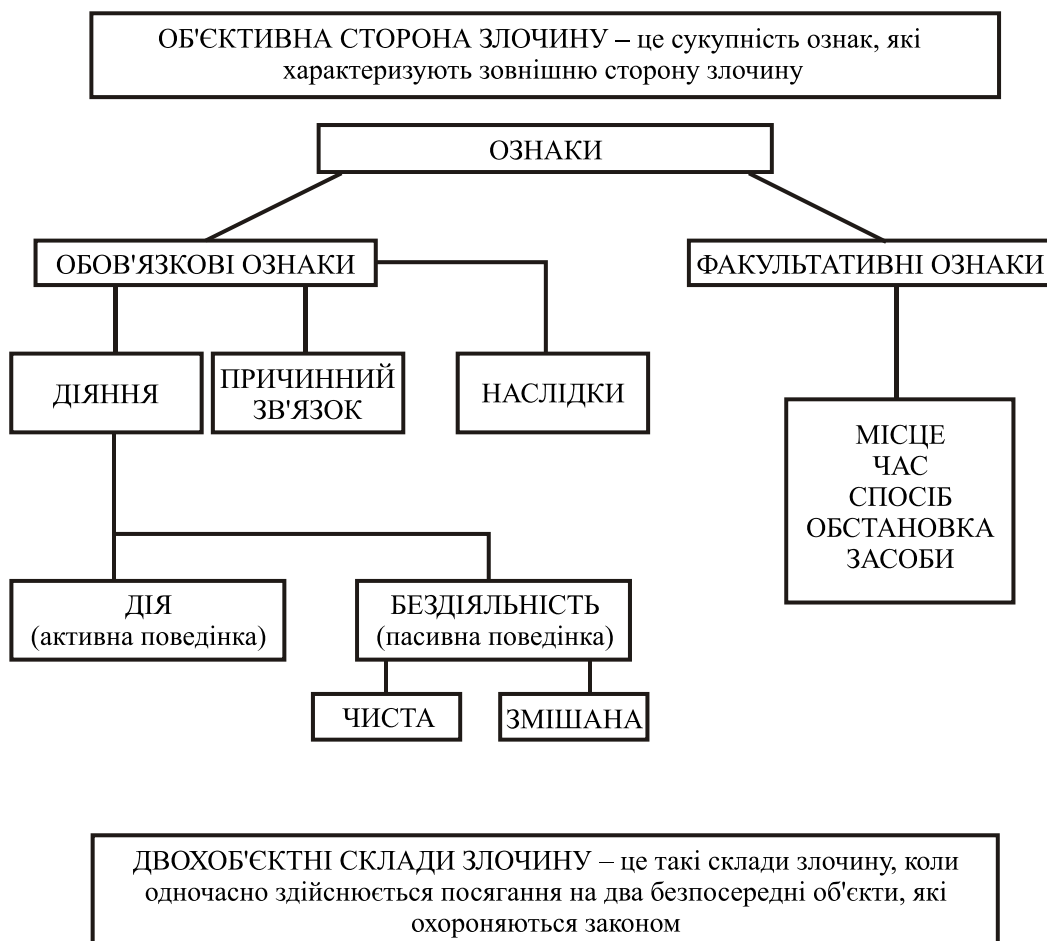

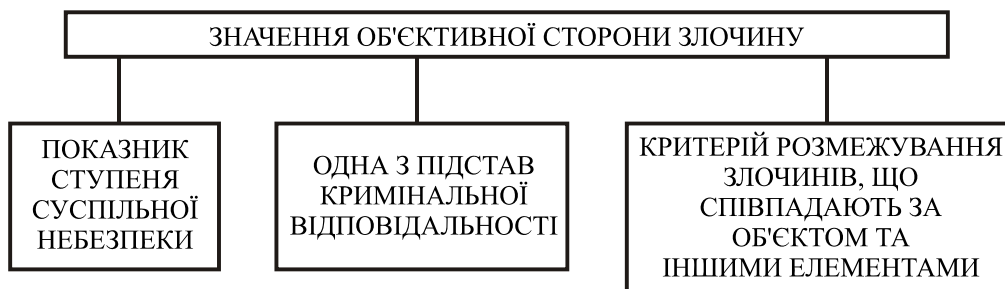

VI. ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ

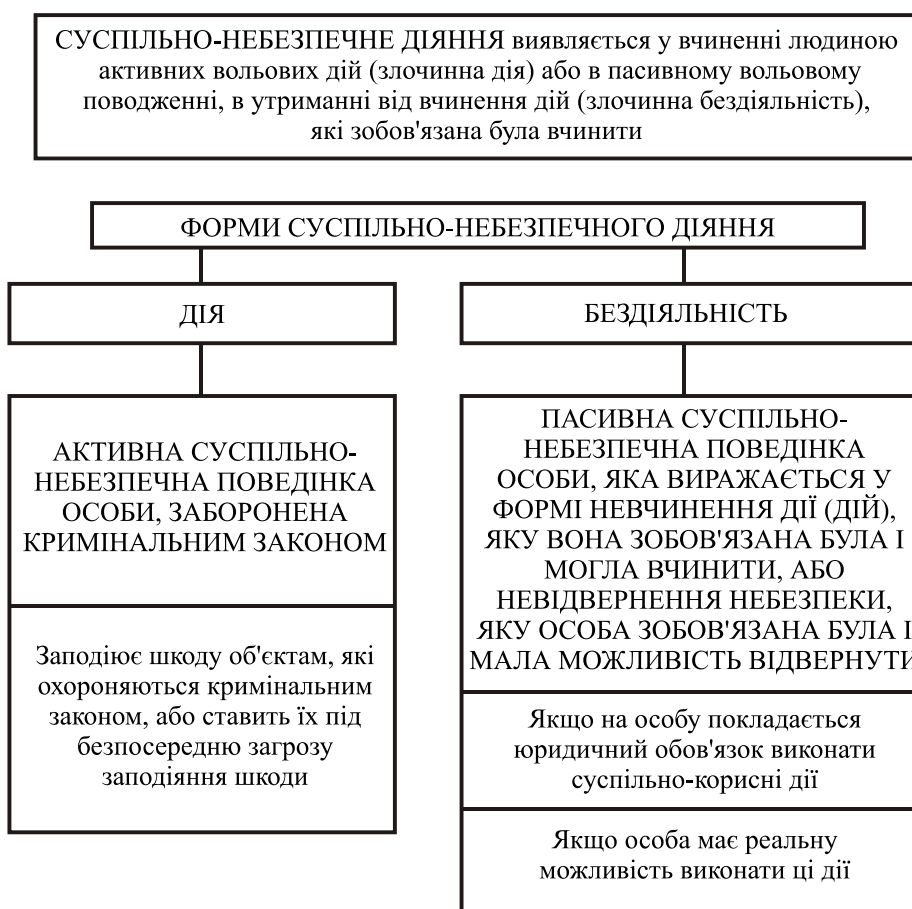
Поняття і ознаки об'єктивної сторони злочину

Значення об'єктивної сторони злочину

Поняття і форми суспільно-небезпечного діяння

Поняття і види наслідків

Причинний зв'язок

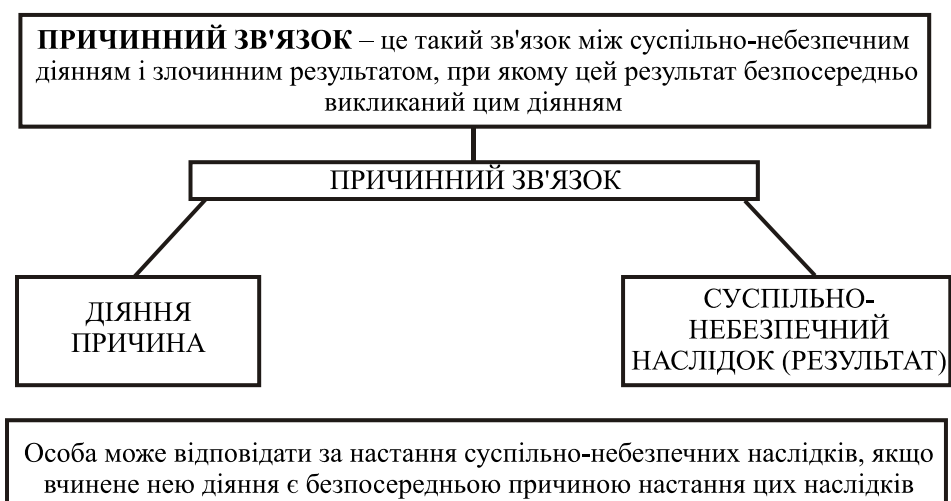
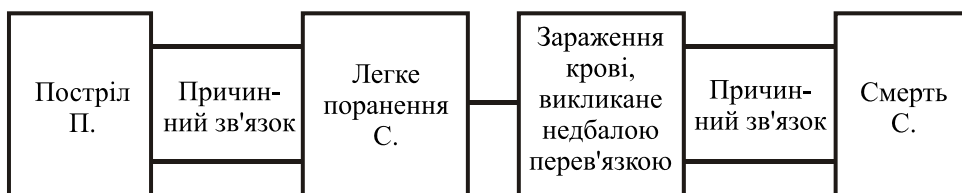
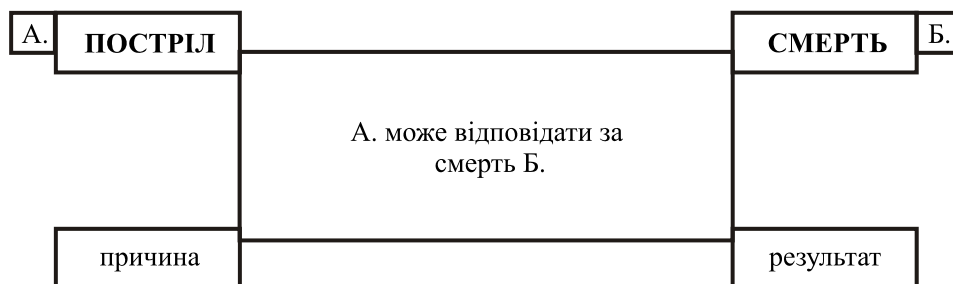

Схема причинного зв'язку

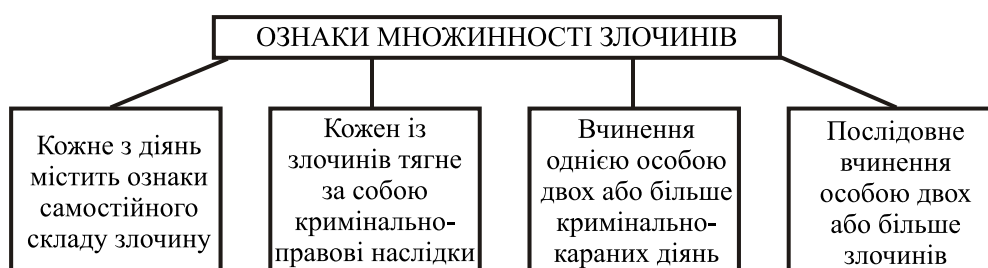
МІЖ ПОСТРІЛОМ П. І СМЕРТЮ С. НЕМАЄ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ПРИЧИННОГО ЗВ'ЯЗКУ

П. повинен відповідати за легке тілесне ушкодження або замах на вбивство (залежно від його намірів)

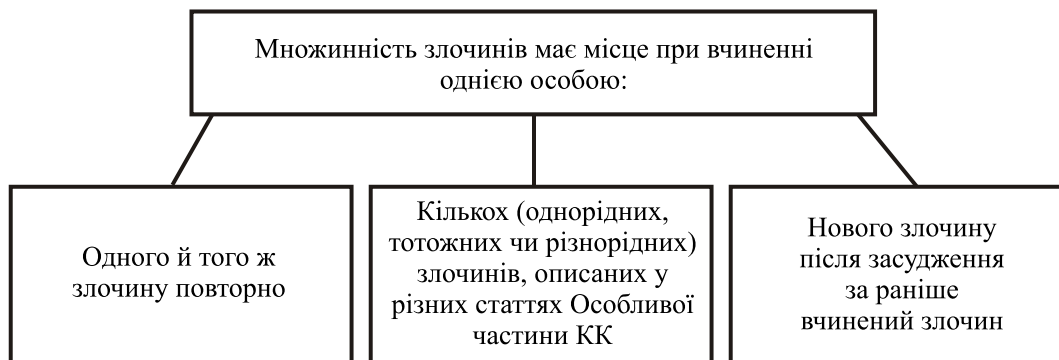
VII. МНОЖИННІСТЬ ЗЛОЧИНІВ

Ознаки множинності злочинів

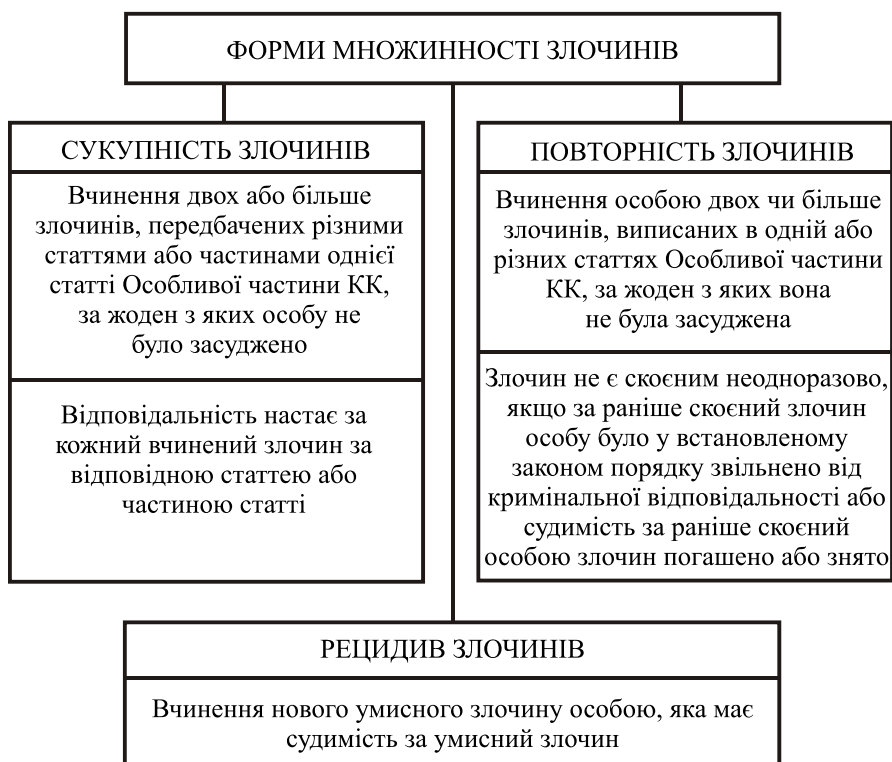
МНОЖИННІСТЬ ЗЛОЧИНІВ – це вчинення однією і тією самою особою або у співучасті кількома особами декількох злочинів, кожний з яких визначено в законі як окремий самостійний склад злочину

Умови множинності злочинів

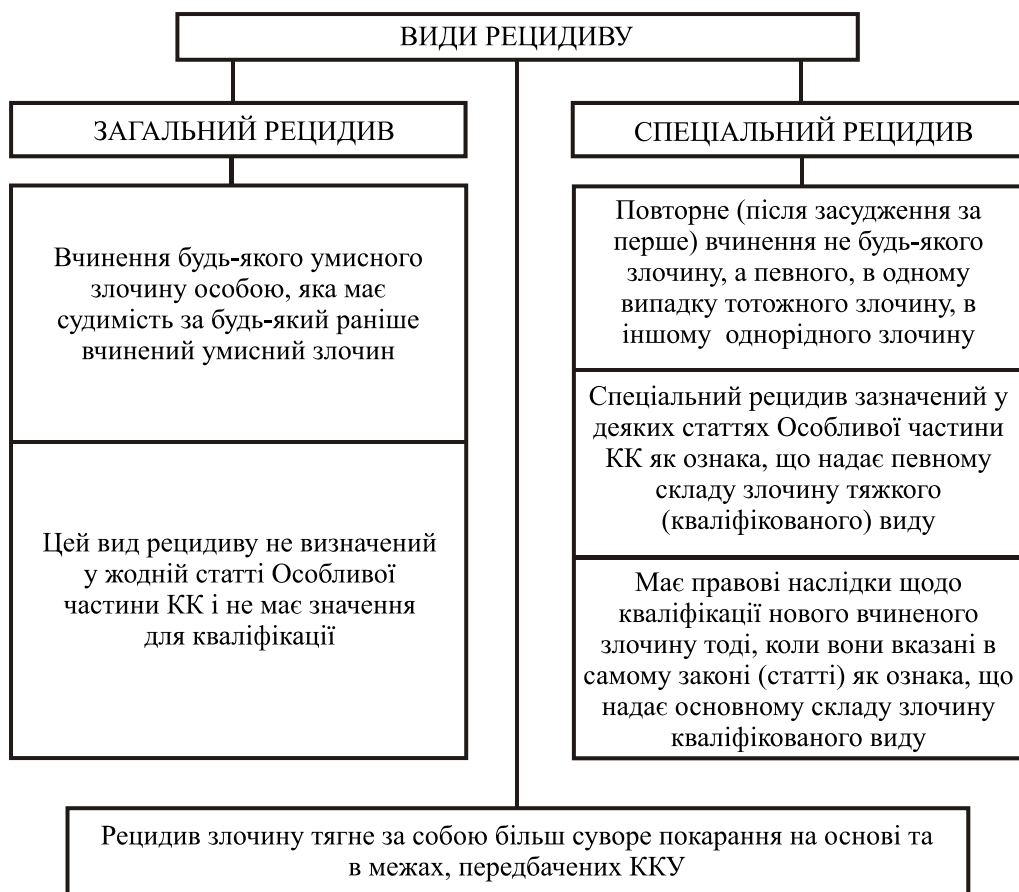
Форми множинності злочинів

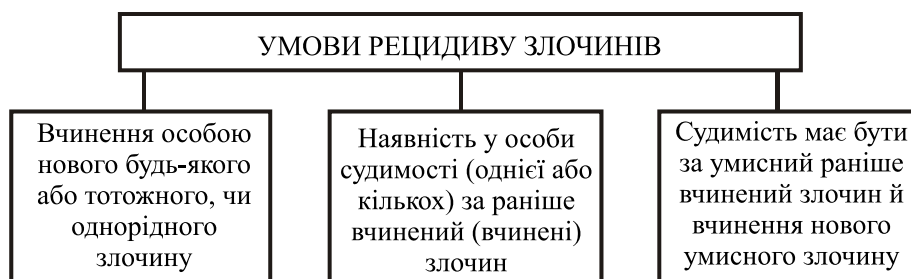
Види сукупності злочинів

Види рецидиву злочину

Умови рецидиву злочинів

VIII. СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ – це фізична особа, що вчинила заборонене кримінальним законом діяння у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, і усвідомлювала суспільну небезпеку свого діяння та керувала ним

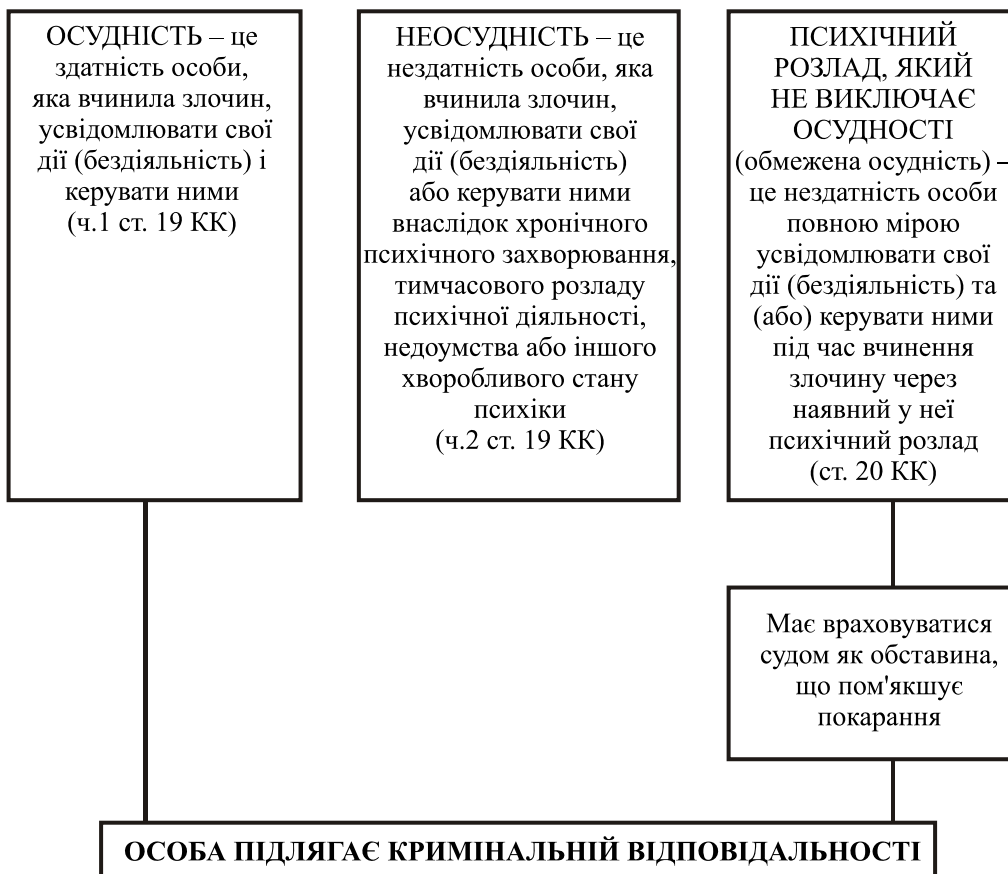
Види суб'єктів злочину

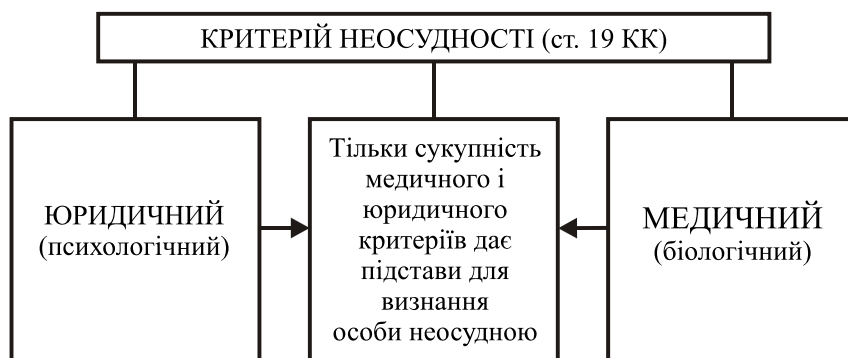
Спеціальний суб'єкт злочину

Поняття і критерії осудності

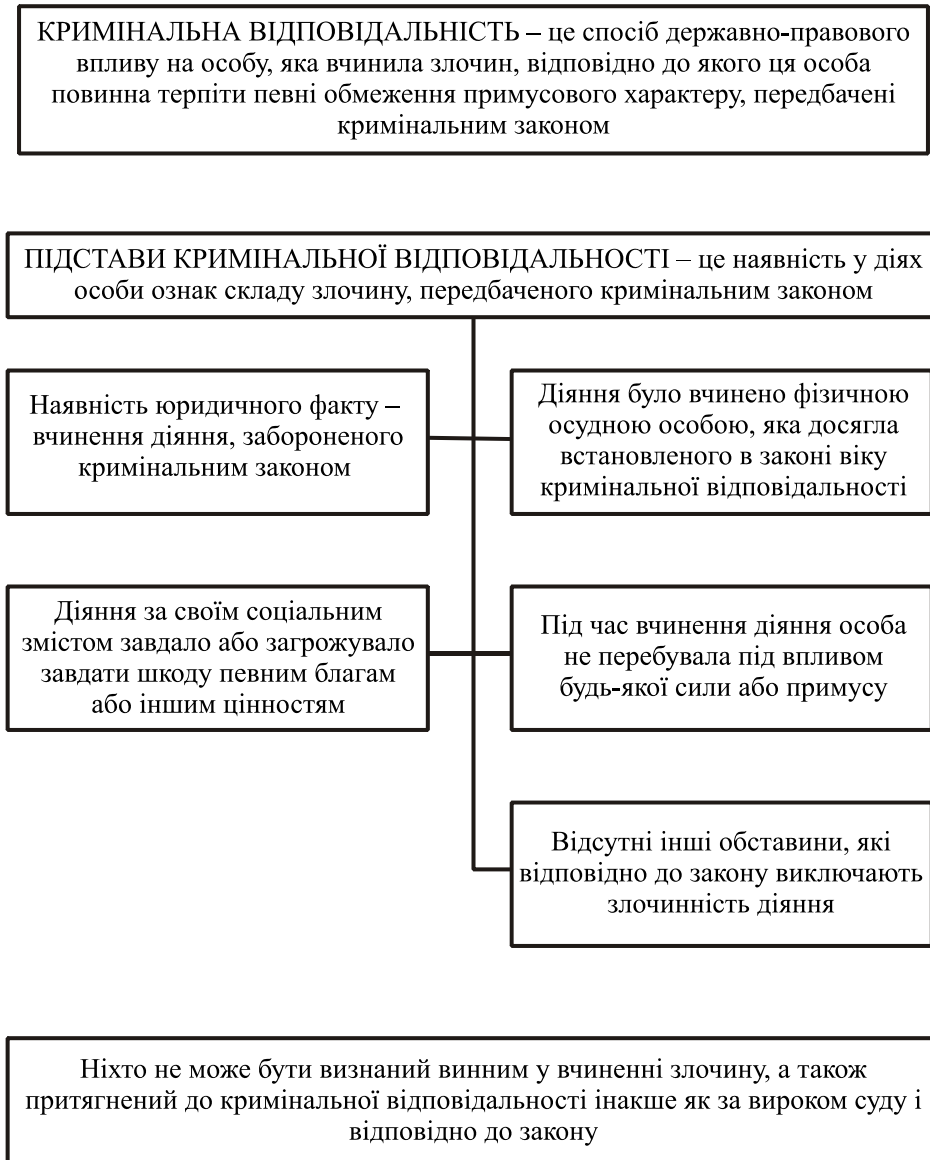

Критерій неосудності

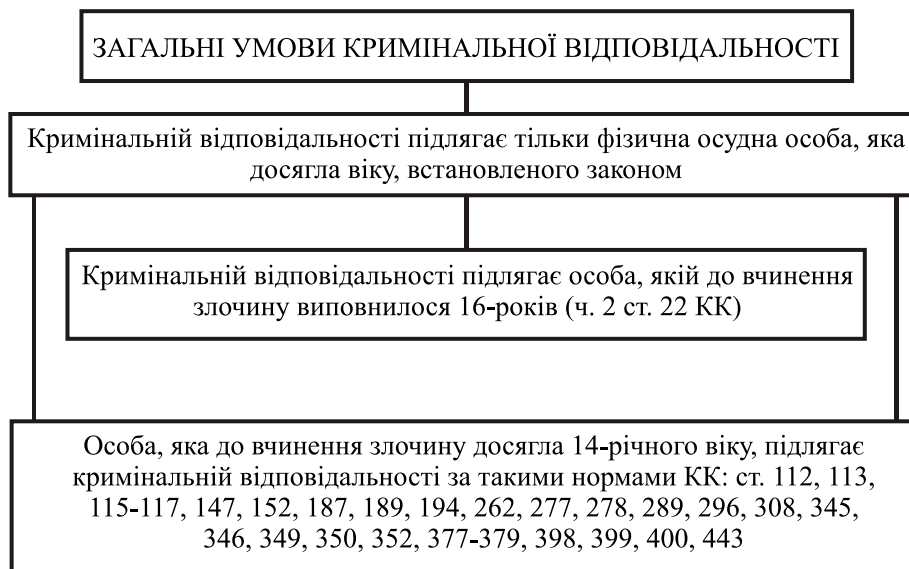

ІХ. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Поняття та підстави кримінальної відповідальності

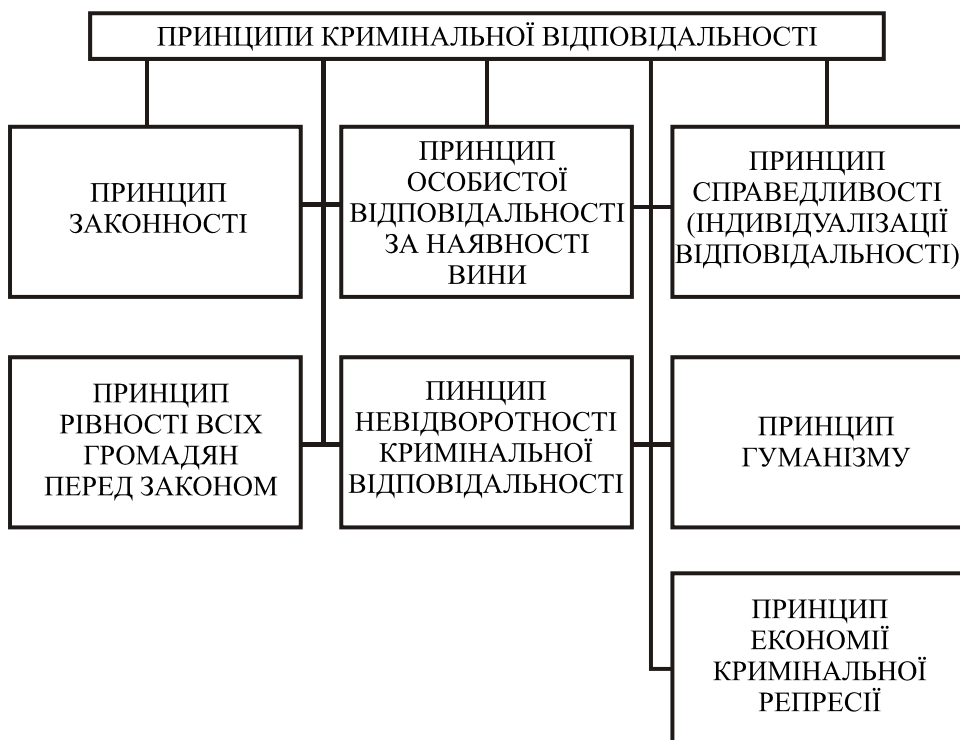

Загальні умови кримінальної відповідальності

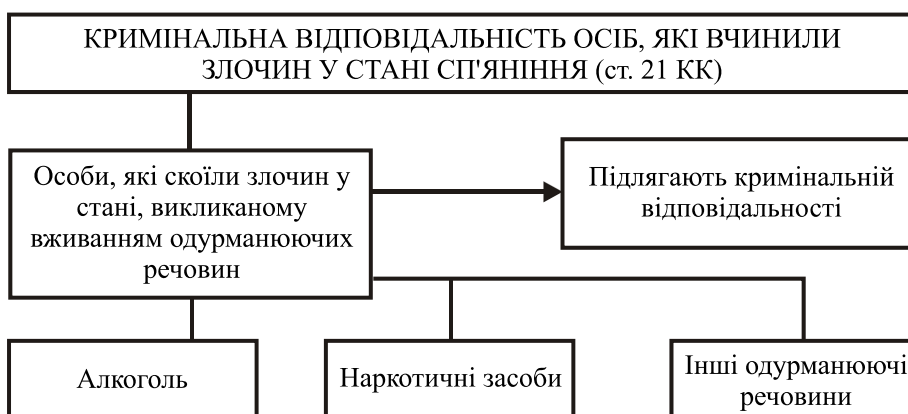

Не підлягає кримінальній відповідальності неповнолітній, який досягнув установленого законом віку при відставанні його в психічному розвитку, що не пов'язано з психічними розладами

Принципи кримінальної відповідальності

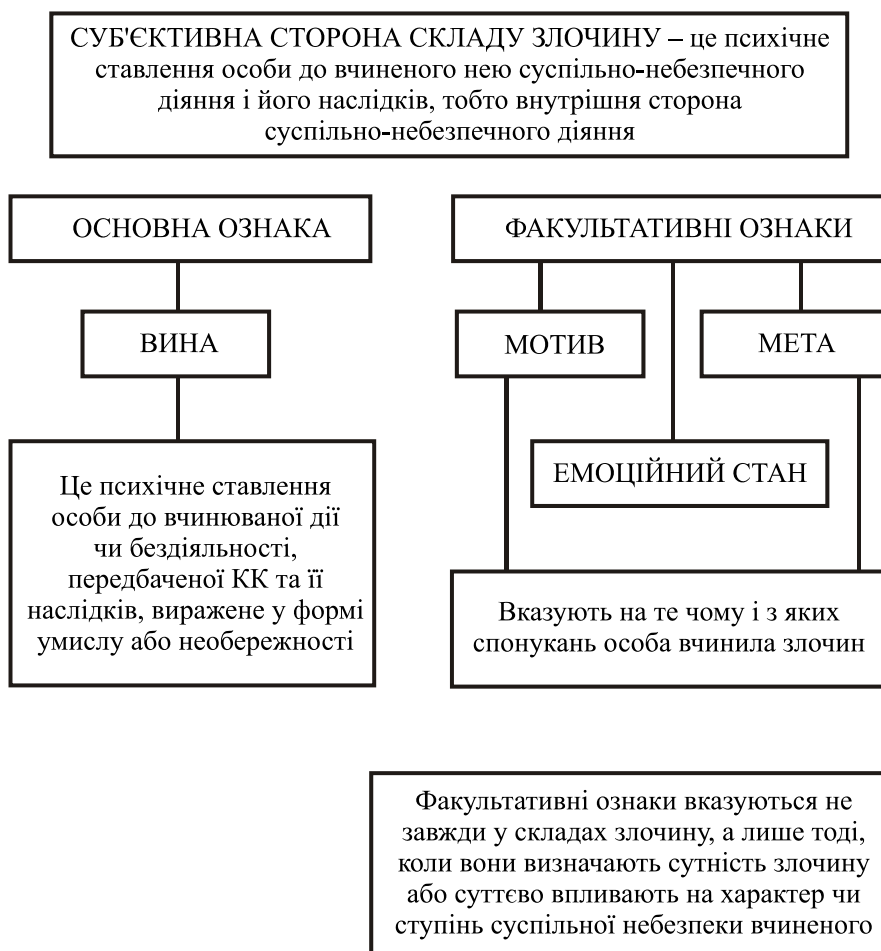

Кримінальна відповідальність осіб, які вчинили злочин у стані сп'яніння

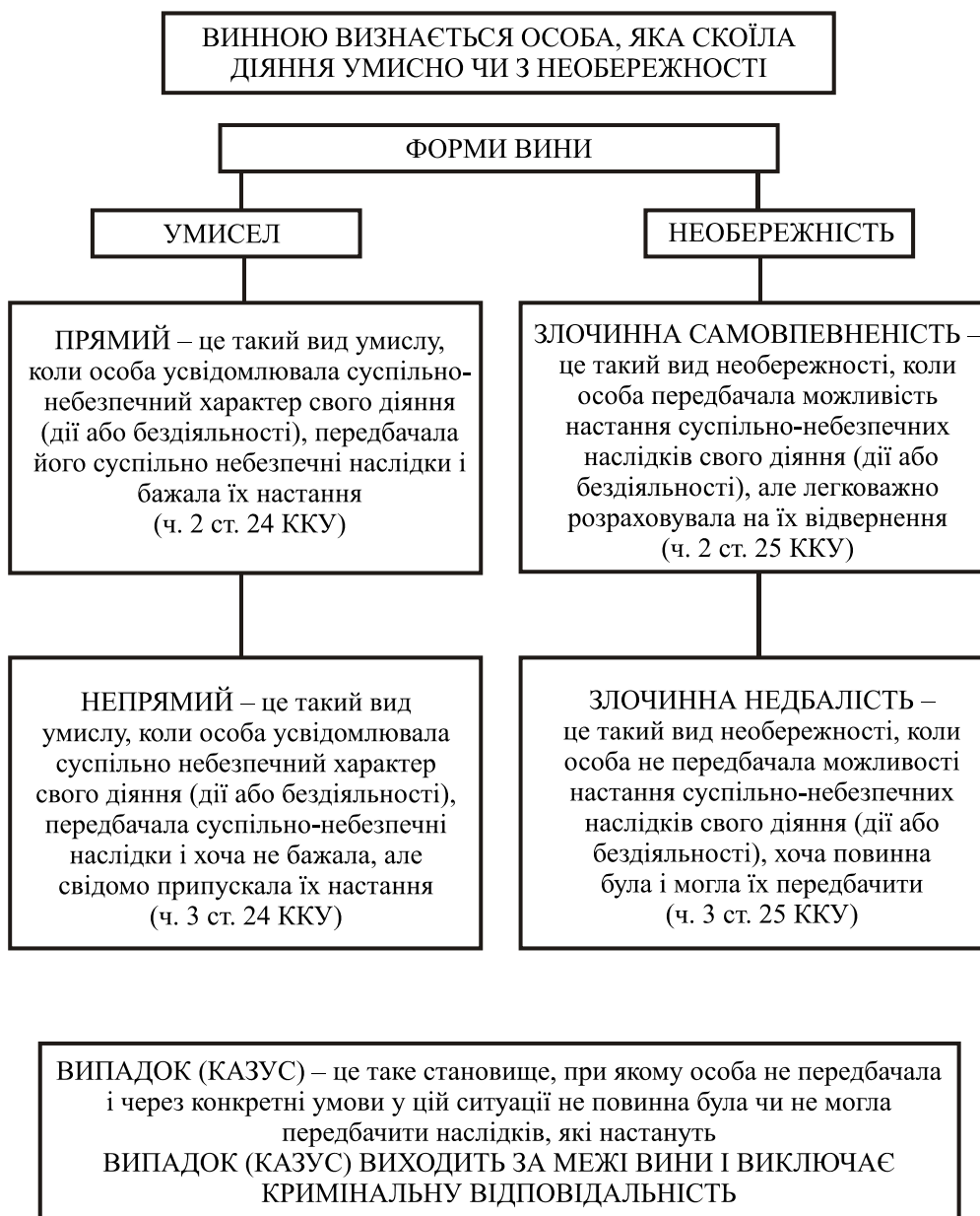

Х. СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ

Поняття суб'єктивної сторони складу злочину

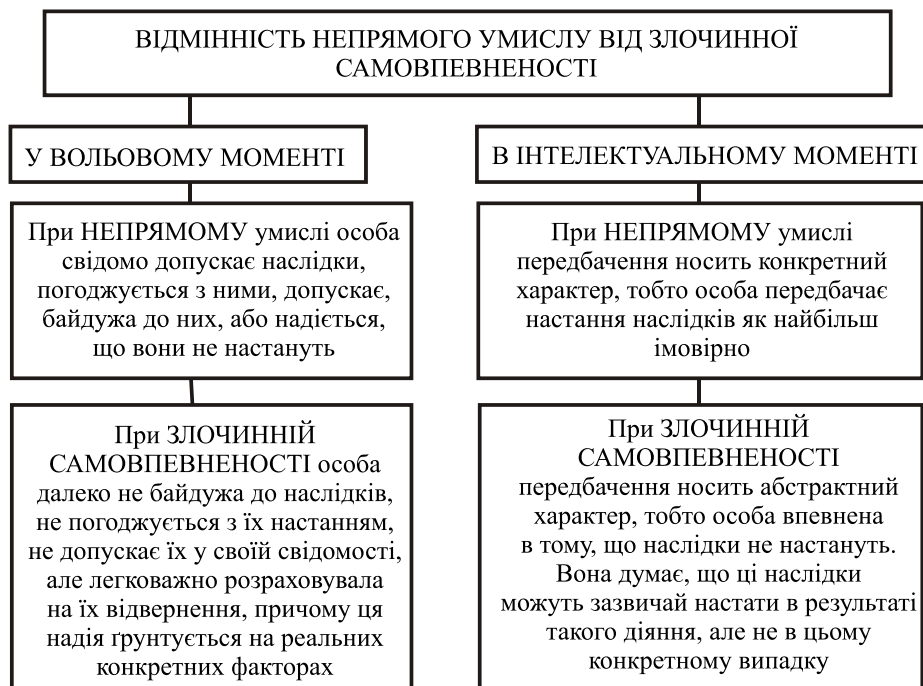
Форма вини

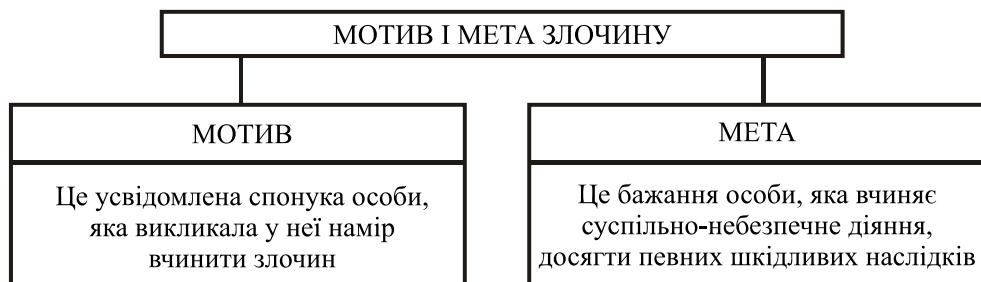
Основні питання визначення вини

ПРАВИЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ВИНИ ПЕРЕДБАЧАЄ ВИРІШЕННЯ ДВОХ ОСНОВНИХ ПИТАНЬ		ФОРМА ВИНИ
Чи передбачав суб'єкт суспільно-небезпечні наслідки свого діяння або бездіяльності	Як ставиться суб'єкт до суспільно-небезпечних наслідків свого діяння чи бездіяльності	
Передбачав	Бажав настання цих наслідків	Прямий умисел
Передбачав	Свідомо допускав настання цих наслідків	Непрямий умисел
Передбачав	Легковажно розраховував на відвернення цих наслідків	Злочинна самовпевненість
Не передбачав, але повинен був і міг їх передбачити	Не бажав настання цих наслідків	Злочинна недбалість
Не передбачав, не міг і не повинен був передбачити		Вина відсутня

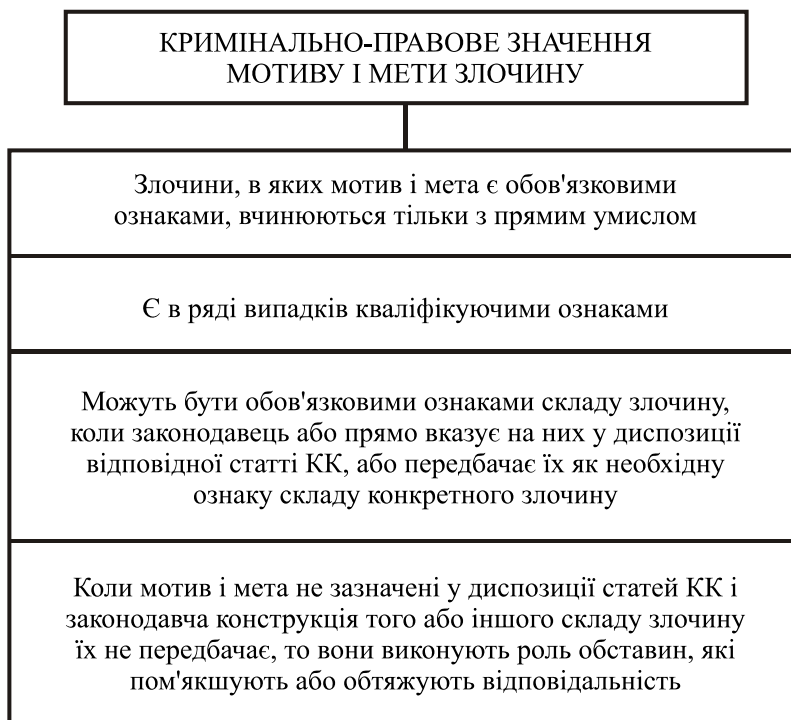
Відмінність непрямого умислу від необережності

Мотив і мета злочину

Кримінально-правове значення мотиву і мети злочину

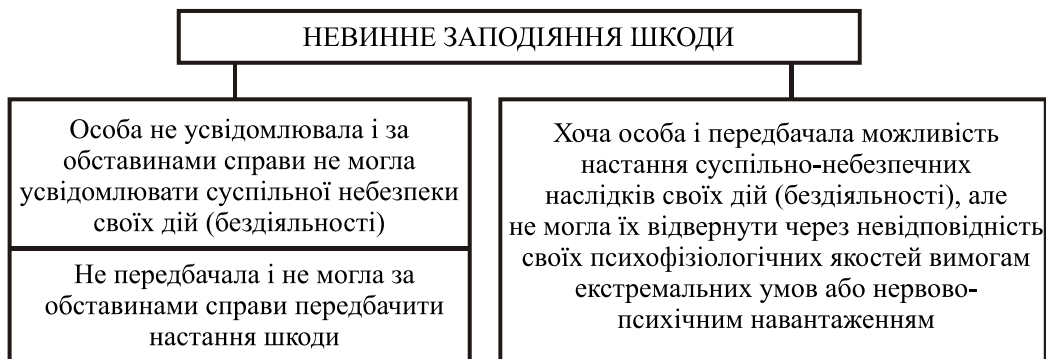
Складна (подвійна) форма вини

ПОДВІЙНА ФОРМА ВИНИ (злочин з двома формами вини) – це різне психічне ставлення у формі умислу чи необережності стосовно до діяння і наслідків в одному конкретному випадку

ЗЛОЧИН З ПОДВІЙНОЮ ФОРМОЮ ВИНИ – злочин, склад якого передбачає наявність двох різних форм вини щодо діяння і наслідків

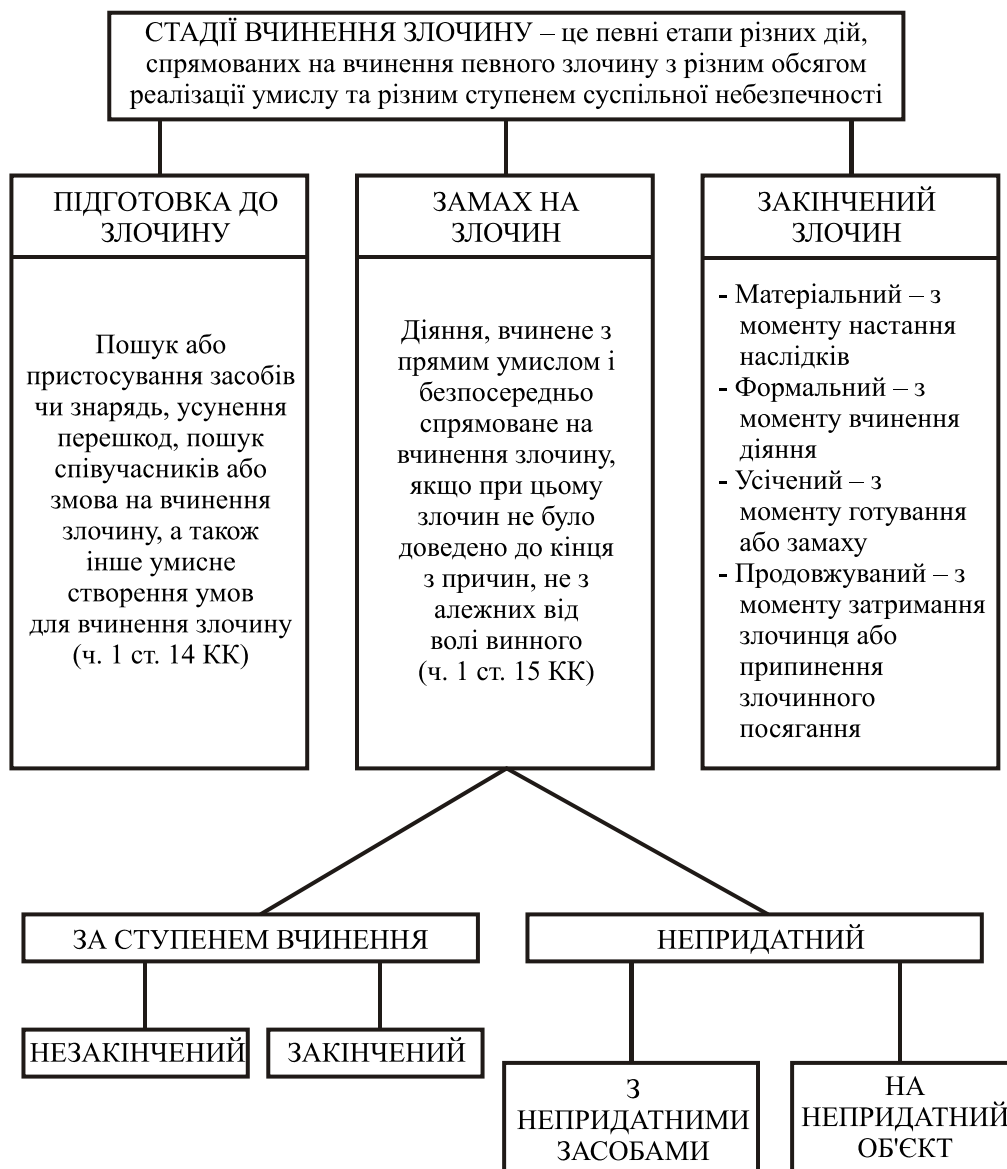

Невинне заподіяння шкоди

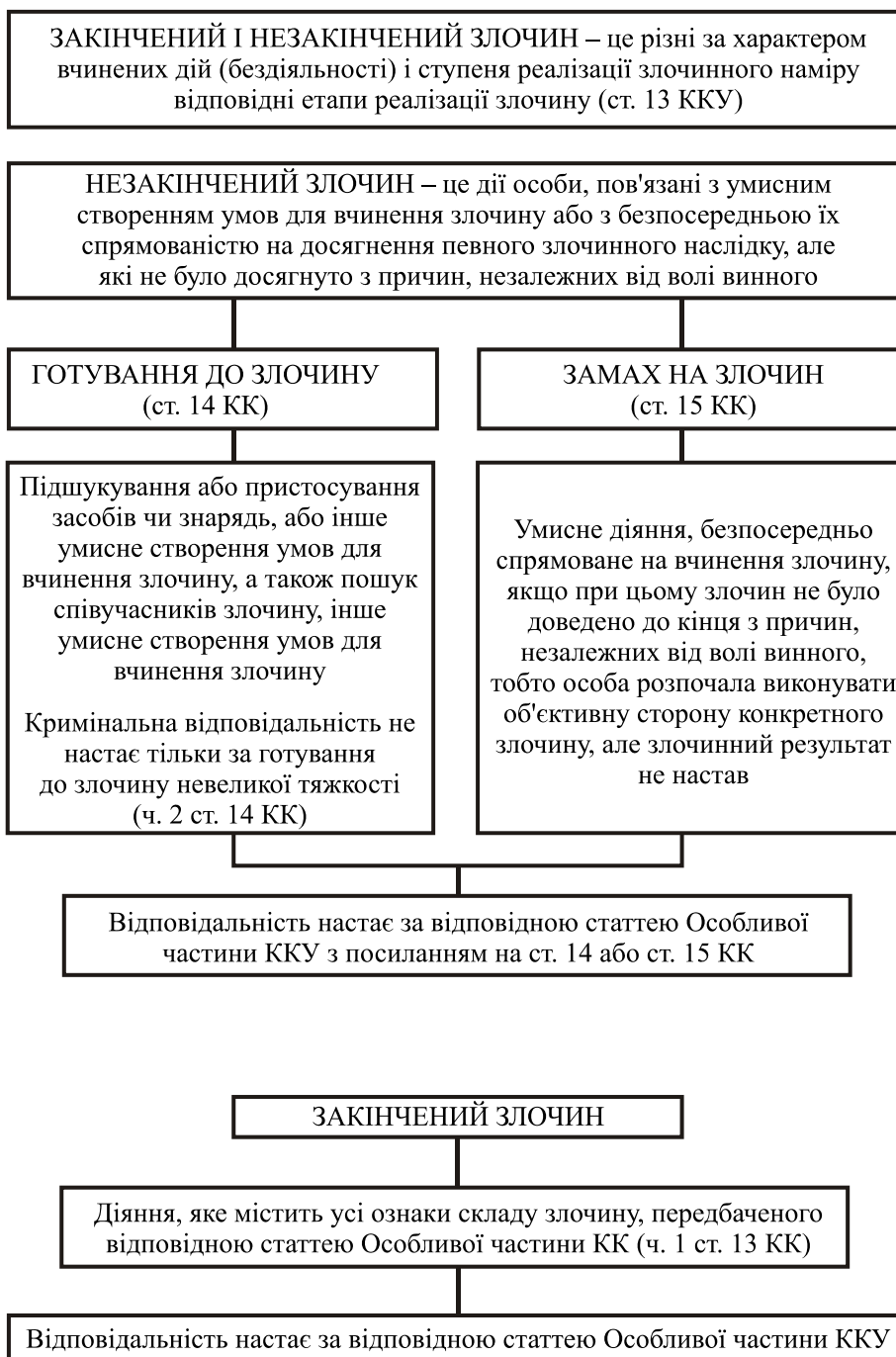

ХІ. СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

Стадії вчинення злочину

Стадії розвитку злочинної дії

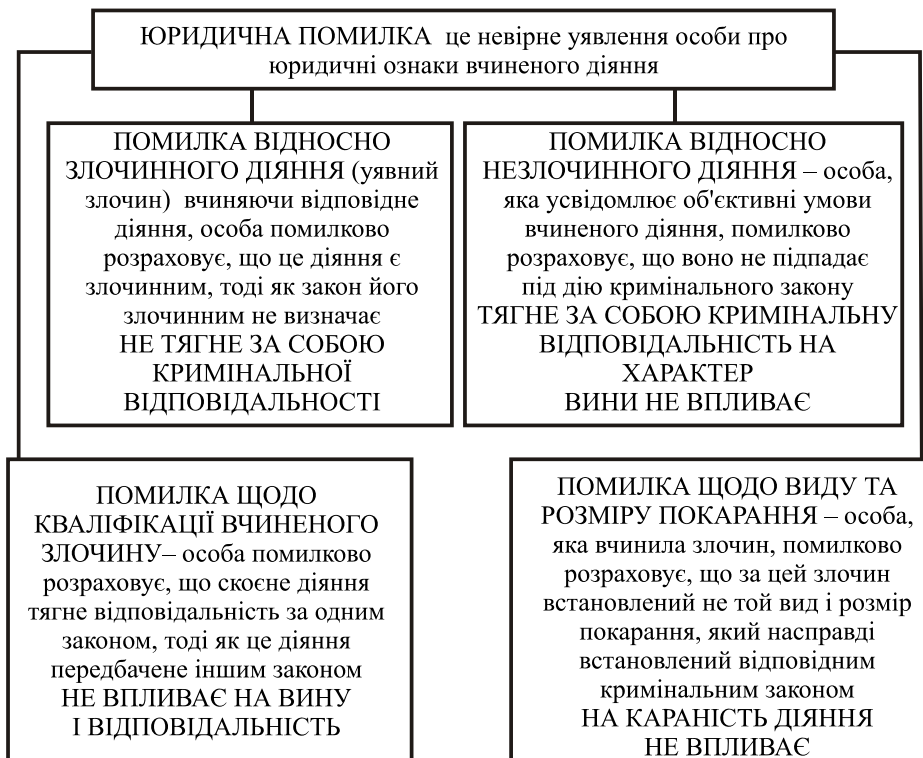

Ознаки замаху

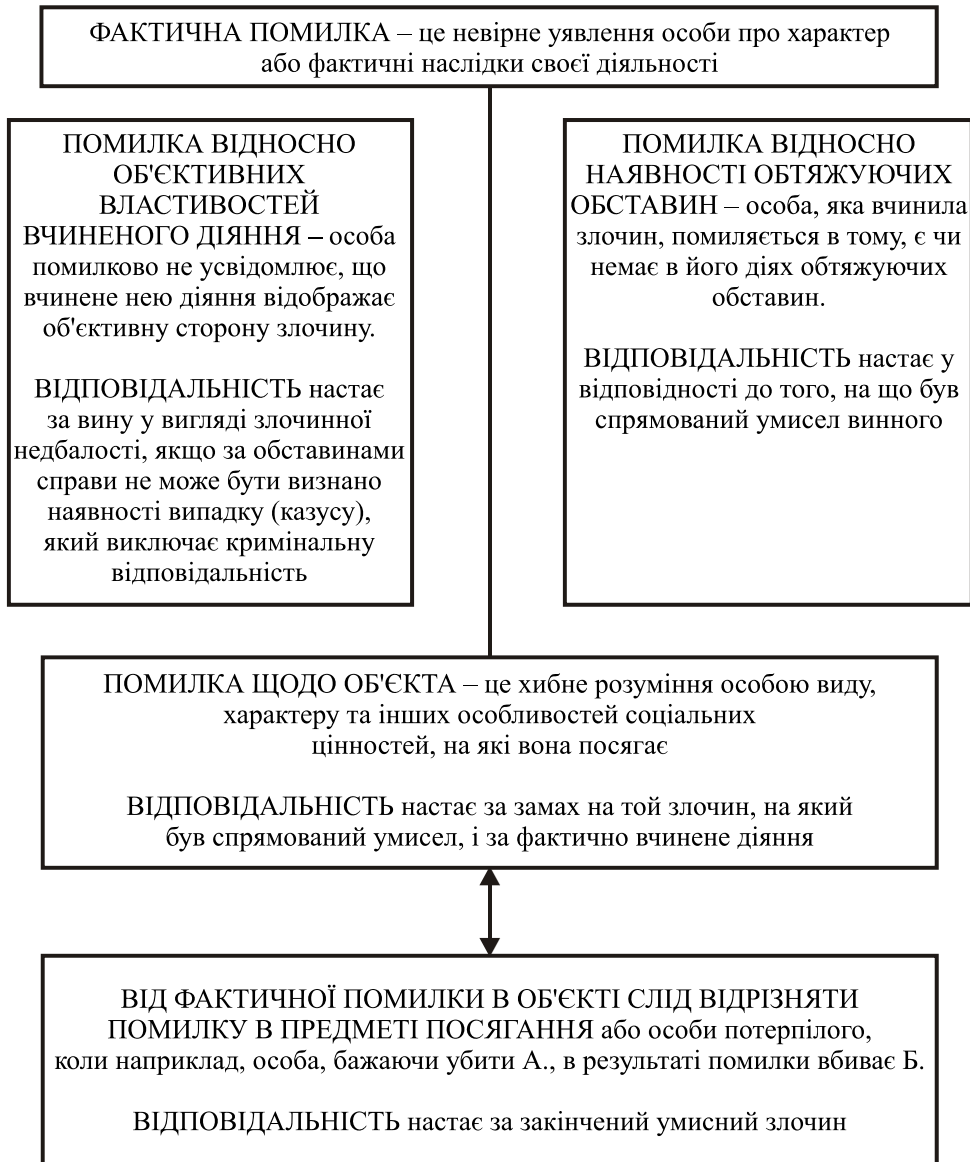

Юридична помилка

ПОМИЛКА – це невірне уявлення особи про юридичне значення та фактичний зміст свого діяння, його наслідків та інших обставин, що передбачені як обов'язкові ознаки у відповідному складі злочину

Фактична помилка

Добровільна відмова від вчинення злочину

ДОБРОВІЛЬНА ВІДМОВА ВІД ЗЛОЧИНУ – це припинення особою підготовки до злочину або припинення дій (бездіяльності), безпосередньо спрямованих на вчинення злочину, якщо особа усвідомлювала можливість доведення злочину до кінця (ст. 31 КК)

Особа, яка добровільно відмовилася від доведення злочину до кінця, підлягає кримінальній відповідальності у тому випадку, якщо фактично вчинене нею діяння містить інший склад злочину

Наприклад, особа, яка незаконно придбала пістолет для вчинення вбивства, але потім від скоєння вбивства добровільно відмовилась, підлягає відповідальності тільки за незаконне зберігання зброї

ДОБРОВІЛЬНА ВІДМОВА ВІД ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ПОВИННА ВИРАЖАТИСЯ		НЕ Є ДОБРОВІЛЬНОЮ ВІДМОВОЮ ВІД ЗЛОЧИНУ
У стадії готування до злочину	В утриманні від подальшого продовження злочинної діяльності	Відмова від подальшого продовження злочинної діяльності через непереборні перешкоди з боку інших осіб (вимушена відмова)
У стадії замаху (незакінченого) на злочин	В утриманні від подальших дій, необхідних для того, щоб настали злочинні наслідки	Відстрочка закінчення злочину. Відмова від повтору невдалого замаху при наявності до того ж можливості. Добровільне відновлення порушеного права і відшкодування завданої шкоди
По закінченні замаху добровільна відмова виключається, навіть відвернення настання злочинного результату не може відвернути вже вчинене		У зазначених випадках особа не звільняється від кримінальної відповідальності
ПРИЧИНИ ВІДМОВИ ЮРИДИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ НЕ МАЮТЬ		

Дійове каяття

ДІЙОВЕ КАЯТТЯ – це активна добровільна поведінка особи, спрямована на відвернення, усунення або зменшення завданої шкоди або на надання допомоги правоохоронним органам у розкритті злочину

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ДІЙОВОГО КАЯТТЯ

Є ОБСТАВИНОЮ, ЯКА ПОМ'ЯКШУЄ КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

- При явці з повинною і активній допомозі при розкритті злочину
- У випадку щиросердечного каяття
- У випадку попередження винним шкідливих наслідків вчиненого злочину
- При добровільному відшкодуванні завданої шкоди або усуненні завданої шкоди

ХІІ. СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ

Поняття і ознаки співучасті у злочині

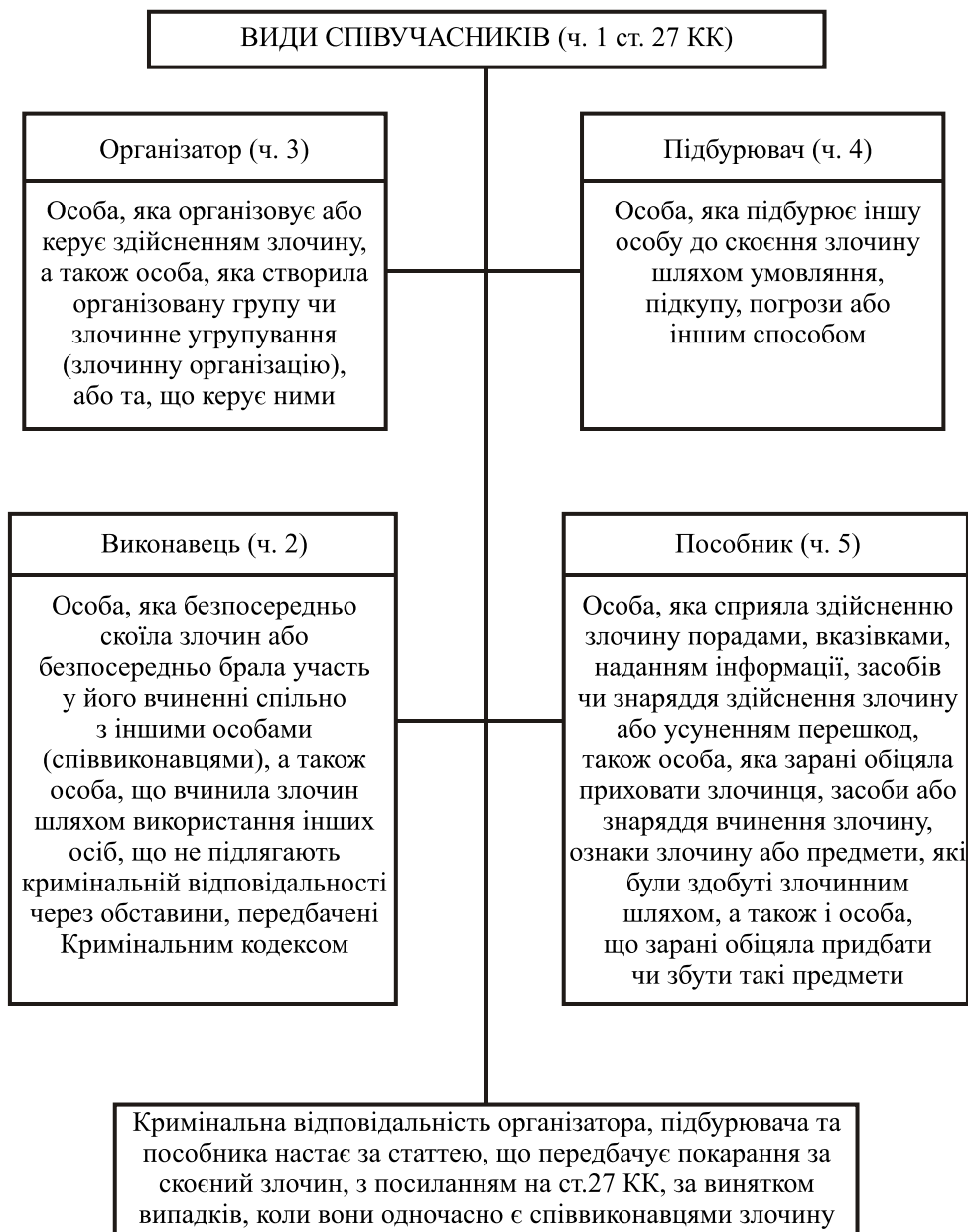

Форми співучасті

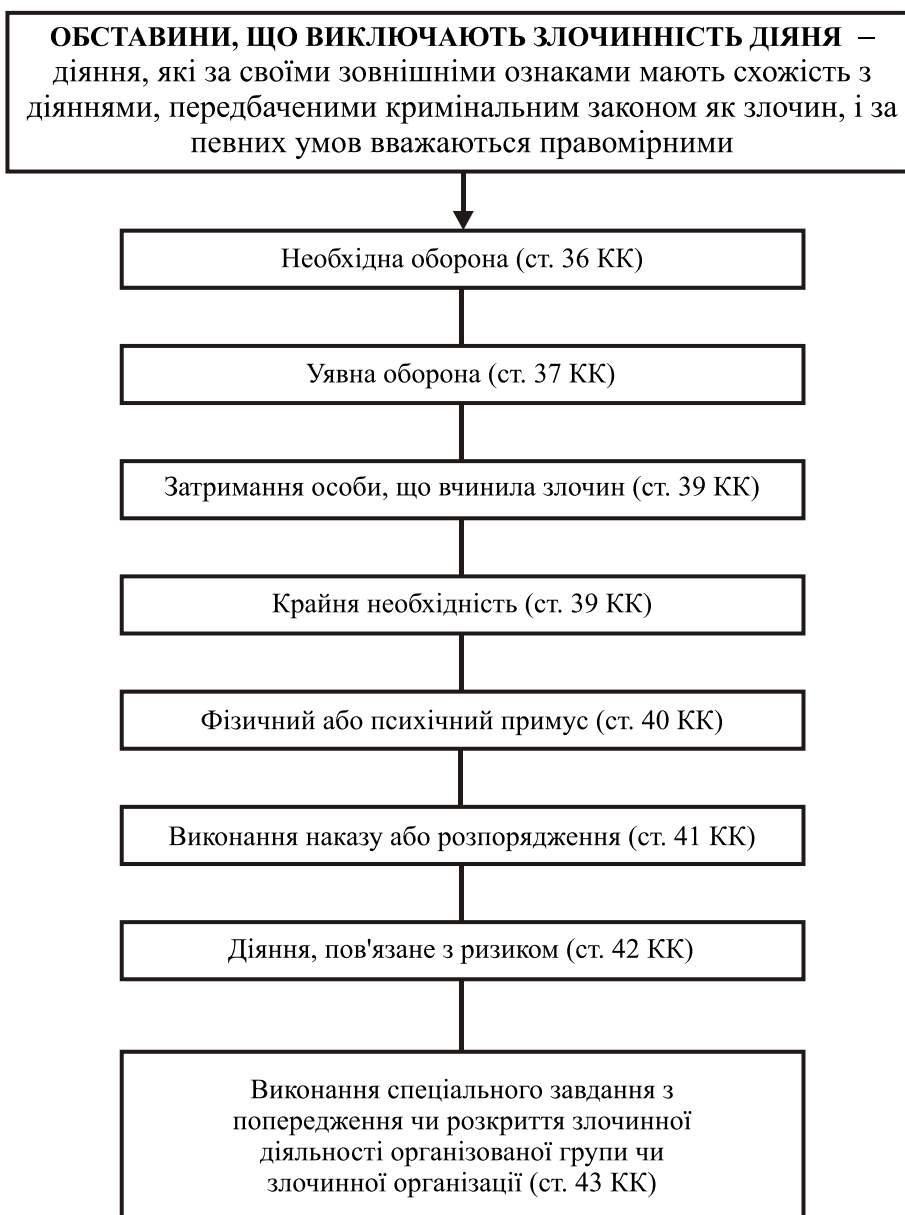
1. Злочин визнається таким, що вчинений групою осіб, якщо у ньому брали участь декілька (два і більше) виконавців без попередньої змови.
2. Злочин визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб, які заздалегідь домовилися про спільне його вчинення.
3. Злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його підготовці або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи.
4. Злочин визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб, члени якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб.

Види співучасників злочину

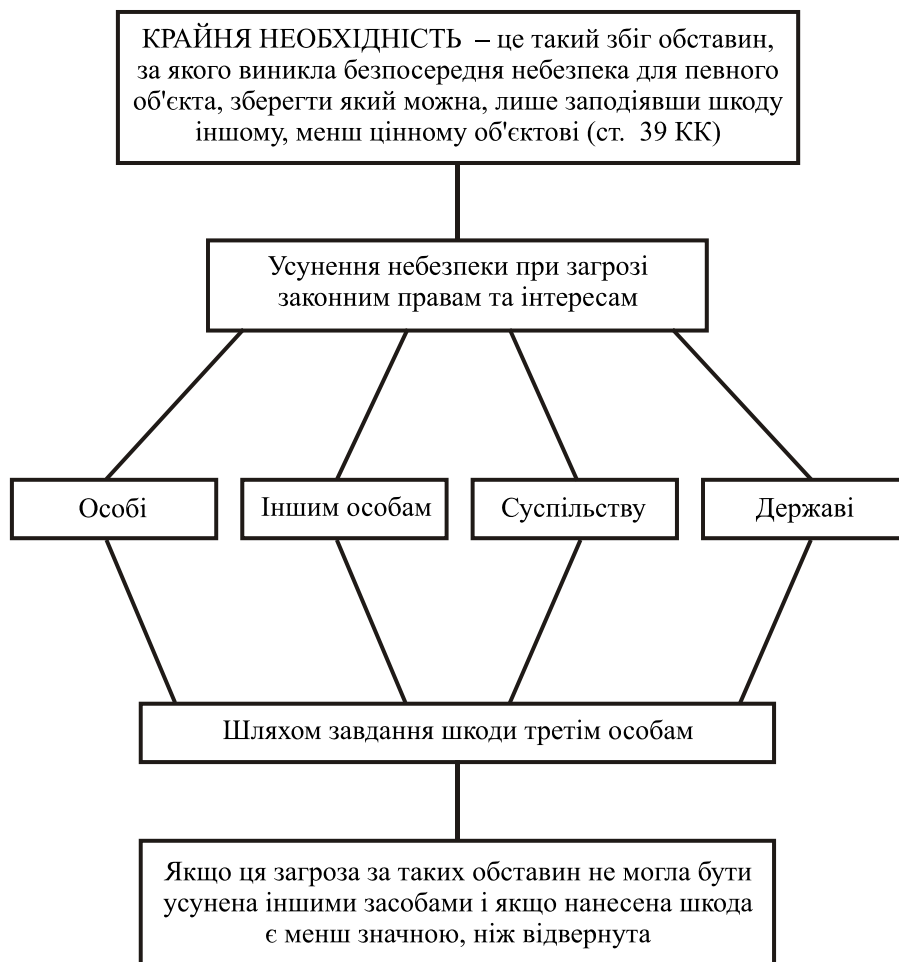

ХІІІ. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ

Поняття обставин, що виключають злочинність діяння

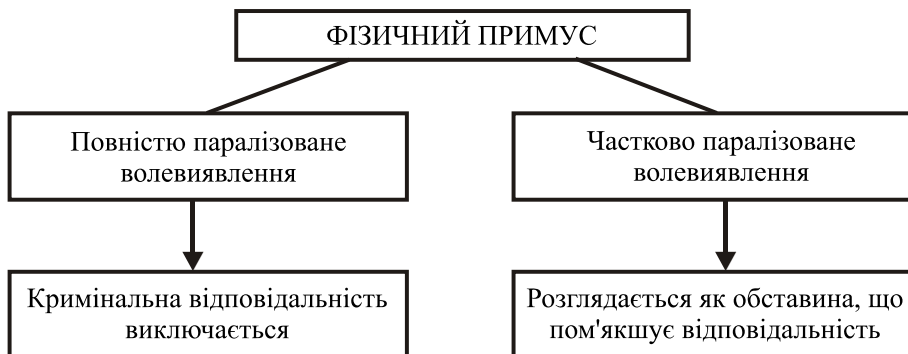
Крайня необхідність

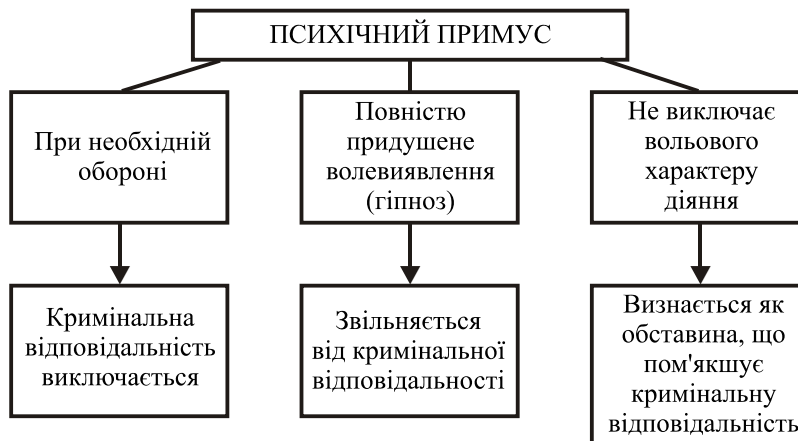
Умови правомірності крайньої необхідності

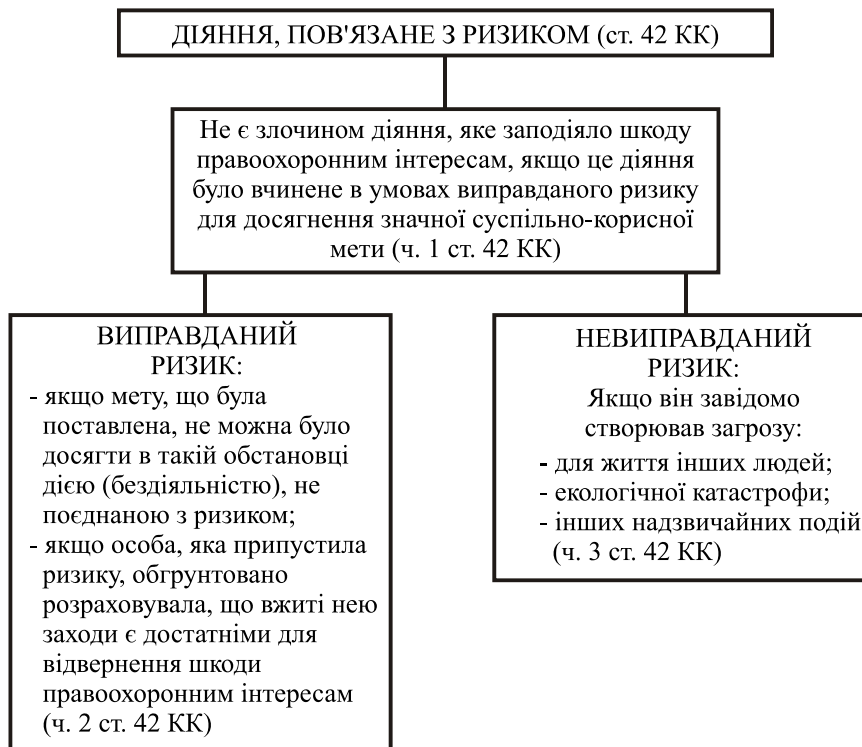
Фізичний примус

Психічний примус

Діяння, пов'язане з ризиком

XIV. ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ

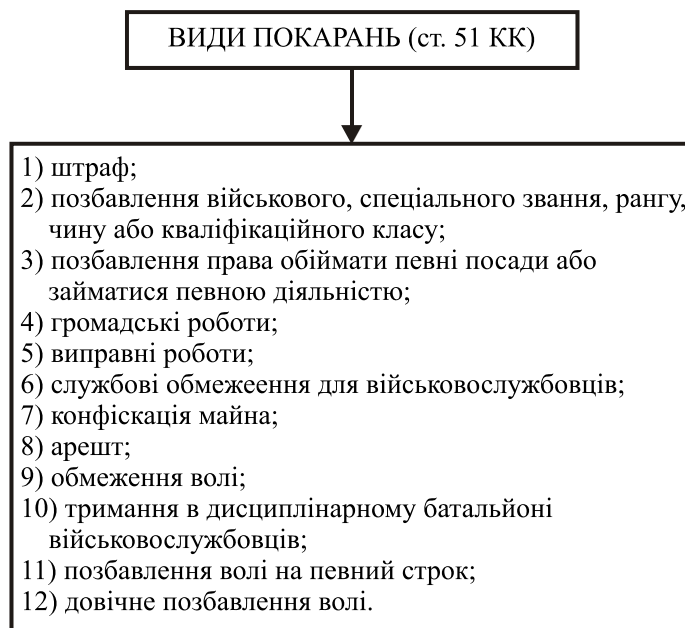
Поняття та мета покарання

Система покарань

Види покарань

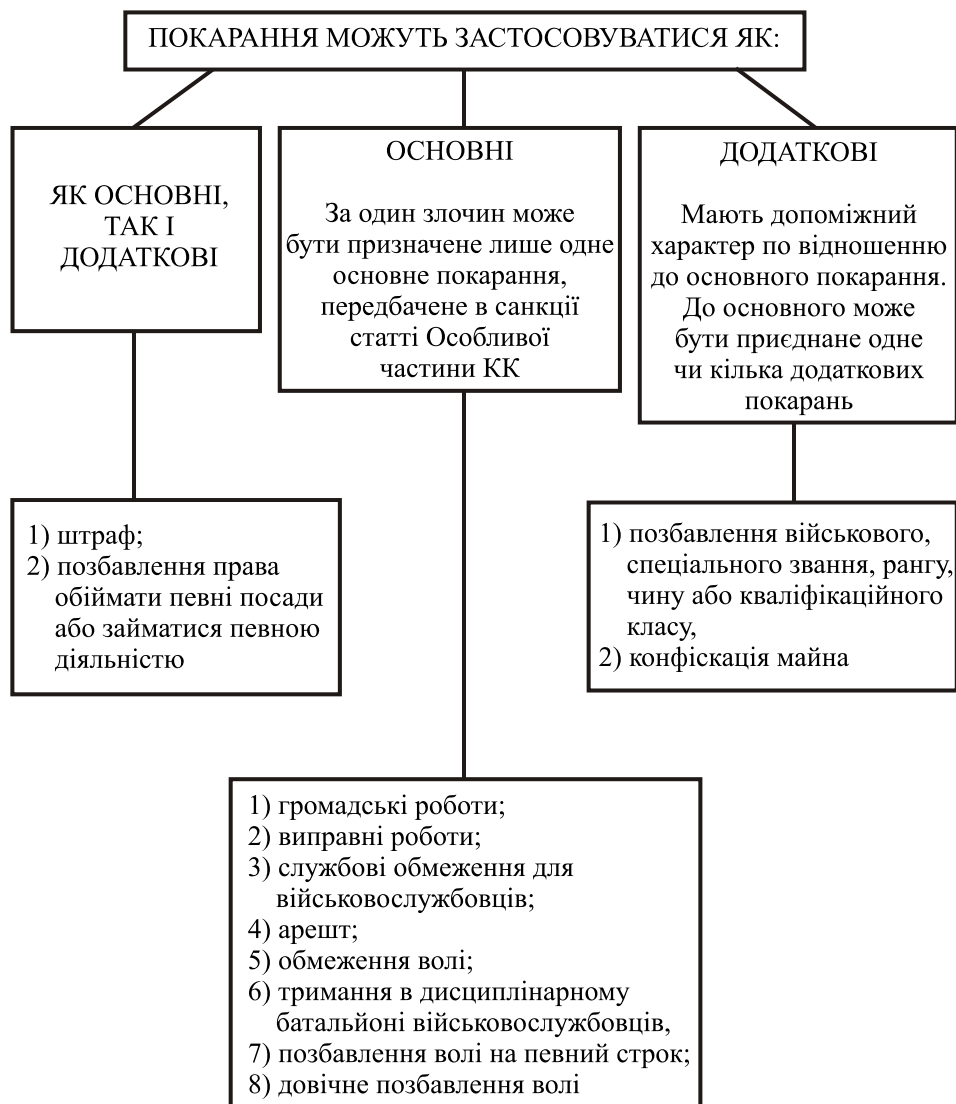
Довічне позбавлення волі

Встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується у випадках, якщо суд не вважає за можливе застосувати позбавлення волі на певний строк

Не застосовується до осіб, що вчинили злочин у віці до 18 років і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент винесення вироку

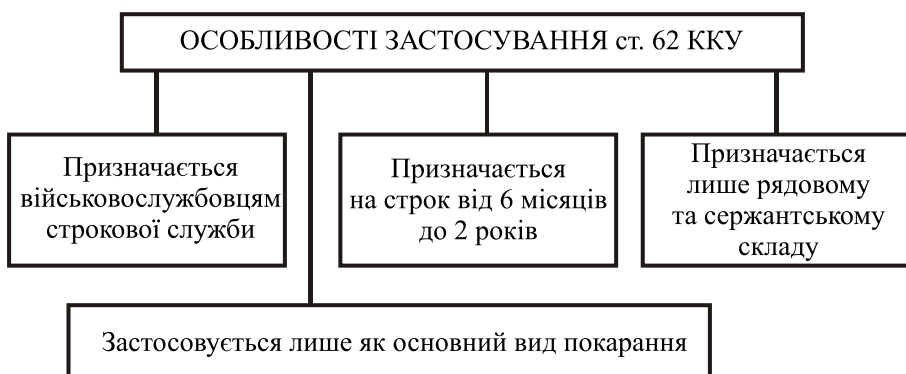
Основні та додаткові покарання

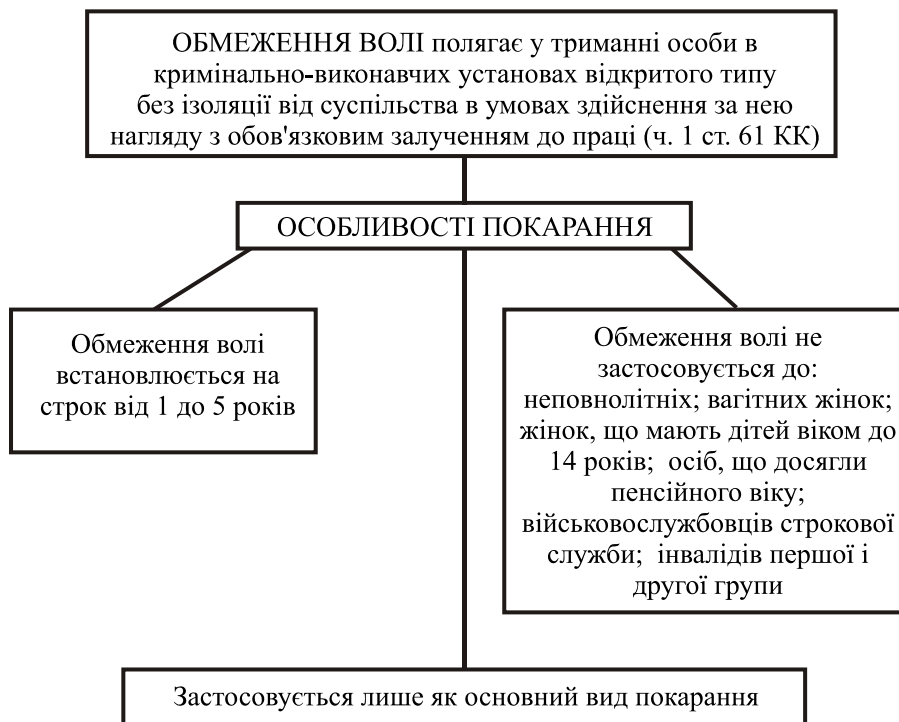
Позбавлення волі на певний строк

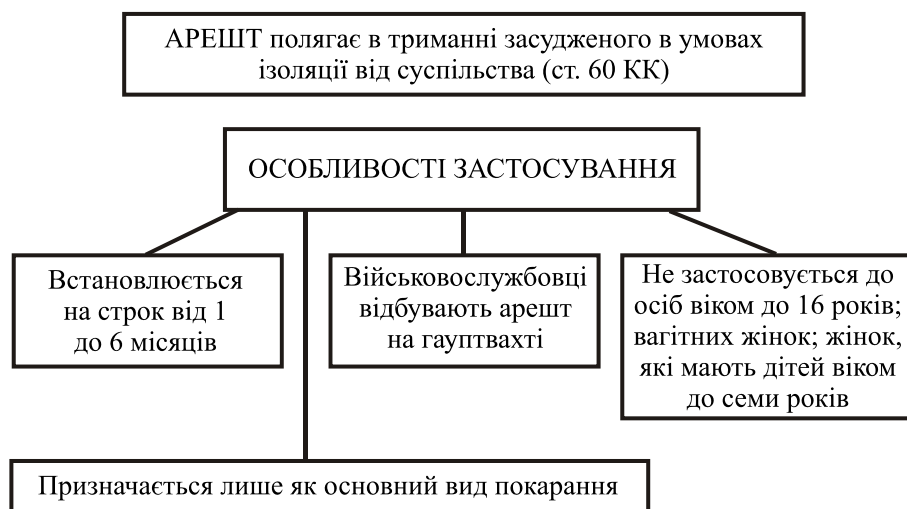
Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців

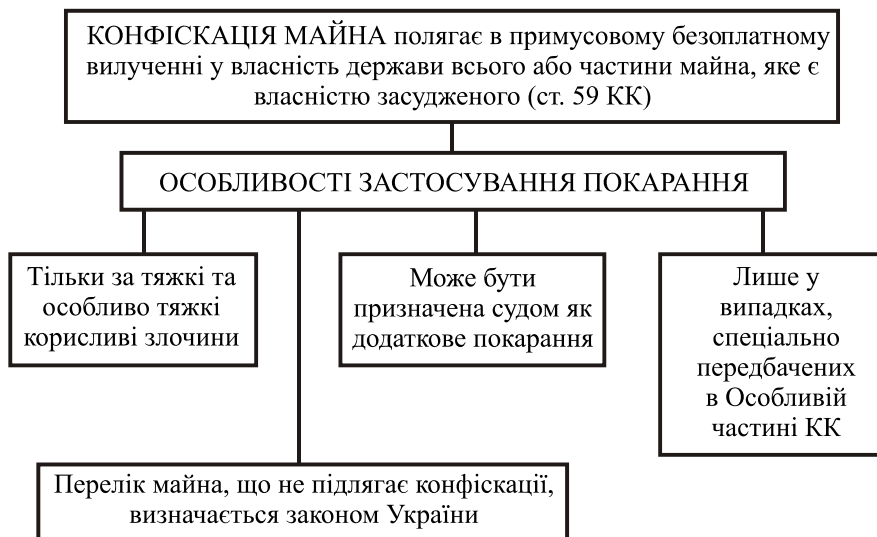
Обмеження волі

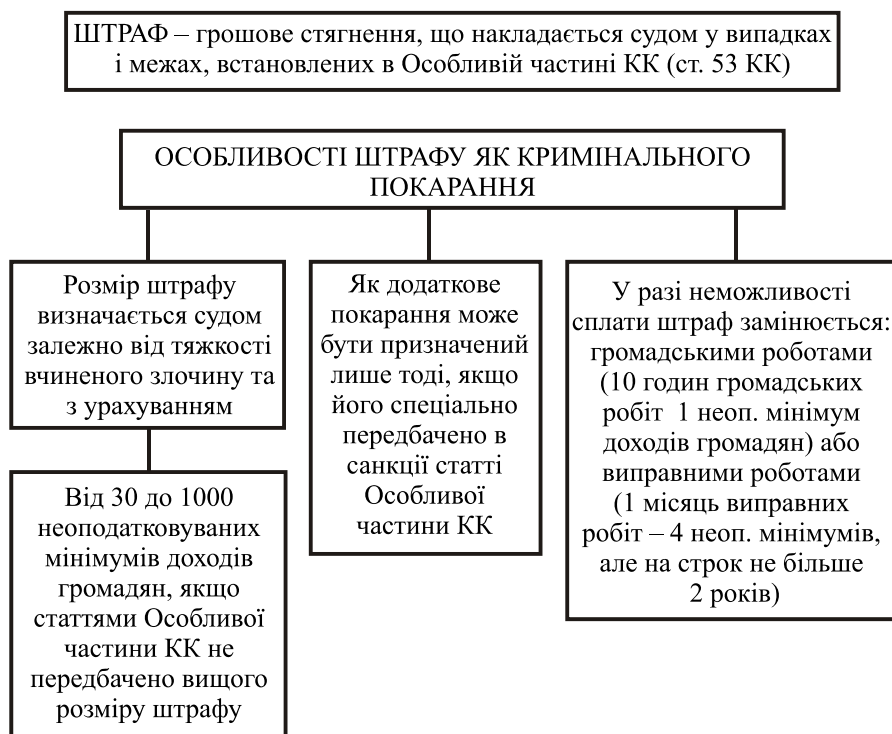
Арешт

Конфіскація майна

Штраф

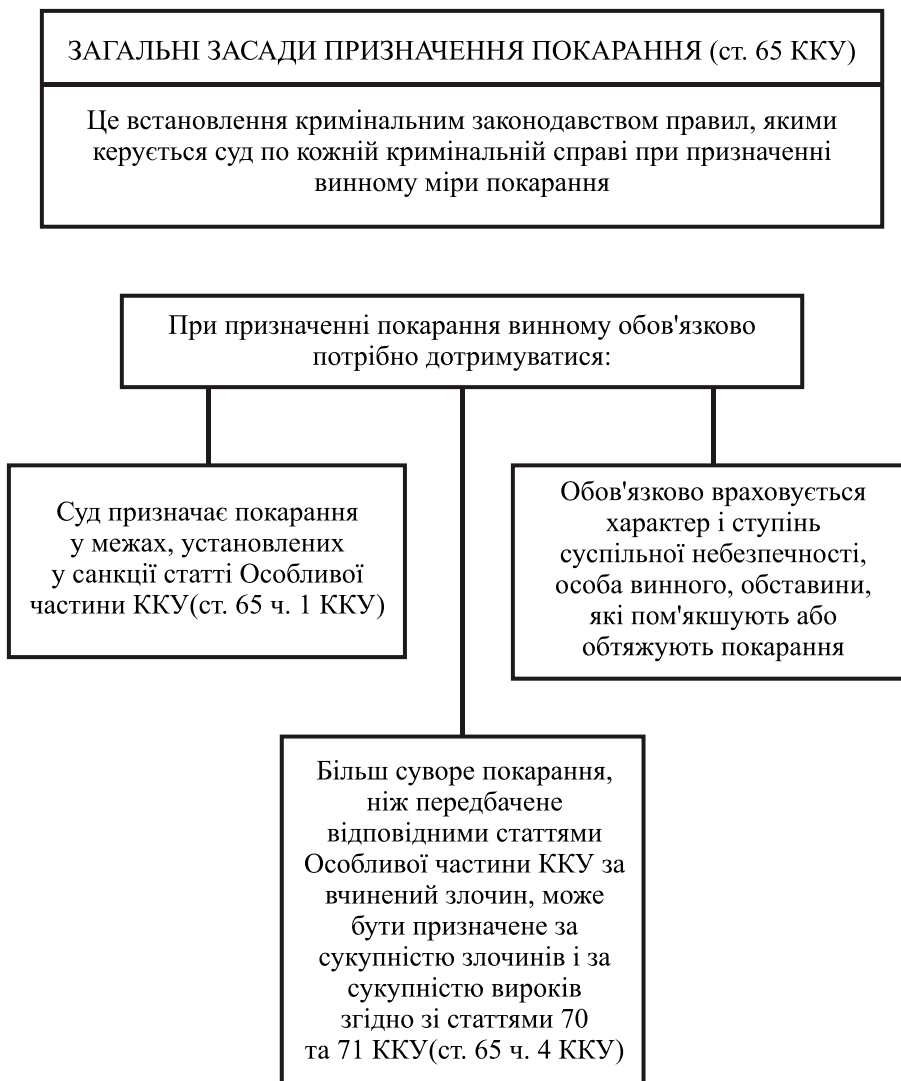

ХV. ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Загальні засади призначення покарання

Загальні засади призначення покарання

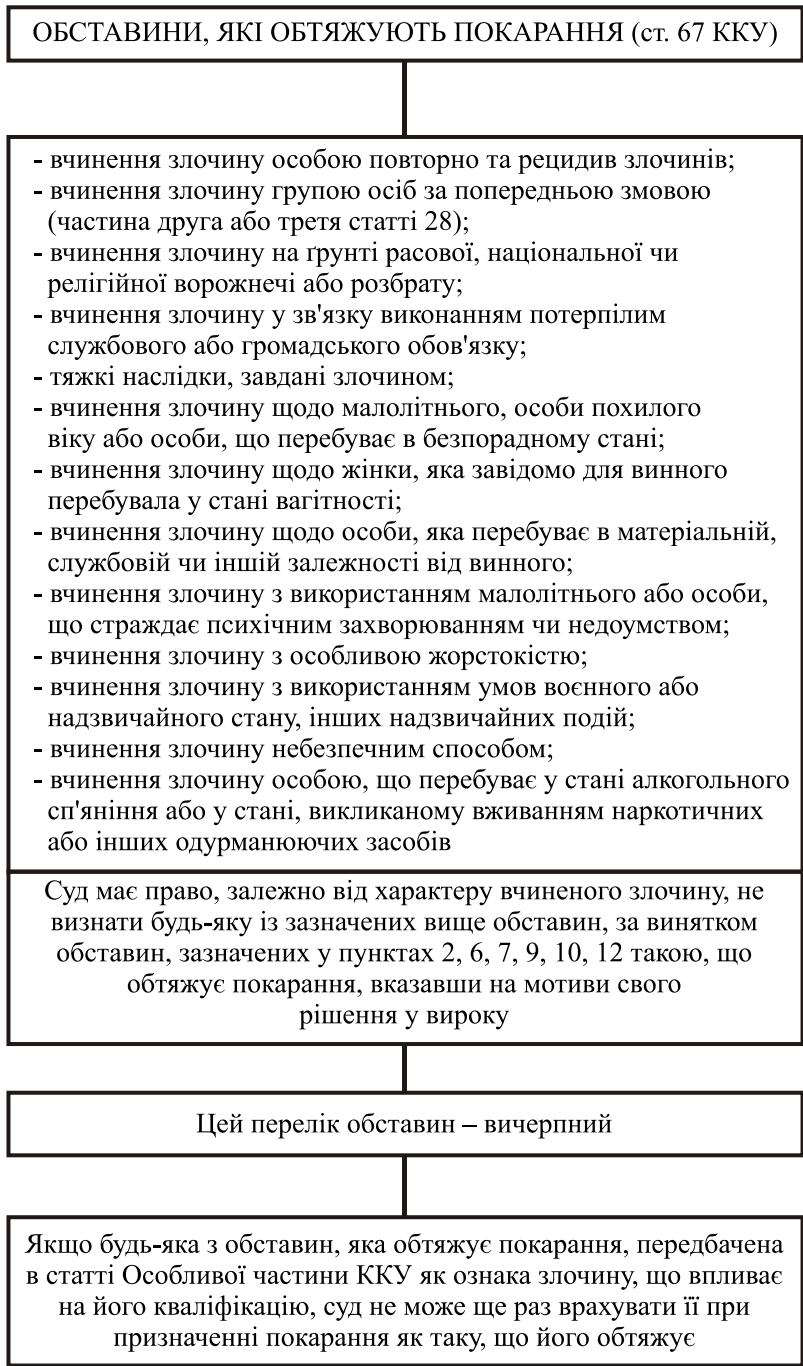
Обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання

Обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання – це такі обставини, які не належать до ознак складу злочину, характеризують більший або менший ступінь суспільної небезпеки злочину і особу винного та враховуються судом відповідно до принципів призначення покарання при виборі конкретної міри кримінального впливу

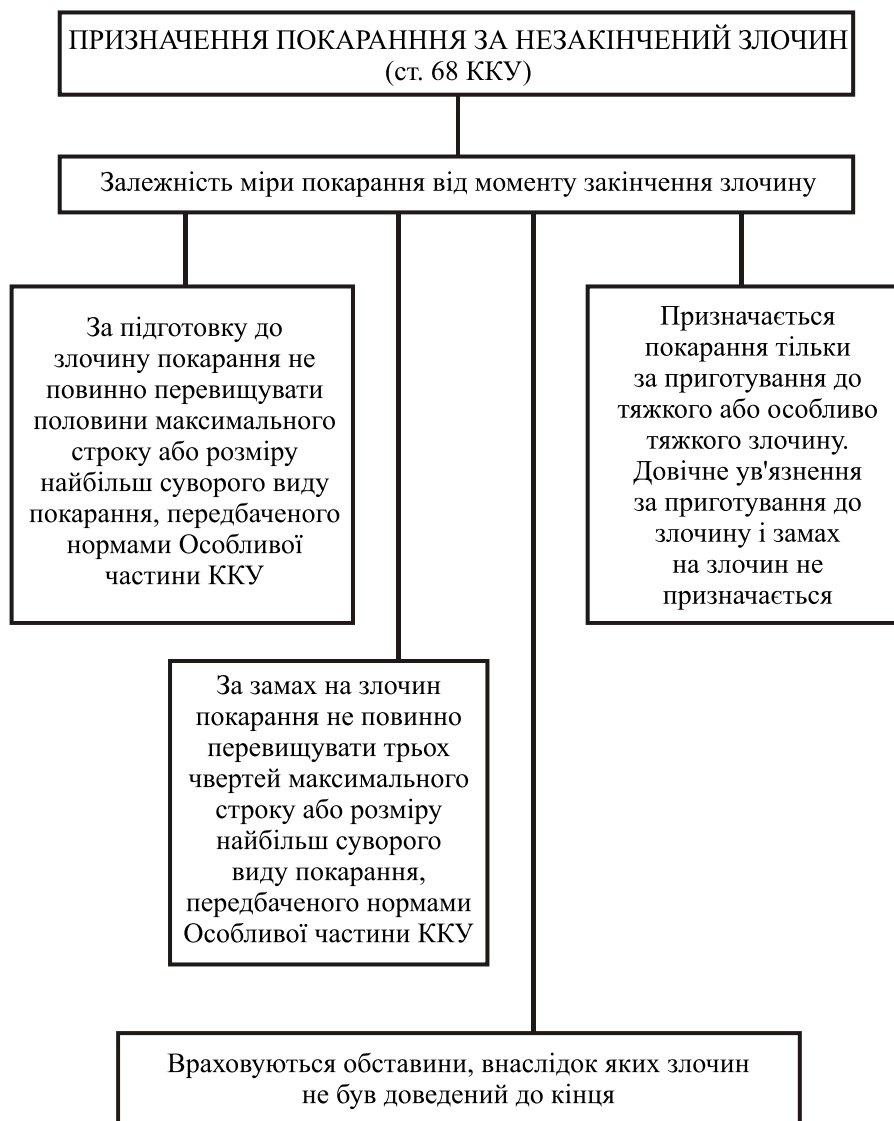
ОБСТАВИНИ, ЯКІ ПОМ'ЯКШУЮТЬ ПОКАРАННЯ (ст. 66 ККУ)

- з'явлення зі зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину;
- добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;
- вчинення злочину неповнолітнім;
- вчинення злочину жінкою у стані вагітності;
- вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;
- вчинення злочину під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;
- вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого;
- вчинення злочину з перевищенням меж крайньої потреби;
- виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, поєднане з вчиненням злочину у випадках, передбачених ККУ (ст. 66 ч. 1 ККУ)

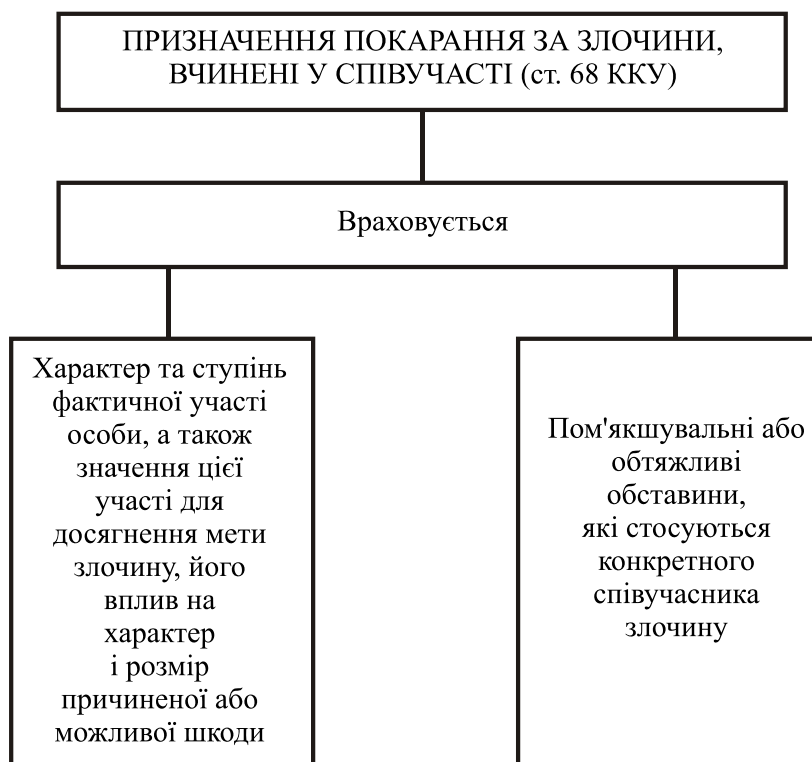
При призначенні покарання суд може визнати таким, що його пом'якшують, й інші обставини, не зазначені в частині першій ст. 66(ст. 66 ч. 2 ККУ)

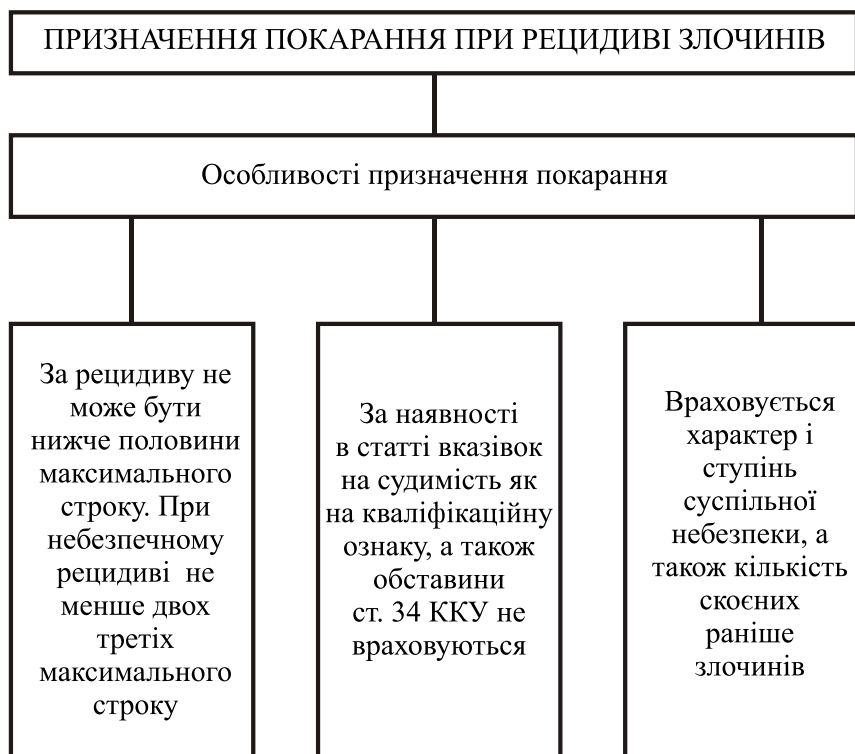
Призначення покарання за незакінчений злочин

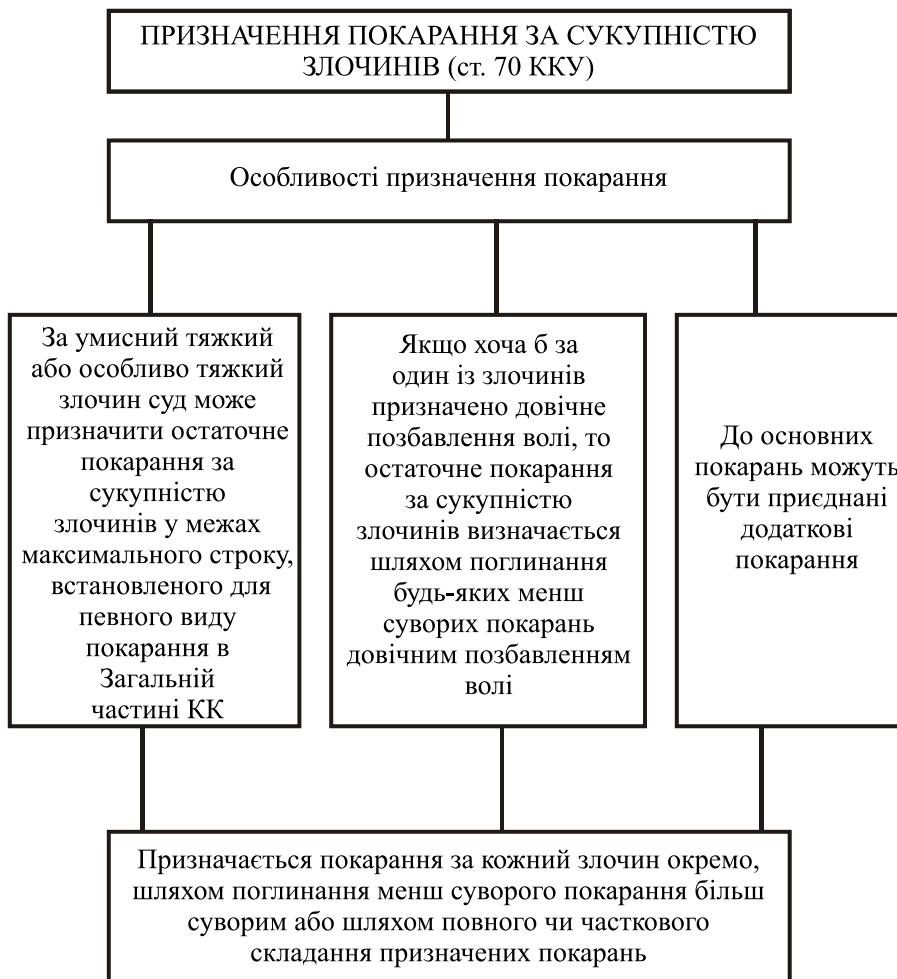
Призначення покарання за злочини, вчинені у співучасті

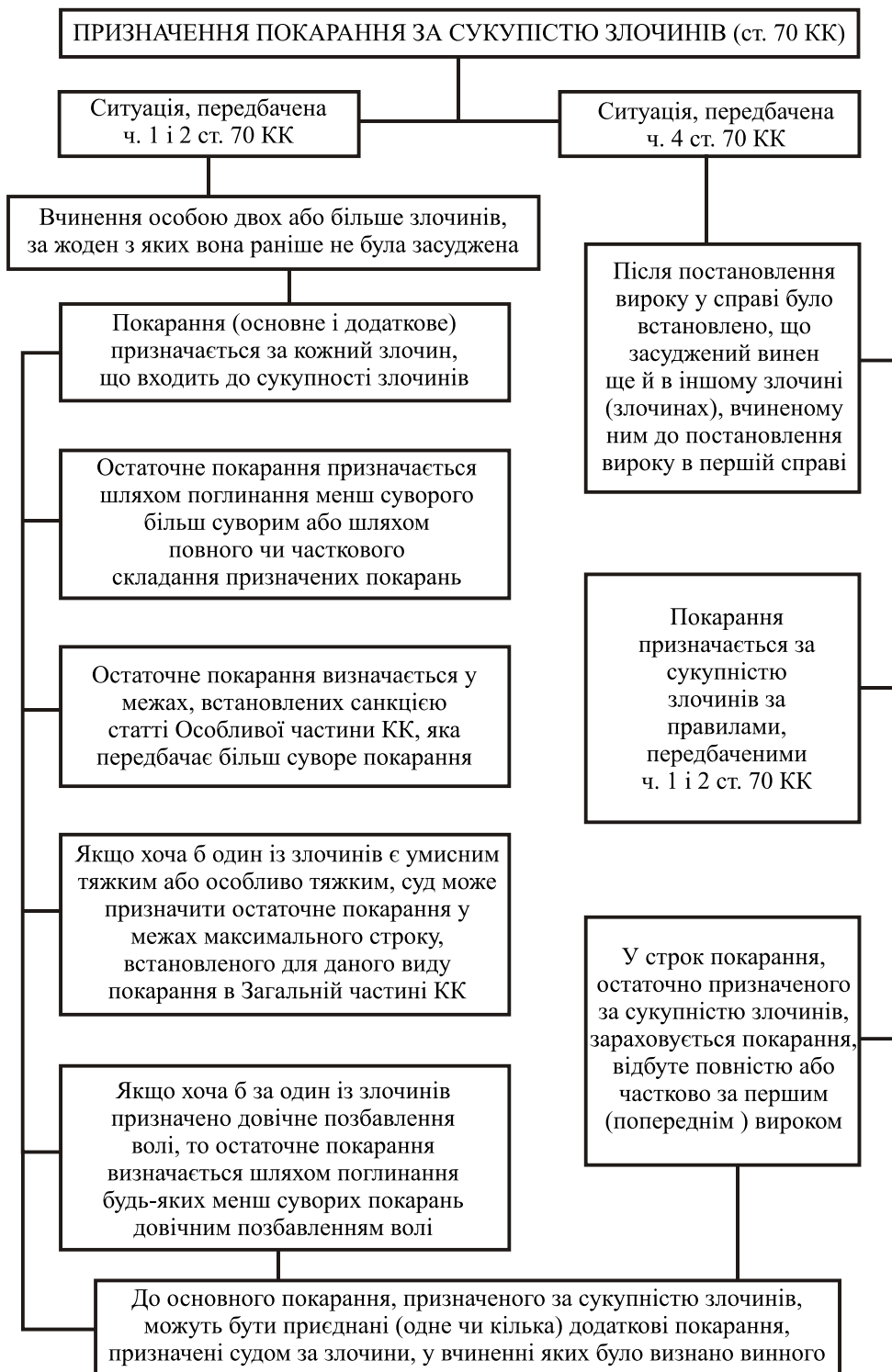

Призначення покарання при рецидиві злочинів

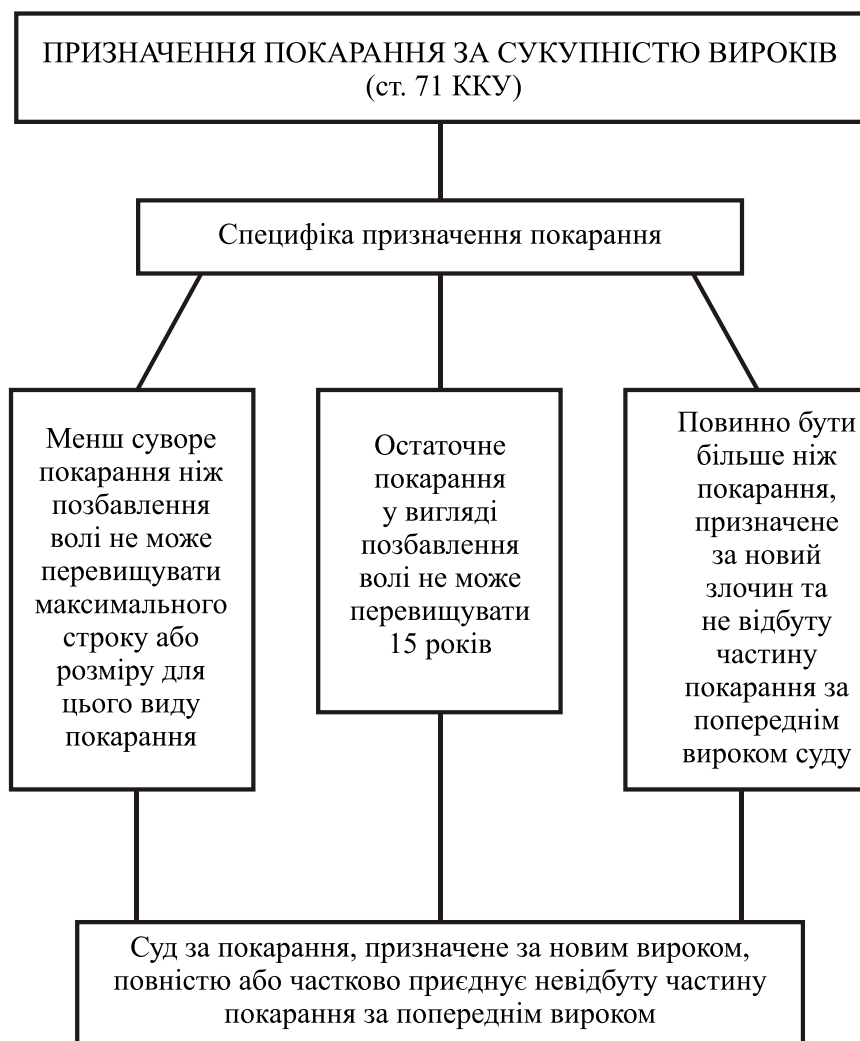

Призначення покарання за сукупністю злочинів

Призначення покарання за сукупністю вироків

Призначення покарання за сукупністю вироків

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА СУКУПНІСТЮ ВИРОКІВ (ст. 71 КК)

До покарання, призначеного за новим вироком, повністю або частково приєднується невідбуте покарання за попереднім вироком

При складанні покарань загальний строк покарання, остаточно призначений за сукупністю вироків, не повинен перевищувати максимального строку, встановленого для даного виду покарання в Загальній частині КК

При складанні покарань у вигляді позбавлення волі загальний строк покарання, остаточно призначений за сукупністю вироків, не повинен перевищувати 15 років

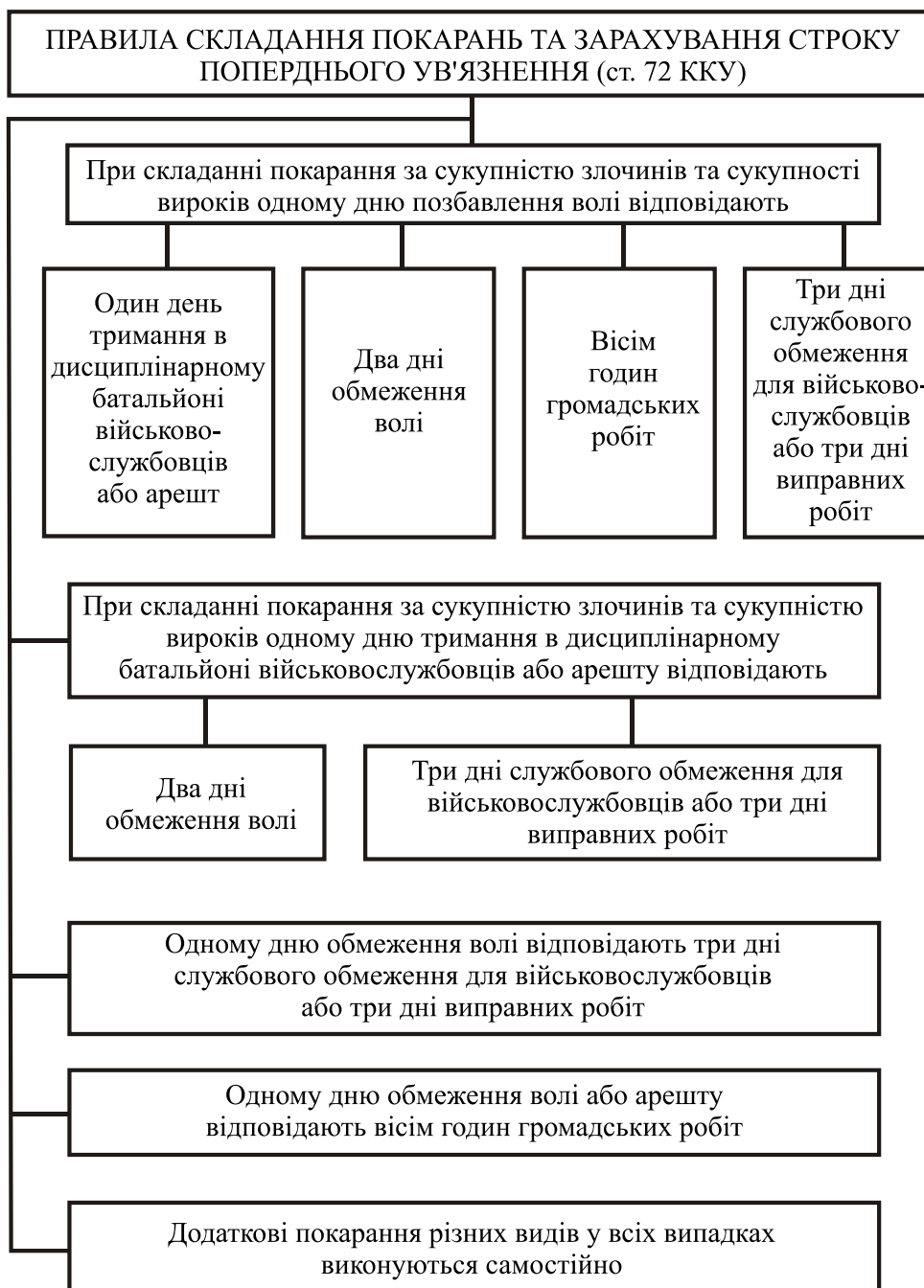
При складанні покарань за сукупністю вироків, якщо хоча б один із злочинів є особливо тяжким, загальний строк покарання у вигляді позбавлення волі може бути більше 15 років, але не повинен перевищувати 25 років

При складанні покарань у вигляді довічного позбавлення волі та будь-яких менш суворих покарань загальний строк покарання визначається шляхом поглинання менш суворих покарань довічним позбавленням волі

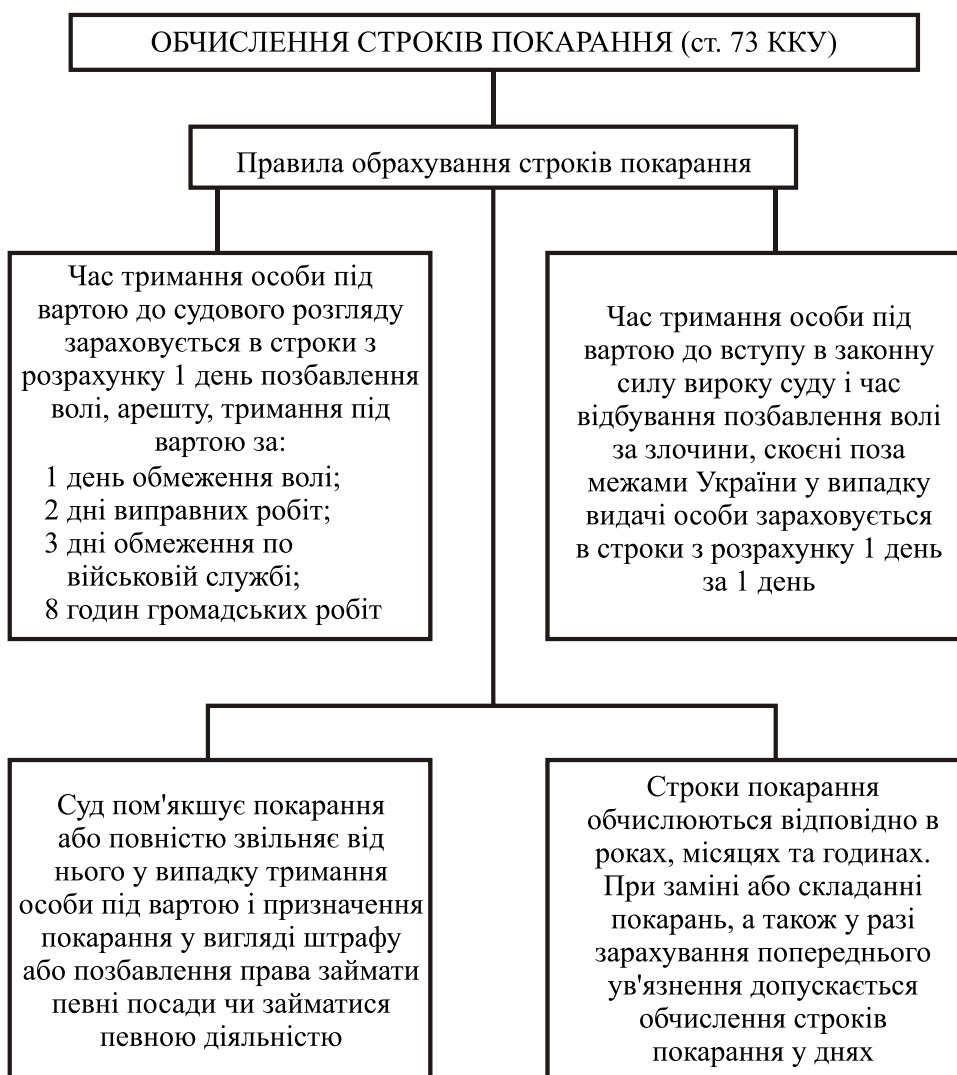
Остаточне покарання за сукупністю вироків має бути більшим від покарання, призначеного за новий злочин, а також від невідбитої частини покарання за попереднім вироком

Призначене хоча б за одним із вироків додаткове покарання або невідбута його частинна за попереднім вироком підлягає приєднанню до основного покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків

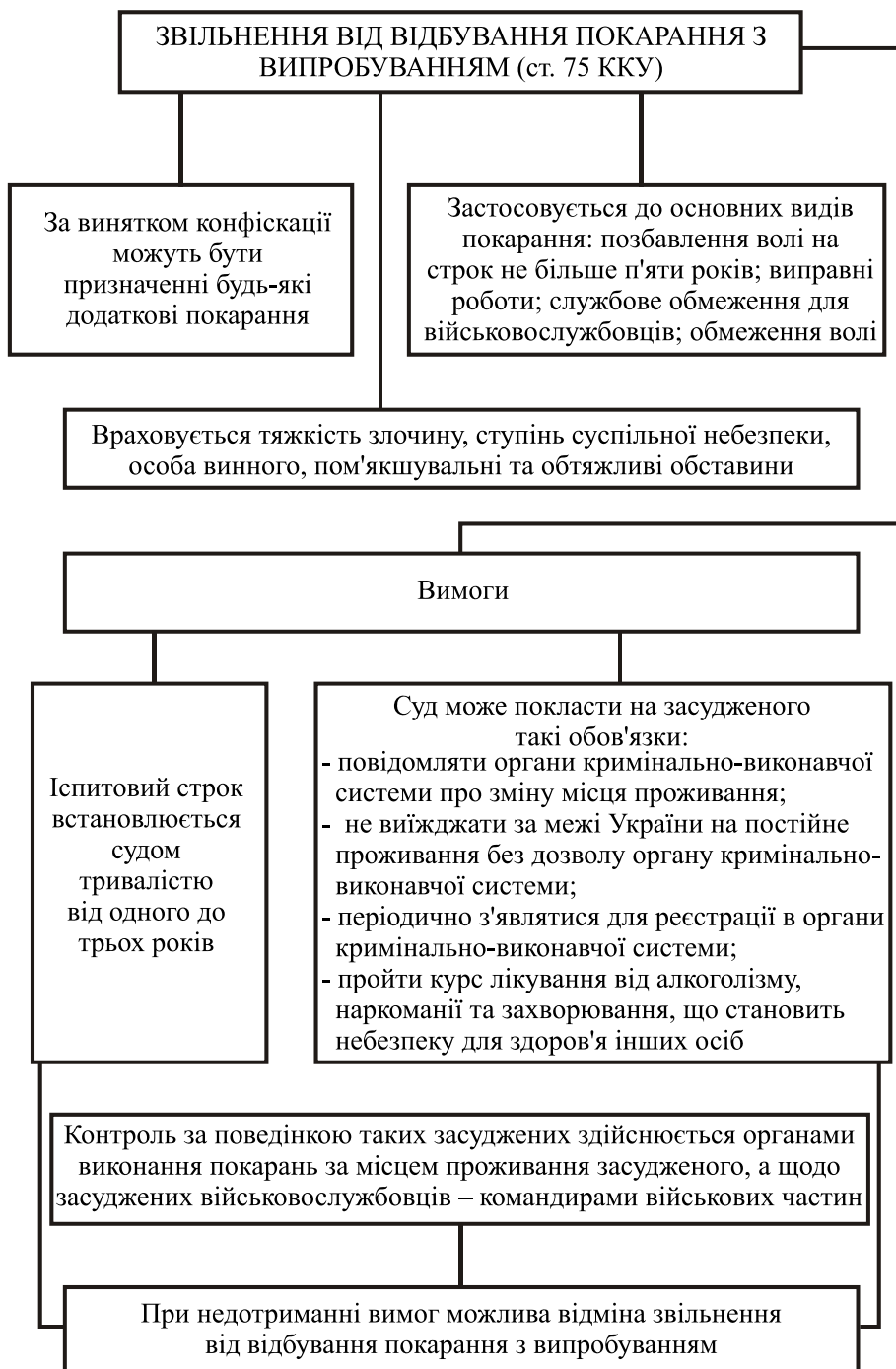
Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення

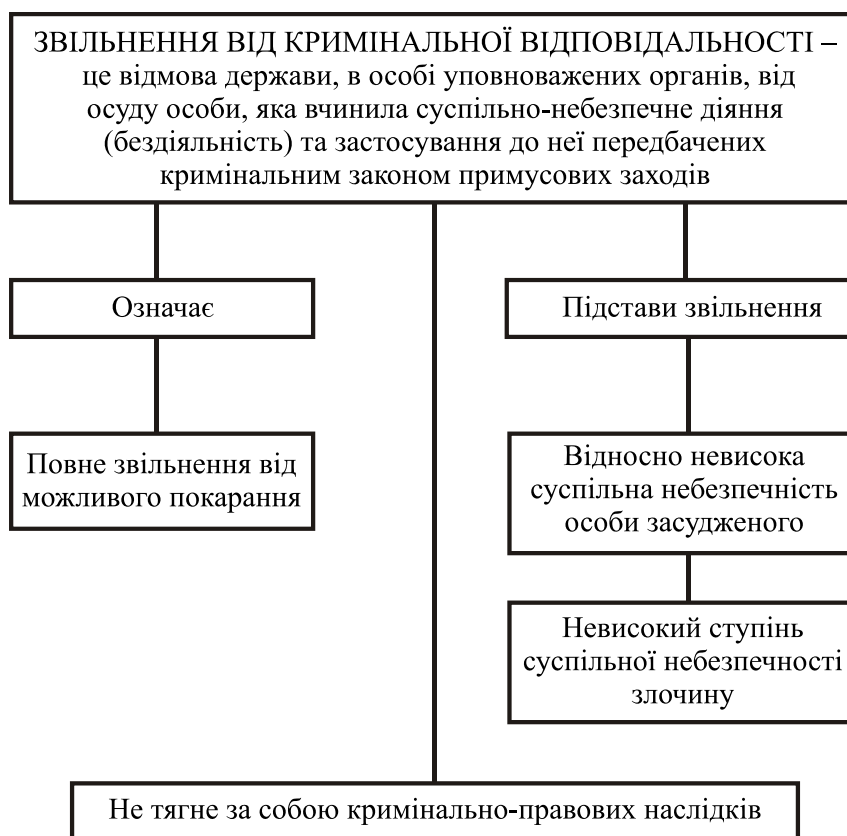
Обчислення строків покарання

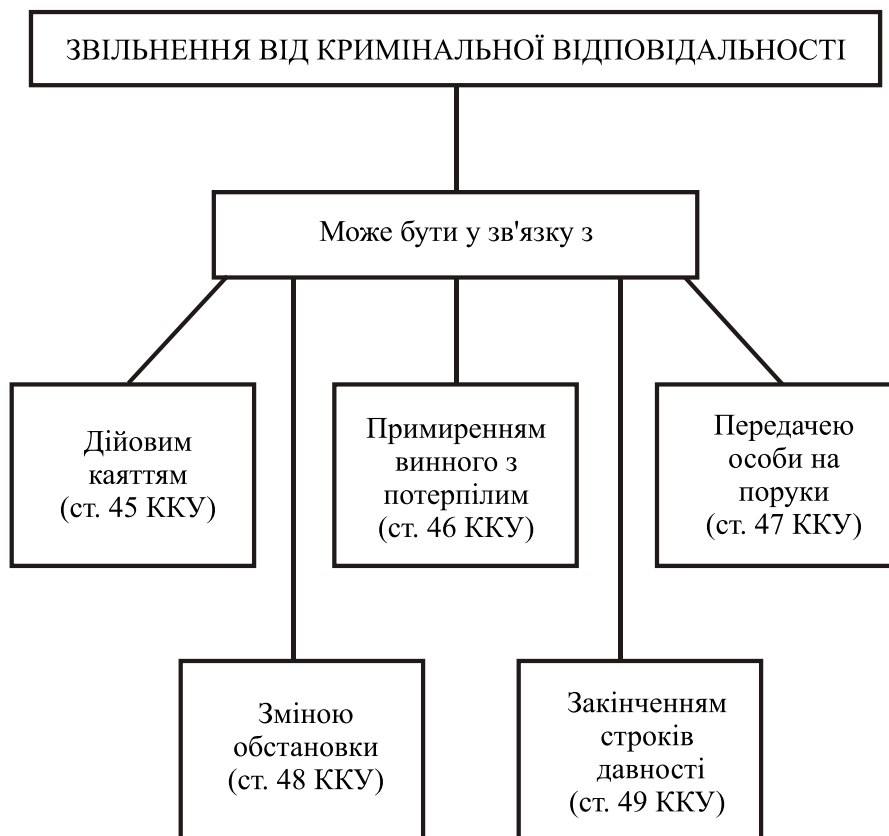
XVI. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

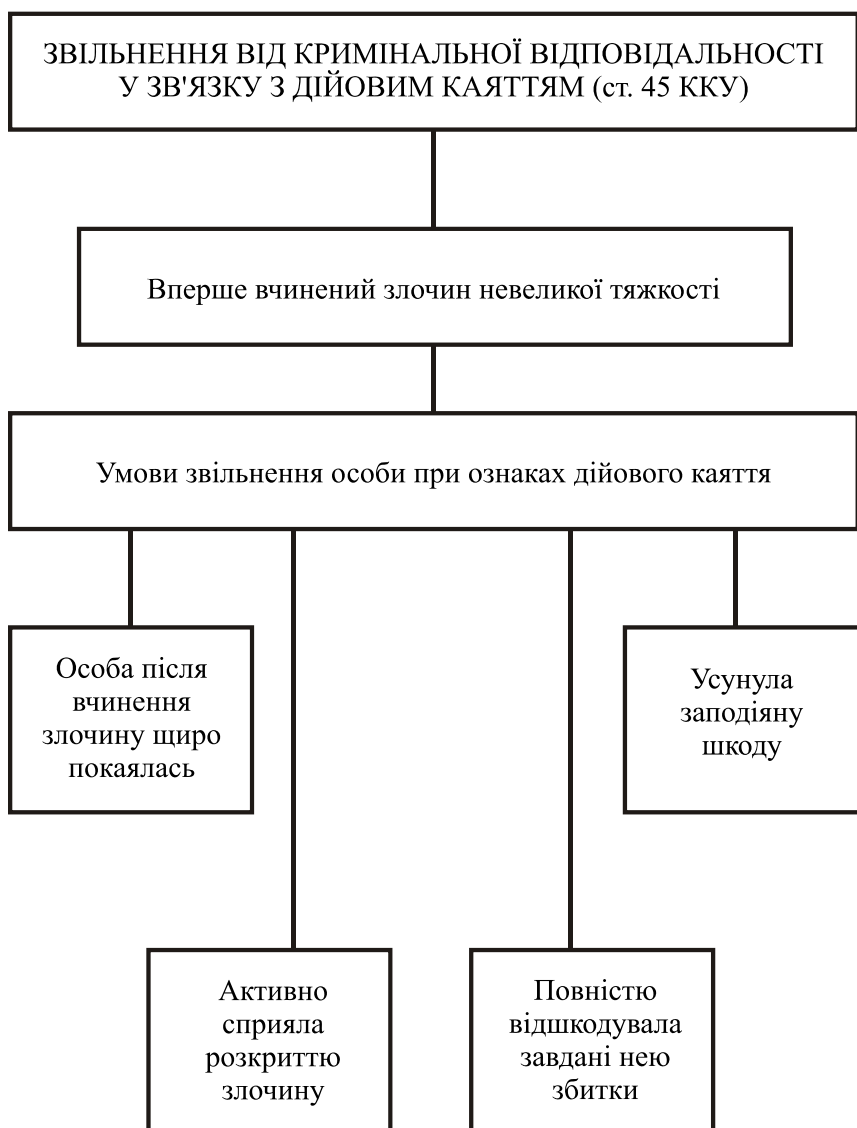
Поняття звільнення від кримінальної відповідальності

Підстави звільнення від кримінальної відповідальності

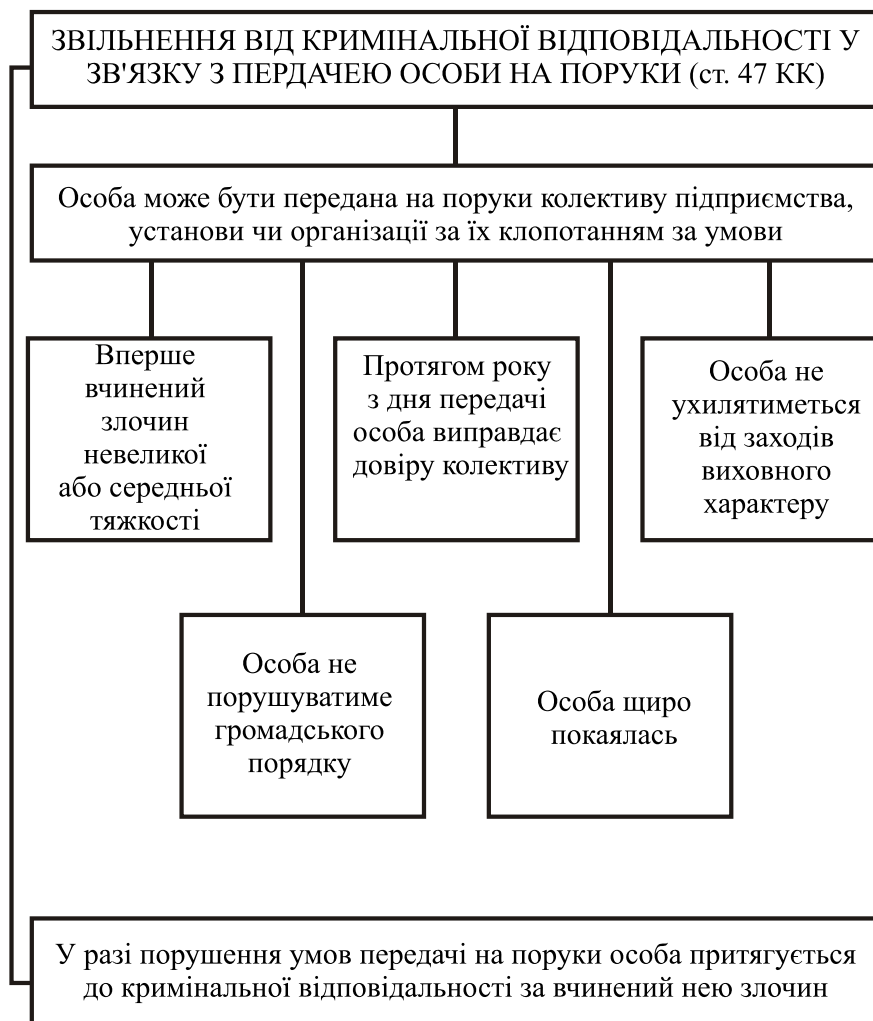
Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим

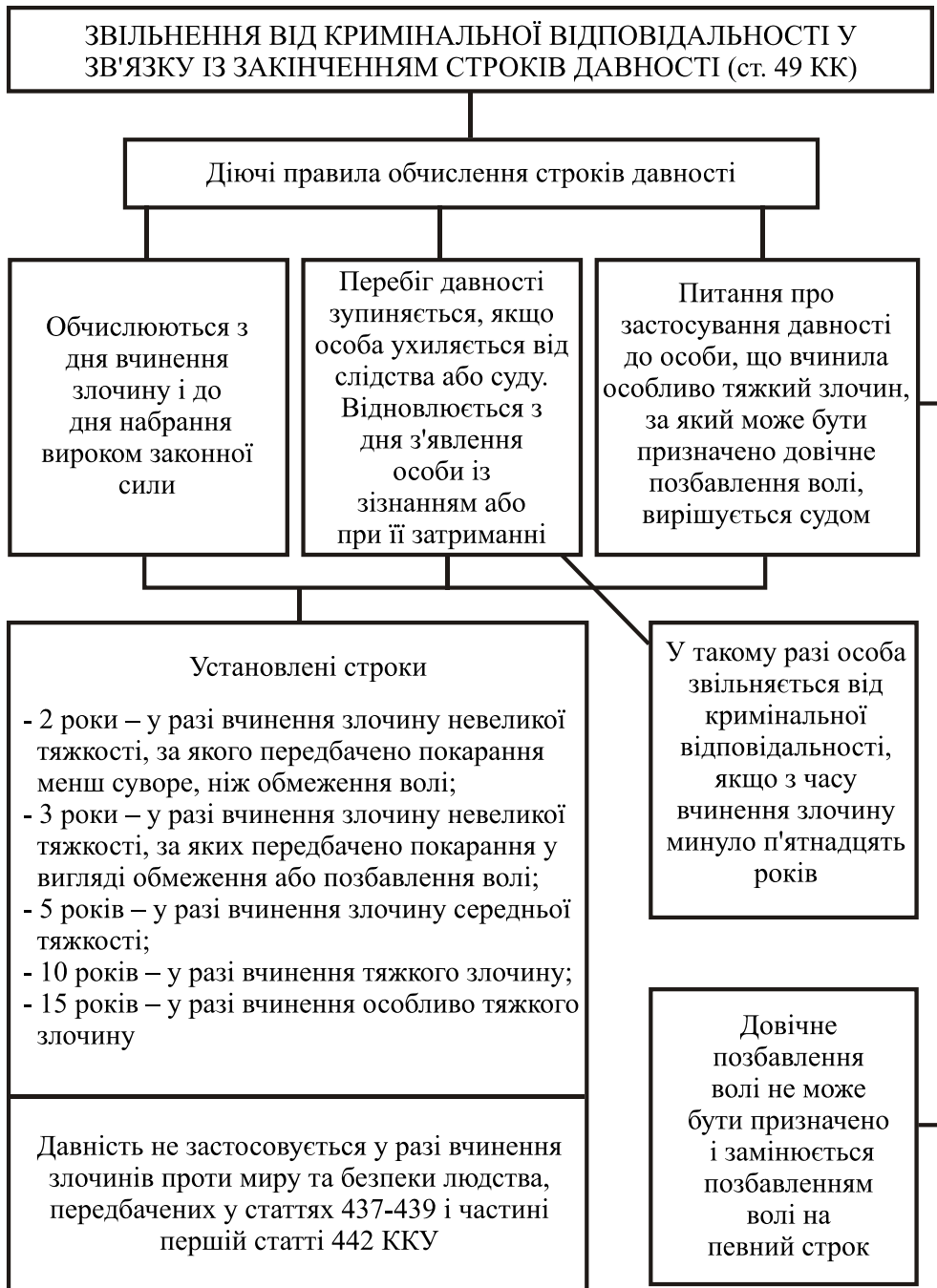
Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки

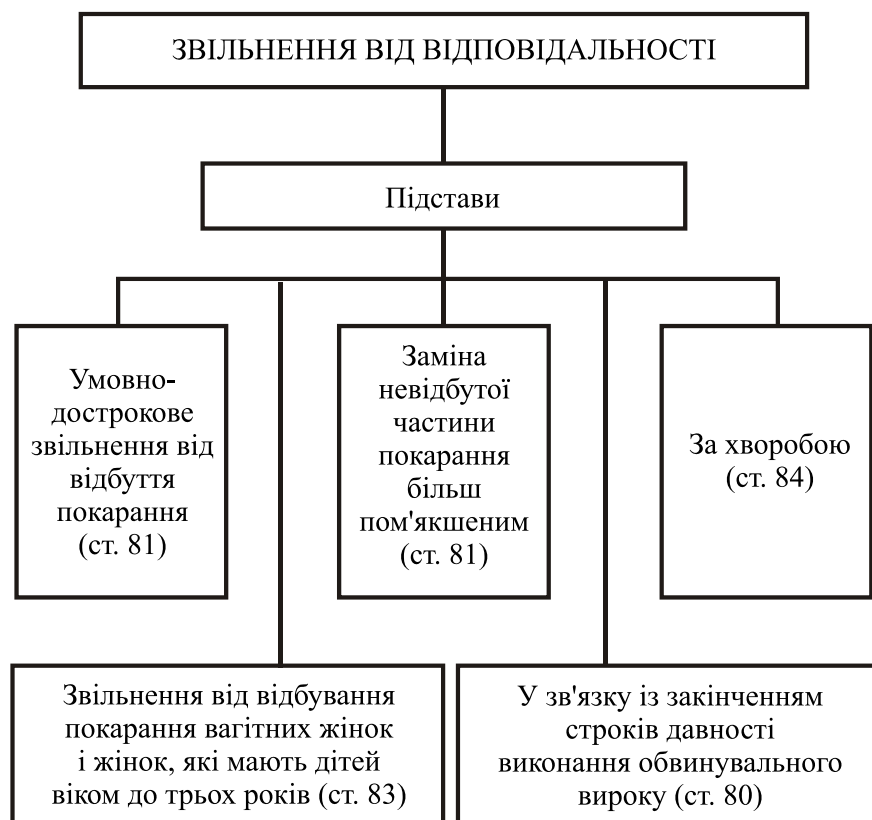
Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності

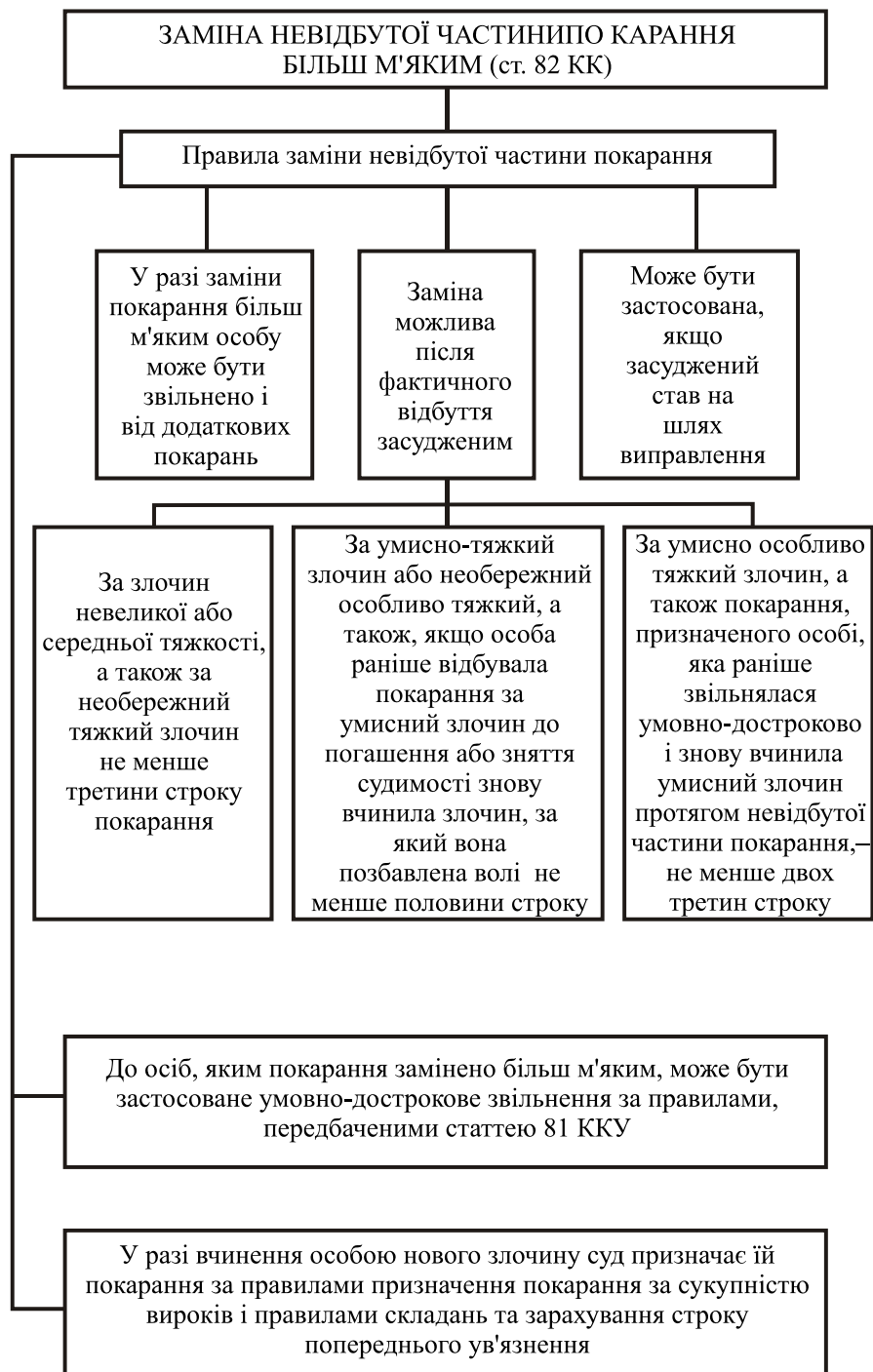
Види підстав звільнення від кримінальної відповідальності

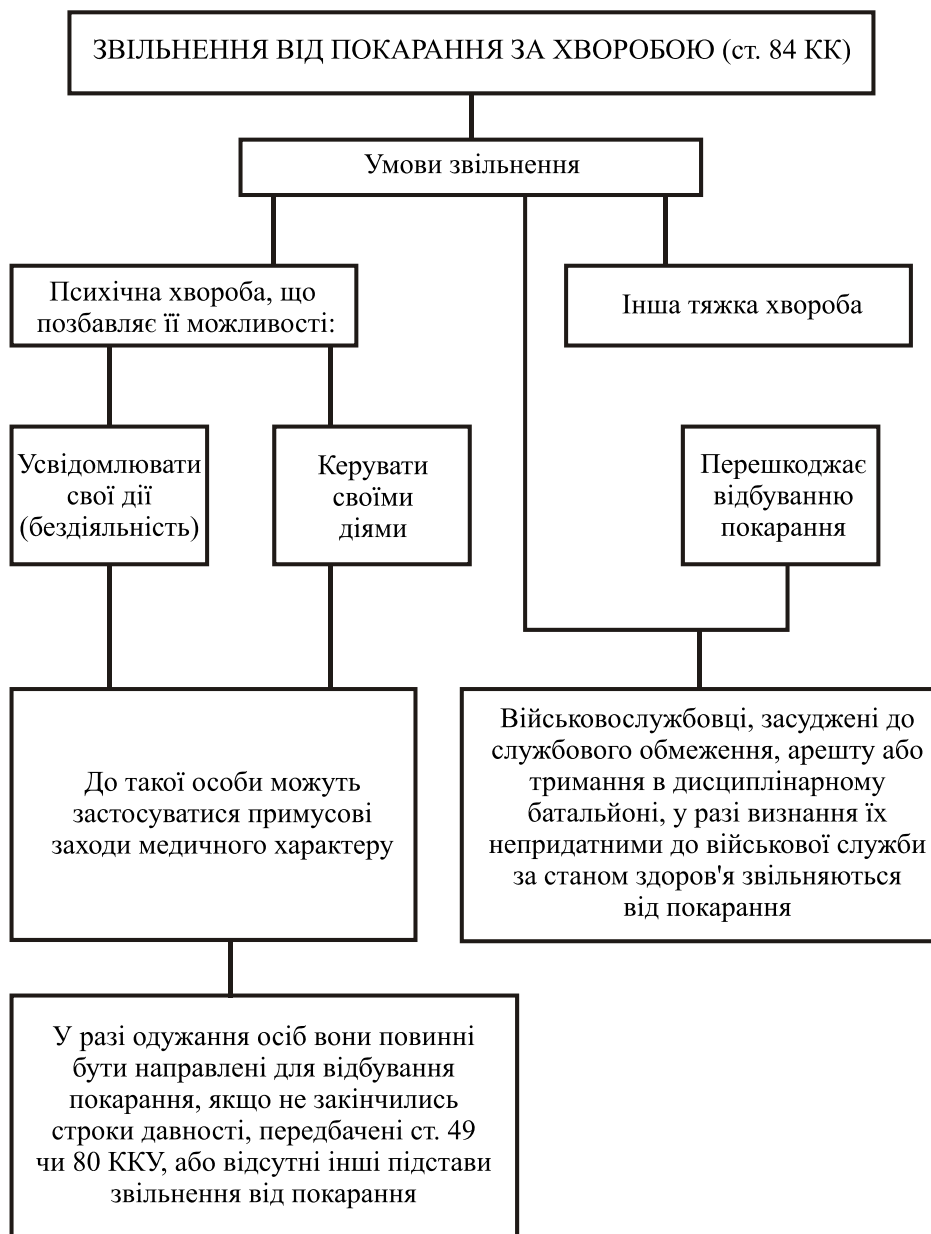
Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання

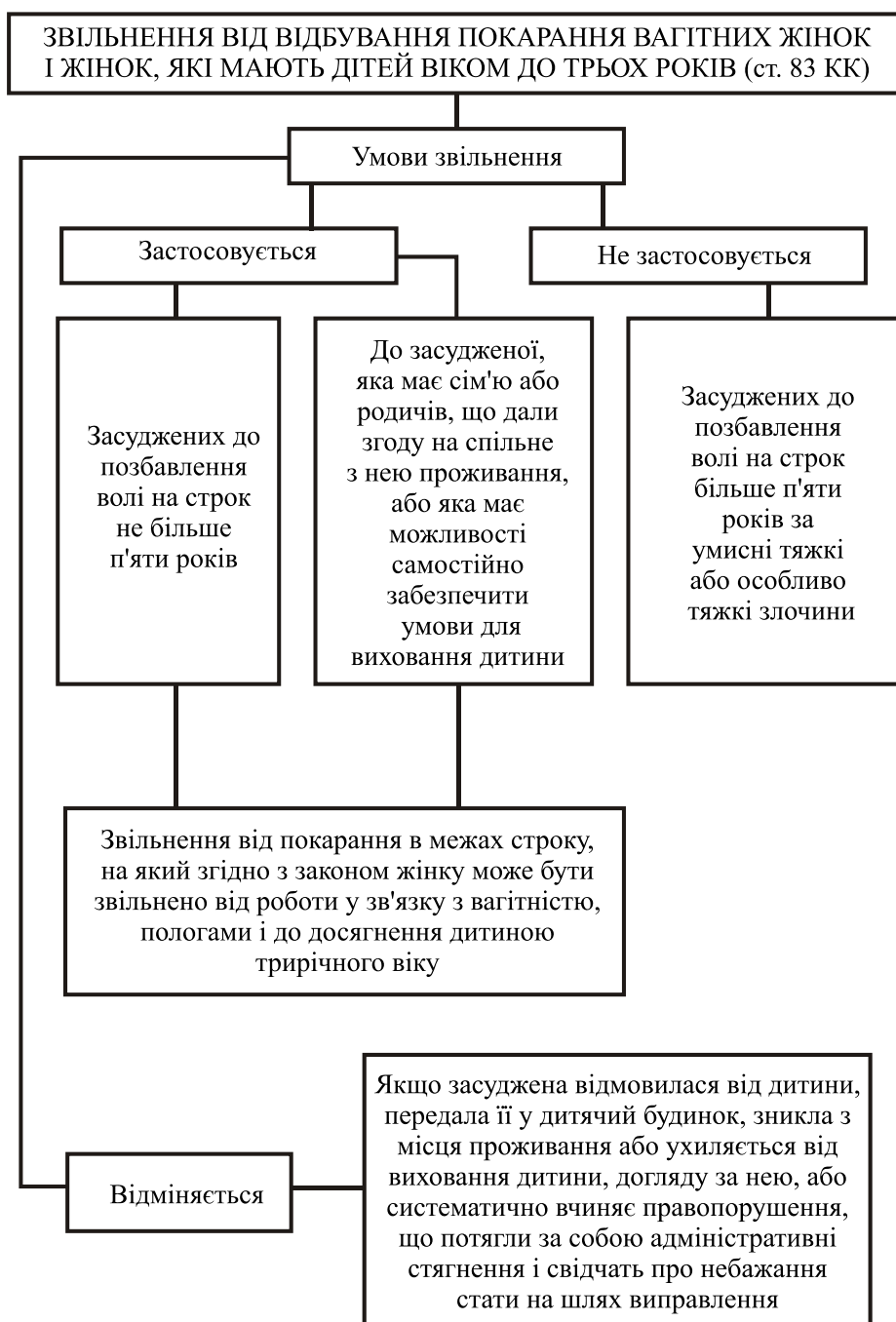
Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким

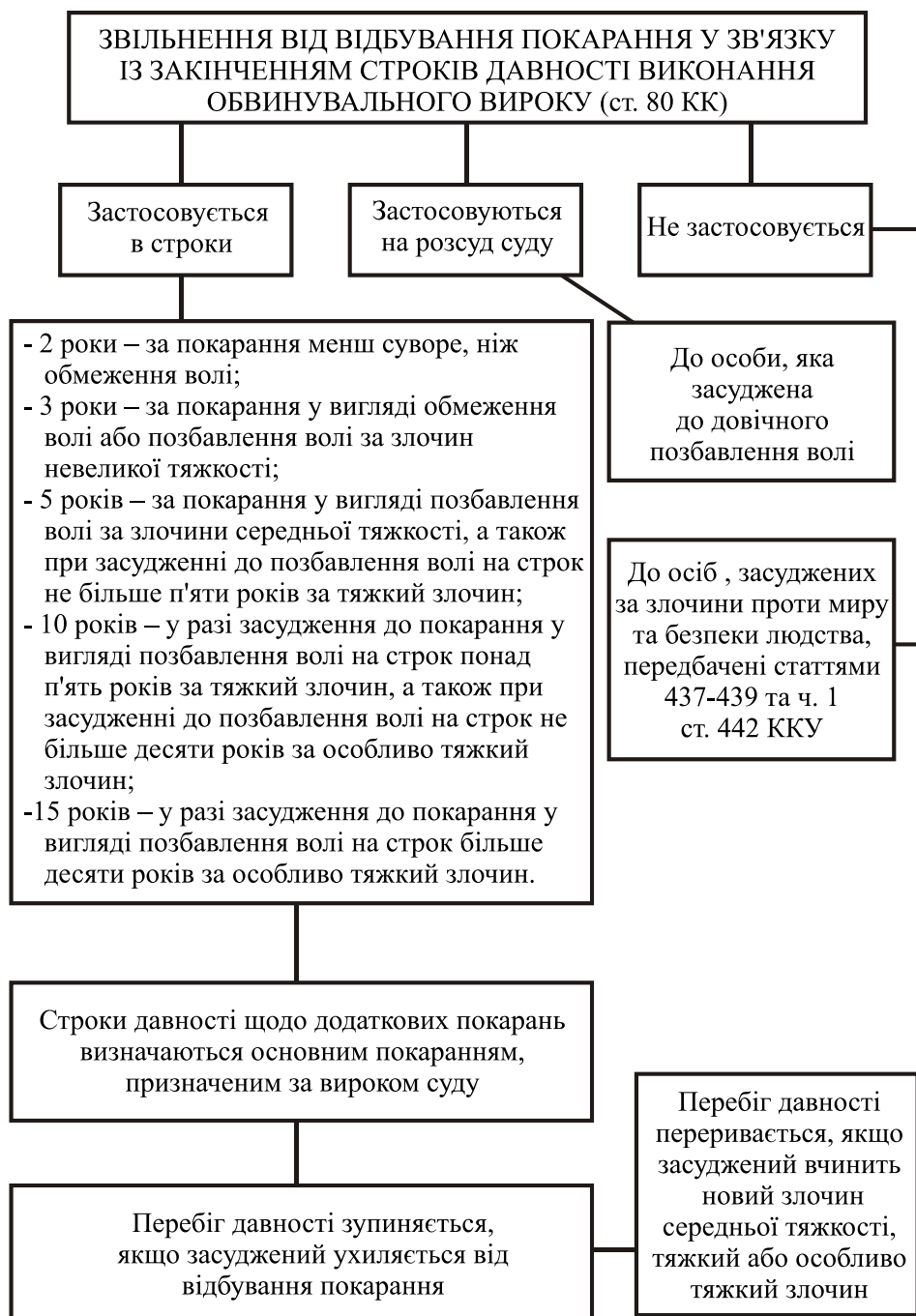
Звільнення від покарання за хворобою

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку

XVII. АМНІСТІЯ. ПОМИЛУВАННЯ. СУДИМОСТЬ

Амністія

АМНІСТІЯ оголошується законом України стосовно певної категорії осіб та скасовує для них юридичні наслідки вчиненого злочину (ст. 86 ККУ)

Характер актів амністії

Звільнення від кримінальної відповідальності

Звільнення від покарання

Зменшення покарання

Заміна покарання на більш м'яке

Звільнення від додаткових покарань

Зняття судимості

Помилування

ПОМИЛУВАННЯ – це виявлення гуманізму і милосердя з боку глави держави – Президента України – стосовно індивідуальної особи (осіб), яка засуджена судом до будь-якого покарання за вчинення злочину будь-якого ступеня тяжкості

ХАРАКТЕР ПОМИЛУВАННЯ

Повне або часткове звільнення особи від покарання

Застосування більш м'якого покарання

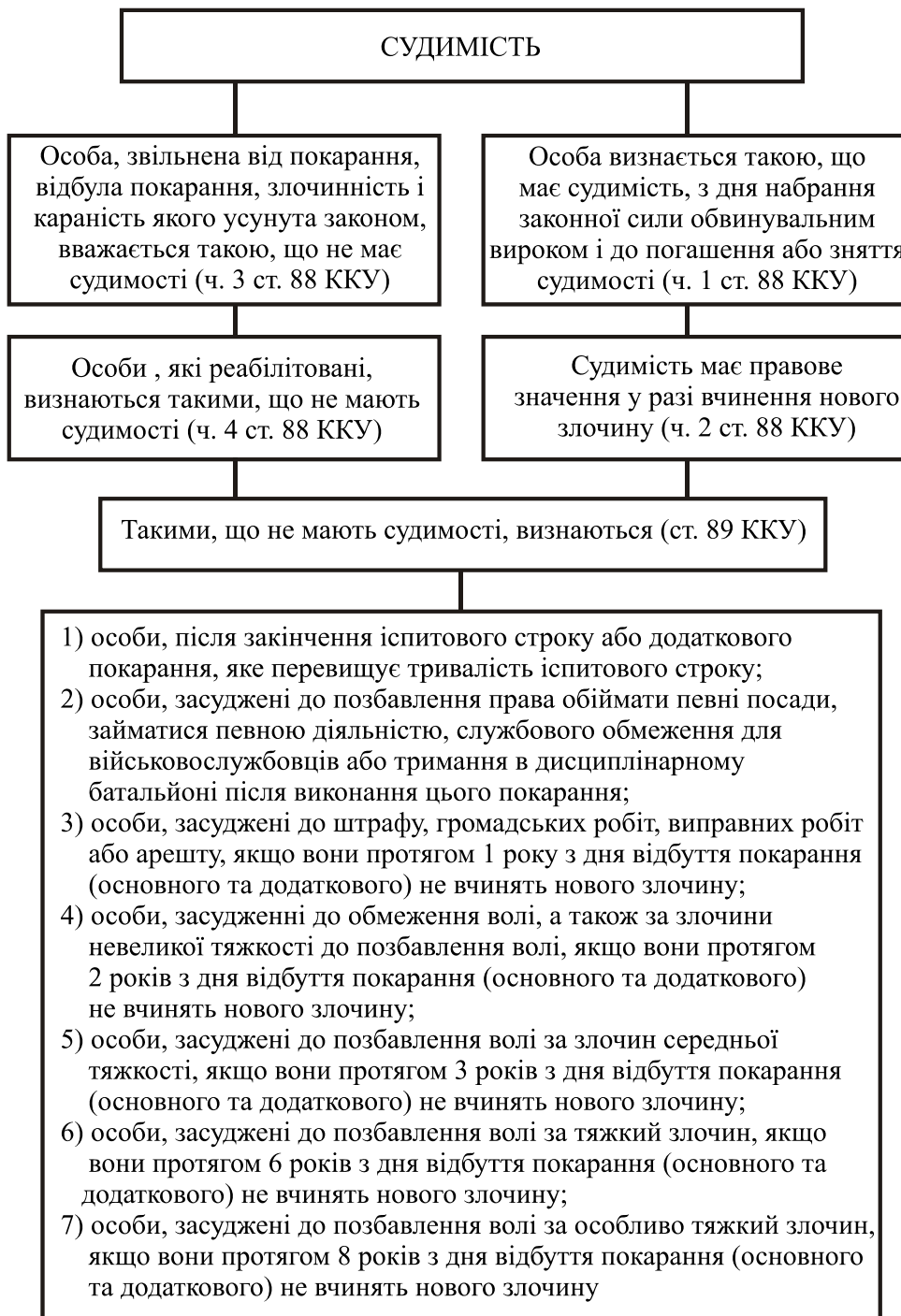
Зняття судимості

Заміна довічного позбавлення волі позбавленням волі на певний строк

Поняття судимості

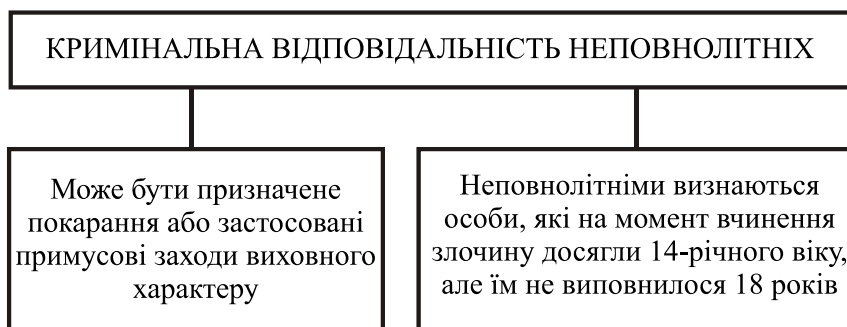

Ознаки судимості

ХVIII. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

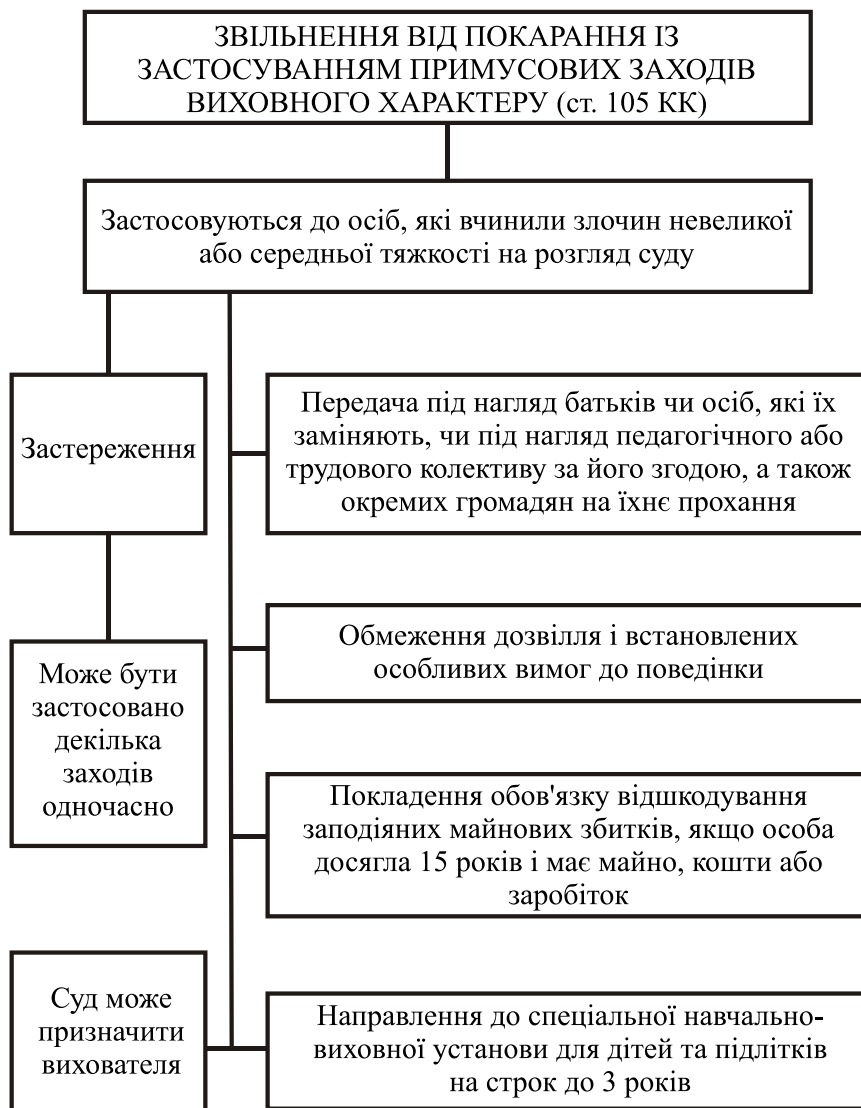
Кримінальна відповідальність неповнолітніх

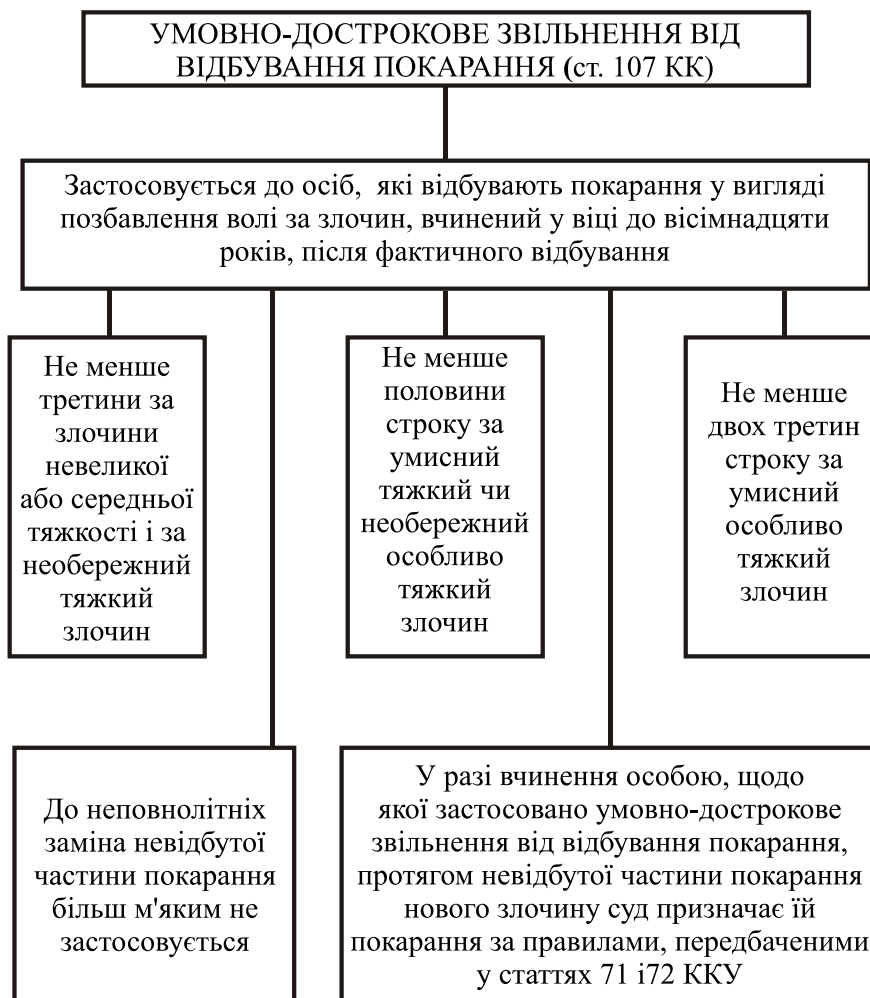
Призначення покарання неповнолітнім

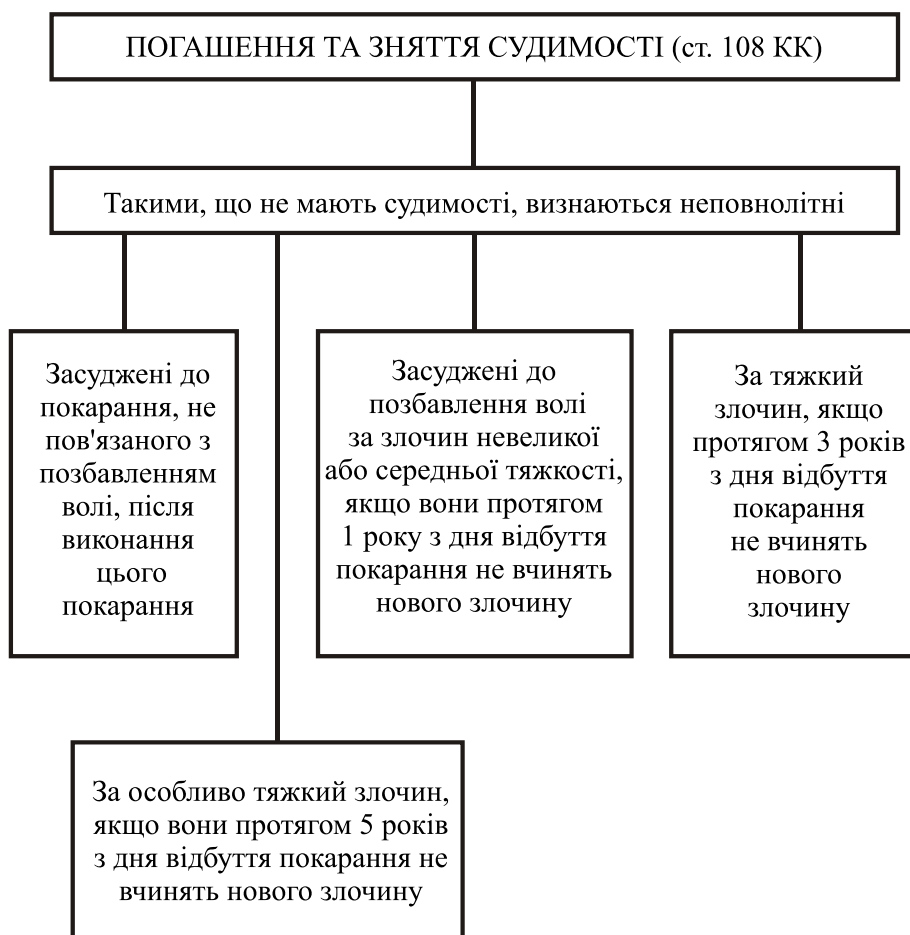
Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру

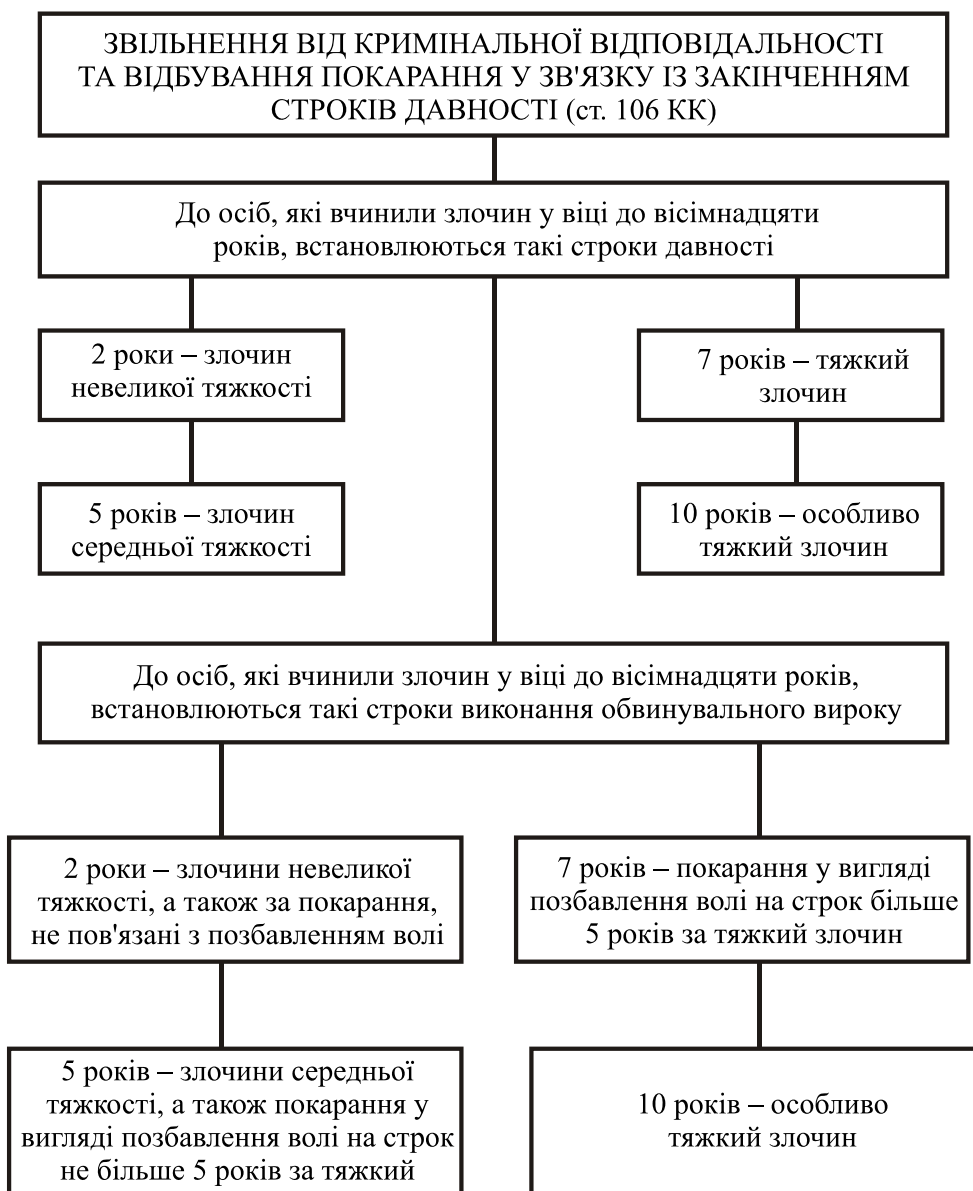
Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання

Погашення та зняття судимості

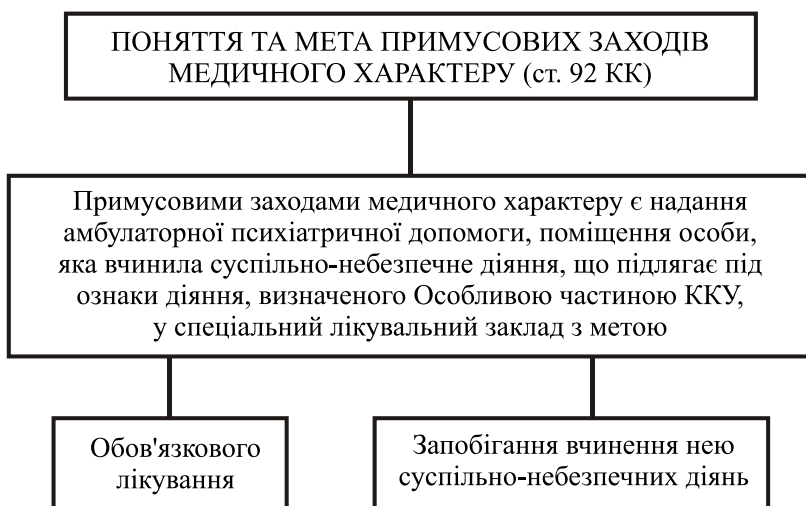

**Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування
покарання у зв'язку із закінченням строків давності**

ХІХ. ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Поняття та мета примусових заходів медичного характеру

Види примусових заходів медичного характеру

**РОЗДІЛ I. Злочини проти основ національної безпеки
України**

**Стаття 109. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи
повалення конституційного ладу або на захоплення
державної влади**

	Примітки
Підслідність – Служба безпеки України.	
Категорія злочину – тяжкий	
Об'єктом злочину є встановлений Конституцією і законами України порядок створення і діяльності вищих органів державної влади, порушення якого створює загрозу безпеці держави у політичній сфері.	Суспільна небезпечність дій виявляється в загрозі дестабілізації владних структур. Насильницьким слід вважати такий спосіб дій, для якого характерним є застосування сили, у тому числі озброєної, інших засобів незаконного примусу.
З об'єктивної сторони злочин може виражатися у таких формах: дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади; змова про вчинення таких дій; публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади; розповсюдження матеріалів із закликами про вчинення таких дій.	Злочин вважається закінченим з моменту вчинення дій, які спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Склад злочину – формальний. Змова – це угода, досягнута між двома чи більше особами, про вчинення спільних дій з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади. Розповсюдження матеріалів – це дії, метою яких є доведення змісту відповідних матеріалів до відома багатьох людей.
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 16 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.	Винний визнає суспільну небезпеку своїх дій, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади, та бажає здійснення цих дій.
Кваліфікованими видами публічних закликів до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади є вчинення таких дій представником влади, або повторно, або організованою групою осіб.	

Стаття 110. Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України

Примітки	
Підслідність – Служба безпеки України.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	
Об’єктом злочину є безпека держави у політичній і воєнній сферах, яка полягає у відсутності загрози порушення встановлених Конституцією, законами України і міжнародними правовими актами територіальної цілісності України та порядку визначення її території.	Суспільна небезпечність дій виявляється в загрозі територіальній цілісності та недоторканності України. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення дій, які спрямовані на посягання на територіальну цілісність і недоторканність України.
Об’єктивна сторона злочину характеризується активними діями, які можуть проявлятися у таких формах: 1) дії, вчинені з метою зміни меж території або з метою зміни державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України; 2) публічні заклики до вчинення дій, метою яких є зміна меж території (державного кордону) України; 3) розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення дій, метою яких є зміна меж території (державного кордону) України.	Склад злочину – формальний. Державний кордон України – це лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України, а саме: межі суходолу, вод, надр, повітряного простору. Під розпалюванням національної та релігійної ворожнечі треба розуміти доведення до високого ступеня, граничне посилення серед певних груп населення настроїв неприязні, ненависті до представників інших етнічних груп чи конфесій або до атеїстів.
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 16 років.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.	Винний визнає суспільну небезпеку своїх дій, спрямованих на посягання на територіальну цілісність і недоторканність України, та бажає здійснення цих дій.
Кваліфікуючими ознаками злочину є: 1) вчинення його повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) поєднання відповідних дій з розпалюванням національної та релігійної ворожнечі. Особливо кваліфікуючою ознакою злочину є настання в результаті його вчинення таких суспільно-небезпечних наслідків, як загибель людей, або інших тяжких наслідків.	

Стаття 111. Державна зрада

	Примітки
Підслідність – Служба безпеки України.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	
Об'єктом злочину є державна безпека України у будь-якій її сфері.	Перехід на бік ворога означає, що громадянин України надає безпосередню допомогу державі, з якою Україна на той час перебуває у стані війни або збройного конфлікту.
Об'єктивна сторона державної зради може виявлятися у таких формах: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту; шпигунство; надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.	Злочин вважається закінченим з моменту вчинення відповідного діяння, яким особа надала допомогу в проведенні підривної діяльності проти України. Склад злочину – формальний. Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. Під іноземною організацією слід розуміти будь-яку державну чи недержавну установу, підприємство, об'єднання, орган іншої країни, у тому числі політичну партію, релігійну організацію, комерційне підприємство та ін. Представник іноземної держави чи іноземної організації – це особа, яка уповноважена виражати інтереси тієї чи іншої іноземної держави та діє від її імені або представляє її за спеціальним повноваженням.
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 16 років. Обов'язково громадянин України.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає наслідки та бажає їх настання.

Стаття 112. Посягання на державного та громадського діяча

	Примітки
Підслідність – служба безпеки України.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	Мотиви вчинення злочину: бажання припинити державну чи громадську діяльність певної особи; помста за таку діяльність.
Об’єктом злочину є безпека держави в політичній сфері. Додатковим об’єктом є життя та здоров’я людини.	Потерпілим може бути тільки державний чи громадський діяч, обраний на посаду у встановленому Конституцією та законами України порядку. Державна діяльність – це діяльність відповідної службової особи у масштабах держави. Громадською діяльністю визначається діяльність громадянина, обумовлена його належністю до політичної партії і спрямована на реалізацію функцій і виконання завдань, які стоять перед нею.
З об’єктивної сторони злочин полягає у посяганні на життя державного чи громадського діяча.	Злочин вважається закінченим з моменту настання наслідків, спрямованих на посягання на державного чи громадського діяча. Склад злочину формально-матеріальний, оскільки і замах на життя, і вбивство охоплюються цією статтею.
¹ Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося 14 років.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого умислу.	Особа усвідомлює, що вона посягає на життя державного чи громадського діяча і бажає спричинити його смерть.

¹ Посягання на життя державного діяча не кваліфікується за ст. 112, коли воно вчинене для зведення особистих рахунків, коли його мотивами є ревності, намагання уникнути відповідальності, хуліганський мотив.

Наявність у особи відповідної мети знаходиться за межами складу злочину, передбаченого ст. 12, і свідчить про необхідність кваліфікувати її дії за сукупністю злочинів, передбачених ст. 111 і ст. 112.

Стаття 113. Диверсія

		Примітки
Підслідність – Служба безпеки України.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.		
Об'єктом злочину є безпека держави в економічній, екологічній, військовій або будь-якій іншій сфері відповідно до спрямованості конкретного акту диверсії. Предметом диверсії можуть бути: 1) будівлі, споруди та інші об'єкти, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення; 2) стада і колекції тварин, риба, що водиться у ставках та інших водоймищах, пасіки тощо; 3) посіви сільськогосподарських чи інших культур, лісові масиви тощо.	Додатковий об'єкт: життя і здоров'я особи, власність і навколишнє середовище. Злочин вважається закінченим з моменту настання вказаних у диспозиції наслідків.	
Об'єктивна сторона злочину передбачає вчинення суспільно-небезпечних дій, спрямованих на: масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їх здоров'ю; зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення; радіоактивне забруднення; масове отруєння; поширення епідемій; поширення епізоотій; поширення епіфітотій.	Епідемія – це такий, що відбувається на значній території за відносно короткий проміжок часу, процес масового поширення заразних захворювань людей. Епізоотія – це такий, що характеризується безперервністю на значній території за відносно короткий проміжок часу, процес масового поширення заразних захворювань у тварин. Епіфітотія полягає у значному поширенні грибкових, вірусних чи бактеріологічних захворювань сільськогосподарських рослинних культур, лісових насаджень, водних та інших рослин. Склад злочину – формальний.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, якій виповнилося 14 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу і спеціальною метою.	Вказана мета означає наявність прагнення знизити економічний, науково-технічний, військовий потенціал держави.	

Стаття 114. Шпигунство

		Примітки
Підслідність – Служба безпеки України.		
Категорія злочину – тяжкий		
<p>Безпосереднім об'єктом є державна безпека України в інформаційній, а також політичній, економічній, воєнній і науково-технологічній сферах.</p> <p>Предметом злочину є відомості, що становлять державну таємницю, які матеріалізовані у відповідному документі чи виробі.</p>	<p>Відомості що становлять державну таємницю – це інформація у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки і охорони правопорядку, розголошення якої може завдати шкоди національній безпеці України і яку рішенням державних експертів з питань таємниці визнано державною таємницею та включено до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю².</p>	
<p>Об'єктивна сторона злочину полягає у таких діях: передача іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю;</p> <p>збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю.</p>	<p>Передача відомостей – це їх усне повідомлення або їх пересилання.</p> <p>Шпигунство є закінченим, якщо воно вчинене у вигляді передачі певних відомостей, – з моменту їх фактичного повідомлення, відправлення адресату чи посереднику, закладення в тайник, передачі предмета, який відкриває доступ до них, – відповідно до домовленості з адресатом, а у вигляді збирання – з моменту зосередження в будь-якому місці хоча б частини відповідної інформації за наявності мети передати її відповідній іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам.</p>	
Суб'єктом злочину може бути тільки іноземець або особа без громадянства.		

² Якщо особа, отримавши завдання іноземної розвідки, не вчинила ніяких дій і добровільно та остаточно відмовилась від його виконання, то не залежно від того, заявила вона органам державної влади про свій зв'язок з іноземною розвідкою або не зробила цього, – вона має бути звільнена від кримінальної відповідальності на підставі ст. 17.

РОЗДІЛ II. Злочини проти життя та здоров'я особи

Стаття 115. Умисне вбивство

		Примітки
Підслідність – прокуратура		
Категорія злочину – особливо тяжкий		
Об'єкт злочину є суспільні відносини, що забезпечують безпеку життя людини.		Потерпілим вважається особа, якій в результаті суспільно-небезпечного діяння було завдано фізичної шкоди
Об'єктивна сторона злочину характеризується: 1) діянням – посяганням на життя іншої особи; 2) наслідками у вигляді фізіологічної смерті потерпілого; 3) причинним зв'язком між вказаними діянням та наслідками.		Суспільно-небезпечне діяння може проявлятися у дії і бездіяльності. Суспільно-небезпечним наслідком вбивства є настання фізіологічної (незворотної) смерті потерпілого. Склад злочину – матеріальний.
Суб'єкт злочину – загальний.		Фізична осудна особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося 14 років. За інші злочини проти життя особи відповідальність настає з 16-річного віку
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу. Умисел може бути як прямим, так і непрямым.		Винний усвідомлює характер суспільної небезпеки своїх дій, спрямованих на спричинення смерті іншій особі і бажає їх здійснення (<i>прямий умисел</i>). Винний усвідомлює характер суспільної небезпеки своїх дій, спрямованих на спричинення смерті іншій особі, але байдуже ставиться до настання наслідків (<i>непрямий умисел</i>).
Кваліфікуючою ознакою умисного вбивства є вбивство: 1) двох або більше осіб; 2) малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності; 3) заручника; 4) вчинене з особливою жорстокістю; 5) вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб; 6) з корисливих мотивів; 7) з хуліганських мотивів; 8) особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового чи громадського обов'язку; 9) з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення; 10) поєднане із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом; 11) вчинене на замовлення; 12) вчинене за попередньою змовою групою осіб; 13) вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство, за винятком вбивства, передбаченого статтями 116 – 118 КК.		

Стаття 116. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Об’єкт злочину – суспільні відносини, що забезпечують безпеку життя людини.		Суспільна небезпека діяння полягає в посяганні на життя особи. Потерпілий – особа, яка здійснює або протиправні, або аморальні діяння.
Об’єктивна сторона злочину ¹ характеризується: 1) діянням – посяганням на життя іншої особи; 2) наслідками у вигляді смерті людини; 3) причинним зв’язком між вказаними діянням та наслідками; 4) часом і певною обставиною вчинення злочину.		Злочин вважається закінченим з моменту настання наслідків, вказаних у диспозиції. Склад злочину – матеріальний. Сильне душевне хвилювання – це раптовий емоційний процес, викликаний поведінкою потерпілого, що перебігає швидко і бурхливо, та певною мірою здатність особи усвідомлювати свої дії і керувати ними.
Суб’єкт злочину – загальний.		Фізична осудна особа, яка досягла 14-річного віку і перебувала під час вчинення злочину у стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок протиправного насильства, систематичного знуцання чи тяжкої образи з боку потерпілого.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим і непрямим умислом.		Особа не усвідомлює суспільно-небезпечний характер своїх дій внаслідок сильного душевного хвилювання або якщо вона знаходиться в стані афекту. Умисел тут завжди такий, що раптово виникає

¹ Насильство, яке викликає у винного стан сильного душевного хвилювання, обов’язково має бути протизаконним. Протизаконний характер означає, що потерпілий не мав за законом права у даному випадку застосовувати таке насильство. Протизаконність дій потерпілого у даному випадку виступає причиною виникнення у винного специфічного емоційно-психологічного стану, який у свою чергу, викликає відповідну його реакцію у вигляді заподіяння тяжкого тілесного ушкодження.

Стаття 117. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини

Примітки	
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину виступає життя новонародженої дитини.	Суспільна небезпека полягає в посяганні на життя новонародженої дитини. Потерпілим від цього злочину є власна новонароджена дитина матері.
Об'єктивна сторона злочину характеризується: діями – посяганням на життя новонародженої дитини; наслідками у вигляді її смерті; причинним зв'язком між зазначеними діями і наслідками; часом і певною обстановкою – це діяння може бути вчинене лише під час пологів або відразу після них.	Злочин може скоюватись як шляхом здійснення активних дій (нанесення смертельних ран, удушення, тримання в умовах, які виключають життєдіяльність дитини), так і шляхом бездіяльності (відмова від годування). Склад злочину – матеріальний.
Суб'єкт злочину – загальний.	Мати новонародженої дитини, яка є осудною і на момент вчинення злочину досягла 14 років.
Суб'єктивна сторона злочину ⁴ характеризується прямим або непрямим умислом.	Психічне ставлення особи при вчиненні цього злочину характеризується такими особливостями: 1) вчинення його обумовлене емоційною напругою, викликаною вагітністю і пологам, а також психічними процесами, що їх супроводжують; 2) тимчасовий психічний розлад послаблює здатність матері усвідомлювати свої дії і керувати ними, у зв'язку з чим вона є обмежено осудною.

⁴ Якщо умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини вчинено із заздалегідь обдуманим умислом, у т.ч. за взаємною згодою подружжя, вчинене слід кваліфікувати за п. 2 ч. 2 ст. 115, а за наявності підстав – і за іншим пунктом ч. 2 цієї статті.

**Стаття 118. Вбивство, скоєне при перевищенні меж
необхідної оборони або у разі перевищення заходів,
необхідних для затримання злочинця**

	Примітки
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об’єктом злочину є суспільні відносини, що забезпечують безпеку життя людини.	Суспільна небезпека полягає в посяганні на одну з найважливіших цінностей у суспільстві – життя людини.
Об’єктивна сторона злочину ⁵ характеризується: 1) діями у вигляді посягання на життя іншої особи; 2) наслідками у вигляді заподіяння смерті; 3) причинним зв’язком між зазначеними діями і наслідками.	Злочин вважається закінченим з моменту настання смерті потерпілого. Якщо буде встановлено, що винний не перебував у стані необхідної оборони, уявної оборони, або в умовах необхідності затримання злочинця, вчинене ним діяння слід кваліфікувати за ст. 115 ККУ (<i>умисне вбивство</i>). Склад злочину – матеріальний.
Суб’єкт злочину – загальний.	Осудна особа, яка досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність (16 р.), і перебуває в стані необхідної, уявної оборони та правомірності затримання злочинця.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим або непрямим умислом.	Винна особа усвідомлює суспільну небезпеку діяння, передбачає можливість або неможливість усунення смерті іншої особи і бажає чи свідомо допускає її настання або ж ставить до цього байдуже.
При кваліфікації злочину слід враховувати склад привілейованого умисного вбивства, що включає такі ознаки: 1) перевищення меж необхідної оборони; 2) перевищення меж захисту в обстановці уявної оборони; 3) перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.	

⁵ Потерпілим від цього злочину є три категорії осіб: 1) особа, яка вчинює суспільно-небезпечне посягання і щодо якої винний застосовує заходи необхідної оборони (ст. 36); 2) особа, дії якої були неправильно оцінені винним (ст. 37); 3) особа, яка вчинила злочин і щодо якої винний вживає заходів із затримання (ст. 38).

Стаття 119. Вбивство через необережність

Примітки ⁶	
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є життя особи.	Суспільна небезпека полягає в посяганні на одну з найважливіших цінностей у суспільстві – життя людини.
Об'єктивна сторона злочину характеризується: 1) діянням – посяганням на життя іншої людини; 2) наслідками у вигляді її смерті; 3) причинним зв'язком між вказаними діянням і наслідками.	Злочин вважається закінченим з моменту настання смерті особи.
Суб'єкт злочину – загальний	Будь-яка фізична осудна особа, що досягла 16-річного віку.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережністю.	
Кваліфікуючою ознакою злочину є вбивство через необережність двох або більше осіб.	

⁶ Якщо необережне заподіяння смерті є ознакою іншого злочину (зокрема передбаченого ч. 2 ст. 134, ч. 3 ст. 135, ч. 3 ст. 136, ч. 2 ст. 137, ч. 2 ст. 139), воно кваліфікується за статтею Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за цей злочин, і додаткової кваліфікації за ст. 119 не потребує.

Стаття 120. Доведення до самогубства

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Об’єктом злочину є життя особи.		Суспільна небезпечність діяння виявляється у створенні нестерпного стану, який може призвести до трагічних наслідків у вигляді самогубства або посягання на самогубство.
Об’єктивна сторона злочину характеризується: 1) діянням у формі: а) жорстокого поводження з особою; б) шантажу; в) примусу до протиправних дій; г) систематичного приниження людської гідності потерпілого; 2) наслідками у вигляді доведення особи до самогубства або замаху на самогубство; 3) причинним зв’язком між вказаними діянням і наслідками.		Самогубство – це умисне позбавлення себе життя. Жорстоке поводження може проявитися у безжальних, грубих діяннях винного, які спричиняють потерпілому фізичні чи психічні страждання. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення потерпілим дій, безпосередньо спрямованих на позбавлення себе життя. Примус до протиправних дій означає домагання від іншої особи шляхом погрози, насильства чи інших подібних дій вчинити дії, які заборонені чинним законодавством.
Суб’єкт злочину – загальний.		Будь-яка фізична осудна особа, що досягла 16-річного віку.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом або необережністю.		
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його щодо: особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винного; двох або більше осіб, а особливо кваліфікуючою ознакою – щодо неповнолітнього.		

Стаття 121. Умисне тяжке тілесне ушкодження

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Об'єктом злочину є здоров'я особи.	Обов'язковою ознакою вчинення злочину є потерпілий. Суспільно-небезпечні дії при заподіянні тілесних ушкоджень виражаються в фізичному, хімічному, біологічному, психічному чи іншому впливі на потерпілого.	
Об'єктивна сторона утворюють: діянням (дія або бездіяльність); наслідками у вигляді тяжкого тілесного ушкодження; причинний зв'язок між зазначеним діянням і наслідками.	Тілесне ушкодження – це протиправне винне порушення анатомічної цілості тканин, органів потерпілого та їх функцій, що виникає як наслідок дії одного чи кількох зовнішніх ушкоджуючих факторів. Злочин вважається закінченим у разі визнання умисного тілесного ушкодження тяжким за ознакою його небезпечності для життя у момент заподіяння – з моменту вчинення такого діяння; у всіх інших випадках – з моменту настання наслідків, зазначених у ч.1 ст.121.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 14-річного віку.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим або непрямым умислом.	Психічна хвороба – це психічне захворювання.	
Кваліфікованими видами злочину є вчинення його: у спосіб, що має характер особливого мучення; групою осіб; з метою залякування потерпілого або інших осіб; на замовлення; спричинення ним смерті потерпілого.		

Стаття 122. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є здоров'я особи.	Тривалим слід вважати розлад здоров'я строком понад три тижні.	
Об'єктивна сторона злочину характеризується: діянням (дія або бездіяльність); наслідками у вигляді середньої тяжкості тілесного ушкодження; причинним зв'язком між діянням і наслідками.	Злочин вважається закінченим з моменту настання вказаних у ч.1 ст.122 наслідків. ⁷ Родичі – це не лише близькі родичі, а й інші родичі потерпілого.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 14-річного віку.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим або непрямым умислом. Мета впливає на кваліфікацію у двох випадках – коли нею є: 1) залякування потерпілого або його родичів; 2) їх примус до певних дій.		
Кваліфікованими видами злочину є вчинення його з метою: залякування потерпілого або його родичів; примусу їх до певних дій.		

⁷ Під стійкою втратою працездатності мени як на одну третину розуміється втрата загальної працездатності від 10% до 33% включно. Стійка втрата працездатності на одну третину працездатності або більше є ознакою тяжкого тілесного ушкодження, і її спричинення в результаті умисного тілесного ушкодження слід кваліфікувати за ст. 121. Втрата загальної працездатності до 10% визнається незначною стійкою втратою працездатності і є ознакою умисного легкого тілесного ушкодження, відповідальність за яке встановлено ч. 2 ст. 125. Відсоток втрати працездатності визначається судово-медичною експертизою.

У складі злочину, передбаченого ч. 2 ст. 122, примус означає домагання від потерпілого або його родичів вчинення або утримання від вчинення певних дій шляхом заподіяння потерпілому умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження. Якщо в результаті примусу потерпілим було вчинено діяння, яке містить ознаки злочину, його слід оцінювати з урахуванням положень ст. 40.

Стаття 123. Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне в стані сильного душевного хвилювання

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є здоров'я особи. З боку потерпілого могли бути вчинені такі дії: провокація; насилля; знущання; тяжка образа; систематична протиправна чи аморальна поведінка; інші протиправні дії.	Суспільна небезпека діяння полягає в заподіянні тяжкого тілесного ушкодження здоров'ю людини. Потерпілим ¹ від цього злочину може бути лише особа, яка своїми діями викликала у винного стан сильного душевного хвилювання.	
Об'єктивна сторона злочину характеризується: діяннями; наслідками у вигляді тяжких тілесних ушкоджень; причинним зв'язком між зазначеними діями та наслідком; часом і певною обстановкою вчинення злочину .	Момент закінчення злочину співпадає з причиненням тяжкого тілесного ушкодження. Склад злочину – матеріальний.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Осудна особа, яка досягла 16-річного віку і перебувала під час вчинення злочину в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок протизаконного насильства.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Умисел завжди є раптово виниклим і афектованим. Мотиви злочину можуть бути різні.	

⁸ Потерпілим від цього злочину може бути лише особа, яка своїми діями (протизаконним насильством чи тяжкою образою) викликала у винного стан сильного душевного хвилювання. Умисне заподіяння зазначених у ст. 123 обставин тяжких тілесних ушкоджень іншим особам не може кваліфікуватися за цією статтею і полягає у правовій оцінці на загальних підставах, а специфічний емоційний стан винного може бути визнано обставиною, що пом'якшує покарання (п. 7 ч. 1 ст. 66).

Стаття 124. Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця

		Примітки ⁸
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину — невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є здоров'я особи.		Суспільна небезпека діяння полягає в заподіянні тяжкого тілесного ушкодження здоров'ю людини.
Об'єктивна сторона злочину характеризується: діями; наслідками у вигляді тяжких тілесних ушкоджень; причинним зв'язком між зазначеними діями та наслідками; певною обстановкою.		Злочин вважається закінченим з моменту заподіяння потерпілому тяжкого тілесного ушкодження. Склад злочину – матеріальний.
Суб'єкт злочину – загальний.		Фізична осудна особа, що досягла 14-річного віку.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим або непрямым умислом.		

⁹ Заподіяння тяжких тілесних ушкоджень підлягає кваліфікації за цією статтею у трьох випадках, а саме, у разі його вчинення при перевищенні: 1) меж необхідної оборони; 2) меж захисту в обстановці уявної оборони; 3) заходів, необхідних для затримання злочинця.

Обов'язковою умовою кваліфікації заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження за ст. 124 є перебування винного при вчиненні цього діяння у стані необхідної оборони, уявної оборони або в умовах необхідності затримання злочинця.

Стаття 125. Умисне легке тілесне ушкодження

Примітки ¹⁰	
Підслідність – за заявою потерпілої особи.	Дізнання і досудове слідство не проводиться, потерпілий підтримує обвинувачення в суді.
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є здоров'я особи.	Суспільна небезпека діяння полягає в заподіянні легкого тілесного ушкодження.
Об'єктивна сторона полягає у вчиненні тілесних ушкоджень двох видів: 1) легкого тілесного ушкодження; 2) легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності.	Злочин вважається закінченим з моменту заподіяння потерпілому легкого тілесного ушкодження. Короточасний розлад здоров'я — розлад здоров'я тривалістю більше 6 днів, але не більше 21 днів. Незначна втрата працездатності – втрата загальної працездатності на 10%. Склад злочину – матеріальний.
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого або непрямого умислу. Мотиви і цілі на кваліфікацію не впливають.	Умисел не визначений (не конкретизований). Легке тілесне ушкодження – це ушкодження, що має незначні скороминущі наслідки, тривалістю не більше як 6 днів (сінець, подряпина).

¹⁰ У випадку ч. 1 ст. 125 йдеться про легке тілесне ушкодження, що не спричинило таких наслідків, як короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності. Таким тілесним ушкодженням є ушкодження, що має незначні скороминущі наслідки, тривалістю не більше як шість днів (сінець, подряпина тощо).

Легке тілесне ушкодження, передбачене ч. 2 ст. 125, характеризується тим, що при його заподіянні потерпілому спричиняються короточасний розлад здоров'я або незначна стійка втрата працездатності. Короточасним слід вважати розлад здоров'я тривалістю понад шість днів, але не більше як три тижні (21 день). Під незначною стійкою втратою працездатності слід розуміти втрату загальної працездатності до 10%.

Стаття 126. Побої і мордування

	Примітки
Підслідність: ч.1 ст.126 – за заявою потерпілої особи; ч.2 ст.126 – слідчі органи МВС.	
Категорія злочину: ч.1 ст.126 – злочин невеликої тяжкості; ч.2 ст.126 – середньої тяжкості.	
Безпосередній об’єкт злочину – здоров’я особи. Додатковим об’єктом може виступати воля, честь і гідність особи, її психічна недоторканість.	Суспільна небезпека проявляється в нанесенні побоїв, що спричиняє не тільки фізичний біль, а й негативно позначається на емоційному стані особи.
Об’єктивна сторона злочину ¹¹ полягає в: нанесенні ударів або побоїв; вчиненні інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень.	Злочин визнається закінченим після нанесення ударів чи побоїв. Побої – це багаторазове завдання ударів по тілу потерпілого, яке не спричинило тілесних ушкоджень. Інші насильницькі дії – це інші, крім ударів та побоїв, насильницькі дії, які можуть полягати, зокрема, у: викручуванні кінцівок, здушуванні шії, вириванні волосся. Склад злочину – матеріальний.
Суб’єкт злочину — загальний.	Мордування – це багаторазове спричинення болю.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим або непрямим умислом.	Мотивом може бути помста, недобрі стосунки тощо. Удар – це одноразовий різкий вплив на тіло людини за допомогою певного предмета або частини тіла, що завдає фізичного болю.
Кваліфікованими видами злочину є вчинення діянь: що мають характер мордування; групою осіб; з метою залякування потерпілого чи його близьких.	

¹¹ Характеру мордування удари, побої або інші насильницькі дії набувають тоді, коли вони полягають у багаторазовому або тривалому спричиненні болю (щипання, шмагання, завдання численних, але невеликих ушкоджень тупими чи гостроколючими предметами, дія термічних факторів та інші аналогічні дії). Вирішення питання про те, чи мали зазначені дії характер мордування, входить до компетенції органу дізнання, слідчого прокурора, суду. Судово-медичний експерт повинен у таких випадках встановити наявність, характер, локалізацію, кількість ушкоджень, одночасність чи різночасність їх утворення, особливості ушкоджуючих предметів, механізм їхньої дії.

Стаття 127. Каткування

Прим

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – тяжкий	
Безпосереднім об'єктом є здоров'я особи. Додатковий об'єкт – воля, честь і гідність особи.	Потерпілим вважається фізична особа, якій завдано моральної і фізичної шкоди цим злочином.
Об'єктивна сторона злочину ¹² характеризується діями – нанесенням побоїв, катуванням або іншими насильницькими діями; наслідками у вигляді заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання; причинним зв'язком між вказаними діями і наслідками.	Злочин вважається закінченим з моменту настання наслідків, вказаних диспозиції цієї статті. Склад злочину – формальний. Мучення – це дії, пов'язані з тривалим позбавленням людини їжі, пиття чи тепла, утримання її в шкідливих для здоров'я умовах. Інші насильницькі дії – різні посягання на статеву недоторканість особи, дії характерні для мордування, а також подібні дії (придушування, підвішування тіла, тривала ізоляція, вплив на людину постійним голосним звуком, примушування їсти неїстівні речовини тощо).
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності (16 р.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого умислу. Метою насильницьких дій при катуванні є намагання примусити потерпілого або іншу особу до дій, що суперечать їхній волі.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є його повторне вчинення або за попередньою змовою групою осіб.	

¹² Насильницькі дії, вчинені службовими особами з метою спонукання потерпілого до дій, що суперечать його волі, можуть бути кваліфіковані, зокрема, за ст. 365 (424) або 373.

Стаття 128. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження

Примітки¹³

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є здоров'я особи.	Потерпілим визнається особа, якій завдано моральної та фізичної шкоди цим злочином.
Об'єктивна сторона злочину характеризується: діями або бездіяльністю; наслідками у вигляді тяжких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень; причинним зв'язком між зазначеними діями і наслідками.	Злочин вважається закінченим з моменту настання зазначених у ст.128 наслідків – тяжких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень. Склад злочину – матеріальний.
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності (16 р.).
Суб'єктивна сторона злочину є основним елементом, за яким він відрізняється від заподіяння тяжкого чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень, відповідальність за яке настає за ст. 121 і 122: вона характеризується необережністю у вигляді злочинної самовпевненості або злочинної недбалості.	

¹³ Якщо необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження стало наслідком неналежного виконання особою своїх службових чи професійних обов'язків або порушення відповідних правил (експлуатації, безпеки тощо) і воно є ознакою відповідного складу злочину, вчинене слід кваліфікувати за статтею, що передбачає відповідальність за цей злочин (наприклад, ст. 264, ч. 2 ст. 276, ч. 2 ст. 281, ч. 2 ст. 282, ч. 1 і 2 ст. 286). Кваліфікувати зазначені наслідки ще й за ст. 128 не потрібно

Стаття 129. Погроза вбивством

Примітки¹⁴

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є особиста безпека особи.	
Об'єктивна сторона проявляється у залякуванні потерпілого позбавленням його життя. Таке залякування може бути виражене у будь-якій формі: усно, письмово, шляхом демонстрації зброї тощо.	Злочин вважається закінченим з моменту сприйняття погрози потерпілим.
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 14-річного віку.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Винний усвідомлює , що погрожує вбивством, що ця погроза здатна викликати у потерпілого побоювання за своє життя, і бажає цього.
Кваліфікуючою ознакою є вчинення його членом організованої групи.	

¹⁴ При вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 129, той факт, що погроза вбивством висловлюється членом організованої групи, має усвідомлюватися як винним, так і потерпілим.

Стаття 130. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Об’єктом злочину є життя і здоров’я людини.		СНІД – це особливо-небезпечна інфекційна хвороба, що викликається вірусом імунодефіциту людини і через відсутність у теперішній час специфічних методів профілактики та ефективних методів лікування призводить до смерті.
Об’єктивна сторона злочину виражається: 1) у свідомому поставленні іншої особи у небезпеку зараження ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини; 2) в зараженні іншої особи ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, особою, яка знала про те, що вона є носієм цього вірусу; 3) умисному зараженні іншої особи ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини.		Злочин визнається закінченим з моменту вчинення дій, які створюють реальну небезпеку зараження іншої особи ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини. Склад злочину – формальний.
Суб’єкт злочину – осудна особа, якій виповнилось 16 років, що хворіє на невиліковну інфекційну хворобу і знає про це.		Фізична осудна особа, якій виповнилось 16 років, що хворіє на невиліковну інфекційну хворобу і знає про це.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується непрямим умислом або злочинною самовпевненістю.		Вчинення з прямим умислом дій, спрямованих на те, щоб заразити іншу особу вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, якщо фактичне зараження не відбулося, слід розцінювати як замах і кваліфікувати за ст. 15, ч. 4 ст. 130.
Кваліфікуючими ознаками є зараження: двох або більше осіб; неповнолітнього.		

**Стаття 131. Неналежне виконання професійних обов'язків,
що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту
людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби**

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є здоров'я та життя особи.	
Об'єктивна сторона характеризується сукупністю таких ознак: діяння – неналежне виконання медичним, фармацевтичним або іншим працівником своїх професійних обов'язків внаслідок недбалого чи несумлінного ставлення до них; суспільно-небезпечні наслідки у вигляді зараження особи ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини; причинним зв'язком між зазначеним діянням і наслідками.	Злочин вважається <i>закінченим</i> з моменту фактичного зараження потерпілої особи ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Медичні, фармацевтичні та інші працівники. До інших працівників слід відносити: працівників станцій з переливання крові; працівників підприємств, на яких виготовляються тест-системи для діагностики ВІЛ інфекції; службовців дипломатичних представництв та консульських установ України, які видають іноземцям та особам без громадянства візу на в'їзд до України без пред'явлення документів про відсутність у них ВІЛ інфекції та ін.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережністю.	
Кваліфікуючою ознакою даного злочину є зараження двох або більше осіб.	

Стаття 132. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження ВІЛ чи іншою невиліковною інфекційною хворобою

Примітки

Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об’єктом злочину є встановлений порядок надання інформації про проведення медичного огляду на виявлення зараження ВІЛ чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, права і свободи громадян.	До лікувальних закладів належать заклади, в яких особам надається лікувально-профілактична допомога, – поліклініки, лікарні, диспансери, клініки науково-дослідних інститутів, інші акредитовані заклади охорони здоров’я.
Об’єктивна сторона полягає у розголошенні відомостей про: проведення медичного огляду особи на виявлення зараження ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини або захворювання на СНІД; його результати.	Злочин вважається закінченим з моменту, коли відповідні відомості стали відомі особі, яка повинна була їх знати. Службові особи лікувальних закладів – це працівники вказаного закладу, які здійснюють функції організації та управління у сфері охорони здоров’я (генеральні директори, директори, головні лікарі їх заступники, керівники структурних підрозділів та ін.).
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Це: 1) службова особа лікувального закладу; 2) допоміжний працівник такого закладу, який самочинно здобув інформацію; 3) медичний працівник. Ним можуть бути, зокрема, працівники центрів профілактики СНІДу, санепідстанцій та інших закладів охорони здоров’я, яким повідомляються відомості про позитивні результати медичних оглядів на ВІЛ-інфекцію, медичні працівники, які працюють у слідчих ізоляторах та виправно-трудових установах Державного департаменту з питань виконання покарань.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом або необережністю.	

Стаття 133. Зараження венеричною хворобою

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є здоров'я особи.		Суспільна небезпека полягає у заподіянні шкоди здоров'ю особи, негативному впливі на репродуктивне здоров'я нації та генофонд, а також у здатності викликати тяжкі наслідки. Потерпілим є будь-яка особа.
Об'єктивна сторона полягає у зараженні іншої особи венеричною хворобою.		Такі обставини, як вид венеричної хвороби, тяжкість розладу здоров'я, метод і тривалість лікування, на кваліфікацію не впливають і враховуються при призначенні покарання. Злочин вважається закінченим з моменту, коли потерпілий фактично захворів на венеричну хворобу.
Суб'єкт злочину – загальний.		Ним може бути особа, яка досягла 16-річного віку, хворіє на венеричну хворобу та знає про наявність у неї цієї хвороби
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим чи непрямим умислом або злочинною самовпевненістю.		До <i>венеричних хвороб</i> належать інфекційні захворювання, які передаються переважно статевим шляхом.
Кваліфікуючими ознаками є : вчинення злочину особою раніше судимою за зараження іншої особи венеричною хворобою; зараження двох чи більше осіб або неповнолітнього венеричною хворобою(ч. 2 ст. 133). Особливо кваліфікуючою ознакою є : спричинення цим злочином тяжких наслідків (ч. 3. ст. 133), до яких належать смерть людини, втрата будь-якого органу чи його функцій, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менше як на 1/3, переривання вагітності або непоправне знівечення обличчя.		

Стаття 134. Незаконне проведення аборту

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є здоров'я вагітної жінки, оскільки аборт складає загрозу її життю та здоров'ю.		Суспільна небезпека діяння визначається тим, що воно супроводжується різними ускладненнями.
Об'єктивна сторона злочину: це активні дії, що виражаються у проведенні аборту особою, яка не має спеціальної медичної освіти, та у незаконному проведенні аборту, якщо воно спричинило тривалий розлад здоров'я, безплідність чи смерть потерпілої.		Злочин вважається закінченим з моменту настання наслідків, вказаних у диспозиції цієї статті. Склад злочину – матеріальний. Відповідальність виключається при проведенні аборту в умовах крайньої необхідності за медичними вказівками. Незаконне проведення аборту – це протиправне порушення вагітності жінки за наявності її згоди на проведення операції. Відповідальність за даною статтею настає і у тому разі, коли жінка погоджується на проведення операції під впливом погроз з боку інших осіб.
Суб'єкт злочину – загальний.		Ним може бути особа, яка досягла 16 років і не має спеціальної медичної освіти, а також особа, яка має вищу медичну освіту, але не має медичної підготовки відповідного рівня.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом Мотив та мета такого злочину можуть бути різними.		Психічне ставлення до наслідків є необережним (злочинна самовпевненість чи злочинна недбалість). Найчастіше мотивом незаконного проведення аборту є корисливість, проте трапляються інші випадки.
Кваліфікуючими видами даного злочину є: вчинення даного діяння особою, раніше судимою за незаконне проведення аборту; суспільно-небезпечні наслідки щодо проведення аборту особою, яка не має спеціальної медичної освіти.		

Стаття 135. Залишення в небезпеці

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Об'єктом злочину є життя і здоров'я особи.	Потерпілим від цього злочину є особа, яка характеризується сукупністю двох ознак: 1) перебуває в небезпечному для життя стані; 2) позбавлена можливості вжити заходів щодо самозбереження через малолітство, старість, хворобу або внаслідок іншого безпорадного стану	
Об'єктивна сторона злочину полягає у суспільно-небезпечній бездіяльності, що виражається у залишенні без допомоги вказаної особи.	Залишення без допомоги передбачає невжиття особою заходів, необхідних для відвернення небезпеки для життя потерпілого. Правовий обов'язок піклуватися про осіб, які знаходяться в небезпечному для життя стані, може бути обумовлений законом чи іншим нормативним актом.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути дві категорії осіб: первісно зобов'язані повинні були піклуватися про потерпілого і мали можливість надати йому допомогу; самі поставили потерпілого у небезпечний для життя стан.	
Суб'єктивна сторона злочину визначається прямим умислом.	Винний усвідомлює суспільно-небезпечний характер своєї бездіяльності, а саме те, що він залишає без допомоги особу, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів щодо самозбереження; те, що він зобов'язаний піклуватися про особу і має реальну можливість надати їй допомогу, або що він сам поставив потерпілого в небезпечний для життя стан і бажає чинити саме так.	
Кваліфікованими видом даного злочину є залишення без допомоги матір'ю своєї новонародженої дитини (ч.2 ст.135), а особливо кваліфікованим – діяння, передбачене ч.1 або ч.2 ст.135, якщо воно спричинило смерть особи, залишеної без допомоги, або інші тяжкі наслідки.		

Стаття 136. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є життя і здоров’я особи.		
Об’єктивна сторона злочину може набувати таких форм: ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу, якщо це спричинило тяжкі тілесні ушкодження; неповідомлення належним установам чи особам про знаходження іншої особи в небезпечному для життя стані, якщо це спричинило тяжкі тілесні ушкодження.	Обов’язковою ознакою є причинний зв’язок між бездіяльністю винного і наслідками у вигляді настання тяжкого тілесного ушкодження. Належні установи та особи – це установи, підприємства і організації та службові й інші особи, які зобов’язані за законом чи іншим нормативним актом надавати допомогу особам, що перебувають у небезпечному для життя стані.	
Суб’єктом злочину є будь-яка осудна і така, що досягла 16 років, особа, крім: медичних працівників; службових осіб; інших осіб, які зобов’язані надавати допомогу вказаним особам.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується непрямим умислом до бездіяльності і необережністю щодо наслідків у вигляді тяжких тілесних ушкоджень.	Ставлення винної особи до бездіяльності, передбаченої ч. 2 ст. 136, характеризується тільки прямим умислом, а ставлення до наслідків, передбачених ч. 3 ст. 136, - тільки необережністю.	
Кваліфікованими видами є: 1) ненадання допомоги малолітньому, який перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу; 2) неповідомлення належним установам чи особам про перебування дитини в небезпечному для життя стані. Особливо кваліфікуючою ознакою є смерть потерпілого.		

Стаття 137. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей

Примітки¹⁵

Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є життя та здоров'я дітей.	Суспільна небезпечність дій виявляється у загрозі життю та здоров'ю дітей. Потерпілий – неповнолітня особа.
Об'єктивна сторона злочину виявляється в невиконанні або неналежному виконанні особою своїх професійних чи службових обов'язків щодо охорони життя та здоров'я неповнолітніх, що заподіяло істотну шкоду здоров'ю потерпілого.	Злочин вважається закінченим з моменту настання наслідків, вказаних у диспозиції цієї статті. Склад злочину – матеріальний. Істотна шкода здоров'ю потерпілого – це наслідки у вигляді заподіяння неповнолітньому легкого тілесного ушкодження.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Особа, на яку покладено професійні чи службові обов'язки щодо охорони життя та здоров'я неповнолітніх.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережністю.	Винний передбачає можливість настання суспільно-небезпечних наслідків, але легковажно розраховує на їх відвернення.
Кваліфікуючими ознаками даного злочину є смерть неповнолітнього або інші тяжкі наслідки. При цьому смерть неповнолітнього може настати як внаслідок злочинних дій інших осіб, так і внаслідок нещасного випадку (утоплення, падіння у прірву) або самогубства. До інших тяжких наслідків слід відносити заподіяння потерпілому тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження, зникнення його безвісті тощо.	

¹⁵ Невиконання або неналежне виконання службовою особою підприємства, установи або організації вимог нормативно-правових актів щодо охорони праці неповнолітніх, якщо це заподіяло шкоду здоров'ю неповнолітнього, кваліфікується за ст. 271.

Стаття 138. Незаконна лікувальна діяльність

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є життя або здоров'я особи. Додатковий об'єкт – порядок надання громадянам якісної та кваліфікованої медичної допомоги.	Суспільна небезпечність дій виявляється у загрозі життю та здоров'ю людини.
Об'єктивна сторона злочину ¹⁶ виражається у занятті особою, яка не має належної медичної освіти, лікувальною діяльністю як професією, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого.	Злочин вважається закінченим з моменту настання тяжких наслідків для хворого. Під тяжкими наслідками слід розуміти спричинення смерті, заподіяння тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження Склад злочину – матеріальний.
Суб'єкт злочину – загальний. Осудна особа, яка досягла 16- річного віку і не має належної медичної освіти.	Фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку і не має належної медичної освіти.
Суб'єктивна сторона злочину полягає у ставленні до наслідків у формі необережності.	Винний передбачав можливість настання суспільно-небезпечних наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховував на їх відвернення або не передбачав, хоч міг і повинен був передбачити.

¹⁶ Заняття лікувальною діяльністю означає такі дії, як огляд хворого, встановлення діагнозу, консультування, призначення до вживання ліків, визначення засобів, методів і прийомів впливу на організм людини, проведення процедур, хірургічне втручання тощо.

Незаконне заняття лікувальною діяльністю як підприємницькою у разі отримання доходу у великих розмірах кваліфікується за сукупністю злочинів, передбачених ст. 138 і ч. 1 ст. 202.

Стаття 139. Ненадання допомоги хворому медичним працівником

Примітки ¹⁷	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є життя і здоров'я людини.	Потерпілим від цього злочину є хворий. Це, зокрема, інвалід, особа, яка отримала серйозну травму або перебуває в іншому явно хворобливому стані .
Об'єктивна сторона злочину виражається у бездіяльності: медичний працівник, який відповідно до встановлених правил зобов'язаний надавати допомогу хворому, але без поважних причин не робить цього.	Поважні причини – це різноманітні обставини, які перешкоджають медичному працівникові надати хворому допомогу Злочин вважається закінченим з моменту ненадання допомоги хворому медичним працівником.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Це медичні працівники незалежно від того, яку спеціальну освіту, середню або вищу вони мають, в якому закладі охорони здоров'я вони працюють або займаються медичною практикою як різновидом підприємницької діяльності.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є спричинення смерті або інших тяжких наслідків. До інших тяжких наслідків слід відносити заподіяння тяжких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень.	

¹⁷ Диспозиція ст. 139 має описово-бланкетний характер, у зв'язку з чим для вирішення питання про наявність або відсутність цього складу злочину слід звертатись до нормативних актів, які регулюють порядок надання медичної допомоги.

За ст. 139 слід кваліфікувати, зокрема: нез'явлення до хворого за викликом; відмову прийняти хворого у лікувально-профілактичний заклад для надання йому першої невідкладної допомоги у разі нещасного випадку; відмову викликати службу швидкої медичної допомоги або доставити хворого до лікарні; відмову надати першу медичну допомогу пораненому або травмованому.

Стаття 140. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником

Примітки¹⁸

Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є життя і здоров'я людини, встановлений порядок виконання медичними і фармацевтичними працівниками своїх професійних обов'язків.	Невиконання професійних обов'язків означає, що медичний або фармацевтичний працівник не вчиняє ті дії, які він під час виконання роботи зобов'язаний був вчинити.
Об'єктивна сторона злочину характеризується: 1) діянням (дією чи бездіяльністю) – невиконанням чи неналежним виконанням медичним або фармацевтичним працівником своїх професійних обов'язків внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення; 2)наслідками у вигляді тяжких наслідків для хворого; 3) причинним зв'язком між діяннями і наслідками.	Злочин вважається закінченим з моменту настання тяжких наслідків для хворого. Тяжкі наслідки – це смерть людини, її самогубство, заподіяння потерпілому тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження, спричинення ятрогенного захворювання.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Це медичні та фармацевтичні працівники, у тому числі ті, хто займається приватною медичною та фармацевтичною практикою як різновидами підприємницької діяльності.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини (злочинна самовпевненість або злочинна недбалість).	
Кваліфікуючою ознакою злочину є спричинення тяжких наслідків неповнолітньому.	

¹⁸ У разі, коли тяжкі наслідки для хворого не пов'язані з невиконанням чи неналежним виконанням медичним працівником своїх професійних обов'язків, а настали внаслідок інших обставин, наприклад, запізненого звернення за медичною допомогою або в результаті відсутності на даний час науково-обґрунтованих методів лікування тієї чи іншої хвороби, відповідальність за ст. 140 виключається.

Стаття 141. Порухення прав пацієнта

	Примітки
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Безпосередній об'єкт злочину – життя та здоров'я особи. Додатковий об'єкт – порядок проведення клінічних випробувань лікарських засобів.	Лікарські засоби – це речовини або їх суміші природного, синтетичного чи біотехнологічного походження, які застосовуються для запобігання вагітності, профілактики, діагностики та лікування захворювань людей або зміни стану і функцій організму.
Об'єктивна сторона злочину характеризується: 1) діями у вигляді проведення клінічних випробувань лікарських засобів: а) без письмової згоди пацієнта чи його законного представника; б) стосовно неповнолітнього чи недієздатного; 2) наслідками у вигляді смерті або інших тяжких наслідків; 3) причинним зв'язком між вказаними діями і наслідками.	Злочин є <i>закінченим</i> з моменту настання тяжких наслідків або смерті потерпілого. Склад злочину – матеріальний. Клінічні випробування лікарських засобів – це перевірка з метою встановлення або підтвердження їх ефективності та нешкідливості. Письмова згода – це оформлена відповідним документом, що має підпис пацієнта, згода, яку він надав добровільно без будь-якого примусу.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути керівник клінічних випробувань або інший працівник спеціалізованого лікувального закладу, визначеного МОЗ, службова або неслужбова особа.
Суб'єктивна сторона злочину визначається ставленням до наслідків і характеризується необережністю.	

Стаття 142. Незаконне проведення дослідів над людиною

Примітки ¹⁹	
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Безпосереднім об'єктом злочину є життя або здоров'я особи. Додатковий об'єкт – порядок проведення дослідів над людиною.	Дослід – це експеримент, спроба відтворити що-небудь нове, таке, чого раніше не існувало, з метою його випробування .
Об'єктивна сторона злочину характеризується: 1) діями у вигляді незаконного проведення медико-біологічних, синологічних або інших дослідів над людиною; 2)наслідками у вигляді створення небезпеки для її життя чи здоров'я; 3) причинним зв'язком між вказаними діями і наслідками.	Злочин є закінченим з моменту настання тяжких наслідків для хворого. Склад злочину – матеріальний. Примушування – це дії, пов'язані із застосуванням психічного чи фізичного насильства до потерпілого і спрямовані на те, щоб у такий спосіб схилити його до надання згоди на проведення над ним дослідів.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Медичні та фармацевтичні працівники, у тому числі ті, хто займається медичною і фармацевтичною практикою.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною формою вини.	Ставлення винного до наслідків у вигляді тривалого розладу здоров'я потерпілого може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.
Кваліфікованими видами злочину є вчинення його: 1) вчинення злочину щодо неповнолітнього; 2) двох або більше осіб; 3) шляхом примушування або обману; 4) спричинення злочином тривалого розладу здоров'я потерпілого.	

¹⁹ Відповідно до Конституції та інших законів України незаконними, зокрема, є: 1) медичні, наукові та інші досліді над хворими, ув'язненими, військовополоненими; 2) будь-які досліді, які провадяться без вільної згоди людини та повної і об'єктивної поінформованості дієздатного пацієнта про стан його здоров'я, мету запропонованих дослідів, прогноз можливого розвитку захворювання, наявність ризику для життя і здоров'я.

Під поняттям тривалий розлад здоров'я потерпілого у ст. 142 охоплюються наслідки у вигляді спричинення тілесного ушкодження середньої тяжкості, заподіяного умисно або через необережність, а так само тяжкого тілесного ушкодження, заподіяного через необережність.

Стаття 143. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
<p>Безпосереднім об'єктом злочину є здоров'я особи.</p> <p>Додатковий об'єкт – порядок проведення трансплантації щодо людини чи торгівлі органами або тканинами людини.</p> <p>Предметом злочину є тільки такі анатомічні матеріали людини (гомотрансплантанти), як органи і тканини, взяті у мертвої людини.</p>	<p>Орган – це частина організму людини, що має певну будову і спеціальне призначення.</p> <p>Тканина – це речовина, що являє собою систему однорідних клітин.</p> <p>Трансплантація – це спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці реципієнту органа або іншого анатомічного матеріалу, взятого у людини.</p>	
<p>Об'єктивна сторона злочину проявляється у таких формах:</p> <p>1) порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини; 2) вилучення у людини шляхом примушування або обману її органів або тканин; 3) незаконна торгівля органами або тканинами людини; 4) участь у транснаціональних організаціях, які займаються:</p> <p>а) вилученням у людини шляхом примушування або обманом її органів чи тканин з метою їх трансплантації;</p> <p>б) незаконною торгівлею органами або тканинами людини .</p>	<p>Торгівля органами або тканинами людини означає укладання угод, що передбачають їх купівлю-продаж, у тому числі зовнішньоторговельних.</p>	
Суб'єкт злочину – загальний.		Фізична осудна особа, яка досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		
<p>Кваліфікуючою ознакою вилучення у людини шляхом примушування чи обману її органів або тканин є вчинення його щодо особи, яка перебувала:</p> <p>1) безпорадному стані; 2) в матеріальній чи іншій залежності від винного.</p> <p>Особливо кваліфікуючою ознакою є вчинення цих діянь за попередньою змовою групою осіб.</p>		

Стаття 144. Насильницьке донорство

Примітки ²⁰	
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є здоров'я особи. Предметом злочину є тільки кров живої людини і не є ним, зокрема, сперма, а також плазма чи інші компоненти крові, штучно виготовлені замінники крові людини, кров щойно померлої людини.	Насильство – це завдання потерпілому побоїв, заподіяння легких тілесних ушкоджень, зв'язування та вчинення інших насильницьких дій. Продаж крові означає укладання відповідної угоди купівлі-продажу.
Об'єктивна сторона злочину полягає в насильницькому або вчиненому шляхом обману вилученні крові у людини.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом і спеціальною метою.	Мета використання людини як донора означає, що вилучену у потерпілого кров винний у подальшому хоче безпосередньо використовувати для лікування, виготовлення лікарських препаратів або в наукових дослідженнях.
Кваліфікованими видами злочину є насильницьке або шляхом обману вилучення крові у людини для її використання як донорської, вчинене щодо: 1) неповнолітнього; 2) особи, яка перебувала в безпорадному стані; 3) особи, яка перебувала в матеріальній залежності від винного. Особливо кваліфікованими є: 1) такі самі дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб; 2) насильницьке або шляхом обману вилучення крові у людини з метою її продажу.	

²⁰ Якщо вилучення крові у потерпілого є способом заподіяння йому тілесних ушкоджень або смерті, діяння слід кваліфікувати за ст. 115, 121, 122 або 125.

Продаж крові означає укладення відповідної угоди купівлі-продажу.

Торгівля людьми з наступним насильницьким донорством крові охоплюється ч. 3 ст. 149. Дії, передбачені ст. 144, внаслідок яких потерпілий був заражений ВІЛ або іншою невиліковною хворобою, додатково кваліфікуються за відповідною частиною ст. 130.

Стаття 145. Незаконне розголошення лікарської таємниці

Примітки ²¹	
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	
Об’єктом злочину є порядок збереження лікарської таємниці. Предметом злочину є лікарська таємниця.	Суспільна небезпека діяння полягає в незаконному розголошенні лікарської таємниці. Потерпілим від злочину при цьому може бути будь-яка особа незалежно від віку, громадянства, соціального стану, правової характеристики тощо.
Об’єктивна сторона злочину характеризується діями у вигляді розголошення лікарської таємниці, їх тяжкими наслідками, а також причинним зв’язком між цими діями і наслідками.	Закінченим злочин вважається з моменту фактичного розголошення лікарської таємниці. Розголошення — це усна або письмова розповідь стороннім особам про зміст документів, що містять лікарську таємницю, відповідні публікації у пресі та інше надання гласності певних відомостей.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є медичні працівники та інші особи, у тому числі і службові, яким відповідна інформація стала відома у зв’язку з виконанням професійних чи службових обов’язків.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується змішаною формою вини: умисел до діяння і необережність до його наслідків.	Тяжкими наслідками розголошення вказаних відомостей можуть бути визнані самогубство чи самоскалічення потерпілого, серйозне загострення його хвороби внаслідок переживань.

²¹ Лікарська таємниця — певним чином задокументована інформація про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя громадянина.

Лікарську таємницю (інформацію про пацієнта) слід відрізняти від медичної таємниці (інформації для пацієнта). Остання передбачає відомості про стан здоров’я людини, історію її хвороби, про мету запропонованих досліджень і лікувальних заходів, які лікар зобов’язаний надати на вимогу пацієнта, членів його сім’ї або законних представників, за винятком випадків, коли така повна інформація може завдати шкоди здоров’ю пацієнта.

Розділ III. Злочини проти волі, честі та гідності особи

Стаття 146. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини

	Примітки
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	
Безпосереднім об’єктом злочину є особиста (фізична) свобода людини. Додатковий об’єкт – безпека життя, здоров’я людини.	Суспільна небезпека діяння полягає в тому, що не тільки порушується право особи на фізичну свободу, але й нерідко є передумовою для настання інших тяжких злочинів. Потерпілим від злочину може бути будь-яка особа, незалежно від віку, громадського та соціального стану, правової характеристики.
З об’єктивної сторони злочин може бути вчинений у двох формах: 1) незаконне позбавлення волі людини; 2) викрадення людини.	Закінченим злочин вважається з моменту фактичного захоплення людини і переміщення її хоча б на якийсь час в інше місце. Викрадення людини може бути таємним або відкритим, а також внаслідок обману або зловживання довірою.
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 14-річного віку.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює, що за законом вона не має права позбавляти волі іншу особу, але бажає це зробити.
Кваліфікованими видами незаконного позбавлення волі або викрадення людини є вчинення їх: 1) щодо малолітнього; 2) із корисливих мотивів; 3) щодо двох або більше осіб; 4) за попередньою змовою групою осіб; 5) способом, небезпечним для життя та здоров’я потерпілого; 6) пов’язане із заподіянням потерпілому фізичних страждань; 7) із застосуванням зброї; 8) протягом тривалого часу. Особливо кваліфікованими видами злочину є: 1) вчинення його організованою групою; 2) спричинення ним тяжких наслідків. Поняттям тяжкі наслідки охоплюється заподіяння потерпілому тяжкого тілесного ушкодження, у тому числі такого, що мало характер мучення, тяжке психічне захворювання, переривання вагітності або смерть близької для потерпілого особи внаслідок переживань з приводу його раптового зникнення.	

Стаття 147. Захоплення заручників

Примітки ²²	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	
Об'єктом злочину є особиста воля людини.	Захоплення особи – це напад, пов'язаний з її затриманням та з наступним істотним обмеженням вільного руху, пересування чи поведінки особи. Тримання особи передбачає насильницьку заборону особі залишати певне місце чи унеможливлення це зробити.
Об'єктивна сторона злочину характеризується: 1) захопленням особи як заручника; 2) триманням особи як заручника.	Заручником є особа, яку захоплює або утримує інша особа, погрожуючи при цьому їй вбити, спричинити тілесні ушкодження, вчинити інші насильницькі дії або продовжувати утримувати далі. Закінченим злочин вважається з моменту, коли свобода особи була фактично обмежена.
Суб'єкт злочину — загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 14-річного віку.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Ставлення особи до тяжких наслідків цього злочину може бути умисним або необережним.
Кваліфікованими видами цього злочину є: 1) вчинення його щодо неповнолітнього; 2) вчинення його організованою групою; 3) захоплення або тримання особи як заручника, поєднане з погрозою знищення людей; 4) спричинення ним тяжких наслідків. Поняттям тяжкі наслідки у складі цього злочину охоплюються заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, у тому числі таке, що спричинило смерть потерпілого, настання великої матеріальної шкоди, суттєве загострення міждержавних чи міжнаціональних стосунків, серйозне порушення діяльності установ, організацій і підприємств.	

²² Умисне вбивство потерпілого за обтяжуючих обставин кваліфікується за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 147 і ч. 2 ст. 115.

Стаття 148. Підміна дитини

Примітки²³

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об’єкт злочину – особиста свобода дитини та сім’я як блага, що охороняються Конституцією України.	Дитина – це немовля як особа, ідентифікувати яку за її індивідуальними ознаками її батьки чи інші законні представники з тих чи інших причин ще у повній мірі неспроможні. Чужою дитина є за змістом закону для особи, яка здійснює підміну дитини. Такою особою не можуть бути мати та батько дитини, навіть якщо один із них мешкає окремо від дитини.
Об’єктивна сторона злочину – підміна чужої дитини.	Підміна – це заміна однієї дитини, яка щойно народилася у пологовому будинку, на іншу, або заміна одного немовляти на інше у будинку дитини.
Суб’єкт злочину – це будь-яка особа, для якої у певний час одне з немовлят є юридично чужим.	Інші особисті мотиви можуть бути низькими (задоволення садистських нахилів, помста, заздрість, ревності) або благородними (наприклад, вчинення із гуманних спонукань підміни тяжкохворого немовляти, яке відразу після народження знаходиться при смерті, в інтересах його матері на здорову дитину, від якої відмовилась мати останнього).
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом і спеціальними – корисливими або іншими особистими мотивами.	

²³ Якщо винний діє з національних, етнічних, расових чи релігійних мотивів, у відповідних випадках його дії можуть бути кваліфіковані як геноцид (ст. 442).

Стаття 149. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини

		Примітки
Підслідність — органи внутрішніх справ.		
Категорія – ч. 1 – тяжкий, ч. 2, 3 – особливо тяжкий.		
Об'єктом є воля й гідність людини. Додатковим факультативним об'єктом можуть виступати здоров'я людини, встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень, встановлений порядок перетинання державного кордону України.	Злочин є закінченим у перших двох формах з моменту продажу(іншої оплатної передачі) людини іншій особі (особам). У третій формі злочин є закінченим з моменту переміщення людини через державний кордон України.	
З об'єктивної сторони злочин може виражатися в таких формах: 1) продаж людини; 2) інша оплатна передача людини; 3)здійснення стосовно людини будь-якої іншої незаконної угоди, пов'язаної із законним чи незаконним переміщенням за її згодою або без згоди через державний кордон України.	Під продажем слід розуміти угоду, за якою одна особа (продавець) передає людину у фактичну незаконну власність іншій (покупцю), а остання зобов'язана прийняти її та сплатити за неї певну грошову суму. До іншої оплатної передачі у ст. 149 можна віднести угоди про міну, найм, заставу, а так само угоди, за яких особа передається винним іншій особі у фактичну власність або для тимчасового використання (експлуатації) за матеріальну винагороду у вигляді інших, крім грошей, цінностей або послуг матеріального характеру.	
Суб'єкт злочину – загальний, будь-яка осудна особа, що досягла 16 років. Це покупець і продавець, а також посередники операції.		
Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел при наявності мети продажу потерпілого, інша оплатна передача його іншій особі (особам).	Експлуатація праці – це присвоєння матеріальних результатів праці людини власником засобів виробництва.	
Мотиви злочину – корисливі.		
Кваліфікованими видами торгівлі людьми (ч. 2 ст. 149) є вчинення цього злочину: 1) щодо неповнолітнього; 2) щодо кількох осіб; 3) повторно; 4) за попередньою змовою групою осіб; 5) з використанням службового становища; 6) особою, від якої потерпілий у матеріальній або іншій залежності. Особливо кваліфікованими видами торгівлі людьми (ч. 3 ст. 149) визначається вчинення тих самих дій: 1) організованою групою; 2) пов'язаних із незаконним вивезенням за кордон дітей чи неповернення їх в Україну; 3) з метою вилучення у потерпілого органів чи тканин для трансплантації; 4) з метою насильницького донорства; 5) якщо це спричинило тяжкі наслідки.		

Стаття 150. Експлуатація дітей

Примітки²⁴

Підслідність — органи внутрішніх справ.	
Категорія – ч.1 – злочини невеликої тяжкості, ч. 2 – злочин середньої тяжкості.	
Об'єкт злочину – особиста свобода, фізичне і психічне здоров'я дитини.	
З об'єктивної сторони злочин полягає в суспільно- небезпечних діях – експлуатації дитини, тобто використання праці підлітків власником будь-якого підприємства або підприємцем без належної плати, з порушенням умов, передбачених для такої категорії працівників	Істотна шкода для здоров'я у ч. 2 ст. 150 – слід розуміти шкоду, яка полягає в умисному завданні потерпілому легкого, середньої тяжкості тілесного ушкодження, а також тяжкого і середньої тяжкості тілесних ушкоджень, заподіяних з необережності.
Суб'єкт злочину – загальний. Експлуатація дитини, вчинена службовою особою за наявності підстав, кваліфікується за ст. 364 або 365 ККУ.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Мотиви – корисливі. Мета – отримання прибутку.
Кваліфікованими видами злочину (ч. 2 ст. 150) є експлуатація: 1) кількох (двох чи більше) дітей одночасно або в різний час; 2) дитини, якщо вона потягла істотну шкоду для здоров'я, фізичного розвитку або освітнього рівня дитини; 3) поєднання з використанням дитячої праці у шкідливому виробництві.	

²⁴ У статті під експлуатацією дитини розуміється привласнення не будь-яких матеріальних результатів (продуктів) її праці (доходу у вигляді матеріальних благ), а лише прибутку як різниці між доходами і виробничими витратами. Проте якщо особа не несе виробничих витрат у зв'язку з використанням праці дитини, отримані нею доходи і є фактичним прибутком.

Для кваліфікації злочину за ст. 150 не має значення, обліковується чи не обліковується винним одержаний прибуток.

Стаття 151. Незаконне поміщення в психіатричний заклад

Примітки²⁵

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є свобода і здоров'я людини.	
З об'єктивної сторони злочин полягає у суспільно- небезпечних діях – незаконному поміщенні в психіатричний заклад завідомо психічно здорової людини. Способом вчинення можуть бути насильство, погрози, обман, фальсифікація документів тощо.	Психіатричний заклад – це психоневрологічний, наркологічний чи інший заклад, центр, відділення тощо будь-якої форми власності, діяльність яких пов'язана з наданням психіатричної допомоги. Поміщення в психіатричний заклад означає поміщення у відповідний стаціонар такого закладу для здійснення обстеження стану психічного здоров'я особи, діагностики, лікування і нагляд за нею.
Суб'єкт злочину – спеціальний. Ним може бути тільки лікар, який відповідно до встановленого законодавством України порядку приймає рішення про поміщення особи у психіатричний заклад.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. При цьому ставлення винного до тяжких наслідків може характеризуватися прямим чи непрямим умислом або необережністю.	
Кваліфікованим видом є поміщення у психіатричний заклад завідомо психічно здорової особи, що спричинило тяжкі наслідки. До тяжких наслідків у ч. 2 ст. 151 ККУ слід віднести самогубство чи самопокалічення особи, спричинення їй середньої тяжкості чи тяжкого тілесного ушкодження тощо.	

²⁵ Умисне або вчиненне через необережність вбивство потерпілого, умисне заподіяння йому тяжкого тілесного ушкодження родичів чи примусу їх до певних дій, потребують кваліфікації за сукупність злочинів, передбачених ч. 2 ст. 151 і ч. 1 або 2 ст. 115, ч. 1 або 2 ст. 119, ч. 3 ст. 120, ч. 2 ст. 122.

РОЗДІЛ ІV. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Стаття 152. Зґвалтування

	Примітки
Підслідність — прокуратури.	
Категорія – ч. 1 – злочин середньої тяжкості, ч. 2 — тяжкий, ч. 3, 4 – особливої тяжкості.	
Об’єкт злочину – статевая свобода чи статевая недоторканність особи. Додатковим факультативним об’єктом можуть бути здоров’я, воля, честь і гідність особи, нормальний розвиток неповнолітніх. Потерпілим може бути особа як чоловічої, так і жіночої статі.	Під статевими зносинами у ст. 152 слід розуміти природний (гетеросексуальний) статевий акт.
З об’єктивної сторони зґвалтування полягає у статевих зносинах, які поєднуються з: 1) застосуванням фізичного насильства; 2) погрозою його застосування (воля потерпілої особи придушується); 3) з використанням безпорадного стану потерпілої особи (її воля ігнорується).	Погроза як спосіб учинення зґвалтування – це залякування потерпілої особи застосуванням фізичного насильства за допомогою висловлювань, жестів, інших дій (наприклад, демонстрація зброї).
Суб’єкт злочину є осудна особа чоловічої або жіночої статі, яка досягла 14-річного віку.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Винний усвідомлює, що вчиняє природний статевий акт із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи, і бажає це зробити..	Мотиви не впливають на кваліфікацію.
Кваліфікуючими ознаками зґвалтування є вчинення його: 1) повторно; 2) особою, яка вчинила один із злочинів передбачених ст. 153-155 ККУ (ч.2 ст. 152 ККУ). Особливо кваліфікуючими ознаками є: 1) вчинення його групою осіб; 2) зґвалтування неповнолітньої особи (ч. 3 ст. 152); 3) спричинення особливо тяжких наслідків; 4) зґвалтування малолітньої особи (ч. 4 ст. 152).	

Стаття 153. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом

Примітки ²⁶	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину за ч. 1 ст. 153 – середньої тяжкості; за ч. 2 ст. 153 – тяжкі; за ч. 3 ст. 153 – особливої тяжкості.	Сфера діяльності статті – невизначене коло фізичних осіб.
Об'єктом злочину є статевая свобода чи статевая недоторканність особи. Потерпілим є особа жіночої або чоловічої статі, яка всупереч своїй волі виконує роль сексуального партнера винного.	Суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що воно посягає на статеву недоторканність і свободу особистості.
Об'єктивна сторона злочину полягає у задоволенні статевої пристрасті неприродним способом із застосуванням фізичного насильства, погроз його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи.	
Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом. Метою є задоволення статевої пристрасті неприродним способом.	Винний визнає , що здійснив дії, які принижують честь і гідність іншої особи, та бажає здійснити ці дії.
Суб'єктом злочину є особа жіночої або чоловічої статі (залежно від змісту вчинення дій сексуального характеру), якій виповнилось 14 років.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) групою осіб; 3) особою, яка вчинила один із злочинів, передбачених статтями 152 або 154; 4) щодо неповнолітньої чи неповнолітнього (ч. 2 ст. 153), а особливо кваліфікуючими : 1) вчинення злочину щодо малолітнього чи малолітньої; 2) спричинення особливо тяжких наслідків (ч.3 ст. 153).	

¹ Під задоволенням статевої пристрасті неприродним способом потрібно розуміти будь-які дії сексуального характеру незалежно від їх гетеро- або гомосексуальної спрямованості (крім природного статевого акту), які здатні задовольнити статево пристрасть чоловіка або жінки (мужолозтво, лесбійство, орогенітальний контакт, аногенітальний контакт чоловіка з жінкою)

Стаття 154. Примушування до вступу в статевий зв'язок

Примітки²⁷

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину за ч. 1 ст. 154 – невеликої тяжкості; за ч. 2 ст. 154 – середньої тяжкості.	
Мета статті – охорона честі, гідності та здоров'я людини.	Сфера дії статті – не визначене коло фізичних осіб.
Об'єктом злочину є статєва недоторканність та статєва свобода особи. Потерпілим може бути особа як чоловічої, так і жіночої статі.	Суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що воно посягає на статєву недоторканність і свободу особи.
Об'єктивна сторона – злочин виражається у примушуванні особи жіночої або чоловічої статі до вступу в статєвий зв'язок.	Закінченням злочину є момент примушування, незалежно від того чи вдалось винному здійснити свою мету. Склад злочину – формальний.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Метою є примушення до вступу в статєвий зв'язок, гомосексуальні відносини чи здійснення інших статєвих дій з потерпілим (потерпілою).	Винний визнає , що здійснює дії, які принижують честь та гідність іншої особи, та бажає здійснити ці дії.
Суб'єкт злочину – особа жіночої або чоловічої статі віком від 16 років. Суб'єкт є спеціальним: це особа, від якої жінка або чоловік матеріально чи службово залежні.	
Кваліфікуючими видами є примушування до вступу у статєвий зв'язок, поєднане з погрозою: знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої (потерпілого) чи її (його) близьких родичів; розголошення відомостей, що ганьблять її (його) чи близьких родичів.	

²⁷ Примушування – психічний вплив на особу з метою присилувати її проти особистого бажання вступити у статєвий зв'язок.

Матеріальна залежність – знаходження потерпілої особи на повному або частковому утриманні винної особи.

Службова залежність означає, що потерпіла особа є підлеглою винної особи по службі або роботі, або залежить від неї з приводу навчання; ревізії, що проводиться; видання художнього чи наукового твору; підготовки дисертації.

Стаття 155. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості

Примітки ²⁸	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об'єкт злочину – нормальний фізичний, психічний і соціальний розвиток неповнолітніх. Додатковим факультативним об'єктом може виступати здоров'я особи. Потерпілим від злочину є особа жіночої або чоловічої статі, яка не досягла статевої зрілості.	Статева зрілість полягає у завершенні формування організму чоловіка чи жінки, коли статево життя, а для жінок, крім того, запліднення, вагітність, пологи та годування дитини є фізіологічно нормальною функцією і не завдає шкоди подальшому розвитку організму.
Об'єктивна сторона злочину полягає у вчиненні природного статевого акту з особою, яка не досягла статевої зрілості.	Злочин вважається закінченим з моменту початку статевого акту.
Суб'єкт – особа чоловічої або жіночої статі, якій виповнилось 16 років (завжди протилежної статі потерпілої особи).	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Психічне ставлення до стану статевої зрілості потерпілої особи може бути і необережним – коли винний знав або допускав, що потерпіла особа не досягла статевої зрілості, або коли він міг і повинен був це передбачити. Це питання вирішується у кожному конкретному випадку з урахуванням обізнаності винного про вік потерпілої особи, її зовнішнього вигляду і поведінки, інших факторів.
Кваліфікуючими ознаками злочину (ч. 2 ст. 155) є: 1) вчинення його батьком, матір'ю або особою, що їх замінює; 2) спричинення безплідності чи інших тяжких наслідків (смерть, тяжкі тілесні ушкодження, самогубство потерпілої особи, тяжку хворобу тощо). Суб'єктивна сторона вдносно наслідків – необережність.	

²⁸ Стан статевої зрілості встановлюється судово-медичною експертизою.

Стаття 156. Розбещення неповнолітніх

Примітки²⁹

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	
Об’єкт злочину – статєва недоторканність і нормальний фізичний, психічний та соціальний розвиток неповнолітніх.	Закінченим злочин є з моменту вчинення розпусних дій. Потерпілим виступає особа чоловічої або жіночої статі, яка не досягла 16-річного віку. Згода потерпілої особи на вчинення з нею розпусних дій не виключає кримінальної відповідальності.
Об’єктивна сторона виражається у вчиненні розпусних дій сексуального характеру, здатних викликати фізичне і моральне розбещення неповнолітніх.	Розпусні дії завжди носять сексуальний характер, вони можуть бути як фізичними (оголення і мацання статєвих органів як потерпілої, так і винної особи; вчинення в присутності неповнолітнього демонстративного статєвого акту тощо), так й інтелектуальними (сексуальні оповідання, демонстрування порнофільмів тощо).
Суб’єкт злочину – особа жіночої або чоловічої статі, яка досягла 16-річного віку. Винний і потерпілий можуть бути особами як однієї, так і різної статі.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. При цьому ставлення винного щодо віку потерпілої особи може бути як умисним, так і необережним.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення розпусних дій: 1) щодо малолітньої особи, тобто особи, що не досягла 14 років; 2) батьком, матір’ю або особою, що її замінює.	

¹ Природні статєві зносини з особою, якій не виповнилось 16 років і яка не досягла статєвої зорілості, за її згодою кваліфікуються за ст. 155.

Вчинення розпусних дій фізичного характеру, коли ці дії поєднуються з грубим порушенням громадського порядку, може розглядатись як хуліганство, що відзначається винятковим цинізмом (ст. 296)

РОЗДІЛ V. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Стаття 157. Перешкоджання здійсненню виборчого права

Примітки³⁰

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – середньої тяжкості, а ч.3 – особливо тяжкий злочин.	
Об’єктом злочину є виборче право громадян України, а також їх право вести передвиборну агітацію. Потерпілими можуть бути виборці, кандидати, довірені особи кандидатів, їх офіційні представники, та офіційні спостерігачі, члени виборчих комісій.	Злочин вважається закінченим з моменту вчинення суб’єктом злочину всіх об’єктивно- необхідних дій для здійснення злочину. Склад злочину — формальний.
Об’єктивна сторона злочину проявляється у вчиненні перешкоджань насильством, обманом, погрозами, підкупом або іншим чином вільному здійсненню громадянами права обирати і бути обраним Президентом України, народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради або сільським, селищним, міським головою, вести передвиборну агітацію.	Суспільна небезпека злочину характеризується тим, що діяння посягає на конституційне право громадян України обирати або бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Злочин є закінченим з моменту перешкоджання, незалежно від результату такого перешкоджання.
Суб’єкт злочину – загальний.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим чи не прямим умислом.	
Кваліфікуючими ознаками є вчинення злочину: 1) за попередньою змовою групою осіб; 2) членами виборчих комісій; 3) службовою особою з використанням влади або службового становища (ч. 2 ст.157), а особливо кваліфікуючою ознакою – вплив на результати голосування або виборів (кандидат не був обраний до відповідного органу влади) (ч. 3 ст. 157).	

³⁰ Перешкоджання – насильство, обман, погрози, підкуп, що впливають на волю особи з метою примусити її відмовитися від участі у виборах.

Насильство – побої, тілесні ушкодження тощо.

Стаття 158. Неправомірне використання виборчих бюлетенів, підлог виборчих документів або неправильний підрахунок голосів чи неправильне оголошення результатів виборів

	Примітки
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – ч. 1, 2 – злочин середньої тяжкості, ч.3 – тяжкий.	
Об'єктом злочину є виборче право громадян, а також встановлений законом порядок голосування та порядок підрахунку голосів і оголошення результатів виборів.	
Об'єктивна сторона злочину проявляється у формі: 1) видачі членом виборчої комісії виборчого бюлетеня особі, яка не внесена до списку виборців; 2) видачі виборцю виборчих бюлетенів замість інших виборців; 3) використання завідомо підробленого виборчого документа чи виборчого документа, виготовленого у спосіб, не передбачений законом; 4) підлогу виборчих документів; 5) завідомо неправильного підрахунку голосів; 6) завідомо неправильного оголошення результатів виборів.	Під видачею бюлетеня особі, яка не внесена до списку виборців, слід розуміти видачу членом дільничної виборчої комісії виборчого бюлетеня особі, яка не включена до списків виборців даної виборчої дільниці.
Суб'єкт злочину , передбаченого ч. 1 та ч. 3 ст. 158, – спеціальний, при цьому за ч. 1 відповідальність може нести лише член виборчої комісії. Суб'єкт злочину , передбаченого ч. 2, – загальний.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Неправильний підрахунок голосів, видача виборчого бюлетеня особі, яка не внесена до списку виборців, та інші передбачені ст. 158 дії, вчинені з необережності, виключають кримінальну відповідальність за цією статтею.
Кваліфікованим видом злочину, передбаченого ч. 2 ст. 158, є вчинення його членом виборчої комісії або іншою службовою особою.	

Стаття 159. Порухення таємниці голосування

Примітки³¹

Підслідність – прокуратури..	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є виборче право громадян у частині здійснення ними голосування під час виборів Президента України, депутатів рад усіх рівнів, сільських, селищних, міських голів.	Предмет злочину – документи референдуму (списки громадян, які мають право брати участь у референдумі, бюлетені для голосування, протоколи про результати підрахунку голосів тощо).
Об'єктивна сторона злочину проявляється у діях або бездіяльності, які спрямовані на одержання або на розголошення відомостей про результати голосування виборцем (виборцями) шляхом порушення встановлених законом вимог для забезпечення таємниці голосування або створення умов, які дають змогу контролювати волевиявлення виборців під час голосування.	Закон визначає, що кримінально-караним порушення таємниці голосування є тоді, коли воно вчинене під час проведення виборів. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є час його вчинення (час проведення виборів).
Суб'єкт злочину – спеціальний. Ним може бути лише член виборчої комісії або інша службова особа, які порушують таємницю голосування, використовуючи владу чи службове становище.	Порушення таємниці голосування іншими, ніж зазначені, особами за наявності підстав може кваліфікуватися як самоправство (ст. 356), злочин проти здоров'я (наприклад, погроза вбивством – ст. 129) або інший злочин.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Винний усвідомлює, що порушує таємницю голосування, нехтуючи встановленими законом вимогами для забезпечення таємниці голосування або спеціально створюючи умови, які дають змогу контролювати волевиявлення виборців під час голосування, і бажає вчинити такі дії.

³¹ Порухення таємниці голосування, вчинене з необережності (наприклад, у зв'язку із неналежним обладнанням приміщень для голосування), виключає кримінальну відповідальність за ст. 169. За наявності підстав такі дії можуть розглядатися як службова недбалість або тягнути дисциплінарну відповідальність.

Стаття 160. Порухення законодавства про референдум

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		
Об’єктом злочину є право громадян на участь у всеукраїнському та місцевих референдумах, а також встановлений порядок організації та проведення всеукраїнського та місцевого референдумів.	Предметом злочину є документи референдуму, до яких, зокрема, належать: список учасників зборів по створенню ініціативної групи по проведенню референдуму; протокол зборів; свідоцтво про реєстрацію ініціативної групи референдуму; посвідчення членів ініціативної групи; підписні листи для збирання підписів громадян під вимогою про проведення референдуму; підсумковий протокол щодо загальної кількості підписів громадян; списки громадян, які мають право брати участь у референдумі; протокол засідань комісії з референдуму; бюллетень для голосування.	
Об’єктивна сторона – цей злочин може бути вчинений у формі: 1) перешкоджання вільному здійсненню громадянином права брати або не брати участь у референдумі; 2) перешкоджання ведення агітації до дня проведення референдуму; 3) підроблення документів референдуму; 4) приписування голосів; 5) неправильного підрахунку голосів; 6) порушення таємниці голосування.	Суспільна небезпека злочину полягає в тому, що його вчинення перешкоджає громадянам вільно здійснювати своє право на участь у всеукраїнському та місцевих референдумах, порушує порядок його проведення, може вплинути на результати голосування і на вирішення питання, з якого проводиться референдум. Злочин є закінченим з моменту вчинення фактичних дій, які його утворюють.	
Суб’єкт злочину в перших двох формах – загальний, а в останніх чотирьох – спеціальний (член комісії з проведення референдуму або інша службова особа).	До членів комісії з проведення референдумів належать: члени Центральної комісії з всеукраїнського референдуму, комісії АРК із всеукраїнського референдуму, обласних, районних, міських, районних у містах, селищних, сільських комісій з референдуму, дільничних комісій з референдуму.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим або непрямым умислом.		

Стаття 161. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії

		Примітки
Підслідність – органи прокуратури		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		
<p>Об’єктом злочину є рівність громадян у конституційних правах та рівність їх перед законом як принцип конституційно-правового статусу людини і громадянина.</p> <p>Факультативним додатковим об’єктом може бути честь і гідність особи, її життя, здоров’я, власність.</p> <p>Потерпілим від цього злочину може бути як громадянин України, так і іноземець або особа без громадянства.</p>	<p>Пряме чи непряме обмеження прав громадян проявляється у будь-яких дискримінаційних діях, що позбавляють громадян можливості повністю використовувати свої конституційні та інші права.</p>	
<p>Об’єктивна сторона злочину – цей злочин може проявлятися у формі: 1) дії, спрямованої на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі і гідності; 2) образи почуттів громадян у зв’язку з їх релігійними переконаннями; 3) прямого чи непрямого обмеження прав громадян з ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; 4) встановлення прямих чи не прямих привілеїв громадян за зазначеними вище ознаками.</p>	<p>Під діями, спрямованими на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі і гідності, слід розуміти будь-які дії, метою яких є значне посилення серед певних груп населення настрою неприязні, почуття сильної ворожнечі та огиди щодо етнічних або расових груп чи конфесій, приниження позитивних якостей тієї чи іншої нації порівняно з іншими.</p>	
Суб’єкт злочину – загальний.		
<p>Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу. У третій формі він може бути вчинений як з прямим, так і непрямым умислом.</p>	<p>Для першої форми характерною є наявність спеціальної мети – розпалити національну, расову чи релігійну ворожнечу в країні чи окремому її регіоні або принизити національну честь і гідність представників окремих національних груп.</p>	
<p>Кваліфікованими видами цього злочину (ч. 2 ст. 161) є дії, зазначені в ч.1 ст. 161: 1) поєднані з насильством, обманом чи погрозами; 2) вчинені службовою особою, а особливо кваліфікованими (ч. 3 ст. 161) – дії, передбачені ч. 1 чи ч. 2 ст.161, які: 1) були вчинені організованою групою, спричинили тяжкі наслідки; 2) спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки.</p>		

Стаття 162. Порухення недоторканності житла

Примітки ³²	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є право людини на недоторканність житла та іншого володіння. Предметом може бути житло або інше володіння особи. Потерпілим від цього злочину може бути тільки фізична особа – громадянин України, а також іноземець або особа без громадянства.	Інше, крім житла, володіння особи – це земельні ділянки, гаражі, погребі, інші будівлі господарського, у тому числі виробничого призначення, відокремлені від житлових будівель будь-які інші об'єкти, щодо яких особа здійснює право володіння.
З об'єктивної сторони цей злочин може проявлятися у формі: 1) незаконного проникнення до житла чи іншого володіння особи; 2) незаконного проведення в них огляду чи обшуку; 3) незаконного виселення; 4) інших дій, що порушують недоторканність житла громадян.	До інших дій, що порушують недоторканність житла громадян , може бути віднесено самовільне вселення до чужого житла, тимчасове використання житла без згоди його власника, незаконне проведення виїмки тощо.
Суб'єкт злочину – загальний.	Якщо порушення недоторканності житла вчинювалось службовою особою і при цьому воно супроводжувалось насильством, застосуванням зброї або діями, що завдають болю чи ображають особисту гідність потерпілого, вчинене слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 162 і ч. 2 чи 3 ст. 365.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Винний усвідомлює, що порушує недоторканність житла громадян шляхом вчинення вказаних вище дій, і бажає їх вчинити.
Кваліфікуючими ознаками цього злочину є вчинення його: 1) службовою особою; 2) із застосуванням насильства чи погрозою його застосування.	

³² Незаконне проникнення до житла чи іншого володіння особи – будь-яке вторгнення у житло (інше володіння), здійснене всупереч волі законного власника, за відсутності визначених законом підстав чи в порушення встановленого законом порядку.

Незаконний огляд – це проведення відповідної слідчої дії з недотриманням вимог щодо підстав його проведення або з порушенням умов КПК.

Стаття 163. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер

Примітки ³³	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – ч. 1 – середньої тяжкості, ч. 2 – тяжкий.	
Об'єктом злочину є конституційне право громадян на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції.	Предметом є відомості, що передані чи передаються громадянам шляхом листування або телефонних розмов, а також повідомлення громадян, які передаються або були передані телеграфом або іншим засобом зв'язку, а також через комп'ютер і становлять таємницю громадянина (громадян).
Об'єктивну сторону злочину становить порушення таємниці: 1) листування; 2) телефонних розмов; 3) телеграфних повідомлень; 4) інших повідомлень, що передаються засобами зв'язку чи через комп'ютер.	Порушення таємниці полягає у вчиненні будь-яких дій, що полягають у незаконному ознайомленні з відомостями та повідомленнями приватних осіб, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, без згоди громадянина Засоби зв'язку – це технічне обладнання, що використовується для організації зв'язку.
Суб'єкт злочину – загальний.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) щодо державних чи громадських діячів; 2) службовою особою; 3) з використанням спеціальних засобів, призначених для негласного зняття інформації.	

³³ Незаконне ознайомлення із службовими кореспонденцією, телефонними розмовами, телеграфними та іншими повідомленнями та їх розголошення за наявності для того підстав можуть розглядатися як комерційне шпигунство (ст. 231), розголошення комерційної таємниці (ст. 232), розголошення державної таємниці (ст. 328), передача відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави (ст. 330), розголошення відомостей військового характеру (ст. 422).

Стаття 164. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей

Примітки³⁴

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є право неповнолітніх дітей на повноцінне життя та всебічний (фізичний, психічний і соціальний) розвиток. Предметом злочину є кошти, що, за рішенням суду, підлягають сплаті на утримання дітей, а також кошти, різні предмети (одяг, продукти харчування тощо), які мають надаватися батьками на утримання неповнолітніх, а також – повнолітніх, але непрацездатних дітей.	Потерпілим від цього злочину можуть бути діти, на утримання яких за рішенням суду їх батько чи мати мають сплачувати аліменти, а також неповнолітні чи непрацездатні діти, що перебувають на утриманні батьків.
З об'єктивної сторони злочин може проявлятися у формі: 1) злісного ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів); 2) злісного ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їхньому утриманні.	Під ухиленням сплати аліментів розуміють дії або бездіяльність винної особи, спрямовані на невиконання рішення суду про стягнення з неї на користь дитини (дітей) визначеної суми аліментів.
Суб'єкт злочину – спеціальний (батьки або усиновителі). Суб'єктами вчинення цього злочину у другій формі (злісне ухилення від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей) можуть бути лише кровні батьки або усиновителі.	Опікуни і піклувальники не є суб'єктом злочину, передбаченого ст. 164. За певних обставин вони можуть нести відповідальність за ст. 167.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення його особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею.	

³⁴ Склад злочину, передбачений ст. 164, у формі ухилення від сплати аліментів може мати місце лише за наявності рішення суду, відповідно до якого мати або батько чи інша передбачена законом особа зобов'язана сплачувати аліменти. Водночас рішення суду не є обов'язковою умовою притягнення винного до відповідальності за цією статтею у випадку вчинення цього злочину у формі ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей

Стаття 165. Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків

Примітки³⁵

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є право непрацездатних батьків на утримання їхніми дітьми. Предметом є кошти, які за рішенням суду підлягають сплаті на утримання непрацездатних батьків.	Поняттям кошти охоплюються аліменти, розмір яких встановлюється судом на підставі закону, а також інші витрати у грошовому вимірі, які викликані винятковими обставинами (тяжка хвороба, каліцтво, оплата праці осіб, які доглядають за батьками, тощо) і які за рішенням суду має покрити та чи інша дитина цих батьків.
Об'єктивна сторона злочину характеризується злісним ухиленням від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання непрацездатних батьків.	Під непрацездатними батьками слід розуміти батьків, які досягли пенсійного віку або є інвалідами I чи II групи. Злочин вважається закінченим з моменту, коли зазначене у цій статті ухилення набуло злісного характеру.
Суб'єкт злочину – повнолітні діти, у тому чому усиновлені, за рішенням суду зобов'язані сплачувати кошти на утримання непрацездатних батьків.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення його особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею.	

³⁵ Необхідною умовою притягнення особи до відповідальності за ст. 165 є наявність судового рішення про стягнення коштів (аліментів) з неповнолітніх дітей на користь непрацездатних батьків.

Стаття 166. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування

Примітки³⁶

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є всебічний (фізичний, психічний і соціальний) розвиток дитини або особи, стосовно якої встановлена опіка чи піклування, а також встановлений порядок догляду за такими особами. Додатковим факультативним об'єктом можуть виступати здоров'я, життя, інші блага. Потерпілими від цього злочину можуть бути: 1) діти; 2) інші, крім дітей, особи, стосовно яких встановлена опіка чи піклування.	Опіка встановлюється над неповнолітніми, які не досягли 15 років, і над громадянами, визнаними судом недієздатними внаслідок душевної хвороби або недоумства.
Об'єктивна сторона проявляється у: 1) залишенні упродовж тривалого строку потерпілого без будь-якого нагляду; 2) ухиленні від виховання дітей; 3) незабезпеченні потерпілим безпечних умов перебування за місцем проживання чи в іншому місці; 4) невжитті заходів щодо їх лікування; 5) безпідставному обмеженні в харчуванні, одязі, інших предметах першої необхідності; 6) штучному створенні незадовільних побутових умов тощо.	Піклування встановлюється над неповнолітніми віком від 15 до 18 років і над громадянами, визнаними судом обмежено дієздатними внаслідок зловживання спиртними напоями або наркотичними засобами. Злочин вважається закінченим з моменту настання тяжких наслідків.
Суб'єкт злочину – спеціальний. Ним можуть бути лише батьки, усиновителі, опікуни та піклувальники.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Ставлення винної особи до наслідків є необережне.	

³⁶ Тяжкими наслідками за цією статтею визнаються смерть, каліцтво дитини чи особи, стосовно якої встановлено опіку чи піклування, захворювання їх на небезпечну хворобу, вчинення ними суспільно-небезпечних діянь, які призвели до смерті інших осіб, заподіяння великих матеріальних збитків.

Стаття 167. Зловживання опікунськими правами

Примітки ³⁷	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є майнові та інші права осіб, стосовно яких встановлено опіку чи піклування. Потерпілим від цього злочину може бути підопічний, тобто особа, над якою встановлено опіку чи піклування	Склад злочину – матеріальний.
З об'єктивної сторони злочин полягає у використанні опіки чи піклування на шкоду підопічному, що суперечить призначенню інституту опіки та піклування.	Шкода , яка може бути заподіяна підопічному внаслідок зловживання опікунськими правами, найчастіше має матеріальний характер. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення зазначених у диспозиції ст. 167 дій, незалежно від того, чи спричинили вони негативні наслідки для підопічного.
Суб'єкт злочину – спеціальний. Ним можуть бути лише опікуни та піклувальники.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є корислива мета.	

³⁷ Використання опіки чи піклування на шкоду підопічному передбачає вчинення опікуном чи піклувальником будь-яких дій або бездіяльності, якими підопічному може бути заподіяна шкода. Формами такого використання закон називає, зокрема, зайняття житлової площі та використання майна. Іншими формами використання опіки чи піклування на шкоду підопічному можуть бути, наприклад: укладення не вигідних для підопічного угод; розпорядження доходами підопічного не на його користь; управління його майном з порушенням встановлених правил; відмова від належних підопічному майнових прав; розподіл, обмін, відчуження житла на його шкоду; видача письмових зобов'язань, які покладають на підопічного не вигідні для нього обов'язки.

Стаття 168. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння)

Примітки³⁸

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – ч. 1 – злочин невеликої тяжкості, ч. 2 – злочин середньої тяжкості.	
Об’єкт злочину – інтереси сім’ї та дітей, яких було усиновлено. Додатковим факультативним об’єктом можуть виступати здоров’я, життя, інші блага.	Склад злочину – формальний Він вважається закінченим з моменту доведення відомостей, що становлять таємницю усиновлення (удочеріння), до осіб, яким ця таємниця не відома.
Об’єктивна сторона злочину проявляється у розголошенні таємниці усиновлення (удочеріння) всупереч волі усиновителя (удочерителя). Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) передбачає протиправне розкриття такої таємниці і поширення відомостей, що її становлять, серед осіб, яким не було відомо про факт усиновлення (удочеріння).	Усиновлення (удочеріння) – це оформлена спеціальним юридичним актом (рішенням суду) передача на виховання в сім’ю неповнолітньої дитини на правах сина чи дочки.
Суб’єкт злочину – загальний.	Будь-яка особа, яка досягла 16-річного віку і якій відома таємниця усиновлення (удочеріння). При цьому не має значення, з яких джерел їй стала відома ця таємниця.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Мотивація дій винного (користь, помста тощо) значення для кваліфікації не має.
Кваліфікуючими ознаками злочину є : 1) вчинення його службовою особою або працівниками медичного закладу, яким відомості про усиновлення (удочеріння) стали відомі по службі чи по роботі; 2) спричинення ним тяжких наслідків.	

³⁸ Кримінальна відповідальність за ст. 168 настає лише у разі, якщо розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) відбулося всупереч волі усиновителя (удочерителя), тобто за відсутності його згоди. Ця ознака матиме місце як тоді, коли усиновитель (удочеритель) знав намір винної особи розголосити таємницю усиновлення (удочеріння) і заперечував проти цього, так і тоді, коли йому не було відомо про намір винного, а винний, у свою чергу, не був поінформований про позицію усиновителя (удочерителя).

Стаття 169. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння)

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину: за ч. 1 – злочин невеликої тяжкості, ч. 2 – злочин середньої тяжкості.	
Об’єктом злочину є встановлений порядок усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання в сім’ю громадян, порушення якого може спричинити несприятливі наслідки для нормального фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку дитини.	Додатковим факультативним об’єктом можуть виступати здоров’я, життя, інші блага усиновителів та усиновлених, піклувальників та підопічних.
З об’єктивної сторони злочин може проявлятися у формах: 1) незаконна посередницька діяльність щодо усиновлення (удочеріння) дитини; 2) інші незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) дитини; 3) незаконні дії щодо передачі дитини під опіку (піклування); 4) незаконні дії щодо передачі дитини на виховання в сім’ю громадян.	Злочин, передбачений ч. 1 ст. 169, вважається зміненим з моменту вчинення описаних у ч. 1 цієї статті дій.
Суб’єкт злочину – загальний, тобто осудна особа, що досягла 16 років.	Можуть бути особи, які бажають усиновити (удочерити) дитину, взяти її в сім’ю на виховання чи стати опікуном (піклувальником) дитини, так і працівники, у тому числі службові особи, органів, установ і організацій, до компетенції яких входить прийняття рішень з питань усиновлення (удочеріння) дітей, передачі їх під опіку (піклування) чи на виховання в сім’ю громадян.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Психічне ставлення винного до тяжких наслідків ч. 2 ст. 169 може бути умисним чи необережним, йому не було відомо про намір винного, а винний, у свою чергу, не був поінформований про позицію усиновителя (удочерителя).	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) щодо кількох дітей; 2) повторно; 3) за попередньою змовою групою осіб; 4) з використанням службового становища; 5) спричинення ними тяжких наслідків.	

Стаття 170. Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій

Примітки ³⁹	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є конституційне право громадян на свободу об'єднання у професійні спілки, політичні партії, громадські організації для здійснення захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, а також права та законні інтереси профспілок, політичних партій, громадських організацій.	Цей злочин вважається закінченим з моменту вчинення дій чи бездіяльності, які спрямовані на перешкоджання законній діяльності зазначених об'єднань громадян або їх органів.
З об'єктивної сторони злочин характеризують дії або бездіяльність, які перешкоджають законній діяльності профспілок, політичних партій, громадських організацій.	Законною визнається така діяльність об'єднання громадян, яка не суперечить Конституції та законам України і здійснюється відповідно до їх програмної мети та статутних засад. Перешкоджання незаконній діяльності об'єднань громадян не утворює складу цього злочину.
Суб'єкт злочину – загальний.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	

³⁹ Незаконними визнаються утворення і діяльність політичних партій і громадських організацій, програмна мета або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни чи насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, створення незаконних воєнізованих формувань.

Стаття 171. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів

Примітки⁴⁰

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є встановлений порядок здійснення законної професійної діяльності журналістів, який забезпечує конституційне право громадян на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію, необхідну для реалізації ними своїх прав, свобод та законних інтересів.	Злочин вважається закінченим з моменту вчинення відповідних дій, передбачених ст.171. Склад злочину – формальний.
Об'єктивна сторона злочину полягає у діях, які перешкоджають законній, професійній діяльності журналіста (журналістів), а також засобу масової інформації, і можуть мати дві форми: 1) перешкоджання законній діяльності журналістів (ч. 1 ст. 171); 2) переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків або за критику (ч. 2 ст. 171).	Перешкоджання законній діяльності журналістів – це протиправне створення перепон, обмежень, заборон щодо одержання, використання, поширення та зберігання інформації окремим журналістом (журналістами) чи засобами масової інформації.
Суб'єкт злочину – службова або приватна особа, яка досягла 16-річного віку.	Перешкоджання законній діяльності журналістів, вчинене службовою особою з використанням наданих їй влади чи службових повноважень, за наявності підстав слід додатково кваліфікувати за ст. 364.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	

⁴⁰ У разі перешкоджання шляхом погрози вбивством або знищення майна, застосування фізичного насильства, знищення або пошкодження майна, підкупу службової особи, вчинене за наявності підстав, слід додатково кваліфікувати зокрема за ст. 121, 122, 125-127, 129, 194-196, 369. Умисне вбивство журналіста з метою перешкодити його законній професійній діяльності, а так само з мотиву помсти за таку діяльність потребує кваліфікації лише за п. 8 ч. 2 ст. 115. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, вчинене у ході передвиборної компанії з метою вплинути на результати виборів, слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 171 і 157.

Стаття 172. Грубе порушення законодавства про працю

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості		
Об’єктом злочину є трудові права людини, які включають право на працю, право на гарантовану заробітну плату, право на відпочинок.	Потерпілим від цього злочину може бути працівник. Під працівниками розуміються особи, на яких поширюється законодавство України про працю і які є відповідною стороною трудових правовідносин.	
З об’єктивної сторони злочин може проявлятися у діях або бездіяльності у формі: 1) незаконного звільнення працівника з роботи; 2) іншого грубого порушення законодавства про працю.	Звільнення з роботи має визнаватися незаконним , якщо воно здійснене без законних підстав для цього або з порушенням встановленого порядку звільнення, визначеного законом. Злочин вважається закінченим: при незаконному звільненні з роботи – з моменту фактичного припинення трудових відносин з конкретним працівником; при іншому грубом порушенні законодавства про працю – з моменту фактичного вчинення такого діяння, незалежно від його наслідків.	
Суб’єкт злочину – спеціальний - службова особа, якій надано право приймати працівника на роботу (поновлювати на роботі), звільняти його з роботи або документально оформляти його прийняття (поновлення, звільнення), вирішувати питання щодо надання відпустки тощо, а також громадянин-підприємець, який використовує найману працю і має визначені вище права щодо найманих працівників	Невиконання службовою особою рішення суду про поновлення на роботі слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 172 і ст. 382. Якщо особа була звільнена з роботи через помилку, винна службова особа може нести відповідальність лише за халатність (ст. 367, 425).	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом, а перша його форма, крім того, особистим мотивом (помста, користь тощо).		
Кваліфікуючою ознакою злочину є незаконне грубе порушення законодавства про працю щодо певних категорій працівників: неповнолітнього, вагітної жінки чи матері, що має дитину віком до 14 років або дитину-інваліда.		

Стаття 173. Грубе порушення угоди про працю

Примітки ⁴¹	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину: ч. 1 – злочин невеликої тяжкості, ч. 2 – злочин середньої тяжкості	
Об'єктом злочину є трудові права людини.	Потерпілим від злочину є працівник, з яким укладено угоду про працю.
З об'єктивної сторони злочин характеризується грубим порушенням угоди про працю шляхом обману чи зловживанням довірою або примусом до виконання роботи, не обумовленої угодою. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони злочину є спосіб його вчинення. Згідно із законом порушення угоди про працю може бути вчинене шляхом: 1) обману; 2) зловживання довірою; 3) примусом до виконання роботи, не обумовленої угодою.	Закінченим злочин вважається з моменту грубого порушення угоди про працю.
Суб'єктом злочину спеціальний - службова особа підприємства, установи, організації, громадянин-підприємець, інший громадянин, який уклав з працівником угоду про працю, або уповноважені ними особи.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Кваліфікуючою ознакою злочину є порушення угоди про працю стосовно громадянина, з яким укладено угоду щодо його роботи за межами України.	

⁴¹ Якщо дії, за допомогою яких винний намагався примусити потерпілого до виконання роботи, не обумовленої угодою, самі по собі є кримінально-караними, вчинене слід кваліфікувати за сукупністю злочинів – за ст. 173 та, наприклад, ст. 126, 129.

Діяння, передбачене ст. 173, є спеціальним складом грубого порушення законодавства про працю, а тому його вчинення не потребує додаткової кваліфікації ще і за ст. 172.

Стаття 174. Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку

Примітки ⁴²	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є право людини, що працює, на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів.	Відповідно до ст. 44 Конституції України, ніхто не може бути примушений до участі або неучасті у страйку. Потерпілим від цього злочину є працівник, який відповідно до закону має право на страйк.
З об'єктивної сторони злочин може проявлятися у формах: 1) примушуванні до участі у страйку; 2) перешкоджання участі у страйку.	Для визнання злочину закінченим не вимагається, щоб в результаті вчинення винним дій потерпілий взяв участь у страйку (при примушуванні) або не взяв участь у страйку (при перешкоджанні). Момент закінчення злочину пов'язується із самим фактом вчинення дій, описаних у ст. 174. Страйк – це тимчасове колективне добровільне припинення роботи працівниками підприємства, установи, організації з метою вирішення колективного трудового спору.
Суб'єкт злочину – загальний.	Вчинення цього злочину службовою особою з наявності підстав може додатково кваліфікуватися як відповідний злочин у сфері службової діяльності.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Кваліфікованою ознакою цього злочину є порушення угоди про працю стосовно громадянина, з яким укладено угоду щодо його роботи за межами України.	

⁴² Кваліфікований склад злочину матиме місце тоді, коли українські працівники, що працюють за кордоном на підставі угод між організаціями різних держав, які укладаються на виконання міждержавних договорів про економічне, науково-технічне та інше співробітництво, залишаються у трудових відносинах з організацією, що відрядила їх за кордон.

Стаття 175. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом оплат

Примітки ⁴³	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину: ч. 1 – злочин невеликої тяжкості, ч. 2 – злочин середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є конституційне право на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом, і на своєчасне її отримання, а також право на соціальний захист, у тому числі право на отримання пенсій та інших видів соціальних виплат.	
Об'єктивна сторона злочину виражається у безпідставній невиклаті заробітної плати, стипендії, пенсії чи іншої, установленої законом, виплати громадянам більше ніж за один місяць.	Закінченим злочин вважається з моменту, коли сплив останній строк виплати заробітної плати, стипендії, іншої, установленої законом виплати громадянам, і її невиклата становить більше ніж один місяць.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Лише керівник підприємства, установи або організації незалежно від форми власності. Інші службові особи підприємств, установ, організацій, а так само приватні особи можуть нести кримінальну відповідальність за цією статтею лише як співучасники.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення описаного у ч. 1 ст. 175 діяння внаслідок нецільового використання коштів, призначених для виплати заробітної плати, стипендії, пенсії та інших установлених законом виплат.	

⁴³ Склад злочину, передбаченого ст. 175, має місце лише у разі зазначеної невиклати більше ніж за один місяць. Вказівка закону на такий термін свідчить не лише про те, що невиклата, наприклад, заробітної плати чи пенсії за один місяць не є кримінально караною (за такі дії може наставати адміністративна відповідальність, передбачена ст. 41 КУпАП), а й про те, що вона може стосуватися лише тих виплат громадянам, які мають регулярний характер.

Стаття 176. Порухення авторського права і суміжних прав

		Примітки
Підслідність: ч. 1, 2 ст. 176 – органи внутрішніх справ, ч. 3 ст. 176 – прокуратури.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
<p>Об'єктом злочину є авторське право та суміжні права.</p> <p>Обов'язковою ознакою злочину є потерпілий (автор, виконавець, виробник фонограм).</p> <p>Предмет злочину – у перших двох і четвертій його формах – твір науки, літератури, мистецтва, комп'ютерна програма, база даних, виконання, фонограма і програма мовлення, у третій – тільки виконання, фонограма і програма мовлення.</p>		<p>До осіб, які мають авторське право або суміжні права, належать автор або виконавець у випадках, коли майновими правами володіють автор або виконавець, а також фізична чи юридична особа, якій було передано майнові права.</p>
<p>З об'єктивної сторони злочин може проявлятися у формі: 1) незаконне відтворення творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, виконань, фонограм та програм мовлення; 2) незаконне розповсюдження творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, виконань, фонограм і програм мовлення на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації; 3) незаконне тиражування виконань, фонограм і програм мовлення на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації; 4) інше використання чужих творів, комп'ютерних програм і баз даних, об'єктів суміжних прав без дозволу осіб, які мають авторське право або суміжні права.</p>		<p>Склад злочину – матеріальний. Злочин є закінченим з моменту настання матеріальної шкоди у великому розмірі. Це означає. Що ст. 176 охороняє лише майнові права автора. Звичайний плагіат, якщо ним не заподіяно зазначеної матеріальної шкоди автору, не є злочином і кваліфікується, як і деякі інші порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що не пов'язані з заподіянням матеріальної шкоди, за ст. 51² КупАП.</p>
Суб'єкт злочину – загальний.		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		
<p>Кваліфікованими видами злочину є: 1) вчинення його повторно; 2) завдання матеріальної шкоди в особливо великому розмірі (1000 і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян), а особливо кваліфікованими – вчинення його службовою особою з використанням службового становища щодо підлеглої особи.</p>		

Стаття 177. Порушення прав на об'єкти промислової власності

		Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.			
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.			
<p>Об'єктом злочину є права інтелектуальної власності щодо винаходів, корисних моделей, промислових зв'язків, кваліфікованих зазначень походження товарів, топографій інтегральних мікросхем, сортів рослин.</p> <p>Потерпілим від цього злочину може бути:</p> <p>а) винахідник, який створив винахід чи корисну модель; б) власник промислового зразка; в) власник свідоцтва про право на зазначення місць походження товарів; г) автор топографії інтегральної мікросхеми; д) автор сорту і власник патенту на сорт рослин, а також їх правонаступники.</p> <p>Предметом злочину є відповідні результати творчої діяльності людини: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, кваліфіковані зазначення походження товарів, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин.</p>	<p>Винахід і корисна модель – це результат творчої діяльності у будь-якій галузі технології.</p> <p>Промисловий зразок – це результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання.</p> <p>Кваліфіковане зазначення походження товару – це термін, що охоплює назву місця походження товару і географічне значення походження товару.</p>		
З об'єктивної сторони злочин передбачає суспільно- небезпечні дії – незаконне використання відповідних об'єктів промислової власності, їх суспільно-небезпечні наслідки у вигляді заподіяння матеріальної шкоди у великому розмірі, а також причинний зв'язок між вказаними діями та їх наслідками.		<p>Матеріальна шкода вважається завданою у великому розмірі, якщо її розмір у сто і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян, а завдано в особливо великому розмірі – якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.</p>	
Суб'єкт злочину – загальний.			
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.			
Кваліфікованими видами злочину є : 1) вчинення його повторно; 2) заподіяння матеріальної шкоди в особливо великому розмірі.			

Стаття 178. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків

Примітки⁴⁴

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є конституційне право людини на свободу віросповідання, яке у такому випадку включає свободу сповідувати будь-яку релігію, безперешкодно відправляти одноособово чи колегіально релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність, у тому числі з використанням релігійних споруд чи культових будинків. Обов'язковим додатковим об'єктом виступає право власності.	Релігійні споруди та культові будинки – це приміщення для проведення або забезпечення богослужінь і виконання релігійних обрядів. Кожна їх складова (архітектура, живопис тощо) суворо регламентована канонами певної церкви. Предметом злочину є релігійні споруди та культові будинки.
З об'єктивної сторони злочин може проявлятися у формі пошкодження або зруйнування релігійних споруд та культових будинків	Склад злочину – матеріальний. Він вважається закінченим з моменту настання наслідків у вигляді пошкодження чи зруйнування релігійних споруд або культових будинків.
Суб'єкт злочину – загальний.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом або необережністю.	

⁴⁴ Якщо релігійні святині являють собою особливу історичну чи культурну цінність, їх нищення, руйнування чи псування потребують додаткової кваліфікації за ч. 2 ст. 298.

Дана стаття не обумовлює кримінальну відповідальність за пошкодження чи зруйнування релігійних споруд або культових будинків розміром заподіяної в результаті таких дій шкоди. Таким чином, кримінально караним є будь-яке пошкодження чи зруйнування релігійної споруди або культового будинку, яке заподіяло чи могло заподіяти істотну шкоду фізичній чи юридичній особі, суспільству. Виняток становлять випадки малозначного пошкодження чи зруйнування релігійної споруди або культового будинку, яке в силу ч. 2 ст. 11 не може бути визнано злочином.

Стаття 179. Незаконне утримання, осквернення або знищення релігійних святинь

Примітки⁴⁵

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості	
Об'єктом злочину є право людини на свободу віросповідання. Предметом злочину є релігійні святині.	Під релігійними святинами вважаються предмети або місця релігійного поклоніння. Поряд з широко шанованими (Палестинські святині у християн, Мекка і Медина у мусульман) існують святині регіонального або місцевого характеру.
Об'єктивна сторона може виражатися у формі: 1) утримання; 2) осквернення; 3) знищення релігійних святинь.	Закінченим злочин вважається з моменту вчинення дій, пов'язаних з утриманням, оскверненням або знищенням релігійних святинь.
Суб'єкт злочину – загальний.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною формою вини. Незаконне знищення релігійних святинь може характеризуватися необережною формою вини.	

⁴⁵ Якщо релігійні святині являють собою особливу історичну чи культурну цінність, їх знищення потребує додаткової кваліфікації за ч. 2 ст. 298.

Під утриманням релігійних святинь слід розуміти самоуправні дії щодо збереження під своїм контролем предметів або місць релігійного поклоніння, які винний, відповідно до рішення відповідного державного органу, зобов'язаний передати іншій релігійній організації чи звільнити їх на користь. Незаконний характер такого утримання полягає в тому, що, діючи у такий спосіб, винний безпідставно зберігає під своїм контролем релігійні святині, позбавляючи представників інших релігійних організацій передбаченої законом можливості реалізувати за їх допомогою свої релігійні потреби.

Осквернення релігійних святинь – це вчинення будь-яких дій щодо релігійних святинь (непристойних написів, малюнків, пошкодження, інших дій, пов'язаних з глузом над святинами), які є образливими для релігійних почуттів віруючих, предметами чи місцями релігійного поклоніння яких є ці святині.

Стаття 180. Перешкоджання здійсненню релігійного обряду

Примітки ⁴⁶	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є право на свободу віросповідання. Фізична або психічна недоторканність особи виступає додатковим факультативним (ч. 1 ст. 180) чи додатковим обов'язковим (ч. 2 ст. 180) об'єктом .	
Об'єктивна сторона злочину виражається у формі: 1) незаконного перешкоджання здійсненню релігійного обряду, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд; 2) примушування священнослужителя до проведення релігійного обряду.	Момент закінчення злочину у першій його формі (ч.1 ст.180), пов'язується з настанням відповідних наслідків – моменту зриву або поставлення під загрозу зриву релігійного обряду. Злочин у другій його формі є закінченим з моменту вчинення зазначених у ч. 2 ст. 180 дій
Суб'єкт злочину – загальний	Службова особа, яка незаконно перешкоджає здійсненню релігійного обряду або примушує священнослужителя до проведення релігійного обряду з використанням влади або службового становища, за наявності підстав повинна відповідати і за ст. 364 (423) чи ст. 365 (424).
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною формою вини.	

⁴⁶ Згідно із законодавством України, релігійні обряди безперешкодно проводяться в культових будівлях і на прилеглий території, у місцях паломництва, установах релігійних організацій, на кладовищах, в місцях окремих поховань і крематоріях, квартирах і будинках громадян, а також в установах, організаціях і підприємствах за ініціативою трудових колективів і згодою адміністрації. Релігійні обряди в лікарнях, госпіталях, будинках для осіб похилого віку та інвалідів, місцях попереднього ув'язнення і відбування покарання проводяться на прохання громадян, які перебувають в них, або за ініціативою релігійних організацій. Адміністрація зазначених установ сприяє цьому.

Стаття 181 . Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів

Примітки⁴⁷

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є встановлений порядок проповідування релігійних віровчень та відправлення релігійних обрядів, який забезпечує здоров'я громадян, статеву свободу, статеву недоторканність та моральність.	Закінченим злочин вважається з моменту вчинення дій щодо утворення зазначеної групи або керівництва нею.
Об'єктивна сторона злочину характеризується діями, що проявляються в організації або керівництві групою фізичних осіб.	Ці дії можуть бути кваліфіковані за ст. 181 лише за умови, що діяльність такої групи: 1) поєднана із заподіянням шкоди здоров'ю людей або статевою розпущеністю; 2) здійснюється під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів.
Суб'єкт злочину – загальний.	Ним може бути осудна особа, яка досягла 16-річного віку і здійснювала організацію або керівництво зазначеною групою. Особи, які брали участь у діяльності такої групи, не є суб'єктами цього злочину і можуть нести відповідальність лише за злочини, безпосередньо пов'язані із заподіянням шкоди здоров'ю або посяганням на статеву свободу чи статеву недоторканність.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення зазначених у ч. 1 ст. 181 дій, поєднаних із втягуванням у діяльність зазначеної групи неповнолітніх. Під неповнолітнім слід розуміти особу, яка не досягла 18 років.	

⁴⁷ Поняття заподіяння шкоди здоров'ю людей у цьому складі охоплює заподіяння смерті або тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості. За вчинення більш тяжкого злочину слід додатково кваліфікувати за ст. 115, ч. 2 ст. 119.

Стаття 182. Порухення недоторканності приватного життя

Примітки ⁴⁸	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є право громадян на недоторканність приватного життя, особисту та сімейну таємницю. Предметом злочину є конфіденційна інформація про особу. Нею є відомості про приватне життя особи, що становлять її особисту чи сімейну таємницю (зокрема інформація про освіту, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, дата і місце народження, майновий стан та інші персональні дані про особу) і поширюються за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.	Склад злочину – формальний. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення описаних у ст.182 дій.
З об'єктивної сторони порушення приватного життя можуть проявлятися у таких формах: 1) незаконне збирання конфіденційної інформації про особу; 2) незаконне зберігання такої інформації; 3) незаконне її використання; 4) незаконне поширення конфіденційної інформації про особу; 5) поширення її у публічному виступі, творі, що публічно демонструється, чи в засобах масової інформації.	Незаконними збирання, зберігання, використання, поширення конфіденційної інформації про особу будуть тоді, коли вони здійснюються з порушенням встановленого законом порядку.
Суб'єкт злочину – загальний.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	У разі, коли недоторканність приватного життя було порушено службовою особою в результаті службової недбалості, то за наявності підстав для того вчинене можна кваліфікувати за ст. 367 (425).

⁴⁸ Порухення недоторканності приватного життя службовою особою з використанням наданих їй влади чи службового становища, якщо воно заподіяло істотну шкоду охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, утворює сукупність злочинів і потребує кваліфікації за ст. 182 і 364 або 365

Стаття 183. Порушення права на отримання освіти

Примітки ⁴⁹	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є конституційне право громадян на освіту, у тому числі право на безоплатне отримання дошкільної, повної, загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах. Потерпілим від цього злочину можуть бути як громадяни України, так і іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають право здобувати освіту в закладах освіти України відповідно до українського законодавства та міжнародних договорів.	Потерпілими можуть бути як особи, що претендують на здобуття освіти у відповідному навчальному закладі (ч. 1 ст. 183), так і особи, що в ньому навчаються, – вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, клінічні ординатори, аспіранти (ад'юнкти), докторанти (ч. 2 ст. 183).
З об'єктивної сторони злочин може бути вчинений у двох формах: 1) незаконна відмова у прийнятті до навчального закладу будь-якої форми власності; 2) незаконна вимога оплати за навчання у державних чи комунальних навчальних закладах	Закінченим злочин при вчиненні його у першій формі вважається з моменту незаконної відмови у прийнятті до навчального закладу, у другій – з моменту висунення незаконної вимоги оплати за навчання.
Суб'єктом злочину може бути особа, яка наділена відповідними повноваженнями щодо прийому на навчання та визначення його умов. До таких осіб належать: 1) члени приймальних комісій; 2) інші особи, уповноважені здійснювати прийом на навчання та визначати його умови (керівники навчальних закладів, службові особи кадрових служб).	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом	

⁴⁹ Якщо незаконна відмова у прийнятті до навчального закладу чи незаконна вимога оплати за навчання у навчальних закладах були вчинені з мотивів прямого чи непрямого обмеження права на освіту за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками, вчинене потребує кваліфікації за відповідною частиною ст. 161.

Стаття 184. Порухення права на безоплатну медичну допомогу

Примітки ⁵⁰	
Підслідність: ч. 1 ст. 184 – органи внутрішніх справ, ч. 2 ст. 184 – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є права громадян на охорону здоров'я та медичну допомогу, у тому числі на безоплатну медичну допомогу у державних та комунальних закладах охорони здоров'я.	
З об'єктивної сторони злочин може бути вчинений у двох формах: 1) незаконна вимога оплати за надання медичної допомоги у державних чи комунальних закладах охорони здоров'я (ч.1 ст. 184); 2) незаконне скорочення мережі державних і комунальних закладів охорони здоров'я (ч. 2 ст.184).	Закінченим злочин при вчиненні його у першій формі вважається з моменту висунення незаконної вимоги оплати за надання медичної допомоги, а в другій – з моменту фактичного скорочення існуючої на певній території мережі державних або комунальних закладів охорони здоров'я.
Суб'єктом злочину у першій його формі можуть бути працівники державних чи комунальних закладів охорони здоров'я, у другій – службові особи, до компетенції яких належить забезпечення існування повної мережі державних і комунальних закладів охорони здоров'я.	Якщо службова особа видала нормативний акт про незаконне скорочення мережі зазначених закладів, перевищивши при цьому свої службові повноваження, чинене за наявності підстав слід додатково кваліфікувати за ст. 365.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	

⁵⁰ Незаконною слід визнавати вимогу оплати за надання медичної допомоги, яка має місце у випадку, коли така оплата: а) не передбачена в Україні загалом, у даному закладі охорони здоров'я чи для даної категорії осіб зокрема; б) вимагається у розмірах, що перевищують офіційно встановлені; в) вимагається у непередбаченій нормативно-правовими актами формі.

Незаконна вимога оплати за надання медичної допомоги утворює склад злочину, передбаченого ст. 184, лише у разі, коли вона має місце щодо надання такої допомоги тільки у державних та комунальних закладах охорони здоров'я.

Діяння, яке передбачене ч. 1 ст. 184, необхідно відмежовувати від одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації (ст. 354).

РОЗДІЛ VI. Злочини проти власності

Стаття 185. Крадіжка

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1, 2 – злочин середньої тяжкості, ч. 3, 4 – тяжкий, ч. 5 – особливо тяжкий злочин		
Об’єктом злочину є права власності на майно будь-яких осіб. Предмет злочину – будь-яке майно, що знаходиться у власності чи володінні юридичної або фізичної особи (будь-які речі або матеріальні цінності).	Крадіжка вважається закінченою з моменту протиправного вилучення майна, коли винна особа отримала реальну можливість розпорядитися чи користуватися ним (заховати, передати іншим особам, вжити за призначенням тощо).	
Об’єктивна сторона злочину – таємне викрадення чужого майна ⁵¹ .	Таке викрадення вчиняється непомітно для інших осіб або винна особа вважає, що робить крадіжку непомітно.	
Суб’єкт злочину – фізична, осудна особа, яка досягла 14 років.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом на заволодіння чужим майном. Обов’язковою ознакою є корисливий мотив.	Змістом умислу винного охоплюється його переконаність у тому, що викрадення ним майна здійснюється таємно від потерпілого, очевидців або осіб, у володінні чи під охороною яких знаходиться майно: за відсутності сторонніх осіб; у їхній присутності, але непомітно для них; у присутності таких осіб і на “їхніх очах”, але за умови, що вони не усвідомлюють характеру вчинюваних винним дій; у присутності сторонніх осіб, на потурання яких, в силу особливих зв’язків чи стосунків з ними, розраховує винний тощо.	
Кваліфікованими видами є вчинення дії: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) у великих розмірах; 4) в особливо великих розмірах; 5) організованою групою; 6) крадіжка поєднана з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище; 7) що завдала значної шкоди потерпілому.		

⁵¹ Таємним визнається таке викрадення, здійснюючи яке, винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілих чи інших осіб.

Стаття 186. Грабіж

Примітки⁵²

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину: ч. 1 – середньої тяжкості, ч. 2, 3, 4 – злочин тяжкий, ч. 5 – особливо тяжкий.	
Об'єктом злочину є право власності на майно як фізичних, так і юридичних осіб.	Закінченим злочин вважається з моменту, коли винна особа вилучила майно і має реальну можливість розпорядитися чи користуватися ним.
З об'єктивної сторони злочин характеризується відкритим способом викрадення чужого майна, виявляється у формах: 1) відкритого викрадення чужого майна без застосування насильства або погрози його застосування; 2) відкритого викрадення чужого майна із застосуванням насильства або погрозою його застосування.	Відкритим визнається викрадення, що здійснюється у присутності інших осіб, які розуміють протиправний характер дії винного, а він, у свою чергу, усвідомлює цю обставину.
Суб'єктом злочину може бути осудна особа, яка досягла 14 років	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мотив – корисливий.	Змістом умислу грабіжника охоплюється усвідомлення того факту, що вчинювані ним дії здійснюються в умовах очевидності – вони мають відкритий для потерпілого або інших осіб характер. При цьому винний ігнорує цю обставину.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) у великих розмірах; 4) в особливо великих розмірах; 5) організованою групою; 6) поєднання грабежу з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище; 7) завдання значної шкоди потерпілому.	

⁵² При насильницькому грабежі винний не тільки прикладає певні зусилля для того, щоб безпосередньо вилучити чуже майно, а ще і вдається до насильницького впливу на потерпілого чи інших осіб. При цьому насильство застосовується як засіб протиправного вилучення або утримання такого майна.

Застосування в процесі відкритого викрадення насильства істотним чином змінює правову сутність грабежу: за таких обставин обов'язковим додатковим об'єктом виступає особа потерпілого, до якої було застосовано насильство

Стаття 187. Розбій

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1, ч. 2 – злочин тяжкий, ч. 3, 4 – особливо тяжкий.		
Злочин посягає на два об’єкти : право власності і особу (її здоров’я і життя).	Предмет злочину – будь-яке майно та цінності. Потерпілий – будь-яка особа, що зазнала розбійного нападу (господар майна або цінностей, сторож, охоронець).	
З об’єктивної сторони злочин ⁵³ вчиняється у формі нападу з метою заволодіння чужим майном, поєднаного з насильством, небезпечним для життя чи здоров’я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства.	Розбій – усічений склад злочину. Закінченим злочин вважається з моменту нападу, поєднаного із застосуванням або погрозою застосування насильства, небезпечного для життя чи здоров’я, незалежно від того, чи заволоділа винна особа чужим майном.	
Суб’єктом злочину може бути осудна особа, яка досягла 14 років.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом	Мотив — корисливий. Обов’язковою ознакою суб’єктивної сторони розбою є мета, з якою здійснюється напад, – заволодіння чужим майном.	
Кваліфікованими видами злочину є розбій, вчинений : 1) за попередньою змовою групою осіб; 2) особою, яка раніше вчиняла розбій або бандитизм (ч.2 ст. 187); 3) організованою групою (ч. 4 ст. 187); 4) поєднане з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище (ч. 3 ст. 187); 5) із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень (ч. 4 ст. 187); 6) спрямований на заволодіння майном у великих розмірах чи; 7) в особливо великих розмірах (ч. 4 ст. 187).		

⁵³ Під нападом у складі розбою слід розуміти раптову, несподівану для потерпілого, короткочасну, агресивну, насильницьку дію, спрямовану на протиправне заволодіння чужим майном. Напад може бути як відкритим, так і таємним (наприклад, нанесення удару потерпілому з-за спину). За цією ознакою розбій відрізняється, з одного боку, – від крадіжки, з іншого, – від грабежу

Умисне заподіяння при розбої тяжкого тілесного ушкодження, що не призвело до смерті потерпілого, не потребує додаткової кваліфікації за ч. 1 чи 2 ст. 121, оскільки воно повністю охоплюється ч. 4 ст. 187.

Стаття 188. Викрадення шляхом демонтажу та іншим засобом електричних мереж, кабельних ліній зв'язку та їх обладнання

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1 – середньої тяжкості, ч. 2 – злочин є тяжкий, ч. 3 – особливо тяжкий.		
Об'єктом злочину є право власності. Додатковими факультативними об'єктами можуть бути життя людини, встановлений порядок забезпечення надійного і безперебійного, з додержанням вимог енергетичної безпеки, постачання електричної енергії та надання послуг зв'язку споживачам, а також нормальна діяльність підприємств зв'язку, які використовують кабельні лінії зв'язку та їх обладнання. Предметом злочину є електричні мережі, кабельні лінії зв'язку та їх обладнання.	Діями, що завдали особливо тяжкі наслідки, вважаються дії, які спричинили загибель людини, перерву в забезпеченні споживачів електричною енергією та послугами зв'язку, внаслідок чого припинена діяльність промислових підприємств, порушена діяльність органів влади, державних установ, лікарських закладів правоохоронних органів, частин пожежної охорони, збройних сил, порушено функціонування залізничного, морського, річкового, повітряного, автомобільного транспорту та електротранспорту.	
З об'єктивної сторони злочин проявляється у викраденні вказаних предметів шляхом демонтажу.	Оскільки в диспозиції статті ч. 1 ст. 188 не йдеться про будь-які засоби, що використовуються при викраденні, а демонтаж – це спосіб, а не засіб вчинення цього злочину, то ані будь-яких особливих засобів, ані інших способів, крім демонтажу, вказана диспозиція не передбачає.	
Суб'єкт злочину — загальний.		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мотив – корисливий	. Ставлення винного до особливо тяжких наслідків (ч. 3 ст. 188) може бути як умисним, так і необережним. Якщо описані в статті дії були поєднані з умисним вбивством при обтяжуючих обставинах, вчинене слід кваліфікувати за сукупністю – ч. 3 ст. 188 і ч. 2 ст. 115.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за цей злочин, чи у великих розмірах (ч. 2 ст. 188), особливо кваліфікуючими – вчинення його організованою групою або спричинення особливо тяжких наслідків.		

Стаття 189. Вимагання

		Примітки
Підслідність — органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості за ч. 1, за ч. 2, 3 – тяжкий, особливо тяжкий за ч. 4.		
Основний об’єкт злочину – право власності, а додатковими обов’язковими об’єктами виступають психічна та фізична недоторканність особи, її особиста свобода, здоров’я. Додатковими факультативними об’єктами злочину можуть бути честь, гідність, право на таємницю приватного життя та інші права громадян Потерпілий – власник майна або цінностей, особа, якій майно ввірене на законній підставі, а також їх близькі родичі.	Предмет злочину – майно, цінності, право на майно та цінності. Дії майнового характеру – підвищення заробітної платні тощо.	
Об’єктивна сторона злочину – це вимога вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їх майна чи майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його родичі бажають зберегти в таємниці.	Вимагання є закінченим з моменту пред’явлення вимоги (з моменту погрози), поєднаної із погрозами незалежно від досягнення винною особою поставленої мети. Склад злочину – матеріальний.	
Суб’єкт злочину – фізична осудна особа, що досягла 14 років.		
Суб’єктивна сторона злочину – прямиї умисел.	Мотиви злочину , як правило, корисливі.	
Кваліфікованими і особливо кваліфікованими видами злочину є вчинення його: 1) повторно (ч. 2); 2) за попередньою змовою групою осіб (ч. 2); 3) службовою особою з використанням свого службового становища (ч. 2); 4) з погрозою вбивства чи заподіянням тяжких тілесних ушкоджень (ч. 2); 5) з пошкодженням чи знищенням майна (ч. 2); 6) поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров’я особи (ч. 3); 7) що завдало значної матеріальної шкоди (ч. 4); або 8) майнової шкоди у великих (ч. 3) чи 9) в особливо великих розмірах (ч. 4); 10) вчинене організованою групою (ч. 4); 11) із заподіянням тяжкого тілесного ушкодження (ч. 4).		

Стаття 190. Шахрайство

		Примітки
Підслідність — органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – за ч. 1 – невеликої тяжкості, за ч. 2 – середньої тяжкості, за ч. 3 – середньої тяжкості, за ч. 4 – особливо тяжкий.		
Об’єкт злочину – право власності на майно.	Предмет злочину – майно, цінності, а також право на майно та цінності. Право на майно може бути закріплене у різних документах, наприклад, цінних паперах, довіреностях на право розпорядження майном, боргових зобов’язаннях, заповітах тощо.	
Об’єктивна сторона злочину – заволодіння чужим майном або правом на майно шляхом обману чи зловживання довірою. В результаті злочину потерпілий – власник, особа, у віданні або під охороною якої знаходиться майно, добровільно передає майно або право на майно винній особі. Безпосередня участь потерпілого у передачі майнових благ і добровільність його дій є обов’язковими ознаками шахрайства.	Обман – повідомлення неправдивих відомостей та їх замовчування з метою заволодіння майном, цінностями або придбання права на майно чи цінності. Зловживання довірою – це використання суб’єктом злочину довірливих відносин з власником майна, цінностей. Закінченим шахрайство буде з моменту заволодіння майном або правом на майно. Склад злочину – матеріальний.	
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років.	
Суб’єктивна сторона злочину – характеризується виною у формі прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків. Мотиви – корисливі.	
Кваліфікованими та особливо кваліфікованими видами злочину є шахрайство: 1) повторно (ч. 2); 2) за попередньою змовою групою осіб (ч. 2); 3) у великих розмірах (ч. 3); 4) шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки (ч. 3); 5) в особливо великих розмірах (ч. 4); 6) організованою групою осіб (ч. 4); 7) що заподіяло значної шкоди потерпілому (ч. 2).		

Стаття 191 Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем

Примітки⁵⁴

Підслідність – прокуратури, податковій міліції.	
Категорія злочину – за ч. 1, 2 – середньої тяжкості, за ч. 3, 4 – тяжкий, за ч. 5 – особливо тяжкий.	
Об’єкт злочину – право власності, а також нормальна службова діяльність в окремих ланках службового апарату незалежно від форм власності.	Предмет злочину – будь-яке майно або цінності, що були у віданні винного, відносно якого ця особа мала певні повноваження.
Об’єктивна сторона злочину – може бути у формі: а) привласнення чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні; б) розтрата такого майна зазначеною особою (ч. 1 ст. 191); в) привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191).	Привласнення – незаконне безоплатне утримання майна, що було ввірене особі, або перебувало в її віданні на законній підставі. Утримання майна – невиконання вимог повернути майно у строк, що був встановлений, і володіння ним як власним. Розтрата – незаконне, безвідплатне відчуження, використання або розтрачування майна, що було ввірене особі. Склад злочину – матеріальний.
Суб’єкт злочину – загальний. Фізична осудна особа, що досягла 16 років і якій майно, що є предметом цього злочину, було ввірене чи перебувало в її віданні.	Суб’єктом привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191) може бути лише службова особа.
Суб’єктивна сторона злочину – характеризується виною у формі прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків. Мотиви – корисливі.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його : 1) шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч.2); 2) повторно (ч.3); 3) за попередньою змовою групою осіб (ч.3); 4) у великих розмірах (ч.4); 5) в особливо великих розмірах (ч.5); 6) групою осіб (ч.5).	

⁵⁴ Умисне і безпідставне отримання службовою особою з використанням свого службового становища чужого майна як премій, надбавок до заробітної плати, допомоги, інших виплат слід кваліфікувати за ст. 191, а не за ст. 364.

Стаття 192. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об’єкт злочину – право власності. Потерпілим від злочину може бути як власник, так і законний власник майна – фізична або юридична (державна організація, комерційне підприємство тощо) особа.	Предмет злочину – гроші, цінності, майно, що використовуються винною особою всупереч інтересам власника. Шкода ⁵⁵ , що спричиняється, — це упущена вигода, тобто не одержаний прибуток.	
Об’єктивна сторона – заподіяння значної майнової шкоди потерпілому шляхом обману або зловживання довірою за відсутності ознак шахрайства. Відповідно до примітки до статті 192 КК, значна майнова шкода – це шкода, яка в п’ятдесят і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.	Власник не позбавляється майна, але винний може його незаконно використовувати; (може ухилитися від сплати обов’язкових платежів або обертає грошові кошти, що мають надійти на користь власника, на власну користь). Злочин вважається закінченим з моменту заподіяння значної майнової шкоди. Склад злочину – матеріальний.	
Суб’єкт злочину – загальний. Фізична осудна особа, що досягла 16 років.	Суб’єктом можуть бути як приватна особа, так і працівник підприємства, установи та організації незалежно від форми власності Вчинення такого діяння службовою особою слід кваліфікувати тільки за ст. 364.	
Суб’єктивна сторона злочину – характеризується виною у формі прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків. Мотиви — корисливі.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його : 1) за попередньою змовою групою осіб (ч.2); 2) у великих розмірах (ч.2).		

⁵⁵ Майновою шкодою у великих розмірах є шкода, яка у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 193 Привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
<p>Об’єкт злочину – право власності, яке вибуло з фактичного володіння фізичної чи юридичної особи, а також право держави на знайдений скарб.</p> <p>Предмет злочину – чуже майно, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність, а також скарб.</p>	<p>Відповідно до цивільного законодавства України передбачає, що громадянин, який знайшов чужу річ, повинен повідомити про знахідку власника і повернути річ йому або органу влади.</p> <p>Зазначене законодавство вимагає від особи, що знайшла скарб, здати його фінансовому органу або ж представнику влади.</p> <p>Скарб – це коштовності, гроші тощо, сховані в потаємному місці, закопані в землю.</p> <p>Належність майна до особливої історичної, наукової, художньої чи культурної цінності визначається відповідною експертизою.</p>
Об’єктивна сторона злочину полягає у привласненні особою знайденого або такого, що випадково опинилося в неї, чужого майна, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність, а також скарбу.	<p>Склад злочину – матеріальний.</p> <p>Закінченим злочин вважається з моменту, коли винний привласнив знайдене ним майно чи майно, яке випадково у нього опинилось, або скарб і мав можливість повідомити про володіння таким майном власника, відповідний орган державної влади.</p>
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років.
<p>Суб’єктивна сторона злочину – характеризується виною у формі прямого умислу.</p> <p>Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.</p>	<p>Винний усвідомлює той факт, що привласнене чуже майно, яке він знайшов чи яке у нього випадково опинилось, або скарб і, незважаючи на цю обставину, бажає це зробити.</p> <p>Мотиви та мета – корисливі.</p>

Стаття 194. Умисне знищення чи пошкодження майна

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – за ч. 1. – середньої тяжкості, за ч. 2 – особливо тяжкий злочин.		
Об’єкт злочину – право власності на майно, що знищено або пошкоджено. Не має значення, кому саме і за правом якої форми власності належить майно, яке є предметом знищення чи пошкодження. Додатковими факультативними об’єктами злочину можуть виступати – громадський порядок, екологічна безпека, життя та здоров’я людини.	Предмет злочину – будь-яке майно, як рухоме так і нерухоме, крім окремих його видів, знищення чи пошкодження яких передбачено КК як спеціальний вид знищення чи пошкодження майна. Предметом злочину може бути тільки чуже майно. Потерпілий – фізична або юридична особа, майно якої було знищено або пошкоджено, а також особа, яка загинула або отримала тілесні ушкодження внаслідок цих дій винного.	
Об’єктивна сторона злочину полягає у знищенні чи пошкодженні чужого майна.	Знищення майна – це припинення його існування, приведення його до стану непридатності до використання, коли втрачені майном властивості не можуть бути поновлені. Пошкодження майна – це такий вплив на предмет, коли він частково втрачає якості, але може бути відновлений, відремонтований.	
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років. Суб’єкт злочину щодо ч. 2 – фізична осудна особа, що досягла 14 років.	
Суб’єктивна сторона злочину – характеризується виною у формі прямого чи непрямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків, якщо це прямий умисел. Мотиви та мета – різні та на кваліфікацію злочину не впливають.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) шляхом підпапу; 2) вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом; 3) в особливо великих розмірах; 4) якщо спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки (ч. 2).		

Стаття 195. Погроза знищення майна

Примітки⁵⁶

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єкт злочину – право власності, а додатковим обов'язковим об'єктом – психічна недоторканість особи.	Предмет злочину – будь-яке чуже майно.
Об'єктивна сторона злочину – активні дії, спрямовані на залякування потерпілого (власника чи законного власника майна, особи, у віданні або під охороною якої знаходиться майно, іншої особи, яка зацікавлена у збереженні цього майна) знищенням майна шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом.	<p>Погроза знищення майна полягає в залякуванні негайно або в майбутньому знищити певне майно, яке є для винного чужим</p> <p>Погроза знищення чужого майна утворює розглянутий склад злочину лише у випадках, коли винний погрожує це зробити шляхом підпалу, вибуху або загальнонебезпечним способом.</p> <p>Обов'язковою ознакою погрози в складі цього злочину є наявність реальних підстав побоюватися здійснення цієї погрози.</p> <p>Склад злочину – матеріальний</p> <p>Злочин вважається закінченим у момент сприйняття погрози знищення майна особою, якій вона адресується.</p>
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Мета і мотиви такої погрози можуть бути різноманітні, що на кваліфікацію злочину не впливає.

⁵⁶ Погроза знищити майно може бути способом вчинення інших злочинів (наприклад, вимагання – ст. 189, протидія законній господарській діяльності – ст. 206, примушування до виконання або невиконання цивільно-правових зобов'язань – ст. 355, погроза або насильство щодо працівників транспорту, правоохоронного органу, державного діяча, службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, судді – ст. ст. 280, 345, 346, 350, 377, перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку – ст. 386, складом яких вона охоплюється і додаткової кваліфікації за ст. 195 не потребує.

Стаття 196. Необережне знищення або пошкодження майна

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є право власності, а його обов'язковим додатковим об'єктом – здоров'я або життя особи.	Предметом необережного знищення або пошкодження чужого майна може бути будь-яке чуже для винного майно, крім окремих його видів, які поставлені під захист спеціальними кримінально-правовими нормами (зокрема це стосується військового майна – ст. 412).
Об'єктивна сторона злочину – характеризується суспільно-небезпечними діями або бездіяльністю, наслідками у вигляді тяжких тілесних ушкоджень або загибелі людей і причинним зв'язком між вказаними діями і наслідками. Спосіб знищення чи пошкодження майна на кваліфікацію вчиненого не впливає.	Діяння утворює склад злочину лише у випадку, коли такі дії призвели до тяжких тілесних ушкоджень або загибелі людей. Склад злочину – матеріальний. Відповідальність за цей злочин обумовлена лише його наслідками.
Суб'єкт злочину – загальний.	Знищення або пошкодження чужого майна внаслідок невиконання чи неналежного виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них за наявності інших необхідних ознак слід кваліфікувати за ст. 367.
Суб'єктивна сторона злочину – необережність у формі злочинної самовпевненості або злочинної недбалості.	Особа передбачає, що внаслідок вчинюваних нею дій чи бездіяльності можуть виникнути такі наслідки, як знищення (пошкодження) чужого майна та пов'язані з ними тяжкі тілесні ушкодження або загибель людей, але легковажно розраховує на відвернення вказаних суспільно-небезпечних наслідків або не передбачає можливості настання вказаних наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити.

Стаття 197. Порухення обов'язків щодо охорони майна

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єкт злочину – право власності, а також належний порядок виконання договору чи доручення щодо охорони чужого майна, який забезпечує право власності Потерпілий – юридична або фізична особа, майно якої не було збережене.	Предмет злочину – чуже майно, що було передане власником під охорону за договором чи дорученням іншій особі або відповідно до обов'язків цієї особи (сторож, водій, гардеробник, кур'єр, експедитор) і яка несе перед власником обов'язок зберігати це майно.
Об'єктивна сторона – невиконання або неналежне виконання особою, якій доручено зберігання чи охорона чужого майна, своїх обов'язків, якщо це спричинило тяжкі наслідки для власника майна.	Тяжкі наслідки – оціночна категорія, яка підлягає встановленню у кожному конкретному випадку з урахуванням усіх обставин справи: неправомірне вилучення у власника, знищення чи пошкодження майна у великих розмірах, у великій кількості чи майна, яке мало надзвичайно важливе значення для виробничої діяльності їх власника чи було сімейною реліквією тощо Склад злочину – матеріальний: злочин є закінченим з моменту настання суспільно-небезпечних наслідків – тяжких наслідків для власника майна.
Суб'єкт злочину – фізична осудна особа, що досягла 16 років, якій було доручено зберігання чи охорона чужого майна і яка не є службовою особою.	Зберігає майно на підставі трудового договору чи спеціального доручення (охоронник, сторож, водій-експедитор, кур'єр, гардеробник, пастух тощо).
Суб'єктивна сторона злочину – необережність у формі злочинної недбалості або злочинної самовпевненості. При цьому обов'язки щодо охорони майна винними можуть бути порушені як необережно, так і умисно.	Умисне сприяння особою, якій доручено зберігання чи охорона чужого майна, заподіяння тяжких наслідків для власника шляхом викрадення, знищення чи пошкодження майна, є пособництвом у вчиненні відповідного злочину і потребує кваліфікації за ч. 5 ст. 28 і відповідною статтею Особливої частини КК (наприклад, статті 185, 194).

Стаття 198. Придбання або збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об’єкт злочину – встановлений цивільним правом України порядок придбання або збуту (відчуження) чи зберігання майна, який забезпечує право власності.	Предмет злочину – будь-яке майно, завідомо здобуте злочинним шляхом, тобто крадіжкою, грабежем, контрабандою тощо.	
Об’єктивна сторона злочину – заздалегідь не обіцяне придбання або збут чи зберігання майна, завідомо здобутого злочинним шляхом.	Придбання – це платне або безоплатне отримання майна (купівля, прийняття в дарунок, у рахунок боргу тощо). Збут – відчуження такого майна іншій особі (продаж, обмін, дарунок та ін.). Зберігання майна – це володіння майном і його зберігання в будь-якому місці. Злочин є закінченим з моменту одержання зазначеного у ст. 198 майна у володіння або для зберігання, чи з моменту його збуту.	
Суб’єкт злочину – загальний: фізична осудна особа, що досягла 16 років.	Заздалегідь не обіцяне придбання, збут та зберігання майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, вчинене службовою особою з використанням свого службового становища (за умови спричинення істотної шкоди або тяжких наслідків), потребує кваліфікації за сукупністю злочинів – за ст. 198 і відповідною частиною ст. 364.	
Суб’єктивна сторона злочину – характеризується виною у формі прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків. Особа усвідомлює, що придбаває, збуває або зберігає майно, здобуте злочинним шляхом, і бажає вчинити такі дії.	

Розділ VII. Злочини у сфері господарської діяльності
Стаття 199. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – за ч. 1 та 2 – тяжкий злочин, за ч. 3 – особливо тяжкий.		
Об’єкт злочину – встановлений законом порядок формування і функціонування грошової системи України як частини економічної системи нашої держави.	Предмет злочину: 1) гроші; 2) державні цінні папери; 3) білети державної лотереї; 4) грошові знаки України чи іноземної держави, які вилучені чи вилучаються з обігу, але підлягають обміну на ті грошові знаки, які перебувають в обігу.	
Об’єктивна сторона злочину – полягає у виготовленні, зберіганні, придбанні, перевезенні, пересиланні, ввезенні в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї.	<p>Виготовлення – створення підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї будь-яким способом.</p> <p>Зберігання – володіння і зберігання в будь-якому місці зазначених підроблених фінансових документів.</p> <p>Придбання – це отримання підроблених грошей або інших цінностей будь-яким способом.</p> <p>Перевезення – це переміщення перелічених предметів будь-яким транспортом.</p> <p>Пересилання – переміщення тих же предметів у вигляді поштових або багажних відправлень.</p> <p>Збут – це їх випуск в обіг.</p> <p>Склад злочину – формальний.</p>	
Суб’єкт злочину – загальний.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом при наявності мети збуту вказаних предметів.		
Кваліфікованими складами злочину є вчинення його : 1) повторно (ч. 2); 2) за попередньою змовою групою осіб (ч. 2); 3) у великих розмірах (ч. 2); 4) організованою групою (ч. 3); 5) в особливо великих розмірах (ч. 3).		

Стаття 200. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		
Об’єкт злочину – встановлений в Україні порядок дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення.	Предмет злочину – документи на переказ, платіжні картки, інші засоби доступу до банківських рахунків. У примітці до ст. 200 КК зазначається, що під документами на переказ слід розуміти документи в паперовому або електронному вигляді, що використовуються банками чи їх клієнтами для передачі доручень або інформації на переказ грошових коштів між суб’єктами переказу грошових коштів. Платіжна картка – платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому порядку картки, що використовують для переказу грошей з рахунку платника або з відповідного рахунка банку з метою оплати товарів та послуг	
Об’єктивна сторона злочину – підробка документів на переказ, платіжних карток чи інших засобів доступу до банківських рахунків; придбання, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту підроблених документів на переказ чи платіжних карток або їх використання чи збут.	Використання підроблених документів – користування ними за їх прямим призначенням як справжніми. Злочин, залежно від способу, є закінченим з моменту вчинення однієї із перелічених у ч. 1 ст. 200 дій.	
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років.	
Суб’єктивна сторона злочину – характеризується прямим умислом.	Обов’язковою ознакою підробки, придбання, зберігання, перевезення, пересилання відповідних предметів злочину є мета їх збуту .	
Кваліфікованими складами даного злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб (ч.2).		

Стаття 201 Контрабанда

	Примітки
Підслідність – Служба безпеки України, податкові міліції.	
Категорія злочину – злочин особливо тяжкий.	За наявності ознак ч. 2
Об'єкт злочину – встановлений в Україні порядок переміщення товарів та інших речовин і предметів через митний кордон України. Додатковим факультативним об'єктом контрабанди можуть виступати встановлений порядок обігу предметів дозвільної системи, порядок сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, громадська безпека, здоров'я населення.	Предмет злочину – товари у великих розмірах (якщо їх вартість у тисячу і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян); історичні та культурні цінності; отруйні, сильнотоксичні, радіоактивні або вибухові речовини; зброя та боєприпаси; стратегічно важливі сировинні товари, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України. Товари – будь-яка продукція, що має споживчу вартість, у тому числі, дорогоцінні метали та дорогоцінне каміння.
Об'єктивна сторона злочину – переміщення через митний кордон України, який співпадає з її Державним кордоном (за винятком меж спеціальних митних зон), вище перелічених предметів поза митним кордоном або з приховуванням від митного контролю.	Переміщення поза митним кордоном – це переміщення поза місцем розташування митниці або поза часом здійснення митного оформлення, або з незаконним звільненням від митного контролю. Переміщення з приховуванням від митного контролю – це використання тайників та інших сховищ; надання одним предметам вигляду інших; подання митному органу підроблених документів на переміщення товарів або інших предметів тощо. Склад злочину – матеріальний.
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 16 років, у т. ч. особа, яка користується правом дипломатичного імунітету.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Недекларування відповідних предметів, вчинене з необережності, не містить ознак цього злочину.	Не може бути притягнута до кримінальної відповідальності за контрабанду особа, яка добросовісно помиляється щодо того, чи є даний предмет культурною цінністю або отруйною речовиною.
Кваліфікуючими ознаками даного злочину є вчинення його: 1) за попередньою змовою групою осіб; 2) особою раніше судимою за цей злочин (ч. 2).	

Стаття 202. Порухення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об’єкт злочину – встановлений в Україні порядок зайняття господарською та банківською діяльністю.	
Об’єктивна сторона злочину полягає у здійсненні бездержавної реєстрації, як суб’єкта підприємницької діяльності, що містить ознаки підприємницької, та яка підлягає ліцензуванню; або здійсненні без одержання ліцензії видів господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до законодавства; чи здійсненні таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, якщо це було пов’язано з отриманням доходу у великих розмірах.	Злочин вважається закінченим з моменту отримання від такої діяльності доходу у великих розмірах, яким відповідно до примітки до ст.202 КК є дохід, коли сума у тисячу і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян. Склад злочину – матеріальний.
Суб’єкт злочину – загальний. Фізична осудна особа незалежно від громадянства, яка досягла 16 років.	У тому числі особи, які займаються зареєстрованою підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи або службові особи юридичних осіб – підприємницьких та інших господарських структур, які приймають та (або) реалізують рішення про здійснення господарської діяльності без ліцензії або з порушенням умов ліцензування.
Суб’єктивна сторона злочину – характеризується прямим умислом Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.	Спеціальна мета – одержання від незареєстрованої у встановленому порядку, безліцензійної або пов’язаної з порушенням умов ліцензування діяльності доходу у великих розмірах.
Кваліфікаційними ознаками даного злочину є вчинення його : 1) без державної реєстрації; 2) без спеціального дозволу; 3) з порушенням умов ліцензування, якщо це було пов’язане з отриманням доходу у великих розмірах (ч. 2).	

Стаття 203. Зайняття забороненими видами господарської діяльності

Примітки⁵⁷

Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.	
Категорія злочину – за ч. 1 – невеликої тяжкості, за ч. 2 – злочин середньої тяжкості	
Об’єкт злочину – встановлений в Україні порядок зайняття господарською діяльністю, а також суспільна небезпека та здоров’я населення	
Об’єктивна сторона злочину – зайняття тими видами господарської діяльності, щодо яких є спеціальна заборона, крім випадків, передбачених іншими статтями КК.	Склад злочину – формальний і злочин вважається закінченим з моменту початку зайняття одним із заборонених видів господарської діяльності.
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 16 років і якій не заборнено займатися підприємницькою діяльністю, а також службова особа, яка дала вказівку здійснювати заборонену для даного підприємства діяльність або керувати нею. Особи, яким взагалі заборонено займатися підприємництвом, за наявності для цього підстав можуть притягуватись до відповідальності за ст. 202.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно небезпечних наслідків.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його : 1) з отриманням доходу у великих розмірах; 2) особою, яка раніше була судимою за зайняття забороненими видами господарської діяльності (ч.2) (необхідно, щоб судимість за ч. 1 або ч. 2 ст. 203 не була знята або погашена у встановленому законом порядку).	

⁵⁷ Отримання доходу у великому розмірі має місце тоді, коли його сума у 1000 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 204. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів

Примітки⁵⁸

Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.	
Категорія злочину – тяжкий злочин.	За наявності ознак ч. 3.
Об’єкт злочину – встановлений в Україні порядок виготовлення, зберігання, збуту або транспортування підакцизних товарів.	Предмет злочину – підакцизні товари (див. ч.11 Декрету КМ “Про акцизний збір” від 26 грудня 1992р. в редакції від 22 грудня 2001р. – Відомості Верховної Ради України. – 1993. - №10. – ст.82; 2001. – №20. – ст.97.).
Об’єктивна сторона злочину – незаконне, тобто безліцензійне придбання з метою, а також збут чи транспортування з метою збуту незаконно виготовлених алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших підакцизних товарів	Склад злочину – матеріальний.
Суб’єкт злочину – загальний. Фізична осудна особа, що досягла 16 років.	Протиправні дії з підакцизними товарами, вчинені службовою особою з використанням службового становища, необхідно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 204 і 364.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.	Спеціальна мета – збут вказаних товарів. Придбання, зберігання або транспортування незаконно виготовлених підакцизних товарів без мети збуту, а, наприклад, власного споживання розглядуваного складу злочину не утворює.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) шляхом відкриття підроблених цехів (ч. 2); 2) з використанням обладнання, що забезпечує масове виробництво таких товарів (ч. 2); 3) особою, яка раніше була засуджена по цій статті (ч. 2); 4) з недоброякісної сировини, що становлять загрозу для життя і здоров’я людей (ч. 3).	

⁵⁸ Наслідки у вигляді заподіяння шкоди життю або здоров’ю споживачів недоброякісних підакцизних товарів за умови психічного ставлення до цих наслідків у формі необережності охоплюються ч. 3 ст. 204 і не потребують додаткової кваліфікації за ст. 119, 128.

Стаття 206. Протидія законній господарській діяльності

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – тяжкий злочин	За наявності ознак ч. 3.
Основним безпосереднім об'єктом злочину є встановлений порядок здійснення господарської діяльності, а також право громадян на свободу підприємницької діяльності. Додатковим обов'язковим об'єктом є психічна недоторканність особи.	
Об'єктивна сторона злочину – протидія законній господарській діяльності, тобто протиправна вимога припинити займатися господарською діяльністю чи обмежити її, укласти угоду або не виконувати укладену угоду, виконання (невиконання) якої може заподіяти матеріальну шкоду або обмежити законні права чи інтереси того, хто займається господарською діяльністю, поєднана з погрозою насильства над потерпілим або близькими йому особами, пошкодженням чи знищенням їхнього майна за відсутності ознак його вимагання.	Законна господарська діяльність – будь-яка діяльність, у тому числі підприємницька, юридичних осіб, а також фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язана з виробництвом (виготовленням) продукції, торгівлею, наданням послуг, виконанням робіт Стаття охорняє лише господарську діяльність, яка має законний характер. Тому висунення вимог про припинення діяльності, якою потерпілий відповідно до закону не може і не повинен займатись, не утворює складу даного злочину.
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попереднім зговором групою осіб; 3) із погрозою вбивства чи тілесних ушкоджень (ч. 2); 4) у поєднанні з насильством, яке не є небезпечним для життя і здоров'я; 5) у поєднанні з пошкодженням чи знищенням майна. Особливо кваліфікуючими ознаками злочину (ч. 3 ст. 206) є вчинення його: 1) організованою групою; 2) службовою особою з використанням свого становища; 3) у поєднанні з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я, чи заподіяння ним 4) великої матеріальної шкоди або 5) спричинення інших тяжких наслідків.	

Стаття 207. Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.		
Категорія злочину – тяжкий злочин.		За наявності ознак ч. 3.
Об’єкт злочину – встановлений в Україні порядок використання валютної виручки і надходжень в іноземній валюті на користь резидентів України.		Предмет злочину – виручка в іноземній валюті від реалізації на експорт товарів (робіт, послуг), а також товари або інші матеріальні цінності, отримані від цієї виручки.
Об’єктивна сторона злочину – умисне ухилення службових осіб підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності або осіб, які здійснюють господарську діяльність без створення юридичної особи, від повернення в Україну у передбачені законом строки виручки в іноземній валюті від реалізації на експорт товарів або інших матеріальних цінностей, отриманих від цієї виручки, а також умисне приховування будь-яким способом такої виручки, товарів або інших матеріальних цінностей. Склад злочину – формальний.		Строк повернення такої виручки визначається в контрактах, але він не може перевищувати 90 календарних днів з дати митного оформлення. Приховування валютної виручки – це неповідомлення відповідних органів про одержання валютної виручки. Злочин вважається закінченим з моменту: 1) ненадходження виручки в іноземній валюті на рахунок уповноваженого банку в належний строк; 2) фактичного вчинення дій, які полягають у приховуванні виручки чи відповідних матеріальних цінностей; 3) недекларування доходів в іноземній валюті.
Суб’єкт злочину – спеціальний. Це: службові особи підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності – резиденти України, якими від реалізації на експорт товарів одержана виручка в іноземній валюті чи імпортується товари за експортними бартерними договорами.		Суб’єктами також можуть бути і особи, що здійснюють господарську діяльність без створення юридичної особи і якими одержана зазначена виручка чи імпортується товари.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб (ч. 2); 3) в особливо великих розмірах, а особливо кваліфікуючою ознакою (ч. 3) – вчинення його в особливо великих розмірах.		

Стаття 208. Незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків

		Примітки
Підслідність – податкові міліції.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		За наявності ознак ч. 3.
Об’єкт злочину – встановлений законодавством України порядок відкриття чи використання за межами України валютних рахунків фізичних та юридичних осіб. Предметом злочину є валютні рахунки підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності та організаційно-правової форми – як суб’єктів підприємництва, так і юридичних осіб, котрі діють на території України і не займаються підприємницькою діяльністю (бюджетні установи, благодійні фонди, інші неприбуткові організації)	Предмет злочину – банківські рахунки у вигляді : 1) валютних рахунків за межами України резидентів України – фізичних осіб, громадян України, що постійно проживають на її території; 2) валютних рахунків за межами України резидентів України — юридичних осіб, що діють на території України; 3) валютних рахунків за межами України резидентів України – громадян України, осіб без громадянства, іноземців, які зареєстровані в Україні як суб’єкти підприємницької діяльності.	
Об’єктивна сторона – незаконне, з порушенням встановленого законом порядку відкриття або використання за межами України валютних рахунків.	Злочин вважається закінченим з моменту відкриття валютного рахунку. Склад злочину – формальний.	
Суб’єкт злочину — фізична осудна особа, яка досягла 16 років.	Громадяни України, що постійно проживають на території України; службова особа підприємства, установи чи організації; особа, яка здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, інші особи, які діють за дорученням зазначених службових осіб.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно- небезпечних наслідків.	
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб (ч. 2).		

Стаття 209. Легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна , здобутих злочинним шляхом

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.		За наявності ознак ч. 2.
Основний безпосередній об’єкт злочину – встановлений нормами міжнародного права та законодавством України порядок вчинення фінансових операцій та інших угод з грошовими коштами та іншим майном та зайняття підприємницькою та іншою діяльністю з метою протидії залученню в економіку “брудних” коштів та виконання Україною взятих на себе міжнародно-правових зобов’язань. Додатковим об’єктом можуть виступати інтереси правосуддя, нормальне функціонування фінансово-кредитної системи, право власності.		Предмет злочину – грошові кошти та інше майно, здобуті завідомо злочинним шляхом.
Об’єктивна сторона злочину – вчинення фінансових операцій та інших угод з грошовими коштами та іншим майном, здобутих завідомо злочинним шляхом, а також використання зазначених коштів та іншого майна для здійснення підприємницької діяльності; створення організованих груп в Україні чи за її межами для легалізації грошових коштів та іншого майна, здобутих завідомо злочинним шляхом.		Легалізація (відмивання) – це надання грошам, що відмиваються, та майну офіційного законного характеру, маскування їх злочинного походження. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення однієї з трьох альтернативних дій, зазначених у диспозиції ч. 1 ст. 209. При цьому достатньо здійснити одну операцію або угоду з відповідним майном.
Суб’єкт злочину – загальний.		Фізична осудна особа, що досягла 16 років і набула цивільної дієздатності у повному обсязі.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом при обізнаності про злочинне походження грошових коштів та майна.		Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб (ч. 2).		

Стаття 210. Порухнення законодавства про бюджетну систему України

Примітки	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	За наявності ознак ч. 2.
<p>Основний безпосередній об’єкт злочину – встановлений законодавством порядок виконання державного і місцевих бюджетів, порядок використання бюджетних ресурсів, покликаних з фінансового боку забезпечувати виконання державними органами та органами місцевого самоврядування покладених на них завдань та функцій.</p> <p>Додатковим обов’язковим об’єкт-ом злочину виступають конституційні права і законні інтереси громадян, порядок здійснення службовими особами службових повноважень.</p>	<p>Предмет злочину – бюджетні кошти у великих розмірах, що включаються у бюджети всіх рівнів незалежно від джерела їх формування.</p> <p>Великим розміром бюджетних коштів, відповідно до примітки 2 до ст. 210 КК, вважається сума, що в тисячу і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.</p>
<p>Об’єктивна сторона злочину можлива у чотирьох формах: а) використання бюджетних коштів усупереч їх цільовому призначенню; б) в обсягах, що перевищують затверджені межі видатків; в) недотримання вимог щодо пропорційного скорочення видатків бюджетів усіх рівнів, як це встановлено чинним бюджетним законодавством; в) недотримання вимог щодо пропорційного фінансування видатків бюджетів усіх рівнів.</p>	<p>Склад злочину — матеріальний. Перші дві форми вчинюються шляхом дій. Недотримання встановлених бюджетним законодавством вимог (третя і четверта форми злочину) може виражатись як у діях, так і у бездіяльності службової особи.</p>
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Службова особа, на яку покладено виконання функцій розпорядника бюджетних коштів.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно- небезпечних наслідків
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) в особливо великих розмірах; 2) повторно; 3) групою осіб (ч. 2).	

Стаття 211. Видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий злочин.		За наявності ознак ч. 2.
<p>Основний безпосередній об’єкт злочину – встановлений законодавством порядок виконання державного і місцевих бюджетів, порядок використання бюджетних ресурсів, покликаних з фінансового боку забезпечувати виконання державними органами та органами місцевого самоврядування покладених на них завдань та функцій.</p> <p>Додатковим обов’язковим об’єктом злочину виступають конституційні права і законні інтереси громадян, порядок здійснення службовими особами службових повноважень.</p>	<p>Предмет злочину – доходи і видатки бюджету у великих розмірах, тобто на суму, що в тисячу чи більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.</p>	
<p>Об’єктивна сторона злочину – видання службовою особою нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку.</p> <p>Визначення структури, обсягу доходів і видатків державного і місцевого бюджетів є виключно прерогативою відповідно ВР та органів місцевого самоврядування.</p>	<p>Закінченим цей злочин є з моменту видання або прийняття нормативно-правового або розпорядчого акту незалежно від наслідків.</p> <p>Склад злочину – формальний.</p>	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Службова особа, наділена правом видання й прийняття відповідних нормативно-правових актів.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.	
<p>Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) в особливо великих розмірах (особливо великим розміром бюджетних коштів вважається сума, що в три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян); 2) повторно (ч. 2).</p>		

Стаття 212. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів

		Примітки
Підслідність – податкові міліції.		
Категорія злочину – тяжкий злочин.	За наявності ознак ч. 3.	
Об'єкт злочину – встановлений законодавством України порядок оподаткування юридичних і фізичних осіб, який забезпечує за рахунок надходження податків, зборів та інших обов'язкових платежів формування доходної частини державного та місцевих бюджетів, а також державних цільових фондів.	Предмет злочину – податки, збори, інші обов'язкові платежі, що повинні сплачуватися юридичними та фізичними особами, якщо ці діяння призвели до фактичного надходження до бюджетних чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах, тобто, якщо суми їх в тисячу і більше разів перевищують неоподаткований мінімум доходів громадян.	
Об'єктивна сторона злочину характеризується сукупністю трьох ознак: 1) діяння – ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що входять до системи оподаткування; 2) суспільно-небезпечні наслідки у вигляді фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних (ч. 1), великих (ч. 2) або особливо великих (ч. 3) розмірах; 3) причинний зв'язок між діянням і наслідками.	Способи ухилення можуть бути різноманітними, що на кваліфікацію не впливають. Склад злочину – матеріальний Обов'язковий наслідок – ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах. Під значним розміром коштів слід розуміти суми, які в тисячу і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Службові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, на яких покладені обов'язки щодо ведення та подання документів для обрахування та сплати обов'язкових платежів до бюджетів і державних цільових фондів.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.	
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) групою осіб (ч. 2); 2) особою, раніше судимою за вчинення такого злочину (ч. 3).		

Стаття 213. Порухення порядку здійснення операцій з металобрухтом

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об’єкт злочину – встановлений чинним законодавством порядок здійснення операцій з брухтом кольорових і чорних металів як різновиду підприємницької діяльності.	Предмет злочину є: а) брухт кольорових і чорних металів, тобто непридатні для прямого використання вироби, які втратили експлуатаційну цінність; б) приміщення та споруди, в яких розташовуються незаконні пункти прийому, схову та збуту металобрухту; в) вказані незаконні пункти.	
Об’єктивна сторона злочину – здійснення операцій з брухтом кольорових та чорних металів без державної реєстрації або без спеціального дозволу, одержання якого передбачено законодавством, або надання приміщень та споруд для розташування незаконних пунктів прийому, схову та збуту металобрухту, організація незаконних пунктів прийому, схову та збуту металобрухту.	Злочин вважається закінченим з моменту вчинення будь-яких дій, передбачених у диспозиції ст. 213. Склад злочину — формальний.	
Суб’єкт злочину – загальний Фізична осудна особа, що досягла 16 років.	Працівники спеціалізованих металургійних переробних підприємств або їх приймальних пунктів, які легально діють на підставі отриманих ліцензій, за порушення умов ліцензування операцій з металобрухтом притягуються до адміністративної (ст. 164-10 КУпАП), а за наявності для цього підстав – до кримінальної відповідальності (ч. 1 ст. 202)	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.	
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його особою раніше судимого за вчинення такого ж злочину (ч. 2).		

Стаття 214. Порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єкт злочину – встановлений в Україні порядок обов'язкової здачі на афінаж або обов'язкового продажу видобутих із надр, отриманих із вторинної сировини, піднятих чи знайдених дорогоцінних металів або дорогоцінного каміння.	Предмет злочину – видобуті із надр, отримані з вторинної сировини, підняті чи знайдені дорогоцінні метали і дорогоцінне каміння у великих розмірах, тобто якщо вартість не зданих або не проданих предметів перевищує п'ятсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Дорогоцінне каміння – це природні алмази, смарагди, рубіни, сапфіри, олександрити, а також перли і бурштин у необробленому та обробленому вигляді.
Об'єктивна сторона злочину – ухилення будь-яким чином від передбачених законом обов'язкової здачі на афінаж або обов'язкового продажу видобутих з надр, отриманих з вторинної сировини, піднятих або знайдених дорогоцінних металів чи дорогоцінного каміння, а також ухилення від обов'язкової здачі на афінаж або для обов'язкового продажу скуплених дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, ювелірних чи побутових виробів з них або лому таких виробів.	Діяння можуть вважатись злочинними лише в тому разі, коли обов'язкова задача відповідних предметів на афінаж або їх обов'язковий продаж прямо передбачений законом Склад злочину – формальний Злочин є закінченим з моменту, коли суб'єкт господарської діяльності повинен був здійснити обов'язкову задачу чи обов'язковий продаж наявних у нього предметів злочину і не здійснив їх.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Службова особа суб'єкта господарської діяльності, яка здійснює видобування, переробку (у тому числі афінаж), скуповування дорогоцінних металів чи дорогоцінного каміння, або індивідуальний підприємець.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.

Стаття 215. Підроблення знаків поштової оплати і проїзних квитків

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об’єкт злочину — встановлений порядок виготовлення знаків поштової оплати та проїзних квитків, а також встановлений порядок оплати внутрішніх і міжнародних поштових і транспортних послуг, який забезпечує фінансові інтереси держави, інших перевізників, права і законні інтереси споживачів.	Предмет злочину – а) знаки поштової оплати; б) маркована продукція; в) міжнародні купони для відповіді; г) посвідчення особи для міжнародного поштового обміну; д) відбитки маркувальних машин; е) квитки залізничного, водного, повітряного або автомобільного транспорту, інші проїзні документи і документи на перевезення вантажу.
Об’єктивна сторона злочину – виготовлення з метою збуту, збут або використання завідомо підроблених знаків поштової оплати, маркованої продукції, міжнародних купонів для відповіді, посвідчення особи для міжнародного поштового обміну, відбитків маркувальних машин, а також квитків залізничного, водного, повітряного або автомобільного транспорту та інших проїзних документів на перевезення вантажу.	Злочин вважається закінченим з моменту виготовлення з метою збуту, збуту або використання завідомо підроблених знаків поштової оплати, маркованої продукції, міжнародних купонів для відповіді, посвідчення особи для міжнародного поштового обміну, відбитків маркувальних машин, а також квитків залізничного, водного, повітряного або автомобільного транспорту та інших проїзних документів на перевезення вантажу. Склад злочину – матеріальний.
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків. Мотив злочину – корисливий. Для злочину у формі виготовлення підроблених знаків чи білетів. обов’язковою ознакою суб’єктивної сторони є мета збуту підробок.

Стаття 216. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок

		Примітки
Підслідність – податкові міліції.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		За наявності ознак ч. 2.
Об’єкт злочину – встановлений порядок виготовлення, використання або збуту марок акцизного збору або контрольних марок для маркування упакованих примірників аудіовізуальних товарів та фонограм чи голографічних захисних елементів.	Предмет злочину – незаконно виготовлені, підроблені, використані або збуті марки акцизного збору, контрольні марки для маркування упаковки примірників аудіовізуальних товарів та фонограм чи голографічних захисних елементів. Марка акцизного збору – спеціальний знак, яким позначаються алкогольні напої та тютюнові вироби. Контрольна марка – спеціальний знак, що засвідчує додержання авторських і суміжних прав. Примірник аудіовізуального товару чи фонограми – відтворена в будь-якій матеріальній формі копія вказаного товару.	
Об’єктивна сторона злочину – незаконне виготовлення, використання або збут марок акцизного збору чи контрольних марок для маркування упакованих примірників аудіовізуальних товарів та фонограм чи голографічних захисних елементів.		Злочин вважається закінченим з моменту вчинення будь-якої із перерахованих дій. Склад злочину – формальний.
Суб’єкт злочину – загальний (в оремих випадках спеціальний: суб’єктом можуть бути працівники спеціалізованих підприємств, які здійснюють виготовлення зазначених марок).		Якщо цей злочин вчинює службова особа з використанням свого службового становища, її дії за наявності підстав кваліфікуються за сукупністю злочинів, передбачених ст. 216 і 316.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мотив – корисливий.		Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно- небезпечних наслідків.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) групою осіб (ч. 2).		

Стаття 217. Незаконне виготовлення, збут або використання державного пробірного клейма

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		За наявності ознак ч. 2.
Об’єкт злочину – встановлений порядок виготовлення, збуту або використання державного пробірного клейма.		Предмет злочину – державне пробірне клеймо – знак, що засвідчує цінність виробів із дорогоцінних металів. Виготовляється за замовленням Міністерства фінансів України.
Об’єктивна сторона злочину – незаконне: а) виготовлення; б) збут; в) використання державного пробірного клейма.		Виготовлення державного пробірного клейма є незаконним, якщо воно здійснюється не на замовлення МФ. Під виготовленням розуміється як вироблення нового предмета, відбиток якого на металевому виробі відтворює відбиток державного пробірного клейма, так і перероблення (ремонт) державного пробірного клейма, яке вилучене з обігу і підлягає знищенню. Незаконним збутом вважається відчуження незаконно виготовленого або державного пробірного клейма стороннім особам Незаконне використання державного пробірного клейма – це клеймування ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів з порушення встановленого порядку.
Суб’єкт злочину – загальний.		Фізична осудна особа, що досягла 16 років.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків. Мотив – корисливий.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його повторно (ч. 2).		

Стаття 218. Фіктивне банкрутство

	Примітки
Підслідність – податкові міліції.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є встановлений законодавством порядок здійснення господарської діяльності у частині забезпечення інтересів громадян, юридичних осіб та держави від ризиків, пов'язаних з неплатоспроможністю (стійкою фінансовою неспроможністю) суб'єктів господарської діяльності, яка юридично фіксується під час розгляду справ про банкрутство такого суб'єкта. Злочин, передбачений ст. 218, як і злочини, передбачені ст. 219 – 221, пов'язані з існуванням у праві України інституту банкрутства.	Банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. Фінансова неспроможність – фінансовий стан боржника, за якого виконання ним своїх зобов'язань перед кредиторами та бюджетом є неможливим взагалі або без застосування процедури санації.
Об'єктивна сторона злочину – полягає в завідомо неправдивій офіційній заяві громадянина – засновника або власника суб'єкта господарської діяльності, а також службової особи – суб'єкта господарської діяльності, а також громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов'язання перед бюджетом, якщо такі дії завдали великої матеріальної шкоди.	З моменту спричинення великої матеріальної шкоди (500 і більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) кредиторам або державі злочин вважається закінченим . Склад злочину – матеріальний. Відповідно до примітки до ст. 218, матеріальна шкода вважається великою, якщо вона у п'ятсот і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Засновник або власник суб'єкта господарської діяльності; службова особа суб'єкта господарської діяльності; громадянин – суб'єкт підприємницької діяльності .
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.

Стаття 219. Доведення до банкрутства

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є встановлений законодавством порядок здійснення господарської діяльності у частині забезпечення інтересів громадян, юридичних осіб та держави від ризиків, пов'язаних з неплатоспроможністю (стійкою фінансовою неспроможністю) суб'єктів господарської діяльності, яка юридично фіксується під час розгляду справ про банкрутство такого суб'єкта.	
Об'єктивна сторона – умисне, з корисливих мотивів вчинення власником або службовою особою суб'єкта підприємницької діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності, якщо це завдало великої матеріальної шкоди державі чи кредиторів.	Обов'язковою ознакою злочину є наявність двох взаємопов'язаних суспільно-небезпечних наслідків: 1) стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності; 2) великої матеріальної шкоди державі чи кредиторів. Шкода вважається великою, якщо вона в п'ятсот і більше разів перевищує неоподаткований мінімум громадян. Склад злочину – матеріальний. Злочин є закінченим з моменту настання сукупності вказаних наслідків.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Засновник або власник суб'єкта господарської діяльності; службова особа суб'єкта господарської діяльності, які, виходячи із організаційно-правової форми відповідної юридичної особи, мають повноваження, необхідні для вчинення передбачених ст. 219 дій.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мотив – корислива чи інша особиста заінтересованість суб'єкта.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.

Стаття 220. Приховування стійкої фінансової неспроможності

Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є встановлений законодавством порядок здійснення господарської діяльності у частині забезпечення інтересів громадян, юридичних осіб та держави від ризиків, пов'язаних з неплатоспроможністю (стійкою фінансовою неспроможністю) суб'єктів господарської діяльності, яка юридично фіксується під час розгляду справ про банкрутство такого суб'єкта.	
Об'єктивна сторона злочину – умисне приховування громадянином – засновником або власником суб'єкта підприємницької діяльності, а також службовою особою суб'єкта господарської діяльності своєї стійкої фінансової неспроможності, полягає у поданні недостовірних відомостей, які створюють у того, кому вони повідомлені, оманливе враження про нормальний фінансовий стан даної юридичної особи, якщо це завдало великої матеріальної шкоди.	Шкода вважається великою, якщо вона в п'ятсот і більше разів перевищує неоподаткований мінімум громадян. Склад злочину – матеріальний. Подання зазначених відомостей утворює склад розглядуваного злочину, якщо вони адресовані кредитору (особисто чи особі, уповноваженій кредитором на ведення від його імені справ з цим суб'єктом господарської діяльності).
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Засновник або власник суб'єкта господарської діяльності; службова особа суб'єкта господарської діяльності; громадянин – суб'єкт підприємницької діяльності .
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків. Ставлення винного до наслідків – прямий або непрямий умисел.	У частині ставлення винного до відомостей, які він повідомляє кредитору чи господарському суду, вина має форму прямого умислу – винний усвідомлює, що відомості, які він подав, є недостовірними, і бажає подати саме такі відомості.

Стаття 221. Незаконні дії у разі банкрутства

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об’єктом злочину є встановлений законодавством порядок здійснення господарської діяльності у частині забезпечення інтересів громадян, юридичних осіб та держави від ризиків, пов’язаних з неплатоспроможністю (стійкою фінансовою неспроможністю) суб’єктів господарської діяльності, яка юридично фіксується під час розгляду справ про банкрутство такого суб’єкта.	
Об’єктивна сторона злочину – умисне приховування громадянином – засновником або власником суб’єкта підприємницької діяльності, а також службовою особою суб’єкта господарської діяльності майна або майнових обов’язків, відомостей про майно, передача майна в інше володіння або його відчуження чи знищення, а також фальсифікація, приховування або знищення документів, що відображають господарську фінансову діяльність, вчинені в разі банкрутства, якщо це завдало великої матеріальної шкоди.	<p>Шкода вважається великою, якщо вона в п’ятсот і більше разів перевищує неоподаткований мінімум громадян.</p> <p>Злочин вважається закінченим з моменту настання великої матеріальної шкоди.</p> <p>Велика матеріальна шкода може бути заподіяна державі, кредиторам юридичної особи – банкрута, а також власникам (співвласникам) такої юридичної особи у випадках, коли майно чи інші активи приховано і від них.</p> <p>Склад злочину – матеріальний.</p>
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Засновник або власник суб’єкта господарської діяльності; службова особа суб’єкта господарської діяльності, щодо якого порушено справу про банкрутство і який згодом був визнаний банкрутом; ліквідатор.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом, щодо суспільно небезпечних діянь та прямим або непрямим умислом щодо їх наслідків у вигляді великої матеріальної шкоди.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно- небезпечних наслідків.

Стаття 222. Шахрайство з фінансовими ресурсами

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, податкові міліції.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об’єктом злочину є встановлений законодавством порядок фінансування, кредитування і оподаткування господарської діяльності, права і законні інтереси кредиторів.	
Об’єктивна сторона злочину – надання громадянином – підприємцем або засновником чи власником суб’єкта підприємницької діяльності, а також службовою особою суб’єкта господарської діяльності завідомо неправдивої інформації органам влади, банкам або іншим кредиторам з метою одержання субсидій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків у разі відсутності злочину проти власності. Склад злочину – матеріальний.	За ч. 1 злочин є закінченим з моменту надання конкретному адресату відповідної інформації незалежно від того, вдалося чи ні винному отримати той чи інший фінансовий ресурс, заподіяна чи ні реальна майнова шкода. У разі незаконного одержання пільг щодо податків – є закінченим з наступного дня після настання строку, до якого мали бути сплачені податки або інші обов’язкові платежі. З моменту спричинення великої матеріальної шкоди злочин вважається закінченим за ч. 2.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Це: 1) громадянин, який займається зареєстрованою підприємницькою діяльністю індивідуально, без створення юридичної особи; 2) засновник або власник суб’єкта господарської діяльності; 3) службова особа юридичної особи – суб’єкта господарської діяльності.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого умислу та спеціальною метою – отримати вказаний у статті різновид фінансових ресурсів або пільгу щодо податків. Мотив – корисливий.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків. Особа свідомо надає неправдиву інформацію, прагне привласнити одержані нею у вигляді дотацій, субвенцій, субсидій, кредитів кошти.
Кваліфікуючими ознаками злочину є: 1) вчинення його повторно; 2) заподіяння ним великої матеріальної шкоди.	

Стаття 223. Порухення порядку випуску (емісії) та обігу цінних паперів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості		За наявності ознак ч. 2.
Об’єкт злочину – встановлений законодавством України порядок випуску (емісії) цінних паперів, порушення якого може призвести до дестабілізації ринку цінних паперів, погіршення загальної економічної ситуації, заподіяння майнової шкоди громадянам та юридичним особам		Предмет злочину – 1) цінні папери, випуск (емісія) яких має здійснюватись у фірмі відкритого розміщення за умови реєстрації випуску уповноваженими державними органами; 2) документи, які подаються для реєстрації емісії цінних паперів
Об’єктивна сторона злочину полягає у випуску (емісії) громадянином або службовою особою суб’єкта господарської діяльності цінних паперів у формі їх відкритого розміщення без реєстрації емісії у встановленому законом порядку		Злочин вважається закінченим (за ч. 1) з моменту здійснення випуску цінних паперів без реєстрації у встановленому законом порядку та передачі емітентом чи торговцем цінними паперами покупцеві хоча б одного сертифіката незареєстрованих документарних цінних паперів. Злочин за ч. 2 є закінченим з моменту заподіяння великої матеріальної шкоди інвестору. Склад злочину – матеріальний.
Суб’єкт злочину – загальний, а також службова особа.		Його співучасниками, крім службових осіб юридичної особи – емітента цінних паперів, можуть бути і відповідні працівники юридичної особи, яка веде реєстр власників цінних паперів, якщо вони внесли до реєстру дані про власників цінних паперів, знаючи, що ці цінні папери випущені без належної реєстрації.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків. Мотив – корисливий.
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення його при заподіянні великої матеріальної шкоди (ч. 2).		

Стаття 224. Виготовлення, збут та використання підроблених цінних паперів

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – тяжкий злочин	За наявності ознак ч. 3.
Об’єкт злочину – встановлений порядок виготовлення, збуту та використання недержавних цінних паперів та фінансові інтереси емітентів таких паперів. Потерпілими можуть бути юридичні особи – емітенти підроблених недержавних паперів, а також громадяни, що їх придбали.	Предмет злочину – недержавні цінні папери (акції, векселі, сертифікати, облігації тощо), що існують у документарній формі.
Об’єктивна сторона злочину – виготовлення з метою збуту, збут або використання будь-яким чином підроблених недержавних цінних паперів.	Під виготовленням розуміються дії, шляхом яких створюються підроблені цінні папери (друкування, виготовлення за допомогою спеціальної комп’ютерної техніки, малювання, ксерокопіювання тощо). Використання підроблених недержавних цінних паперів іншим чином – це вчинення будь-яких інших, крім збуту, дій з такими паперами для отримання будь-яких вигод, пільг чи переваг, на які б мав право власник відповідних справжніх цінних паперів. З моменту вчинення будь-якої з цих дій злочин є закінченим . Склад злочину – матеріальний
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно- небезпечних наслідків. Мотив – корисливий. У разі виготовлення підроблених цінних паперів обов’язкова ознака суб’єктивної сторони злочину – мета їх збуту.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно (ч. 2); 2) якщо заподіяна велика матеріальна шкода (ч. 3).	

Стаття 225. Обман покупців та замовників

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об’єкт злочину – законні інтереси покупців та замовників і встановлені законодавством правила торгівлі та надання послуг замовникам. Потерпілі – покупці та замовники.	Предмет злочину – будь-які товари, вироби, що виготовляються чи ремонтуються на замовлення громадян, або грошові кошти – залежно від того, на отримання якого із цих двох видів майна було спрямовано дії винної особи.	
Об’єктивна сторона – умисне обмірювання, обважування, обрахування чи інший обман покупців або замовників під час реалізації товарів та надання послуг, якщо ці дії вчинені в значних розмірах.	Обмірювання – це недолив при продажу будь-яких рідин або недомір при відпуску тканин, пиломатеріалів тощо. Обважування – відпуск покупцеві товарів меншої ваги, аніж та, яку належить відпустити за сплачену грошову суму. Обрахування – це вимога з покупця або замовника суми, яка перевищує вартість товару або послуги. Обманом покупців та замовників у значних розмірах слід вважати обман, що спричинив громадянину матеріальну шкоду в сумі, яка перевищує три неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Склад злочину – матеріальний.	
Суб’єкт злочину – загальний. Фізична осудна особа, що досягла 16 років.	Будь-яка особа, що здійснює розрахунки з покупцями під час здійснення торговельної діяльності або провадить розрахунки із замовниками при наданні їм послуг.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків. Мотив – корисливий.	
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення його особою, раніше судимою за обман покупців чи замовників (ч. 2).		

Стаття 226. Фальсифікація засобів вимірювання

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об’єкт злочину – встановлений законодавством України порядок виготовлення, збуту та використання засобів вимірювання, а також права та інтереси споживачів.	Предмет злочину – фальсифіковані вимірювальні прилади чи інструменти, якими вимірюються об’єм, вага, довжина, волога тощо. Вони не відповідають метрологічним вимогам вимірювання. Вимірювальні прилади – це предмети, що слугують для здійснення вимірювань шляхом роботи механізмів, інших технічних пристроїв, які є їх складовою частиною. Вимірювальні інструменти – це предмети, призначені для здійснення вимірювань вручну	
Об’єктивна сторона злочину – виготовлення, перероблення з метою використання чи збуту, а також збут фальсифікованих вимірювальних приладів чи інструментів.	Злочин вважається закінченим з моменту завершення процесу виготовлення чи перероблення предмета злочину, а при його збуті – з моменту збуту. Виготовлення – це промислове виробництво фальсифікованих засобів вимірювання або їх створення будь-яким непромисловим способом Переробленням є, зокрема, заміна механізмів, які застосовуються у відповідному приладі, на механізми іншого типу або вчинення іншої модернізації, внаслідок яких виникає недостовірність результатів вимірювань	
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 16 років.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мотив – корисливий.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно небезпечних наслідків.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його особою, яка вже має судимість за ст. 226 (ч. 2).		

Стаття 227. Випуск або реалізація недоброякісної продукції

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину — злочин невеликої тяжкості.	
Об’єкт злочину – встановлений порядок випуску на товарний ринок та реалізації товарів, а також інтереси споживача у частині забезпечення належної якості та безпечності продукції і товарів. Додатковим факультативним об’єктом може бути життя та здоров’я особи. Потерпілі — споживачі такої продукції та товарів.	Предмет злочину – недоброякісна, тобто така, що не відповідає встановленим стандартам, нормам, правилам і технічним умовам, або некомплектна продукція та товар, що випускаються на товарний ринок або реалізуються безпосередньо споживачеві.
Об’єктивна сторона злочину – випуск на товарний ринок або інша реалізація споживачам недоброякісної продукції.	Недоброякісна продукція – це продукція, яка не відповідає встановленим стандартам. Некомплектна продукція – це така, що випущена без запасних частин, яку неможливо використовувати за прямим призначенням тощо. Злочин вважається закінченим з моменту випуску на товарний ринок або іншої реалізації вказаної продукції та товарів, тобто продукція опинилась у споживача, а для випадків випуску такої продукції виробником – у споживача або продавця.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Особа, відповідальна за випуск на товарний ринок або за іншу реалізацію продукції споживачу. Суб’єктами злочину можуть бути: працівники торговельних організацій, котрі здійснюють реалізацію недоброякісної продукції чи товарів; індивідуальні підприємці, які виробляють чи реалізують певну продукцію чи товари
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мотив – корисливий.	Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно-небезпечних наслідків.

**Стаття 228. Змова про зміну чи фіксування цін або
примушування до їх зміни чи фіксування**

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		За наявності ознак ч. 3.
Об'єкт злочину – відносини чесної конкуренції між суб'єктами підприємницької діяльності, право суб'єктів підприємницької діяльності на власний розсуд встановлювати умови реалізації товарів чи надання послуг за цінами, що залежно від пропозиції та попиту склалися на ринку, виходячи з умов вільної конкуренції, а також права споживача		
Об'єктивна сторона злочину полягає у: 1) змові про штучне підвищення або підтримання монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок, націнок; 2) насильстві, заподіянні шкоди чи погрози ними		Змова між двома і більше підприємцями може стосуватися фіксування як підвищених, так і занижених цін. У ч. 2 – погроза є реальною і може виявитись в будь-якій формі (усно, письмово, з використанням технічних засобів, жестами)
Суб'єкт злочину – спеціальний, а передбачений ч. 2 ст.228 – загальний		Засновник або власник суб'єкта господарської діяльності; службова особа суб'єкта господарської діяльності; громадянин – суб'єкт підприємницької діяльності, які мають повноваження вирішувати питання, що стали предметом злочинної змови
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом		Особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння, передбачає та бажає настання суспільно небезпечних наслідків. Мотив – корисливий Мета – у ч. 1 – усунення конкуренції між суб'єктами підприємницької діяльності, а в ч. 2 – штучна зміна чи штучне фіксування цін.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) під погрозою; 2) насильством; 3) організованою групою; 4) особою, раніше судимою за вчинення такого злочину, передбаченого цією статтею (ч. 3).		

Стаття 229. Незаконне використання товарного знака

		Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.			
Категорія злочину – невеликої Тяжкості.			
<p>Об’єктом злочину є встановлений законодавством порядок охорони і використання знаків для товарів і послуг, фірмових найменувань та маркування товарів, засади добросовісної конкуренції.</p> <p>Додатковим об’єктом злочину виступають права та законні інтереси споживачів.</p> <p>Предмет злочину є: чужий знак для товарів і послуг; фірмове (зарєєстроване) найменування; маркування товару.</p>	<p>Знаки для товарів чи послуг – це позначення, за якими товари або послуги одних осіб відрізняються від однорідних товарів і послуг інших осіб.</p> <p>Фірмове (зарєєстроване) найменування – це найменування підприємства незалежно від виду його діяльності, організаційно-правової форми та форми власності, під яким воно бере участь у господарському обороті.</p> <p>Маркування товару – це один із способів, за допомогою якого інформація про той чи інший товар доводиться до відома споживача особою, яка цей товар виготовляє.</p>		
Об’єктивна сторона злочину – полягає у незаконному використанні чужого знака для товарів чи послуг, якщо це було пов’язано з отриманням доходу у великих розмірах.		<p>Під використанням знака для товарів чи послуг, фірмового найменування слід розуміти їх застосування на товарах і при наданні послуг, на упаковці товарів, у рекламі, друкованих виданнях, на вивісках, у проспектах, рахунках, на бланках та іншій документації, пов’язаній із введенням товарів і послуг в господарський обіг.</p> <p>Злочин вважається закінченим з моменту отримання доходу у великих розмірах.</p> <p>Отриманням доходу у великих розмірах вважається, коли дохід у триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.</p>	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		<p>Винний усвідомлює злочинний характер своїх дій та їх наслідки і бажає їх настання.</p> <p>Вчинення таких дій за необережністю визнається адміністративним проступком (ч. 1 ст. 164-3 КУпАП).</p>	
Суб’єкт злочину – загальний.			

Стаття 230. Порухення антимонопольного законодавства

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину — невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є порядок здійснення господарської діяльності в частині державного контролю за дотриманням умов чесної конкуренції.	Предмет злочину – завідомо неправдиві документи чи інша інформація.	
Об’єктивна сторона злочину характеризується: 1) неподанням документів чи іншої інформації Антимонопольному комітетові України або його територіальному відділенню; 2) поданням йому завідомо неправдивих документів чи іншої інформації; 3) ухиленням від виконання законних рішень зазначеного комітету або його територіального відділення.	Діяння утворюють склад злочину , якщо вони були пов’язані з отриманням доходу у великих розмірах (500 і більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян). Під неподанням документів чи іншої інформації розуміють : ненадання відповідної інформації чи документів безпосередньо Антимонопольному комітетові України або його відділенням на їх вимогу за умови, що ці документи реально можуть надані у визначений термін.	
Суб’єктивна сторона злочину – характеризується прямим умислом. Мотив – корисливий.	Винний усвідомлює злочинний характер своїх дій та їх наслідки і бажає їх настання.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Суб’єктом є службова особа органу державної влади, органу місцевого самоврядування, органу адміністративно-господарського правління і контролю, підприємства, установи, організації, до компетенції якої входить віддання розпоряджень про підготовку та направлення документів чи іншої інформації Антимонопольному комітетові України або його територіальному відділенню, підписання таких документів, а також віддання розпоряджень про вчинення чи припинення певних дій на виконання законних рішень чи іншої інформації Антимонопольному комітетові України або його територіальному відділенню.	

Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину — середньої тяжкості.		
Об’єктом злочину є порядок здійснення господарської діяльності в частині забезпечення чесної конкуренції між її суб’єктами.	Під комерційною таємницею розуміють відомості, пов’язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства чи іншого суб’єкта господарської діяльності, розголошення яких може завдати шкоди його інтересам.	
Об’єктивна сторона злочину характеризується: 1) вчиненням дій, спрямованих на отримання відомостей, що становлять комерційну таємницю; 2) незаконне використання таких відомостей.	Статтею охоплюються і характеризуються як комерційне шпигунство будь-які цілеспрямовані дії, вчинені з метою отримання комерційної таємниці без згоди її власника особою, яка не має законних підстав для ознайомлення з відповідними відомостями в силу свого службового становища чи професійної діяльності (тобто не є працівником відповідної юридичної особи, працівником податкового органу, слідчим, прокурором, суддею тощо). Комерційне шпигунство може проявлятися у: викраденні відповідної інформації чи об’єктів, які її містять; підслуховуванні; отриманні інформації шляхом проникнення у комп’ютери чи комп’ютерні мережі тощо. Злочин вважається закінченим з моменту спричинення власникові комерційної таємниці істотної шкоди (поняття оціночне та вирішується в кожному випадку індивідуально).	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом, а для випадків комерційного шпигунства обов’язковою ознакою також є мета – розголошення або інше використання зібраних відомостей.	Винний усвідомлює злочинний характер своїх дій та їх наслідки і бажає їх настання.	
Суб’єкт злочину – загальний.		

Стаття 232. Розголошення комерційної таємниці

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину — невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є порядок здійснення господарської діяльності в частині забезпечення чесної конкуренції між її суб’єктами.	Під комерційною таємницею розуміють відомості, пов’язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства чи іншого суб’єкта господарської діяльності, розголошення яких може завдати шкоди його інтересам.	
Об’єктивна сторона злочину полягає у діях, якими комерційна таємниця піддається розголошенню, тобто доводиться до відома сторонніх осіб (хоча б однієї особи), та наслідках у вигляді спричинення істотної шкоди суб’єкту господарської діяльності.	Розголошення може бути здійснене будь-яким способом(усно, письмово, із застосуванням засобів зв’язку, через друковані чи інші засоби масової інформації, через комп’ютерні мережі тощо). Злочин вважається закінченим з моменту спричинення власникові комерційної таємниці істотної шкоди. Істотна шкода є оціночним поняттям.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом і корисливим чи іншим особистим мотивом.	Іншим особистим мотивом може бути прихильність чи, навпаки, неприязнь до певної особи, бажання зашкодити керівникам або власникам підприємства чи організації, які чимось образили винного.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Суб’єктом злочину може бути особа: 1) якій комерційна таємниця стала відома внаслідок її особливих взаємовідносин з власником таємниці; 2) яка є представником контрагента чи партнера відповідного суб’єкта господарської діяльності, отримала інформацію що є комерційною таємницею, за умови її нерозголошення; 3) яка є службовою особою органу державної влади і отримала відповідні відомості на підставі закону під час виконання своїх службових обов’язків тощо.	

**Стаття 233. Незаконна приватизація державного,
комунального майна**

Примітки⁵⁹

Підслідність – органи внутрішніх справ, прокуратура.	
Категорія злочину — особливо тяжкий.	За наявності ознак ч. 2.
Об’єктом злочину є передбачений законодавством порядок приватизації державного і комунального майна. Предмет злочину є державне чи комунальне майно.	Під державним майном слід розуміти майно, що перебуває у державній власності, а також майно, яке належить АРК. Комунальним визначається майно, яке перебуває в комунальній власності.
Об’єктивна сторона злочину може проявлятися у формі приватизації державного і комунального майна: 1) шляхом зниження його вартості через визначення її у спосіб, не передбачений законом; 2) шляхом використання підроблених приватизаційних документів; 3) яке згідно з законом не підлягає приватизації; 4) неправомочною особою.	Під приватизацією слід розуміти один із способів зміни форми власності, а саме відчуження державного або комунального майна на користь фізичних та юридичних осіб, які відповідно до закону про приватизацію можуть бути покупцями. Злочин вважається закінченим з моменту незаконної приватизації державного чи комунального майна. При цьому право власності на приватизований об’єкт переходить до покупця з моменту нотаріального засвідчення договору купівлі-продажу майна.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Винний усвідомлює злочинний характер своїх дій та їх наслідки і бажає їх настання.
Суб’єкт злочину є осудна особа, яка досягла 16-річного віку і бере безпосередню участь у приватизації державного чи комунального майна.	Також ним можуть бути визнані працівники тих юридичних осіб, які на підставі угод, укладеними з державними органами приватизації, здійснюють продаж державного майна, у тому числі проведення аукціонів.
Кваліфікуючі ознаки злочину (ч. 2 ст. 233) – незаконна приватизація державного чи комунального майна: 1) у великих розмірах; 2) вчинена за попередньою змовою групою осіб.	

⁵⁹ Незаконна приватизація вважається вчиненою у великих розмірах, якщо вартість приватизованого майна у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 234. Незаконні дії щодо приватизаційних паперів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, прокуратура.		
Категорія злочину — середньої тяжкості.	За наявності ознак ч. 3 ст. 234.	
Об'єктом злочину є встановлений порядок випуску та обігу приватизаційних паперів. Предметом злочину є приватизаційні папери.	Приватизаційні папери — це особливий вид державних цінних паперів, які засвідчують право власника на безоплатне отримання у процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду, земельного фонду.	
Об'єктивна сторона злочину полягає у: 1) незаконному продажу приватизаційних паперів; 2) іншій незаконній передачі особою, яка не є їх власником; 3) їх купівлі, розміщенні та інших операціях з приватизаційними паперами без належного дозволу(ч. 1 ст. 234); 4) викраденні приватизаційних паперів.	Продаж чи інша незаконна передача приватизаційних паперів утворюють склад злочину лише у разі, коли вони здійснюються особами, які не є власниками відповідних паперів. При цьоу власниками слід вважати не лише осіб, яким було видано відповідні папери, а й тих, до кого ці папери законно передані в спадок. Під розміщенням приватизаційних паперів слід розуміти їх обмін посередником, який діє за дорученням власника (тобто довірчого товариства, іншої юридичної особи, що здійснює операції з приватизаційними паперами, переданими їй власником на основі відповідного доручення), на паї чи акції підприємств. Під іншими операціями слід розуміти їх передачу посередником інвестиційному фонду в обмін на інвестиційні сертифікати. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення одного із вказаних у ст.234 діянь.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Винний усвідомлює злочинний характер своїх дій та їх наслідки і бажає їх настання.	
Суб'єкт злочину – загальний.		
Кваліфікуючі ознаки злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) особою, раніше судимою за один із злочинів, передбачених ст. 233, 235; 3) організованою групою; 4) службовою особою з використанням службового становища (ч. 2 ст. 234).		

Стаття 235. Недотримання особою обов’язкових умов щодо приватизації державного, комунального майна або підприємств та їх подальшого використання

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, прокуратура.		
Категорія злочину — невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є передбачений законодавством порядок приватизації державного і комунального майна. Предметом злочину виступають документи, необхідні для приватизації державного або колективного майна.	Предмет залежить від способу й об’єкта приватизації, вартості такого об’єкта та інших особливостей приватизації	
Об’єктивна сторона злочину виражається у двох формах: 1) подання неправдивих відомостей у декларації щодо проходження коштів, за які приватизуються державне, комунальне майно чи підприємство, або в інших документах, необхідних для приватизації; 2) недотримання вимог щодо подальшого використання приватизованого об’єкта та інших обов’язкових умов приватизації, встановлених законами та іншими нормативно-правовими актами України.	Подання неправдивих відомостей у документах, необхідних для приватизації державного, комунального майна або підприємства, означає, що винна особа направляє відповідному адресатові документи певного характеру і змісту. Недотримання вимог щодо подальшого використання приватизованого об’єкта утворюють діяння: порушення строків внесення інвестицій та інші дії. Злочин вважається закінченим з моменту: 1) подання відповідних документів, які містять неправдиві відомості щодо приватизації майна, належним адресатам – органу приватизації, тендерній комісії, комісії з приватизації об’єкта тощо; 2) фактичного невиконання встановлених умов приватизації майна нормативно-правовими актами.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Винний усвідомлює злочинний характер своїх дій і їх наслідки і бажає їх настання.	
Суб’єкт злочину є осудна особа, яка досягла 16-річного віку і бере безпосередню участь у приватизації державного чи комунального майна.	Також ним можуть бути визнані працівники тих юридичних осіб, які на підставі угод, укладених з державними органами приватизації, здійснюють продаж державного майна, у тому числі проведення аукціонів.	

РОЗДІЛ VIII. Злочини проти довкілля
Стаття 236. Порухення правил екологічної безпеки

Примітки

Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину — тяжкий.	
<p>Об’єктом злочину є екологічна безпека як умова життєдіяльності людини, флори і фауни в частині нормативно-визначеного порядку робіт, пов’язаних з проектуванням, будівництвом, експлуатацією об’єктів, потенційно шкідливих для НПС. Додатковим обов’язковим об’єктом є життя людини або інші блага.</p> <p>Предметом злочину є підприємства, споруди, пересувні засоби та інші об’єкти, у зв’язку з проектуванням, експлуатацією яких існує небезпека негативного впливу на людину і довкілля.</p>	<p>Суспільна небезпека полягає у посяганні на екологічну безпеку, встановлений порядок проведення екологічної експертизи, заподіяння шкоди здоров’ю людей, тваринному і рослинному світові, довкіллю.</p>
<p>Об’єктивна сторона злочину характеризується сукупністю трьох ознак: 1) діяння – порушення порядку проведення екологічної експертизи, правил екологічної безпеки під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію, експлуатації та ліквідації підприємств, споруд, пересувних засобів та інших об’єктів; 2) наслідки у вигляді загибелі людей, екологічного забруднення значних територій або інших тяжких наслідків; 3) причинний зв’язок між діянням і наслідками.</p>	<p>Загибель людей означає смерть однієї або декількох осіб.</p> <p>Іншими тяжкими наслідками можуть визнаватись заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, масове захворювання людей, виведення з ладу назавжди або на тривалий період виробничих підприємств чи інших важливих споруд, масова загибель об’єктів тваринного світу, знищення лісових масивів на значних площах, спричинення особливо великих матеріальних збитків.</p>
Суб’єктивна сторона злочину , як правило, характеризується необережною формою вини.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	<p>Особа, на яку покладений обов’язок дотримуватись відповідних приписів законодавства щодо порядку проведення екологічної експертизи, правил екологічної безпеки (наприклад, працівники еколого-експертних підрозділів МЕПР, інші експерти).</p>

Стаття 237. Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину — середньої тяжкості.		
Основним безпосереднім об’єктом злочину є екологічна безпека в частині встановлення порядку ліквідації та усунення наслідків екологічного забруднення. Додатковим об’єктом є життя людини, власність або інші блага. Предметом злочину є території, що зазнали екологічного забруднення небезпечними речовинами або опроміненням.	<p>До небезпечних речовин належать речовини, які через свої фізико-хімічні властивості здатні негативно впливати на людей, довкілля, матеріальні цінності.</p> <p>Випромінювання – це вплив на людину і довкілля з боку ядерних установок і джерел іонізуючого випромінювання.</p>	
Об’єктивна сторона злочину характеризується сукупністю трьох ознак: 1) діяння (дія чи бездіяльність) – ухилення від проведення або неналежне проведення на території, що зазнала забруднення небезпечними речовинами або опроміненням, дезактиваційних чи інших відновлюваних заходів щодо ліквідації та усунення наслідків екологічного забруднення; 2) наслідки – загибель людей або інші тяжкі наслідки; 3) причинний зв’язок між діянням і наслідками.	<p>Ухилення – це невиконання дій по дезактивації чи відновлювальних заходів щодо ліквідації або усунення наслідків екологічного забруднення, тобто бездіяльність.</p> <p>Неналежне проведення необхідних дій для ліквідації або усунення наслідків екологічного забруднення означає, що відповідальна за ці заходи особа неналежним чином виконує свої обов’язки.</p> <p>Склад злочину - матеріальний.</p> <p>Злочин вважається закінченим з моменту настання загибелі людей або інших тяжких наслідків (погіршення стану рослинного і тваринного світу).</p>	
Суб’єктивна сторона злочину , як правило, характеризується необережною формою вини.	Проте не виключається можливість вчинення злочину з непрямым умислом.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Це особа, на яку покладений обов’язок здійснювати дезактиваційні чи інші відновлювальні заходи щодо ліквідації та усунення наслідків екологічного забруднення.	

Стаття 238. Приховування або перекручування відомостей про екологічний стан або захворюваність населення

Примітки	
	Підслідність – прокуратура.
	Категорія злочину – середньої тяжкості.
	Об'єктом злочину є встановлений з метою забезпечення екологічної безпеки та захисту здоров'я людей, збереження тваринного і рослинного світу порядок інформування про екологічний стан та стан захворюваності населення, а також право громадян на отримання у встановленому порядку повної, достовірної та своєчасної інформації про стан НПС, здоров'я населення, наявні та можливі фактори ризику для нього та їх ступінь, про надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, що виникли або можуть виникнути, про рівні опромінення людини та захист від впливу іонізуючих випромінювань у місцях проживання чи роботи.
	Об'єктивна сторона злочину полягає у приховуванні або перекрученні службовою особою відомостей про екологічний стан або стан захворюваності населення в певних районах.
	Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Психічне ставлення до загибелі людей чи інших тяжких наслідків характеризується необережною формою вини.
	Суб'єкт злочину – спеціальний. Це службова особа, на яку покладений правовий обов'язок збирати та (або) подавати відповідні відомості.
	Кваліфікуючі ознаки: 1) повторність; 2) вчинення злочину в місцевості, оголошеній зоною надзвичайної екологічної ситуації; 3) спричинення загибелі людей чи інших тяжких наслідків.
	За наявності ознак ч. 2 ст. 238.
	Екологічний стан визначається додержанням або порушенням існуючих екологічних нормативів, які встановлюють гранично допустимі викиди і скиди НПС забруднюючих хімічних речовин, рівні допустимого шкідливого впливу на нього фізичних та біологічних факторів. Предметом виступають відомості про: 1) екологічний, у тому числі радіаційний, стан, який пов'язаний із забрудненням земель, водних ресурсів, атмосферного повітря, харчових продуктів та продовольчої сировини і який негативно впливає на здоров'я людей, тваринний і рослинний світ; 2) стан захворюваності населення в районах з підвищеною екологічною небезпекою.
	Приховування означає неповідомлення відповідної інформації належним адресатам або її несвоєчасне подання їм. Злочин вважається закінченим з моменту, коли особа могла і повинна була направити інформацію належному адресатові, але не зробила цього, або з часу, коли вона направила завідомо неправдиву інформацію.
	Винний усвідомлює злочинний характер своїх дій та їх наслідки і бажає їх настання.

Стаття 239. Забруднення або псування земель

Примітки⁶⁰

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину — середньої тяжкості.	За наявності ознак ч. 2 ст. 239.
Основним безпосереднім об’єктом злочину є встановлений порядок раціонального використання, захисту і відтворення земель як складної природної екосистеми, тісно пов’язаної з іншими елементами довкілля. Додатковим обов’язковим об’єктом є життя і здоров’я людини. Предметом виступають землі будь-якого цільового призначення.	Землі — це верхній шар земної поверхні у межах зони аерації, під якою слід розуміти верхню товщину земної кори між її поверхнею і дзеркалом ґрунтових вод.
Об’єктивна сторона злочину полягає у забрудненні або псуванні земель речовинами, відходами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров’я людей чи довкілля, внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров’я людей чи довкілля.	Землі вважаються забрудненими , якщо в їх складі виявлені несприятливі кількісні або якісні зміни внаслідок проникнення у землі різних забруднюючих речовин. Злочин вважається закінченим з моменту, коли забруднення або псування земель створило небезпеку для життя, здоров’я людей чи довкілля.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною або необережною формою вини.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Особа, на яку покладений обов’язок виконання спеціальних правил щодо запобігання забруднення і псування земель.
Кваліфікуючими ознаками злочину (ч.2 ст. 239) є спричинення загибелі людей, їх масового захворювання або інших тяжких наслідків.	

⁶⁰ Загроза заподіяння шкоди має бути реальною, очевидною, а негативні наслідки не настають лише завдяки своєчасно вжитим заходам або в силу інших обставин, які незалежать від волі винної особи. Створення вказаної небезпеки слід розглядати як своєрідний різновид суспільно-небезпечних наслідків, які хоч і тісно пов’язані з діянням, однак мають самостійний характер.

Стаття 240. Порухення правил охорони надр

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину - середньої тяжкості.	За наявності ознак ч. 2 ст. 240.
Об'єктом злочину є встановлений порядок раціонального і комплексного використання й охорони надр та видобування корисних копалин, які не є загальнопоширеними. Додатковими факультативними об'єктами є життя і здоров'я людини та інші блага. Предмет злочину є надра і корисні копалини (крім загальнопоширених). Це горючі копалини (газ, нафта, вугілля, торф тощо), метали, неметали, води (підземні, поверхневі), інертні гази.	Надра – це частина земної кори, що розташована під поверхнею суходолу та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння. Корисні копалини — це природні мінеральні речовини органічного чи неорганічного походження, які можуть використовуватись безпосередньо або після їх обробки.
Об'єктивна сторона злочину виражається у двох формах: 1) порушення встановлених правил охорони надр, якщо це створило небезпеку для життя і здоров'я людини чи довкілля; 2) видобування корисних копалин, крім загальнопоширених.	Порушення встановлених правил охорони надр може бути вчиненим шляхом дії або бездіяльності. Видобування корисних копалин передбачає дії, які полягають у вилученні корисних копалин будь-яким способом. Злочин вважається закінченим у першій формі – з моменту порушення правил охорони надр, яке створило небезпеку для життя і здоров'я людини чи довкілля, а в другій – з початку незаконного видобування корисних копалин.
Суб'єктивна сторона злочину в частині незаконного видобування корисних копалин характеризується прямим умислом, у частині порушення правил охорони надр – умислом або необережністю.	
Суб'єкт злочину – загальний.	
Кваліфікаційні ознаки злочину (ч.2 ст. 240) є: 1) вчинення його на територіях та об'єктах природо-заповідного фонду; 2) повторно; 3) спричинення загибелі людей, їх масового захворювання або інших тяжких наслідків.	

Стаття 241. Забруднення атмосферного повітря

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину — середньої тяжкості.	За наявності ознак ч. 2.
Об'єктом злочину є порядок охорони атмосферного повітря, встановлений з метою збереження, поліпшення та відтворення його стану, раціонального використання для виробничих потреб, відтворення і зменшення шкідливого впливу на атмосферне повітря, а також право людини на сприятливе довкілля. Додатковими факультативними об'єктами є життя і здоров'я людини та інші наслідки. Предметом злочину є атмосферне повітря.	Атмосферне повітря – природна суміш газів, яка знаходиться у відкритому просторі над територією України.
Об'єктивна сторона полягає у: 1) забрудненні; 2) іншій зміні природних властивостей атмосферного повітря шляхом насичення його зазначеними у ч.1 ст. 241 речовинами і матеріалами, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля.	Забруднення – це надходження в атмосферне повітря або утворення у ньому шкідливих речовин у концентраціях, які перевищують встановлені державою екологічні нормативи. Злочин вважається закінченим з моменту, коли внаслідок забруднення або іншої зміни природних властивостей атмосферного повітря створено небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною або необережною формою вини.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Це працівник підприємства, установи, організації, у зв'язку з діяльністю якого відбуваються забруднення чи інша негативна зміна атмосферного повітря і на якого покладений правовий обов'язок дотримуватись спеціальних правил з приводу забезпечення чистоти й оптимального стану атмосферного повітря.
Кваліфікуючими ознаками злочину (ч. 2 ст. 241) є спричинення загибелі людей або інших тяжких наслідків.	

Стаття 242. Порушення правил охорони вод

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину — середньої тяжкості.	За наявності ознак ч. 2.
Об'єктом злочину є встановлений порядок раціонального і наукового обґрунтованого використання, відтворення і охорони водних об'єктів від забруднення, засмічення та виснаження. Додатковими факультативними об'єктами є життя і здоров'я людини та інші блага. Предметом злочину є водні об'єкти, конкретні різновиди яких перераховані в диспозиції ч. 1 ст. 242.	Під водними об'єктами слід розуміти природні або створені штучно елементи довкілля, в яких зосереджуються води. Спільним для них є те, що вони належать до материкових вод, тобто є водними об'єктами суші, пов'язані з біосферою, а їхні води беруть участь у природному кругообігу води.
Об'єктивна сторона злочину характеризується сукупністю трьох ознак: 1) діяння – порушення правил охорони вод; 2) наслідки у вигляді забруднення поверхневих чи підземних вод і водоносних горизонтів, джерел питних, лікувальних вод без зміни їхніх природних властивостей, або виснаження водних джерел, що створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля; 3) причинний зв'язок між діянням і наслідками.	Порушення правил охорони вод вчиняються шляхом дії або бездіяльності. Злочин вважається закінченим з моменту, коли внаслідок забруднення або іншої зміни природних властивостей вод створено небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля. Загибель людей означає смерть однієї або декількох осіб. Іншими тяжкими наслідками можуть визнаватись заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, масове захворювання людей, виведення з ладу назавжди або на тривалий період виробничих підприємств чи інших важливих споруд, масова загибель об'єктів тваринного світу, знищення лісових масивів на значних площах, спричинення особливо великих матеріальних збитків.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною або необережною формою вини.	
Суб'єкт злочину – загальний.	
Кваліфікуючими ознаками злочину (ч. 2 ст. 242) є спричинення: 1) загибелі або захворювання людей; 2) масової загибелі об'єктів тваринного чи рослинного світу; 3) інших тяжких наслідків.	

Стаття 243. Забруднення моря

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину — середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є встановлений порядок використання та охорони моря, екологічна безпека морського середовища. Додатковим факультативним об'єктом є життя і здоров'я людини та інші блага. Предметом злочину є внутрішні морські води, територіальні води України, води виключної економічної зони України, відкрите море.	Відкрите море – це простір морів і океанів, який не входить в внутрішні морські води і територіальні води України або іншої держави, , на який не поширюється нічий суверенітет і використання якого регулюється міжнародно-правовими нормами.
Об'єктивна сторона злочину характеризується сукупністю трьох ознак: 1) порушення спеціальних правил, що спричинило забруднення моря шкідливими матеріалами, речовинами, а також відходами і створило небезпеку для життя чи здоров'я людей або живих ресурсів моря чи могло перешкодити законним видам використання моря; 2) незаконне скидання чи поховання зазначених матеріалів, речовин і відходів; 3) неповідомлення про підготовлюване або здійснене внаслідок крайньої потреби скидання чи невідворотні втрати шкідливих речовин або сумішей, що містять такі речовини понад встановлені норми, інших відходів, якщо це створило небезпеку для життя чи здоров'я людей або живих ресурсів моря чи могло завдати шкоди зонам лікування і відпочинку або перешкодити законним видам використання моря.	Порушення спеціальних правил при вчиненні злочину може полягати у: 1) діях, які прямо заборонені (застосування стійких та сильнодіючих пестицидів; влаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопчувачів стічних вод тощо); 2) бездіяльності, що проявляється у невжитті водокористувачем відповідних заходів щодо запобігання забруднення моря, зокрема скидання у море стічних вод. До законних видів використання моря слід відносити морське судноплавство, рибальство, розвідку і видобування корисних копалин, використання морської води для опріснення, оздоровчо-рекреаційну діяльність.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною або необережною формою вини.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Суб'єкт злочину у 1-2 його формах – спеціальний. Це особи, які зобов'язані дотримуватись спеціальних правил. У 3-й формі – спеціально відповідальні за інформування належних адресатів особи морських та повітряних суден, інших засобів і споруд, що знаходяться у морі.
Кваліфікуючими ознаками злочину є спричинення загибелі або захворювання людей, масової загибелі об'єктів тваринного чи рослинного світу або інших тяжких наслідків.	

Стаття 244. Порушення законодавства про континентальний шельф України

Примітки	
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	За наявності ознак ч. 2 ст. 244.
Об'єктом злочину є встановлений порядок використання, освоєння й охорони континентального шельфу України та його природних багатств. Додатковим об'єктом визнаються безпека морського судноплавства, екологічна безпека. Предметом злочину є континентальний шельф України та його природні багатства.	Континентальний шельф України — це поверхня і надра морського дна підводних районів, прилеглих до узбережжя України, але які знаходяться поза зоною територіального моря, до глибини 200 метрів.
Об'єктивна сторона злочину характеризується сукупністю трьох ознак: 1) порушення законодавства про континентальний шельф України, що заподіяло істотну шкоду; 2) невжиття особою, що відповідає за експлуатацію технологічних установок або інших джерел небезпеки в зоні безпеки, захисту живих організмів моря від шкідливих відходів або небезпечних випромінювань та енергії, якщо це створило небезпеку їх загибелі або загрожувало життю чи здоров'ю людей; 3) дослідження, розвідування, розробка природних багатств та інші роботи на континентальному шельфі України, які проводяться іноземцями, якщо це не передбачено договором між Україною і зацікавленою державою, згода на обов'язковість якого надана ВРУ або спеціальним дозволом, виданим у встановленому законом порядку.	Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є місце його вчинення – певна ділянка континентального шельфу України. Злочин вважається закінченим: 1) з моменту заподіяння істотної шкоди – у разі порушення законодавства про континентальний шельф; 2) з моменту створення небезпеки живих організмів або загрози життю чи здоров'ю людей – у разі невжиття особою заходів захисту; 3) з моменту проведення іноземцем недозволених робіт на континентальному шельфі України. У 1 – 2 випадках склад злочину матеріальний, у 3 – формальний.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною або необережною формою вини.	Наприклад, розвідування і розробка природних багатств, якщо це не передбачено дозволом.
Суб'єкт злочину у формі порушення законодавства про континентальний шельф України загальний.	Суб'єкт у 1-й його формі – загальний; у 2-й формі – спеціальний: це особа, яка відповідає за експлуатацію технологічних установок або інших джерел небезпеки в зонах безпеки на континентальному шельфі України; у 3-й формі – осудний громадянин іноземної держави, якому виповнилося 16 років.

Стаття 245. Знищення або пошкодження лісових масивів

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину — середньої тяжкості.	За наявності ознак ч. 2 ст. 245.
Основним об’єктом злочину є встановлений порядок охорони і відтворення лісу як важливого екологічного і економічного багатства, інтереси громадської безпеки. Додатковим факультативним об’єктом є життя і здоров’я людини, власність та інші блага. Предмет злочину – лісові масиви, зелені насадження навколо населених пунктів, вздовж залізниць або інші такі насадження.	Суспільна небезпека полягає у посяганні на лісовий фонд України та його корисні властивості, у порушенні тих функцій, які покликані виконувати ліси.
Об’єктивна сторона злочину полягає у знищенні або пошкодженні насаджень, які є предметом цього посягання, певним способом — вогнем чи іншим загальнонебезпечним способом. Поняття знищення або пошкодження використовуються для позначення одночасно і суспільно-небезпечного діяння, і шкідливих наслідків.	Знищення лісового масиву означає повну втрату ним свого екологічного, господарського та культурно-естетичного значення. За таких обставин лісовий масив перестає бути об’єктом природи. Під пошкодження лісового масиву слід розуміти заподіяння йому такої шкоди, яка значно погіршує його якість, зменшує його цінність (припиняється ріст дерев і чагарників, вони засихають, трухлявіють або хворіють, ліс стає непридатним для проживання в ньому диких тварин тощо). Злочин вважається закінченим з моменту, коли настали вказані суспільно-небезпечні наслідки.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною або необережною формою вини.	
Суб’єкт злочину – загальний.	
Кваліфікуючими ознаками злочину (ч. 2 ст. 245) є спричинення загибелі або захворювання людей, масової загибелі об’єктів тваринного чи рослинного світу, інших тяжких наслідків.	

Стаття 246. Незаконна порубка лісу

	Примітки
Підслідність – провадження по справі здійснюється в протокольній формі органами внутрішніх справ.	
Категорія злочину — середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є встановлений порядок охорони, раціонального використання і відтворення лісу як важливого елемента навколишнього природного середовища.	Предмет злочину — дерева і чагарники, які ростуть у лісах, захисних та інших лісових насадженнях, у заповідниках або на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду. В тому числі сироростучі (живі) дерева і чагарники, які знаходяться на пні (не відділені від коріння), а також сіянці, саджанці, підлісок.
Об'єктивна сторона злочину виражається у незаконній порубці дерев і чагарників.	Порубка є незаконною , якщо вона здійснюється: 1) без спеціального на те дозволу, який посвідчується відповідним документом, виданим уповноваженим на те органом; 2) за наявності дозволу, але з недотриманням передбачених у ньому умов стосовно місця, способу і строків порубки, кількості і порід дерев та чагарників; 3) за наявності дозволу на проведення суцільної санітарної рубки, але без дотримання обмежень, встановлених щодо площі, строків, технологій проведення робіт. Істотна шкода – поняття оціночне. В кожному конкретному випадку потрібно враховувати вартість, екологічну цінність (наприклад, занесення дерева або чагарника до Червоної книги України), кількість незаконно вирубаного лісу, розмір шкоди, завданої довкіллю й обчисленої за відповідними таксами. Якщо шкода судом не визнається істотною, винна особа може бути притягнута до адміністративної відповідальності за ст. 65, 65-1, 66 КупАП.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Суб'єкт злочину – загальний.	

Стаття 247. Порушення законодавства про захист рослин

Примітки⁶¹

Підслідність – провадження по справі здійснюється в протокольній формі.	
Категорія злочину — невеликої тяжкості	
Об'єктом злочину є встановлений порядок захисту рослинного світу, у тому числі в частині попередження і боротьби зі шкідниками та хворобами рослин. Предметом злочину є рослини та їхні природні властивості, а також плоди рослин – зерно, насіння, овочі, фрукти, коренеплоди тощо.	
Об'єктивна сторона злочину характеризується сукупністю трьох ознак: 1) діяння – порушення правил, встановлених для боротьби зі шкідниками і хворобами рослин, та інших вимог законодавства про захист рослин; 2) тяжкі наслідки; 3) причинний зв'язок між діянням і наслідками.	Склад злочину – матеріальний. Злочин вважається закінченим з моменту, коли настали вказані суспільно небезпечні тяжкі наслідки. Тяжкими у кожному конкретному випадку потрібно враховувати, зокрема, площу територій, на якій поширюється епіфіотія, шкоду, заподіяну людині, рослинному і тваринному світові або сільсько-господарському виробництву, час, на який земельні площі виведено з ладу, вартість заходів, здійснюваних для подолання спричинених негативних наслідків (наприклад, вартість незараження, переробки або знищення підкарантинних матеріалів та об'єктів).
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини.	Проте не виключається можливість вчинення порушення законодавства про захист рослин з непрямым умислом.
Суб'єкт злочину – загальний.	

⁶¹ Порушення вимог законодавства про захист рослин, що не спричинило тяжких наслідків, тягне адміністративну відповідальність (зокрема за ст. 83, 83-1, 105, 106, 188-12 КУпАП).

Вчинення з метою ослаблення держави дій, спрямованих на масове отруєння та поширення епіфіотій, кваліфікується за ст. 113 КК як диверсія.

Стаття 248. Незаконне полювання

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину — середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є встановлений порядок охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу суходолу – диких звірів і птахів як невід'ємної складової довкілля.	Предметом злочину є дикі звірі та птахи, які охороняються законом і перебувають у стані природної волі або утримуються в напіввільних умовах у межах мисливських угідь та можуть бути об'єктами полювання.
Об'єктивна сторона злочину виражається у: 1) порушенні правил полювання, якщо воно заподіяло істотну шкоду; 2) незаконному полюванні в заповідниках або на інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду; 3) полюванні на звірів, птахів чи інші види тваринного світу, що занесені до Червоної книги України.	Порушення правил полювання означає , що даний вид використання тваринного світу здійснюється без належного дозволу, в заборонений час, у недозволеній місцях, у тому числі на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, забороненими знаряддями або способами, стосовно тих видів тварин, які занесені до Червоної книги. Злочин вважається закінченим з моменту заподіяння істотної шкоди. При вирішенні питання про те, чи є школа істотною , потрібно у кожному конкретному випадку враховувати кількість, вартість та екологічну цінність здобутих або знищених звірів і птахів, шкоду, заподіяну довкіллю й обчислену за спеціальними таксами. Незаконне полювання у заповідниках або полювання на об'єкти тваринного світу, що занесені до Червоної книги України, є формальним складом злочину .
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом.	
Суб'єкт злочину – загальний.	
Кваліфікаційні ознаки злочину є вчинення його: 1) службовою особою з використанням службового становища; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) способом масового знищення звірів, птахів чи інших видів тваринного світу; 4) з використанням транспортних засобів; 5) особою, раніше судимою за цей злочин (коли незаконне полювання вчинюється особою, яку вже було засуджено за ст. 248, і судимість з неї не знята і не погашена у встановленому порядку).	

Стаття 249. Незаконне заняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом

		Примітки
Підслідність – органів внутрішніх справ.		
Категорія злочину — середньої тяжкості.	За наявністю ознак ч. 2.	
Об’єктом злочину є встановлений порядок раціонального використання, охорони і відтворення риб та інших об’єктів водної фауни як важливої складової частини навколишнього природного середовища. Предметом злочину є водні живі ресурси, тобто організми, життя яких постійно або на окремих стадіях розвитку неможливе без перебування (знаходження) у воді.	Дії осіб, винних у незаконному вилові риби, добуванні водних тварин, що вирощуються підприємствами, організаціями або громадянами у спеціально влаштованих чи пристосованих водоймах, або заволодіння рибою, водними тваринами, відловленими цими організаціями, підлягають кваліфікації як викрадення або інший злочин проти власності	
Об’єктивна сторона злочину характеризується сукупністю трьох ознак: 1) діяння – незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом; 2) наслідки у вигляді істотної шкоди; 3) причинний зв’язок між діянням і наслідками.	Злочин є закінченим з моменту спричинення істотної шкоди. При вирішенні питання істотної шкоди потрібно у кожному конкретному випадку враховувати кількість, вартість та екологічну цінність здобутих або знижених біоресурсів. Істотною шкодою потрібно визнавати, наприклад, знищення нерестової ділянки, загибель великої кількості мальків, риб і водних безхребетних тих видів, які занесені до Червоної книги.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом.	Винний усвідомлює злочинний характер своїх дій та їх наслідки і бажає їх настання.	
Суб’єкт злочину – загальний.	Дії службових осіб, які незаконно використовували з метою зайняття водним промислом транспортні засоби, що перебували в їх розпорядженні, мають кваліфікуватися додатково як зловживання службовим становищем, якщо цими діями заподіяно істотної шкоди або тяжких наслідків (ст. 364).	
Кваліфікаційні ознаки – вчинення злочину : 1) способом масового знищення риби, звірів чи інших видів тваринного світу; 2) особою, раніше судимою за цей злочин.		

Стаття 250. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів

Примітки⁶²

Підслідність – провадження по справі здійснюється в протокольній формі.	
Категорія злочину — злочин середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є порядок проведення вибухових робіт, встановлений з метою захисту та раціонального використання рибних запасів і диких водних тварин. Предмет злочину – риби і дикі водні тварини, які перебувають у стані природної свободи.	
Об'єктивна сторона злочину полягає у проведенні вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів та диких водних тварин.	Диспозиція ст. 250 є бланкетною і відсилає до нормативних актів, які регламентують проведення вказаних робіт. Вибуховими вважаються роботи з використанням вибухових речовин. Злочин є закінченим з моменту проведення вибухових робіт з порушенням встановленого порядку.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною або необережною формою вини.	
Суб'єкт злочину – загальний.	

⁶² Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. (ст. 68, 95)

Правила використання водоїм, наданих колгоспам, радгоспам та іншим сільськогосподарським підприємствам і організаціям. Затверджені постановою Ради Міністрів УРСР № 402 від 23 березня 1959 р. (в редакції постанови № 275 від 21 червня 1983 р.).

Положення по порядку видачі дозволу на будівельні, днопоглиблювальні і вибухові роботи, видобування піску, гравію, прокладення кабелів, трубопроводів та іншої комунікації по землях водного фонду, затверджене наказом Держкомводгоспу України № 29 від 29 лютого 1996 р.

Правила промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України. Затверджені наказом Держкомрибгоспу України № 33 від 18 березня 1999 р.

Стаття 251. Порухення ветеринарних правил

		Примітки
Підслідність – органів внутрішніх справ.		
Категорія злочину – середньої тяжкості		
Об'єктом злочину є встановлений порядок тваринного світу в частині дотримання ветеринарних правил, попередження і боротьби із заразними хворобами диких і свійських тварин. Додатковим факультативним об'єктом можуть бути здоров'я населення (у разі поширення безпосередньо або через інфіковані продукти тваринництва хвороб, здатних передаватись від тварини людям), інші блага.	Предметом злочину є : 1) тварини, птиці та інші представники фауни, здоров'я яких охороняється спеціальними правилами (зокрема, бджоли, раки, моллюски, шовкопряди), їхні ембріони, запліднена ікра; 2) продукти тваринного походження; 3) сировина тваринного походження (шкіра, кістки, кров); 4) корми тваринного походження і кормові добавки.	
Об'єктивна сторона злочину характеризується сукупністю трьох ознак : 1) діяння – порушення ветеринарних правил; 2) тяжкі наслідки; 3) причинний зв'язок між діянням і наслідками. Диспозиція ст. 257 є бланкетною , що в кожному конкретному випадку вимагає встановлення того, які саме ветеринарні правила порушені особою і в яких нормативних актах ці правила закріплені.	Ветеринарні правила можуть бути порушені шляхом вчинення дії або бездіяльності. Злочин вважається закінченим з моменту настання тяжких наслідків. В силу прямої вказівки закону до таких наслідків належить епізоотія. Іншими тяжкими наслідками можуть визнаватися , зокрема, масове отруєння людей або захворювання на відповідну хворобу хоча б однієї людини, масове захворювання або падіж худоби за відсутності ознак епізоотії, що завдало істотної шкоди тваринному світові, або втратою продукції і сировини тваринного походження.	
Суб'єктивна сторона злочину визначається психічним ставленням особи до наслідків і, за загальним правилом, характеризується необережною формою вини.	Не виключається можливість вчинення порушення законодавства про захист рослин з непрямим умислом.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Переважно ними є особи, дільність яких пов'язана з утриманням, торгівлею тваринами та працівники ветеринарної медицини та органів охорони здоров'я.	

Стаття 252. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природо-заповідного фонду

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину — особливо тяжкий.		За наявності ознак ч. 2.
Об'єктом злочину є встановлений порядок охорони, відтворення і використання об'єктів природо-заповідного фонду України та інших територій і об'єктів, взятих під охорону держави як специфічних елементів, що мають особливий екологічний статус. Додатковим факультативним об'єктом може бути життя особи або інші блага. Предмет злочину є: 1) території, взяті під охорону держави; 2) об'єкти природо-заповідного фонду України, які становлять ділянки суходолу і водного простору, природні комплекси, що мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, реакційну та іншу цінність.		До територій, взятих під охорону держави , належать водно-болотні угіддя загальнодержавного значення, наукові об'єкти, що становлять національне надбання, які не піддаються відтворенню і втрата або руйнування яких матиме серйозні негативні наслідки для розвитку науки та суспільства.
Об'єктивна сторона злочину полягає у знищенні або пошкодженні будь-яким способом територій, взятих під охорону держави, об'єктів природо-заповідного фонду.		Посягання на особливо охоронювані об'єкти рослинного і тваринного світу, занесені до Червоної книги, слід кваліфікувати не за ст. 252, а за статтями, що передбачають відповідальність за злочини, предметом яких є зазначені об'єкти (ст. 245, 246, 248, 249).
Суб'єктивна сторона злочину – характеризується виною у формі умислу (прямого чи непрямого).		
Суб'єкт злочину злочину – загальний.		
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його : 1) шляхом підпалу або іншим небезпечним способом; 2) зі спричиненням загибелі людей або інших тяжких наслідків.		

Стаття 253. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – середньої тяжкості		
Об’єктом злочину є екологічна безпека в частині встановленого порядку запобігання виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Предмет злочину: 1) проекти та інша аналогічна документація, в якій відсутні дані про обов’язкові інженерні системи захисту довкілля для споруд, що вводяться в експлуатацію; 2) такі споруди без зазначених систем.		Суспільна небезпека злочину полягає у посяганні на екологічну безпеку, у створенні передумов для аварії і катастроф, загибелі і масового захворювання населення, інших тяжких наслідків для людини та довкілля.
Об’єктивна сторона злочину полягає у: 1) розробці і здачі замовнику проектів, іншої аналогічної документації без обов’язкових інженерних систем захисту довкілля; 2) введенні (при прийомі) в експлуатацію споруд без такого захисту, якщо це створило небезпеку тяжких технологічних аварій або екологічних катастроф, загибелі або масового захворювання населення, інших тяжких наслідків.		Злочин вважається закінченим з моменту, коли внаслідок неналежного проектування або введення в експлуатацію споруд без систем захисту довкілля створено небезпеку виникнення тяжких технологічних аварій або екологічних катастроф, загибелі або масового захворювання населення, інших тяжких наслідків.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом.		При цьому ставлення до наслідків відповідно до ч. 2 ст.253 може бути тільки необережне.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Суб’єктом цього злочину може бути: службова або спеціально уповноважена особа, на яку покладено обов’язок розробити і здати замовникові відповідну документацію чи прийняти (ввести) в експлуатацію споруду з інженерними системами захисту довкілля.
Кваліфікуючими ознаками злочину є спричинення: 1) тяжкої технологічної аварії; 2) екологічної катастрофи; 3) загибелі або масового захворювання населення; 4) інших тяжких наслідків.		

Стаття 254. Безгосподарське використання земель

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є встановлений порядок раціонального вирощування, захисту і відтворення земель як складової природної екосистеми, тісно пов'язаної з іншими елементами довкілля. Додатковим обов'язковим об'єктом є життя і здоров'я особи.		Предметом злочину виступають землі будь-якого цільового призначення
Об'єктивна сторона злочину характеризується сукупністю трьох ознак : 1) діяння – безгосподарське використання земель; 2) наслідки – тривале зниження або втрата їх родючості, виведення земель із сільськогосподарського обороту, змивання гумусного шару, порушення структури ґрунту; 3) причинний зв'язок між діянням і наслідками.		Суть безгосподарського використання земель полягає в тому, що винна особа не виконує або неналежним чином виконує покладений на неї правовий обов'язок захищати землі від шкідливого антропогенного та природного впливу. Зміст охорони земель включає в себе те, що власники землі і землекористувачі, у тому числі орендарі, зобов'язані здійснювати, зокрема, такі заходи: захист земель від водної та вітрової ерозії, селів, підтоплення, заболочування тощо; рекультивацію порушених земель, заходи щодо підвищення їх родючості та поліпшення інших корисних властивостей землі; знімання, використання і збереження родючого шару ґрунту при проведенні робіт, пов'язаних з порушенням земель; тимчасову консервацію деградованих сільськогосподарських угідь, якщо іншими способами неможливо відновити родючість ґрунтів.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом або необережністю.		
Суб'єкт злочину – спеціальний.		Суб'єктом злочину може бути особа, на яку нормативними актами покладено обов'язок дотримуватися правил щодо дбайливого і раціонального використання земель.

РОЗДІЛ ІХ. Злочини проти громадської безпеки

Стаття 255. Створення злочинної організації

	Примітки
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – особливо тяжкий	
Об'єктом злочину є громадська безпека.	Злочинні організації, оскільки вони створюються з метою вчинення злочину , становлять потенційну загрозу для найрізноманітніших правоохоронних інтересів.
Об'єктивна сторона злочину може виразитися у таких формах : 1) створення злочинної організації; 2) керівництво злочинною організацією; 3) участь у злочинній організації; 4) участь у злочинах, вчинюваних такою організацією; 5) організація, керівництво чи сприяння зустрічі (сходці) представників злочинних організацій або організованих груп для розроблення планів і умов спільного вчинення злочинів, матеріального забезпечення злочинної діяльності чи координації дій об'єднань злочинних організацій або організованих груп – стисло такі діяння можна назвати консолідацією організованої злочинної діяльності	Консолідація організованої злочинної діяльності, тобто згуртування діяльності окремих злочинних організацій і організованих груп для посилення їх діяльності, полягає в різноманітних діях, спрямованих на проведення зустрічей представників таких об'єднань. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення одного із діянь, передбачених диспозицією ч. 1 ст. 255.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Винний усвідомлює, що організація, яку він створює, якою він керує, у якій чи в злочинах, вчинюваних якою, бере участь, є злочинною або що його діяльність полягає в консолідації організованої злочинної діяльності, передбачає, що його дії створюють загрозу громадській безпеці, і бажає настання таких наслідків. Ч. 2 передбачає спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності при позитивній поведінці особи.
Суб'єкт злочину – загальний.	Особа віком від 14 до 16 років може нести відповідальність лише за окремі злочини, вчинені в складі такої організації.

Стаття 256. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – злочин тяжкий.		За наявності ознак ч. 2 ст. 256.
Об’єктом злочину є громадська безпека.		За своєю сутністю це посягання являє собою сприяння діяльності вже існуючої злочинної організації, а за юридичною конструкцією – причетність до передбаченого ст. 255 злочину.
Об’єктивна сторона злочину включає в себе заздалегідь не обіцяне: 1) сприяння учасникам злочинних організацій; 2) укриття їх злочинної діяльності; 3) здійснення інших дій по створенню умов, які сприяють їх злочинній діяльності.		Способами вчинення таких дій є: надання приміщень, сховищ, транспортних засобів, інформації, документів, технічних пристроїв, грошей, цінних паперів. Укриття злочинної діяльності учасників злочинних організацій буде заздалегідь не обіцяним за умови, що воно не обіцяне до створення організації чи до моменту завершення окремих злочинів, вчинюваних злочинною організацією.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом.		Винний знає, що надання допомоги учасникам злочинної організації, а тим самим і всій організації, укриття їх злочинної діяльності служить продовженню їх злочинної діяльності, розуміє, що цим він сприяє організованій злочинній діяльності, а отже усвідомлює суспільно-небезпечний характер своїх діянь. Він передбачає, що такі його діяння призводять до того, що продовжується злочинна діяльність організації, а тим самим і заподіюється шкода громадській безпеці. Усвідомлюючи неминучість таких наслідків, винний бажає їх або ж байдуже ставиться до них.
Суб’єкт злочину – загальний.		
Кваліфікаційні ознаки злочину – вчинення його: 1) службовою особою; 2) повторно.		

Стаття 257. Бандитизм

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.		
Об’єктом злочину є громадська безпека.		
Об’єктивна сторона бандитизму включає вчинення трьох альтернативних дій : 1) організацію банди; 2) участь у банді; 3) участь у нападі, вчинюваному бандою.	Озброєність банди характеризується двома моментами. Об’єктивно банда буде озброєна тоді, коли хоча б у одного з її учасників є предмети, які спеціально пристосовані для враження людей, не мають іншого (господарського, спортивного) призначення та на які поширюється спеціальний правовий режим (вони є об’єктом дозвільної системи або носіння їх громадянам заборонено). Це вогнепальна і холодна військова, мисливська і спортивна зброя, саморобна чи перероблена зброя. Використання бандитами зброї, на яку в установленому порядку видано дозвіл, не виключає озброєності банди. За суб’єктивною ознакою озброєність банди передбачає, що про наявність зброї і готовність її застосувати знають інші члени банди. Банда – це різновид злочинної організації, яка, крім її загальних ознак, характеризується ще й такими специфічними рисами, як: 1) озброєністю; 2) метою нападів на підприємства, установи й організації чи на окремих осіб.	
Суб’єктивна сторона бандитизму характеризується умисною виною та спеціальною метою – здійснення нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих громадян.	При цьому винний повинен усвідомлювати, що його діяльність пов’язана з бандою, розуміти свою конкретну роль у ній. Розуміючи ці ознаки, особа усвідомлює суспільний небезпечний характер своїх дій, а також передбачає настання наслідків у вигляді загрози громадській безпеці, оскільки знає, що суттю банди є здійснення нападів. Крім того винний бажає або свідомо допускає настання таких наслідків.	
Суб’єктом злочину є осудна особа, яка досягла 14 років.		

Стаття 258. Терористичний акт

		Примітки
Підслідність - Служби безпеки України.		
Категорія злочину — особливо тяжкий.		При наявності ознак ч. 2, 3, 4 ст. 258.
Об'єктом злочину є громадська безпека.		
Об'єктивна сторона злочину може проявлятися у таких формах : 1) застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інші дії, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини, або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків; 2) погроза вчинення зазначених дій (ч. 1 ст. 258); 3) створення терористичної групи чи терористичної організації; 4) керівництво такою групою чи організацією; 5) участь у ній; 6) матеріальне, організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації (ч. 4 ст. 258).		Інші дії, що створили небезпеку — це вчинки, внаслідок яких виникла реальна загроза настання наслідків у вигляді смерті чи завдання тілесних ушкоджень, знищення чи пошкодження майна, переривання руху транспортних засобів, роботи підприємств, установ, організацій.
Суб'єктивна сторона терористичного акту характеризується прямим умислом і хоча б однією спеціальною метою, зазначеною в диспозиції ч. 1 ст. 258: 1) порушення громадської безпеки, залякування населення; 2) провокація воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення; 3) вплив на прийняття рішень чи вчинення або не вчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами; 4) привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного.		Звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене в ч. 4 цієї статті, особа, крім організатора і керівника, яка добровільно повідомила про нього правоохоронний орган і сприяла припиненню існування або діяльності терористичної групи чи організації або розкриттю злочинів, вчинених у зв'язку із створенням або діяльністю такої групи чи організації, якщо в її діях немає іншого злочину (ч. 5 ст. 258).
Суб'єктом злочину є осудна особа, яка досягла 14 років.		
Кваліфікованими видами терористичного акту є: 1) вчинення його повторно; 2) вчинення його за попередньою змовою групою осіб; 3) заподіяння ним значної майнової шкоди; заподіяння ним інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 258), а особливо кваліфікованим – загибель людини.		

Стаття 259. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину — середньої тяжкості	За наявності ознак ч. 2.
Об'єктом злочину є громадська безпека в частині надання населенню достовірної інформації про загрозу злочинних посягань.	Поширення неправдивих відомостей створює обстановку загального страху і невпевненості, викликає недовіру до органів влади, може породити паніку, а тим самим порушує безпеку суспільства.
Об'єктивна сторона злочину характеризується єдиною обов'язковою ознакою – суспільно-небезпечною дією, яка полягає у завідомому неправдивому повідомленні про терористичний акт. Тяжкі наслідки – поняття оціночне. Їх наявність визначається у кожному конкретному випадку з урахуванням усіх обставин справи.	Це повідомлення може бути зроблене будь-яким способом і доведене до широкого кола осіб чи повідомлене хоча б одній особі з тим, щоб воно набуло подальшого поширення. За своїм змістом воно стосується здійснення в майбутньому загальнонебезпечних дій, які становлять об'єктивну сторону терористичного акту, і є, безсумнівно, очевидно неправдивим.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною виною.	При цьому особа точно, достовірно знає, що поширена нею інформація є неправдивою. Розуміє, що такі повідомлення викликають відчуття страху в населення, порушують громадську безпеку. Тим самим винний усвідомлює суспільно-небезпечний характер своїх дій, передбачає їх суспільно-небезпечні наслідки у вигляді шкоди громадській безпеці. Бажаючи настання таких наслідків- а це має місце тоді, коли винний прагне дезорганізувати діяльність підприємства, установи, організації, викликати паніку, – він діє з прямим умислом.
Суб'єкт злочину – загальний.	
Кваліфікаційні ознаки злочину є, коли він: 1) спричинив тяжкі наслідки; 2) вчинений повторно.	

**Стаття 260. Створення не передбачених законом
воєнізованих або збройних формувань**

Примітки⁶³

Підслідність – Служби безпеки України.	
Категорія злочину — особливо тяжкий.	За наявності ч. 4, 5 ст. 260.
Об'єктом злочину є громадська безпека.	
Об'єктивна сторона злочину виражається у таких формах: 1) створення не передбачених законами України воєнізованих формувань; 2) участь у їхній діяльності; 3) створення не передбачених законом збройних формувань; 4) участь у їхній діяльності; 5) керівництво зазначеними формуваннями; 6) їхнє фінансування, постачання їм зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи військової техніки; 7) участь у складі вказаних формувань, у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян.	Під воєнізованими слід розуміти формування, які мають організаційну структуру військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість та дисципліну, і в яких проводиться військова або стройова чи фізична підготовка. Під збройним формуванням слід розуміти воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом.	Ставлення до наслідків у вигляді загибелі людини характеризується непрямим умислом або необережністю, а до наслідків у вигляді заподіяння особі тяжкого тілесного ушкодження – прямим або непрямим умислом чи необережністю.
Суб'єкт злочину – загальний.	За окремі злочини, вчиновані в ході нападів у складі воєнізованого чи збройного формувань у випадках передбачених ч. 2 ст. 22, відповідальність настає з 14 років.
Кваліфікаційні ознаки злочину , передбаченого ч. 2 ст. 260, є: 1) загибель людей; 2) настання інших тяжких наслідків.	

⁶³ Звільняється від кримінальної відповідальності за цією статтею особа, яка перебувала у складі зазначених у цій статті формувань, за дії, передбачені ч. 1 або 2 цієї статті, якщо вона добровільно вийшла з такого формування і повідомила про його існування органи державної влади чи органи місцевого самоврядування.

Стаття 261. Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення

		Примітки
Підслідність – Служби безпеки України, органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину — особливо тяжкий.		
Об'єктом злочину є безпека об'єктів, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Порухнення недоторканості таких об'єктів, протиправне насильницьке проникнення на них загрожує нормальному технологічному процесу щодо порядку зберігання небезпечних предметів, а тим самим життю, здоров'ю, іншим правоохоронним благам, всій громадській безпеці.	Об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення , — це виробництва, сховища, транспортні засоби, наукові установи, військові частини та інші об'єкти, на яких виготовляються, зберігаються, використовуються або якими транспортуються радіоактивні, хімічні, біологічні та вибухонебезпечні матеріали, речовини, предмети.	
Об'єктивна сторона злочину характеризується нападом на зазначені об'єкти.	При вчиненні цього злочину він полягає у подоланні опору охорони чи інших працівників відповідного об'єкта шляхом застосування насильства чи погрози, встановленні над усім таким об'єктом чи його частиною панування, отриманні можливості розпоряджатися предметами, які становлять підвищену небезпеку для оточення.	
Суб'єктивна сторона нападу на об'єкти, які становлять підвищену небезпеку для оточення, характеризується умисною виною і спеціальною метою – захоплення, пошкодження або знищення таких об'єктів.	Винний розуміє, що його діяння спрямоване проти об'єкта, на якому розміщені небезпечні предмети, знає про потенційну шкідливість таких речовин. Тим самим він усвідомлює суспільно-небезпечний характер своєї дії та передбачає можливість заподіяння шкоди для громадської безпеки.	
Суб'єкт злочину – загальний.		

Стаття 262. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	За наявності ознак ч. 3.
Об’єктом злочину є громадська безпека в частині забезпечення від неконтрольованого доступу до вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів. Предметом злочину виступають: 1) зброя (крім гладкоствольної мисливської); 2) бойові припаси; 3) вибухові речовини; 4) вибухові пристрої; 5) радіоактивні матеріали.	Відокремлення протиправного безоплатного заволодіння ними в спеціальну норму пояснюється тим, що ці дії порушують громадську безпеку, порівняно з викраденням майна становлять підвищену суспільну небезпеку і в ряді випадків не охоплюються нормами про злочини проти власності.
Об’єктивна сторона злочину включає в себе вчинення таких дій щодо вказаних предметів: 1) викрадення; 2) привласнення; 3) вимагання; 4) заволодіння шляхом шахрайства; 5) заволодіння шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч.2 ст.262); 6) розбій (ч. 3 ст. 262).	Термінологія, яка використовується у законі для позначення відповідних дій у складі злочину, показує, що ці дії є однорідними аналогічним діям, які утворюють об’єктивну сторону злочинів проти власності.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною виною.	Особа повинна знати про те, що предмет, яким вона заволодіває, належить до зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв або радіоактивних матеріалів, розуміти небезпечні властивості таких предметів та те, що заволодіння ними здійснюється протиправним способом.
Суб’єктом злочину , вчиненого шляхом крадіжки, грабежу, розбою і вимагання, може бути осудна особа, яка досягла 14 років, а у разі вчинення злочину в інший спосіб – 16 років.	
Кваліфікованими видами злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 262). Особливо кваліфікований вид злочину (ч. 3 ст. 262) має місце тоді, коли дії, передбачені ч. 1 або 2 ст. 262, вчинено організованою групою.	

Стаття 263. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами

Примітки⁶⁴

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину — середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є громадська безпека в частині убезпечення від порушення правил обороту (користування населенням) вогнепальної і холодної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв. Предметом злочину можуть бути: 1) вогнепальна зброя (крім гладкоствольної мисливської); 2) бойові припаси; 3) вибухові речовини; 4) вибухові пристрої (ч. 1 ст. 263); 5) холодна зброя (кинджали, фінські ножі, кастети) (ч. 2 ст. 263).	Кинджали, фінські ножі – вид холодної зброї колючо-ріжучої дії. Характеризуються наявністю рукоятки з упором, що обмежує входження ножа в тіло, та клинка спеціальної форми. Інша холодна зброя – будь-які предмети, що спеціально призначені чи пристосовані для заподіяння тілесних ушкоджень.
Об'єктивна сторона злочину може бути виконана шляхом здійснення альтернативних суспільно-небезпечних діянь: 1) носіння; 2) зберігання; 3) придбання; 4) виготовлення; 5) ремонт; 6) передача; 7) збут.	Користування ними незаконне, тобто здійсненням без відповідного дозволу.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною виною.	
Суб'єкт злочину – загальний.	

⁶⁴ Звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка вчинила злочин, передбачений ч. 1 або 2 цієї статті, якщо вона добровільно здала органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої.

Стаття 264. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є громадська безпека в частині дотримання встановлених правил зберігання зброї або бойових припасів. Додатковим обов'язковим об'єктом альтернативно виступають життя, здоров'я, власність та інші блага. Предмет злочину є: 1) вогнепальна зброя; 2) бойові припаси.	В такому складі злочину предметом є будь-яка вогнепальна зброя, включаючи і гладкоствольну мисливську та боєприпаси до такої зброї. Не є предметом цього злочину вибухові речовини і вибухові пристрої.
Об'єктивна сторона злочину характеризується недбалістю вказаних предметів злочину. Обов'язковою ознакою злочину є суспільно-небезпечні наслідки у вигляді : 1) загибелі людей; 2) інших тяжких наслідків.	У зв'язку із загальнонебезпечними властивостями цих предметів встановлюються спеціальні правила їх зберігання особами, які володіють зброєю та бойовими припасами на законних підставах. Недотримання цих правил загрожує тим, що такі предмети потраплять до рук сторонніх осіб, будуть неправомірно використані ними. Загибель людей означає смерть хоча б однієї особи. До інших тяжких наслідків належать, зокрема, заподіяння тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною виною у вигляді злочинної самовпевненості.	Знаючи небезпечні властивості зброї та бойових припасів і правила поводження з ними, винний завжди передбачає можливість заподіяння ними шкоди, що виключає злочинну недбалість. Тобто, недбало зберігаючи зброю або бойові припаси, винний передбачає можливість настання наслідків, але легковажно розраховує на їх відвернення. При цьому особа необгрунтовано розраховує на обачність інших осіб, на те, що вони не використають зброю чи боєприпаси, які зберігаються з порушенням встановлених правил.
Суб'єкт злочину – загальний.	

Стаття 265. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – тяжкий.	За наявності ознак ч. 2.
<p>Об’єктом злочину є громадська безпека в частині забезпечення від шкоди, якою загрожують радіоактивні матеріали.</p> <p>Предметом злочину є радіоактивні матеріали, що перебувають у будь-якому фізичному стані в установці або в виробі чи в іншому вигляді. До них належать: 1) джерела іонізуючого випромінювання; 2) радіоактивні речовини; 3) ядерні матеріали, що перебувають у будь-якому фізичному стані в установці або виробі чи в іншому вигляді.</p>	<p>Джерела іонізуючого випромінювання – це фізичний об’єкт, крім ядерних установок, який створює або за певних умов може створювати іонізуюче випромінювання. Під іонізуючим випромінюванням розуміють потік електрично заряджених частинок (атомів, протонів).</p> <p>Відповідним дозволом є ліцензія на здійснення відповідної діяльності з радіоактивними матеріалами або ж разовий дозвіл на проведення операцій (дій) такими матеріалами в певному конкретному випадку.</p>
<p>Об’єктивна сторона злочину полягає у виконанні таких дій щодо радіоактивних матеріалів без відповідного дозволу: 1) придбання; 2) носіння; 3) зберігання; 4) використання; 5) передача; 6) видозмінення; 7) знищення; 8) розпилення; 9) руйнування.</p>	<p>Використання радіоактивних матеріалів – це їх застосування; користування ними.</p> <p>Видозмінення радіоактивних матеріалів – це внесення в них будь-яких змін, переведення радіоактивних матеріалів із одного виду в інший.</p> <p>Знищення радіоактивних матеріалів – це приведення їх до непридатного стану.</p> <p>Розпилення радіоактивних матеріалів – це їх розповсюдження у повітрі найдрібнішими частинками.</p> <p>Руйнування – це пошкодження предметів, приладів тощо, де знаходяться радіоактивні речовини або ядерні матеріали.</p> <p>Злочин буде закінченим в момент вчинення будь-якої з вказаних дій незалежно від наслідків.</p>
<p>Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною або необережною виною.</p>	Суб’єктивне ставлення до наслідків, вказаних в ч. 2 ст. 265, може виражатися лише в необережності.
Суб’єкт злочину – загальний.	
<p>Кваліфікований вид злочину (ч. 2 ст. 265) утворює зазначені вище дії, які спричинили: 1) загибель людей; 2) інші тяжкі наслідки.</p>	

Стаття 266. Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину — середньої тяжкості.		
Об’єктом злочину є громадська безпека.		
Об’єктивна сторона злочину включає вчинення таких двох дій: 1) погроза вчинити викрадення радіоактивних матеріалів (ч. 1 ст. 266); 2) погроза використати радіоактивні матеріали (ч. 2 ст. 266).	<p>Погроза вчинити розкрадання радіоактивних матеріалів – це доведений до сторонніх осіб намір протиправно, будь-яким способом заволодіти радіоактивними матеріалами й отримати можливість розпоряджатися ними на свій розсуд.</p> <p>Погроза використати радіоактивні матеріали – це погроза застосувати шкідливі властивості таких матеріалів.</p> <p>Обов’язковою ознакою об’єктивної сторони злочину є обстановка, наявність якої дає підстави побоюватися здійснення відповідної погрози. Про наявність таких підстав можуть свідчити місце й час проголошення погрози, особа того, хто погрожує, відсутність належного контролю за радіоактивними матеріалами тощо.</p> <p>Закінченим злочин вважається з моменту висловлення погрози і сприйняття її тим, кому вона адресована.</p>	
Суб’єкт злочину – загальний.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом і спеціальною метою.	<p>Спеціальна мета (відповідно до змісту погрози): 1) примусити фізичну або юридичну особу, міжнародну організацію або державу вчинити будь – яку дію або утриматися від неї (ч. 1 ст. 266); 2) спричинити загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 266).</p>	

Стаття 267.Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – особливо тяжкий	За наявності ознак ч. 2.
Об’єктом злочину є громадська безпека в частині забезпечення від порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами. Предмет злочину є : 1) вибухові речовини; 2) радіоактивні матеріали (ч. 1 ст. 267); 3) легкозаймисті речовини; 4) їдкі речовини (ч. 2 ст. 267).	Легкозаймисті речовини – це тверді, рідкі, газоподібні та пилоподібні речовини, які здатні спалахувати внаслідок дій незначних факторів
Об’єктивна сторона злочину виражається у таких формах : 1) порушення правил зберігання, використання, обліку, перевезення вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів; 2) порушення інших правил поводження з ними; 3) незаконне пересилання цих речовин чи матеріалів поштою чи вантажем (ч. 1 ст. 267); 4)незаконне пересилання поштою чи вантажем легкозаймистих чи їдких речовин (ч. 2 ст. 267). Обов’язковою ознакою простих складів цих злочинів є спричинення суспільно-небезпечних наслідків. При цьому обов’язковою ознакою злочину в його першій – третій формах є створення небезпеки: 1) загибелі людей; 2) настання інших тяжких наслідків, а у четвертій формі – загибель людей або інші тяжкі наслідки.	До їдких речовин належать ті, які швидко вступають у хімічну реакцію з іншими матеріалами, роз’їдаючи їх, подразнюють чи знищують живі тканини, розчиняють чи змінюють структуру більшості неорганічних речовин. Кваліфіковані види злочину: наслідки у вигляді загибелі людей або інші тяжкі наслідки.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Особа, яка має дозвіл на поводження з цими речовинами та матеріалами і на яку покладено обов’язки щодо дотримання відповідних правил безпеки поводження з ними.
Суб’єктивна сторона злочину визначається ставленням до наслідків і характеризується необережністю. Ставлення ж винного до порушення вказаних у ст. 267 правил може бути умисним або необережним.	

Стаття 268. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини

Примітки	
Підслідність – орган внутрішніх справ.	
Категорія злочину — середньої тяжкості.	
<p>Об’єктом злочину є безпека поводження з відходами і вторинною сировиною. Неконтрольоване розповсюдження таких предметів загрозливе для життя і здоров’я людей, природного середовища, матеріальних цінностей – тобто воно порушує громадянську безпеку.</p> <p>Предметом злочину є: 1) відходи; 2) вторинна сировина (ч. 1 ст. 268); 3) речовини або матеріали, що належать до категорії небезпечних відходів, які забороняються до ввезення на територію України (ч. 2 ст. 268).</p>	<p>Відходи - це будь-які речовини, матеріали і предмети, які утворюються у процесі діяльності людини і в подальшому не використовуються за місцем утворення чи виявлення і яких власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення.</p> <p>Вторинна сировина – залишки сировини та будь-яких матеріалів, які утворюються в ході виробництва, а також залишки предметів споживання, будь-яка тара. Вторинна сировина придатна для подальшого використання після відповідної переробки для вироблення нових товарів, предметів тощо.</p>
<p>Об’єктивна сторона злочину включає: 1) ввезення на територію України без належного дозволу відходів або вторинної сировини; 2) транзит через територію України без належного дозволу відходів або вторинної сировини (ч. 1 ст. 268); 3) ввезення на територію України речовини або матеріалів, що належать до категорії небезпечних відходів, які забороняються до ввезення; 4) транзит через територію України речовини або матеріалів, що належать до категорії небезпечних відходів, які забороняються до ввезення (ч. 2 ст. 267).</p>	<p>Ввезення на територію України – це переміщення відходів або вторинної сировини з-за кордону через державний кордон України в Україну.</p> <p>Транзит – перевезення відходів чи вторинної сировини через територію України від одного її кордону до іншого з метою вивезення з України.</p> <p>Злочин вважається закінченим з моменту перетину кордону України будь-якими транспортними засобами з відходами або вторинною сировиною.</p>
Суб’єкт злочину – загальний.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом або необережністю.	

Стаття 269. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2 – злочин тяжкий.	
Об’єктом злочину є громадська безпека в частині безпечної експлуатації повітряних суден, а також встановлений нормативними актами України порядок перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин; життя та здоров’я людей; власність. Предметом злочину є: 1) вибухові речовини; 2) легкозаймисті речовини.	Легкозаймисті речовини – це речовини в будь-якому стані, які здатні спалахувати внаслідок дії незначних факторів. Вони спалахують від контакту з атмосферним киснем, водою та ін.
Об’єктивна сторона злочину включає як обов’язкові ознаки діяння – незаконне перевезення зазначених речовин та місце вчинення злочину – повітряне судно.	Повітряне судно – це літальний апарат, що тримається в атмосфері за рахунок його взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні, і здатний маневрувати в тривимірному просторі. Повітряні судна – це літаки, вертольоти, дирижаблі та інші апарати для польотів у повітрі. Під перевезенням слід розуміти дії, внаслідок яких вибухові або легкозаймисті речовини переміщуються у повітряному судні від моменту закриття його дверей перед початком польоту до їх відкриття після завершення польоту. Закінченим злочин вважається з моменту початку вказаного перевезення.
Суб’єкт – загальний.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом або необережністю ставлення винного до незаконного перевезення зазначених у ч. 1 ст. 269 предметів і необережним ставленням до наслідків, передбачених ч. 2 ст. 269.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є спричинення ним: 1) загибелі людей; 2) інших тяжких наслідків.	

Стаття 270. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – ч. 1 – середньої тяжкості, ч. 2 злочин тяжкий.		
Об'єктом злочину є пожежна безпека, тобто частина громадської безпеки, яка стосується попередження виникнення і поширення пожеж.	Встановлені законодавством вимоги пожежної безпеки – це вимоги, закріплені у нормативно-правових актах будь-якого рівня, від закону до локальних актів, які видає адміністрація підприємств, установ, організацій.	
З об'єктивної сторони злочин характеризується: 1) діянням у формі порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки; 2) наслідки у вигляді виникнення пожежі, якою заподіяно шкоду здоров'ю людей або майнову шкоду у великому розмірі; 3) причинним зв'язком між вказаними діями і наслідками.	Пожежа – це полум'я, яке охоплює і знищує все, що може горіти. Це неконтрольоване горіння предметів, що створює безпосередню загрозу для життя та здоров'я людей, майна, довкілля, а також для нормальної діяльності підприємств, установ, організацій. Злочин буде закінченим , якщо пожежа спричинила шкоду здоров'ю людей або майнову шкоду у великому розмірі. Загибель людей – це смерть хоча б однієї особи. Майнова шкода вважається заподіяною у великих розмірах , якщо прямі збитки становлять суму, яка в 300 або більше разів перевищує неоподаткований мінімум, а в особливо великих розмірах – в 1000 або більше разів. Питання про інші тяжкі наслідки – питання факту.	
Суб'єктом злочину – спеціальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років і на яку покладено обов'язки щодо забезпечення вимог пожежної безпеки.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини.	Ставлення особи до невиконання вимог пожежної безпеки може бути й умисним.	
Кваліфікованими видами злочину є спричинення: 1) загибелі людей; 2) майнової шкоди в особливо великому розмірі; 3) інших тяжких наслідків.		

РОЗДІЛ X. Злочини проти безпеки виробництва

Стаття 271. Порухення вимог законодавства про охорону праці

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2 – злочин середньої тяжкості.		
Об’єктом злочину є конституційні права людини і громадянина на безпечні умови праці. Додатковим обов’язковим об’єктом виступає здоров’я людини.	Потерпілим може бути особа, яка має постійний або тимчасовий зв’язок з підприємством, установою, організацією чи з виробничою діяльністю громадянина – суб’єкта підприємницької діяльності, тобто учасник виробничого процесу	
Об’єктивна сторона злочину характеризується: 1) діянням (дія чи бездіяльність); 2) наслідками у вигляді шкоди здоров’ю (ч. 1 ст. 271) або загибелі людей чи іншими тяжкими наслідками (ч. 2 ст. 271); 3) причинним зв’язком між вказаними діянням і наслідками; 4) місцем вчиненого злочину.	Шкода здоров’ю потерпілого – це тілесні ушкодження будь-якої тяжкості, що спричинені хоча б одній особі. Загибель людей - це смерть хоча б однієї особи. До інших тяжких наслідків належить заподіяння потерпілому тяжкого тілесного ушкодження. Злочин вважається закінченим з моменту заподіяння шкоди здоров’ю потерпілому.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є службова особа підприємства, установи, організації або громадянин – суб’єкт підприємницької діяльності.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується, як правило, складною формою вини: до самого порушення вимог законодавства про працю особа ставиться умисно (інколи необережно), а до його суспільно-небезпечних наслідків – тільки необережно.		
Кваліфіковані види злочину мають місце (ч. 2 ст. 271) тоді, коли порушення вимог законодавства про охорону праці спричинило: 1) загибель людей; 2) інші тяжкі наслідки.		

Стаття 272. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий.		За наявності ознак ч. 2.
Основним безпосереднім об’єктом злочину є безпека виконання робіт з підвищеною безпекою, а додатковим обов’язковим об’єктом – життя та здоров’я особи.		Потерпілими є будь-які особи – як учасники виробничого процесу, так і інші особи, включаючи тих, що не мають будь-якого відношення до виробництва.
З об’єктивної сторони злочин характеризується: 1) діянням порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві; 2) наслідками у вигляді загрози загибелі людей чи інших тяжких наслідків (ч. 1 ст. 272) або у вигляді загибелі людей чи інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 272); 3) причинним зв’язком між вказаними діями і наслідками. Обов’язковими ознаками є обстановка і місце вчиненого злочину.		Порушення правил безпеки – вчинення дії (дій), забороненої правилами, або бездіяльності – невиконання дій, які особа могла і повинна була вчинити. Обстановка вчинення злочину полягає у тому, що діяння має місце в ході виконання робіт з підвищеною безпекою. Місцем вчинення злочину є виробництво або будь-яке підприємство. Склад - матеріальний Злочин є закінченим з моменту настання відповідних наслідків, вказаних в ч. 1 і 2.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Ним є особа, яка зобов’язана дотримуватися правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною безпекою. Обов’язки по дотриманню правил можуть покладатися на особу в зв’язку із обійманою посадою чи виходячи з характеру виконуваної роботи.
Суб’єктивна сторона злочину визначається ставленням винного до наслідків і характеризується необережністю.		Виною у складі злочину охоплюються знання винним правил, порушення яких йому інкримінується. Про це може свідчити факт – проведення інструктування перед роботою, складання іспитів чи заліків на знання відповідних правил, наявність посвідчень на право управління певними механізмами тощо.
Кваліфікаційними ознаками порушення правил під час виконання робіт з підвищеною безпекою є спричинення цим діянням: 1) загибелі людей; 2) інших тяжких наслідків.		

**Стаття 273. Порушення правил безпеки на
вибухонебезпечних підприємствах або у
вибухонебезпечних цехах**

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину: ч. 1 – середньої тяжкості, ч. 2 – злочин тяжкий.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека на вибухонебезпечних підприємствах чи у вибухонебезпечних цехах, а додатковим обов'язковим об'єктом – життя та здоров'я особи.	Потерпілий – працівник та інші особи, діяльність яких пов'язана з вибухонебезпечним виробництвом або вибухонебезпечним цехом.
З об'єктивної сторони злочин характеризується: 1) діями – порушенні правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах; 2) наслідками у вигляді створення загрози загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків, заподіянням шкоди здоров'ю потерпілому (ч. 1 ст. 273) або у вигляді загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 273); 3) причинним зв'язком між вказаними діями і наслідками; 4) місцем вчинення злочину.	Порушення правил безпеки полягає у діях, які заборонені правилами (наприклад, проведення роботи з використанням відкритого вогню у шахті з підвищеною концентрацією вугільного пилу), або бездіяльності – невиконанні дій, які винний міг і повинен був вчинити (неввімкнення вентиляції, невжиття заходів при виявленні того, що кількість вибухових речовин у певному складі перевищує допустиму тощо). Підприємства – виробничі установи, які мають відокремлену територію, організаційну самостійність і займаються виробничою діяльністю. Цех – це основний структурний підрозділ виробничого підприємства. Місцем вчинення злочину є вибухонебезпечні підприємства чи вибухонебезпечні цехи, які не можуть визнаватися об'єктами виробничого призначення. Злочин вважається закінченим з моменту настання відповідних наслідків, вказаних ч. 1 і 2 ст. 273 КК.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є особа, яка зобов'язана дотримуватися правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою.
Суб'єктивна сторона злочину визначається ставленням винного до наслідків і характеризується необережністю.	Виною у складі злочину охоплюються знання винним правил, порушення яких йому інкримінується.

Стаття 274. Порухення правил ядерної та радіаційної безпеки

Примітки	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину: ч. 1 – середньої тяжкості, ч. 2 – злочин особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека виробництва, на якому застосовуються радіоактивні матеріали, а додатковим обов'язковим об'єктом – життя та здоров'я особи.	Предмет злочину – радіоактивні матеріали. Під правилами ядерної або радіаційної безпеки слід розуміти будь-які нормативно-правові акти, які регламентують вимоги безпеки щодо робіт з радіоактивними матеріалами.
З об'єктивної сторони злочин характеризується: 1) діянням у формі порушення встановлених законодавством правил радіаційної безпеки; 2) наслідками у вигляді створення загрози загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків, заподіяння шкоди потерпілому (ч. 1 ст. 274) або у вигляді загибелі людей чи інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 274); 3) причинним зв'язком між вказаними діями і наслідками; 4) місцем вчинення злочину.	Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки може бути вчинено шляхом дії – виконання дій або бездіяльності, і полягає, зокрема, у: допуску до робіт в умовах радіоактивного випромінювання працівників, незабезпечених засобами дозиметричного контролю; непроведенні дезактивації обладнання; порушення порядку утилізації відпрацьованих джерел іонізуючого випромінювання; використанні ядерної енергії без отримання належних дозволів, передбачених законом. Місце вчинення злочину – виробництво. Склад – матеріальний. Злочин вважається закінченим з моменту настання відповідних наслідків, вказаних в ч. 1, 2 ст. 274.
Суб'єкт злочину – спеціальний. Ним є особа, яка зобов'язана дотримуватися правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною безпекою.	
Суб'єктивна сторона злочину визначається ставленням винного до наслідків і характеризується необережністю.	
Кваліфікуючими ознаками порушення правил під час виконання робіт з підвищеною безпекою є спричинення: 1) загибелі людей; 2) інших тяжких наслідків.	

Стаття 275. Порухення правил, що стосується безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд

	Примітки
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину: ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2 – середньої тяжкості.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека використання промислової продукції та безпечне використання будівель і споруд, а додатковим обов'язковим об'єктом – життя та здоров'я особи.	Предметом злочину є: 1) промислова продукція; 2) будівлі і споруди. Потерпілі – люди.
З об'єктивної сторони злочин характеризується: 1) діянням у формі порушення встановлених правил, що стосуються безпечної експлуатації будівель і споруд; 2) наслідками у вигляді загрози загибелі людей чи настання інших наслідків або у вигляді заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого (ч. 1 ст. 275) або у вигляді загибелі людей чи інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 275); 3) причинним зв'язком між вказаними діями і наслідками; 4) часом вчинення злочину. Склад – матеріальний. Злочин вважається закінченим з моменту настання відповідних наслідків, вказаних у ч. 1, 2 ст. 275.	Порухення правил може бути вчинене шляхом дії або бездіяльності і може полягати у: даванні вказівки про виготовлення промислової продукції з матеріалів, заборонених для використання через високу токсичність, легкозаймистість; дозволі на зменшення товщини несучих стін у ході пректування будинку; відсутності контролю за діями інших працівників. Час вчинення цього злочину визначено окремо щодо кожного з предметів злочину. Розроблення продукції – попередні етапи створення, на яких закладаються умови безпечності готових виробів, яким має відповідати продукція. Виготовлення продукції – всі види технологічних операцій, у ході яких створюється нова продукція.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Особа, яка зобов'язана дотримуватися правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною безпекою.
Суб'єктивна сторона злочину визначається ставленням винного до наслідків і характеризується необережністю.	
Кваліфікаційними ознаками порушення правил під час виконання робіт з підвищеною безпекою є спричинення: 1) загибелі людей; 2) інших тяжких наслідків.	

РОЗДІЛ XI. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Стаття 276. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту

Примітки	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину: ч. 1 – середньої тяжкості, ч. 2 – злочин тяжкий, ч. 3 – особливо тяжкий.	
Об'єктом злочину є безпека руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту, додатковим факультативним об'єк-том можуть виступати життя і здоров'я особи, власність, довкілля, інші блага.	
З об'єктивної сторони злочин характеризується; 1) діянням у двох формах: а) порушення правил безпеки руху або експлуатації транспорту; б) недоброякісний ремонт транспортних засобів, колій, засобів сигналізації та зв'язку; 2) наслідками, залежно від яких диференційована відповідальність у різних частинах ст. 276; 3) причинним зв'язком між вказаними діями і наслідками, що ним заподіяні.	Недоброякісний ремонт транспортних засобів, колій, засобів сигналізації та зв'язку полягає у порушенні технології робіт, використанні в ході ремонту неналежних інструментів, пристосувань, відсутності випробувань після ремонту чи проведенні його не за повною програмою тощо. Питання про “велику матеріальну шкоду” вирішується залежно від фактичних обставин справи. Це може бути, зокрема, катастрофа чи аварія, пов'язані із зіткненням рухомого складу або суден, що обумовило їх знищення або істотне пошкодження тощо.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є особа, яка досягла 18-річного віку і є працівником залізничного, водного або повітряного транспорту
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини (злочинна самовпевненість) або непрямим умислом щодо можливих наслідків, які фактично не настали.	Дія чи бездіяльність можуть вчинятись як умисно, так і необережно.
Кваліфікуючими ознаками злочину є спричинення: 1) потерпілому середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень; 2) великої матеріальної шкоди (ч. 2 ст.276), а особливо кваліфікаційною – загибель людей (ч. 3 ст. 276 КК).	

Стаття 277. Порухення шляхів сполучення і транспортних засобів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1 – середньої тяжкості, ч. 2 – злочин тяжкий, ч. 3 – особливо тяжкий.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека використання шляхів сполучення і транспортних засобів усіх видів транспорту, крім трубопровідного. Додатковим факультативним об'єктом можуть виступати власність, життя і здоров'я особи, інші блага.	Предметом злочину є: 1) шляхи сполучення; 2) споруди на них; 3) рухомий склад і судна; 4) засоби зв'язку і сигналізації. Споруди – це пасажирські та вантажні платформи, мости, віадуки, шляхопроводи, тунелі, естакади, гідровузли, шлюзи, причали тощо.	
З об'єктивної сторони злочин може проявлятися у формах: 1) руйнування предметів; 2) їх пошкодження; 3) інші дії, спрямовані на приведення предметів у непридатний для експлуатації стан.	Під руйнуванням транспортних засобів та інших транспортних комунікацій треба розуміти повне або часткове їх знищення, тобто вони стали непридатними для подальшого використання (вибух, спалення, затоплення). Аварія на транспорті – це подія, пов'язана з пошкодженням рухомого складу або шляхів сполучення.	
Суб'єктом злочину є осудна особа, яка досягла 14-річного віку.		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу або необережності.	Вина характеризується умисною формою вини (прямий або непрямий умисел) щодо руйнування, пошкодження або приведення у непридатний стан об'єктів транспорту і необережним ставленням до наслідків у вигляді аварій, порушення нормальної роботи транспорту, створення небезпеки або настання реальної шкоди. Психічне ставлення суб'єкта до наслідків, передбачених ч. 2 і ч. 3, є необережним.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є: 1) спричинення потерпілому середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень; 2) заподіяння великої матеріальної шкоди (ч. 2 ст. 277), а особливо кваліфікаційною ознакою – загибель людей (ч. 3 ст. 277).		

Стаття 278. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1, 2 – зло-чин тяжкий, ч. 3 – особливо тяжкий.		
Основним безпосереднім об’єктом злочину є контрольоване використання засобів залізничного, водного і повітряного транспорту. Додатковим факультативним об’єктом можуть бути життя і здоров’я особи, власність, інші блага.	Предметом злочину є залізничний рухомий склад, повітряне, морське чи річкове судно.	
Об’єктивна сторона злочину полягає у вчиненні двох альтернативних дій щодо рухомого складу залізничного, водного чи повітряного транспорту, а саме його: 1) угону; 2) захоплення.	Угон – це самовільне заволодіння транспортним засобом та поїздка на ньому; є закінченим з моменту початку руху. Захоплення транспортного засобу – це встановлення фактичного контролю над ним, отримання можливості для його використання на власний розсуд, включаючи обмеження доступу до нього інших осіб, перешкоджання руху і тощо. Захоплення, як і угон, здійснюється самовільно, всупереч встановленому порядку. Закінченим є захоплення з моменту отримання можливості керування транспортним засобом, приведення його в рух, визначення маршруту чи зупинення.	
Суб’єкт злочину є особа, яка досягла 14-річного віку.	Суб’єктом можуть виступати і особи з числа членів екіпажу транспортного засобу, якщо вони не виконують обов’язкові розпорядження власника чи уповноваженого ним органу або органів управління рухом.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		
Кваліфікований вид злочину має місце, коли описані у ч. 1 ст. 278 дії: 1) вчиняються за попередньою змовою групою осіб; 2) поєднанні з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров’я осіб (ч. 2 ст. 278), а особливо кваліфікований вид злочину – коли дії, передбачені ч. 1, 2 ст. 278: 1) вчинено організованою групою; 2) поєднано з насильством, небезпечним для життя чи здоров’я потерпілих; 3) спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки.		

Стаття 279. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1 – злочин невеликої тяжкості, ч. 2 – середньої тяжкості, ч. 3 – злочин особливо тяжкий.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є нормальна робота транспорту, контрольоване використання стаціонарних транспортних об'єктів, а також безпека функціонування транспортних комунікацій, руху та експлуатації транспорту, безпека експлуатації всієї транспортної системи. Додатковим факультативним об'єктом можуть бути життя і здоров'я особи, власність, інші блага.	Предметом злочину є: 1) транспортні комунікації; 2) вокзали, аеродроми, порти, станції та інші транспортні підприємства, установи та організації.	
З об'єктивної сторони злочин може виражатись у формі: 1) блокування транспортних комунікацій (ч. 1); 2) захоплення вокзалу, аеродрому, порту, станції або іншого транспортного підприємства, установи або організації (ч. 2).	Блокування транспортних комунікацій може здійснюватися шляхом дій або бездіяльності. Злочин у першій його формі вважається закінченим з моменту настання одного із вказаних наслідків, а в другій формі – з моменту захоплення відповідного об'єкта транспорту. Створення небезпеки – реальна загроза спричинення шкоди життю працівників транспорту (інших осіб). Склад злочину – матеріальний, тобто дії визнаються злочинними за умови, якщо вони потягли за собою порушення нормальної роботи транспортних комунікацій, призвели до загибелі людей або інших тяжких наслідків.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Осудна особа, яка досягла 16-річного віку.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною формою вини.	Відносно загибелі людей або інших тяжких наслідків за ч. 3 ст. – необережність.	
Кваліфікованими видами злочину є вчинення вказаних у ч. 1 або ч. 2 діянь, якщо вони спричинили: 1) загибель людей; 2) інші тяжкі наслідки.		

Стаття 280. Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2 – середньої тяжкості, ч. 3 – злочин особливо тяжкий.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є встановлений законом порядок виконання працівниками транспорту своїх службових обов'язків, нормальна робота транспорту, безпека його руху та експлуатації. Додатковим обов'язковим об'єктом є психічна недоторканність особи, а додатковим факультативним об'єктом може виступати життя та здоров'я особи, власність, інші блага.	Потерпілим від злочину закон називає дві категорії осіб: 1) працівників транспорту; 2) близьких їм осіб. Працівники транспорту – службові або неслужбові особи – члени екіпажів транспортних засобів; працівники, які забезпечують рух і експлуатацію транспорту (диспетчери, чергові тощо); керівники та інші службові особи транспортних підприємств та організацій. Близькі особи – родичі, інші особи, шляхом загрози заподіяння шкоди яким можна спонукати транспортника до бажаної поведінки.	
Об'єктивна сторона злочину включає, як обов'язкові ознаки, дії та спосіб його вчинення.	Способом вчинення злочину можуть бути погроза: 1) вбивством; 2) заподіянням тяжких тілесних ушкоджень; 3) знищенням майна. Злочин вважається закінченим з моменту здійснення протиправного впливу на потерпілого – пред'явлення вимоги про певну поведінку, поєднаного з відповідною погрозою.	
Суб'єкт злочину – загальний.		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб (ч. 2), а особливо кваліфікуючими : 1) вчинення його організованою групою; 2) поєднання його з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого; 3) спричинення ним загибелі людей; 4) спричинення ним інших тяжких наслідків.		

Стаття 281. Порухення правил повітряних польотів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ, прокуратури.		
Категорія злочину: ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2 – середньої тяжкості, ч. 3 – злочин особливо тяжкий.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека руху на повітряному транспорті. Додатковим факультативним об'єктом може виступати життя та здоров'я особи, власність, довкілля, інші блага.	Злочин вважається закінченим з моменту порушення правил безпеки польотів, яке створило небезпеку настання тяжких наслідків.	
Об'єктивна сторона злочину може бути виконана шляхом дії або бездіяльності і полягає в порушенні правил безпеки польотів, яке створило небезпеку для життя людей або небезпеку настання інших тяжких наслідків. Порушення правил повітряних польотів передбачає вчинення дій, які заборонені, або ж у невиконанні тих приписів, які особа могла і повинна була виконати.	Диспозиція – бланкетна. Для з'ясування, які правила безпеки були порушені, необхідно звернутися до відповідних правил (правила, порадики, інструкції про польоти, які пілотуються не представниками повітряного транспорту – пілотами транспортних підприємств або організацій чи пілотами, які мають власні літальні апарати тощо).	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є осудна особа, яка досягла 16-річного віку і не є працівником повітряного транспорту.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу чи необережності.	Діяння, яке передбачене ч. 1 ст. 281, характеризується умисним або необережним ставленням винної особи до порушення правил повітряних польотів та утворюваної ним небезпеки для життя людей або настання інших тяжких наслідків. При умисному заподіянні шкоди, передбаченої ч. 2 або 3, відповідальність настає за іншими статтями Особливої частини КК.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є спричинення: 1) потерпілому середньої тяжкості тілесних ушкоджень; 2) великої матеріальної шкоди (руйнування будинків, споруд, знищення цінного майна (літаків, автомашин тощо), а особливо кваліфікаційною – загибель людей.		

Стаття 282. Порушення правил використання повітряного простору

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину: ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2 – середньої тяжкості, ч. 3 – злочин особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об’єктом злочину є безпека використання повітряного простору України. Додатковим факультативним об’єктом може виступати життя та здоров’я особи або власність.	Загибель людей означає смерть хоча б однієї людини.
Об’єктивна сторона злочину як обов’язкові ознаки включає діяння, наслідки у вигляді створення загрози безпеці повітряних польотів і причинний зв’язок між діяннями та наслідками. Диспозиція статті – бланкетна. Треба з’ясувати, які саме правила використання повітряного простору були порушені (правила про запуск різного роду ракет, проведення вибухів у повітрі тощо).	Діяння при вчиненні злочину може виражатися у дії або бездіяльності. Воно полягає в порушенні правил використання повітряного простору в ході виконання будь-яких дій у повітряному просторі, а саме у: вчиненні дій, які заборонені правилами; невиконанні дій, які особа може і повинна вчинити відповідно до вимог правил безпеки повітряних польотів. Склад злочину формально-матеріальний (ч. 1 – формальний, ч. 2 і 3 матеріальний). Діяння при вчиненні злочину можуть виражатись у дії або бездіяльності.
Суб’єктом злочину – спеціальний.	Особи, на яких покладається виконання відповідних правил.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом або необережністю.	За ч. 1 – умисним або необережним ставленням винної особи до порушення правил використання повітряного простору та утворюваної ним небезпеки. Що стосується злочинних наслідків – необережна форма вини.
Кваліфікуючими ознаками злочину є спричинення ним: 1) середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень; 2) великої матеріальної шкоди, а особливо кваліфікуючою – загибелі людей.	

**Стаття 283. Самовільне без нагальної потреби
зупинення поїзда**

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2 – злочин тяжкий.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека руху та експлуатації залізничного транспорту. Додатковим факультативним об'єктом може виступати життя та здоров'я особи, власність, інші блага.	Предметом злочину можуть бути будь-які поїзди, незалежно від їх призначення і кількості вагонів – пасажирські далекого сполучення, пасажирські приміські, вантажні, поштово-багажні, пожежні, ремонтні, які рухаються звичайними або вузькими коліями чи коліями метро.	
Об'єктивна сторона злочину включає як обов'язкові ознаки: 1) діяння; 2) спосіб його вчинення; 3) наслідки; 4) причинний зв'язок між діяннями і наслідками.	Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда виконується шляхом дії і полягає у припиненні руху поїзда до повної зупинки. Його обов'язковими ознаками є: а) самовільність, яка означає, що такі дії вчиненно без розпорядження працівника, який вправі прийняти відповідне рішення; б) відсутність нагальної потреби, тобто обстановки, за якої негайне зупинення поїзда є єдиною можливістю уникнення заподіяння шкоди життю чи здоров'ю людей або великої матеріальної шкоди. До способів вчинення злочину закон відносить зупинення поїзда: 1) стоп-краном; 2) шляхом роз'єднання повітряної гальмової магістралі; 3) іншим способом.	
Суб'єкт злочину – загальний.		
Суб'єктивна сторона визначається психічним ставленням винного до наслідків і загалом характеризується необережною виною.	Дії у вигляді самовільного без нагальної потреби зупинення поїзда можуть характеризуватися умислом (при цьому особа керується, як правило, власним бажанням зійти з поїзда у зручному для неї місці, хуліганським або іншим мотивом).	
Кваліфікаційними ознаками злочину є спричинення ним: 1) загибелі людей; 2) інших тяжких наслідків.		

**Стаття 284. Ненадання допомоги судну та особам,
що зазнали лиха**

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є безпека осіб, які зазнали лиха на водних шляхах, а також безпека руху та експлуатації водного транспорту.	Потерпілими від злочину є: 1) екіпаж та пасажери судна, з яким відбулося зіткнення; 2) зустрінуті в морі або на іншому водному шляху особи, які зазнали лиха.
Об'єктивна сторона злочину включає одну обов'язкову ознаку – діяння. Воно полягає у повній або частковій бездіяльності – ненаданні допомоги. Це може проявлятися у: 1) невчиненні дій, які необхідні для подання допомоги (ненадання рятувальних засобів, продуктів, одягу особам, які зазнали лиха; ігнорування сигналів тих, хто терпить лихо); 2) вчинення лише частини дій (наприклад, прийняття на борт не всіх осіб, які зазнали лиха).	Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони злочину є місце його вчинення. Ним є відкрите море, територіальні води будь-якої держави, інші водні шляхи (річки, озера тощо). Відповідальність настає, якщо: а) винний мав можливість надати таку допомогу (кероване ним судно зберегло хід і мало можливість маневрувати; на судні були засоби для рятування потерпілих чи надання їм допомоги; винний мав у розпорядженні належно підготовлених людей тощо); б) надання допомоги не було пов'язане із серйозною небезпекою для свого судна, його екіпажу і пасажирів.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є капітан будь-якого судна. У тому числі військового корабля, незалежно від національної належності судна та його виду. Особа, яка не є капітаном (наприклад, водій катера, водного мотоцикла, човна), за ненадання допомоги особам, що зазнали лиха в разі зіткнення з іншим подібним судном, за наявності підстав несе відповідальність за ст. 135 КК.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	

Стаття 285. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є безпека руху та експлуатації транспорту в частині забезпечення встановленого порядку розслідування аварій на морі.		
Об’єктивна сторона злочину полягає у бездіяльності: 1) неповідомленні членам екіпажу чи пасажиром іншого судна, з яким відбулося зіткнення, даних про своє судно – його назви, порту приписки, місця свого відправлення і призначення; 2) повідомленні лише частини необхідних даних чи повідомленні неправдивих даних.	Відповідальність за таку бездіяльність настає за умови, що винний мав можливість надати необхідну інформацію. Відсутність такої можливості повинна бути викликана об’єктивними обставинами – пораненням капітана, необхідністю вжиття заходів для забезпечення плавучості судна чи рятування пасажирів і екіпажу, несправністю засобів зв’язку тощо. Обов’язковою ознакою об’єктивної сторони є місце вчинення злочину. Ним є як відкрите море, так і територіальні води будь-якої держави	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути лише капітан судна, яке зіткнулося з іншим судном.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		

Стаття 286. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справи.		
Категорія злочину: ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2 – злочин тяжкий, ч. 3 – злочин особливо тяжкий.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека руху та експлуатації автомобільного і деяких інших видів транспорту (всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби). Додатковим обов'язковим об'єктом є життя та здоров'я особи.	Транспортними засобами , у зв'язку з керуванням якими настає відповідальність, виступають транспортні засоби: 1) які приводяться в рух двигуном внутрішнього згорання з робочим об'ємом понад 50 см ³ або іншим механічним двигуном, що забезпечує конструктивну швидкість, яка перевищує 40 км/год; 2) для керування якими потрібне посвідчення, що видається органами ДАІ і надає право пересування шляхами загального користування; 3) підлягають періодичному державному технічному огляду; 4) підлягають обов'язковому страхуванню цивільної відповідальності.	
Об'єктивна сторона злочину включає як обов'язкові ознаки: 1) діяння; 2) обстановку; 3) наслідки; 4) причинний зв'язок між діянням і наслідками.	Обстановка вчинення злочину характеризується тим, що діяння вчиняються та наслідки настають в обстановці дорожнього руху, тобто в процесі пересування транспортних засобів. Злочин вважається закінченим з моменту настання зазначених у ст. 286 наслідків. Склад злочину – матеріальний.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є осудна особа, яка досягла 16-річного віку і керує транспортним засобом	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною виною.	При умисному ставленні до наслідків вчинене каліфікується за статтями Особливої частини КК, що передбачають відповідні умисні злочини.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є спричинення в результаті порушення правил дорожнього руху або експлуатації транспорту: 1) смерті потерпілого або заподіяння тяжкого тілесного ушкодження одному чи кільком потерпілим (ч. 2); 2) загибелі кількох осіб (ч. 3).		

Стаття 287. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – середньої тяжкості	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека експлуатації транспортних засобів, а додатковим обов'язковим об'єктом – життя та здоров'я особи.	Кримінальна відповідальність настає у разі, якщо наслідком описаних статтею порушень стало спричинення потерпілому середньої тяжкості, тяжкого тілесного ушкодження або його смерть.
Об'єктивна сторона злочину характеризується такими ознаками: 1) випуск в експлуатацію завідомо технічно несправних транспортних засобів; 2) допуск до керування ними особи, яка перебуває в стані сп'яніння або не має права на керування транспортним засобом; 3) інше грубе порушення правил експлуатації транспорту, що забезпечують дорожній рух; 4) спричинення суспільно-небезпечних наслідків; 5) причинний зв'язок між порушенням правил експлуатації і суспільно-небезпечними наслідками.	Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів – це письмове чи усне розпорядження (дозвіл) на виконання поїздки на транспортному засобі, при цьому той, хто дав дозвіл, завідомо знав, що транспортний засіб несправний. Допуск до керування транспортним засобом особи, яка перебуває в стані сп'яніння – письмове чи усне розпорядження (дозвіл) такій особі на виконання поїздки на транспортному засобі. Під іншим грубим порушенням розуміють допуск до керування особи, яка знаходиться у хворобливому, втомленому стані, грубе порушення режиму роботи водіїв, нездійснення контролю за технічним станом транспортних засобів.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є особи, що обіймають посади, пов'язані з відповідальністю за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів, а також допуск водіїв до керування транспортними засобами. Суб'єктами можуть бути також власники або водії індивідуальних транспортних засобів, що дозволили експлуатацію технічно несправного засобу або допустили до керування особою в стані сп'яніння.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини.	Завідомість знання про технічну несправність засобів означає, що особа точно знає про наявність несправності.

Стаття 288. Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека експлуатації шляхових споруд, а додатковим обов'язковим об'єктом – життя та здоров'я особи.	Предметом злочину закон називає шляхи, вулиці, залізничні переїзди, інші шляхові споруди.
Об'єктивна сторона злочину включає такі обов'язкові ознаки, як діяння, наслідки і причинний зв'язок між ними. Діяння може виражатися у дії або бездіяльності. Воно здійснюється в процесі спорудження й експлуатації шляхових споруд.	Порушення правил, норм і стандартів по забезпеченню безпеки дорожнього руху вчиняється як шляхом діяння (наприклад, допущення неполадок, при яких експлуатація дорог забороняється), так і шляхом бездіяльності (непозначення дорожніми знаками або захисними засобами, а в темний час доби і при тумані – сигнальними вогнями місць можливих аварій або виявлених перешкод для безпечного дорожнього руху). Склад злочину – матеріальний. Злочин вважається закінченим з моменту настання злочинних наслідків (спричинення потерпілому середньої тяжкості, тяжкого тілесного ушкодження або смерті).
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним можуть бути особи: 1) відповідальні за будівництво, експлуатацію, ремонт чи утримання транспортних об'єктів, тобто працівники, на яких покладено спеціальні обов'язки в цій сфері наказом або розпорядженням чи які виконують такі обов'язки, виходячи з обійманої посади; 2) які виконують такі роботи, причому як безпосередні виконавці, так і керівники відповідних робіт.
Суб'єктивна сторона злочину визначається ставленням винного до наслідків і характеризується необережною виною.	

Стаття 289. Незаконне заволодіння транспортним засобом

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1 – середньої тяжкості, ч. 2 – злочин тяжкий, ч. 3 – злочин особливо тяжкий.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є контрольоване використання транспортних засобів. Додатковим обов'язковим або факультативним об'єктом (залежно від способу вчинення діяння) можуть виступати життя та здоров'я особи, власність, інші блага.	Предмет злочину - транспортні засоби: які приводяться в рух двигуном внутрішнього згорання з робочим об'ємом понад 50 см ³ або іншим механічним двигуном, що забезпечує конструктивну швидкість, яка перевищує 40 км/год.	
Об'єктивна сторона злочину включає як обов'язкові ознаки: 1) воно полягає лише в активній поведінці — дії; 2) дія проявляється в отриманні можливості керувати таким транспортним засобом; 3) поведінка винного є незаконною, він не має ані дійсного, ані уявного права на транспортний засіб, заволодіння яким здійснює; 4) заволодіння транспортним засобом здійснюється без чітко вираженого і дійсного волевиявлення власника або законного користувача транспортного засобу.	Під незаконним заволодінням транспортним засобом слід розуміти вчинене навмисно з будь-якою метою протиправне вилучення будь-яким способом транспортного засобу у власника чи користувача всупереч їх волі. Злочин вважається закінченим з моменту, коли винний отримав можливість керувати транспортним засобом і здійснювати рух на ньому.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Особа, яка досягла 16 років (ч. 1) і за ч. 2, 3 – 14 років і яка не мала правомочностей щодо транспортного засобу, яким вона заволоділа.	
Суб'єктивна сторона – прямиї умисел.	Обов'язковою ознакою є мета (користь, заздрощі, помста тощо).	
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення діяння: 1) за попередньою змовою групою осіб; 2) повторно; 3) у поєднанні з насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або погрозою застосування такого насильства; 4) з проникненням у приміщення чи інше сховище; 5) завдання значної матеріальної шкоди потерпілому (ч. 2 ст. 289). Особливо кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) у поєднанні з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого або з погрозою застосування такого насильства; 2) організованою групою; 3) щодо транспортного засобу, вартість якого на момент заволодіння ним у 250 разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян (ч. 3 ст. 289).		

Стаття 290. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		
Об'єктом злочину є контрольоване використання транспортних засобів, їх вузлів та агрегатів. Предметом злочину є: 1) ідентифікаційний номер; 2) номери двигуна, шасі або кузова; 3) номерна панель з ідентифікаційним номером транспортного засобу.	Заміна без дозволу відповідних органів номерної панелі з ідентифікаційним номером транспортного засобу означає використання такої панелі іншого транспортного засобу без внесення відповідних змін про реєстрацію транспортного засобу.	
Об'єктивна сторона злочину полягає у: 1) знищенні; 2) підробці; 3) заміні ідентифікаційного номера, номерів двигуна, шасі або кузова; 4) заміні без дозволу відповідних органів номерної панелі з ідентифікаційним номером транспортного засобу.	Знищення ідентифікаційного номера , номерів двигуна, шасі або кузова – це повна ліквідація ідентифікаційного номера транспортного засобу, номерів двигуна, шасі або кузова, внаслідок чого відповідний транспортний засіб або його частину неможливо ототожнити. Підробка ідентифікаційного номера транспортного засобу (двигуна, шасі, кузова) означає повну або часткову зміну будь-яким способом (перебиванням, наплавленням, витравленням тощо) частини або всього номера. Заміна ідентифікаційного номера , номерів двигуна, шасі або кузова означає повну заміну відповідних частин механічного транспортного засобу з нанесеними на них номерами. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення будь-якої з дій, що утворюють його об'єктивну сторону.	
Суб'єкт злочину – загальний.		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		

Стаття 291. Порухення чинних на транспорті правил

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є порушення чинних на транспорті правил – безпеки руху та експлуатації всіх видів транспорту від неправомірних дій пасажирів та інших осіб. Додатковим обов'язковим об'єктом є життя та здоров'я особи, власність та інші блага.		
Об'єктивна сторона злочину включає, як обов'язкові ознаки діяння, наслідки та причинний зв'язок між ними. Діяння полягає у порушенні діючих на транспорті правил – нормативно-правових актів, які регламентують дотримання пасажирами, пішоходами, іншими учасниками руху вимог безпеки руху та експлуатації транспорту	Порушення правил може вчинятися шляхом дії або бездіяльності і полягати в: 1) порушенні правил дорожнього руху велосипедистами; 2) переході вулиць в умовах, коли це заборонено правилами дорожнього руху (у невстановлених місцях чи при забороняючому сигналі світлофора або регулювальника); 3) прогоні тварин через залізничну колію з порушенням правил безпеки; 4) недотриманні правил безпеки при користуванні водними мотоциклами, маломірними судами. Кримінальна відповідальність настає лише у разі, коли зазначені в ній порушення спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки. До інших тяжких наслідків належать тяжкі тілесні ушкодження, велика матеріальна шкода. Злочин вважається закінченим з моменту настання вказаних наслідків.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Відповідальності за статтею не підлягають особи, які є спеціальними суб'єктами інших злочинів, передбачених розділом XI Особливої частини КК.	
Суб'єктивна сторона злочину визначається ставленням винного до наслідків і характеризується необережністю.		

**Стаття 292. Порушення об'єктів магістральних нафто-,
газо- та нафтопродуктопроводів**

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1 – середньої тяжкості, ч. 2 – злочин тяжкий, ч. 3 – злочин особливо тяжкий.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека експлуатації трубопровідного транспорту. Додатковим обов'язковим об'єктом є життя та здоров'я особи, власність, довкілля та інші блага.	Предметом злочину є: 1) магістральні нафто-, газо- та нафтопродуктопроводи; 2) відводи від магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів; 3) об'єкти і спорди, технологічно пов'язані з магістральними нафто-, газо- та нафтопродуктопроводами; 4) засоби автоматики, зв'язку, сигналізації.	
Об'єктивна сторона пошкодження магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів як обов'язкові ознаки включає: 1) діяння; 2) наслідки; 3) причинний зв'язок між діянням і наслідками. Злочин вважається закінченим з моменту пошкодження або руйнування магістрального трубопроводу.	Пошкодження предметів магістрального трубопроводу – це приведення їх в стан, коли вони частково або на деякий час втрачають придатність для використання і повернення їх до роботи не вимагає капітального ремонту. Під руйнуванням треба розуміти повне або часткове знищення цих об'єктів до стану непридатності подальшого цільового використання. Порушення нормальної роботи магістрального трубопроводу – це повне або часткове припинення подачі газу або нафтопродуктів трубопроводом, зниження тиску тощо. Склад злочину – матеріальний.	
Суб'єкт злочину – загальний		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується різним ставленням особи до проміжних і остаточних наслідків діяння.	Стосовно пошкодження або руйнування об'єктів характеризується умисною або необережною виною. Стосовно наслідків – необережність.	
Кваліфікованими видами злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) небезпечним способом. Особливо кваліфіковані види злочину мають місце, якщо дії, передбачені в ч. 1 або 2 ст. 292, спричинили: 1) загибель людей; 2) інші нещасні випадки з людьми; 3) аварію, пожежу чи значне забруднення довкілля; 4) інші тяжкі наслідки; 5) були вчинені організованою групою (ч. 3 ст. 292).		

РОЗДІЛ XII. Злочини проти громадського порядку та моральності

Стаття 293. Групове порушення громадського порядку

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є громадський порядок.	Грубе порушення громадського порядку передбачає недотримання встановлених правил поведінки в громадських місцях.
Об'єктивна сторона злочину включає як обов'язкові ознаки: 1) діяння; 2) наслідки; 3) причинний зв'язок між діянням і наслідками. Діяння, як правило, виконується шляхом дії і полягає в: 1) організації групових дій, що призвели до грубого порушення громадського порядку або суттєвого порушення роботи транс-порту, підприємства, установи чи організації; 2) активній участі у них.	Організація групових дій – давання вказівок, розпоряджень, розробка планів поведінки, розподіл обов'язків між учасниками тощо. Внаслідок діяння організатора виникає, розпочинається групове порушення громадського порядку або ж здійснюється керівництво діями групи. Активна участь у діях – виконання вказівок організатора, заклики до учасників натовпу вчиняти певні дії, особисте їх виконання, зокрема, з метою повести за собою, показати приклад іншим учасникам групових дій тощо. Грубе порушення громадського порядку передбачає недотримання встановлених правил поведінки у громадських місцях. Суттєве порушення роботи транспорту, підприємства чи організації – припинення їх нормальної роботи на певний час. Наслідки злочину можуть полягати у: 1) грубому порушенні громадського порядку; 2) суттєвому порушенні роботи транспорту, підприємства, установи чи організації.
Суб'єкт злочину – загальний.	Організатори та активні учасники групового діяння, яким до вчинення злочину виповнилося 16 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	

Стаття 294. Масові заворушення

Примітки

Підслідність – Служби безпеки України.	
Категорія злочину: ч. 1 – тяжкий, ч. 2 – злочин особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є громадський порядок. Додатковим обов'язковим об'єктом є життя та здоров'я особи, конституційні права людини і громадянина, власність, порядок управління або громадська безпека.	Масові заворушення – це завжди дії юрби, яка діє стихійно, хоча може бути керованою повністю чи в окремих своїх частинах. Така юрба веде себе агресивно. Її учасники вчиняють дії, які визнаються злочинами і при їх виконанні однією особою.
Об'єктивна сторона злочину полягає в: 1) організації масових заворушень; 2) активній участі в них.	Організація масових заворушень – це об'єднання людей для участі у масових заворушеннях, керівництво натовпом, підбурювання до вчинення дій, які являють собою масові заворушення, провокаційні дії, вчинені з метою викликати відповідну поведінку великих груп людей. Способи організації масових заворушень різноманітні (виступ на мітингах, оголошення різноманітних звернень, розробка планів по збурюванню натовпу). Активна участь у масових заворушеннях – безпосереднє вчинення дій, в яких виражаються масові заворушення (ч. 1), виконання вказівок організаторів і залучення до цього інших осіб. Злочин вважається закінченим з моменту початку масових заворушень – вчинення конкретних актів насильства, погромів тощо.
Суб'єкт злочину – загальний.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом.	Психічне ставлення винного до наслідків, передбачених ч. 2, може характеризуватися умислом або необережністю.
Кваліфіковані види злочину мають місце, коли масові заворушення призвели до: 1) загибелі людей; 2) інших тяжких наслідків (тяжке тілесне ушкодження, велика матеріальна шкода, порушення на тривалий час роботи транспорту, підприємств та організацій).	

Стаття 295. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є громадський спокій.	Проголошення закликів до вчинення дій, що загрожують громадському порядку, породжує обстановку тривоги і навіть паніку в населення, особливо тих його прошарків, яким загрожує заподіяння шкоди внаслідок вчинення таких дій; дезорганізує роботу органів управління, призводить до порушення нормального режиму праці, навчання, відпочинку широких кіл населення.	
Об'єктивна сторона злочину включає одну обов'язкову ознаку – діяння. Діяння виражається лише активною поведінкою – дією, яка може полягати в: 1) публічних закликах до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян; 2) розповсюдженні матеріалів такого змісту; 3) виготовленні таких матеріалів; 4) їх зберіганні.	Заклики до вчинення насильницьких дій – це усне (на митингу, зборах, по радіо, телебаченню тощо) або письмове звернення до громадян, в якому винна особа підбурює їх вирішувати ті чи інші проблеми соціального, економічного або політичного життя шляхом застосування сили щодо органів державної влади або місцевого самоврядування, або певної групи людей, вчинення погромів, підпалів тощо. Виготовлення матеріалів (листівок, плакатів, звернень, брошур тощо) – це написання тексту таких матеріалів або його виготовлення. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення самої дії – закликів до вчинення злочинів незалежно, піддалися їм громадяни чи ні.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 16 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною виною.	Злочин у формі виготовлення чи зберігання відповідних матеріалів характеризується спеціальною метою – подальше розповсюдження вказаних матеріалів.	

Стаття 296. Хуліганство

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1 – невеликої, ч. 2, 3 – середньої тяжкості, ч. 4 – злочин тяжкий.		
Основним безпосереднім об’єктом злочину є громадський порядок. Додатковим обов’язковим об’єктом є життя та здоров’я особи, авторитет органів державної влади, громадська безпека.	Грубість порушення громадського порядку визначається з урахуванням місця вчинення хуліганських дій, їх тривалості, кількості і характеристикою потерпілих, ступеня порушення їхніх прав та законних інтересів тощо	
Об’єктивна сторона злочину характеризується активними діями, спрямованими на грубе порушення громадського порядку, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом.	Хуліганство може полягати у застосуванні насильства (побоїв заподіяння тілесних ушкоджень) до потерпілих, знищенні або пошкодженні майна, безладній стрілянині, використанні сильнодіючих речовин з метою зірвати проведення масового заходу, проявах безсоромності, знущанні над безпорадними людьми тощо. Ознакою об’єктивної сторони хуліганства такі діяння стають з урахуванням місця, часу й обстановки, інших об’єктивних ознак, а також мотивів їх вчинення. Кримінально-караним є грубе порушення громадського порядку.	
Суб’єктом злочину є осудна особа, яка досягла 14-річного віку.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною виною і мотивом явної неповаги до суспільства	Неповага до суспільства – це прагнення показати свою зневагу до існуючих правил і норм поведінки в суспільстві, протиставити себе іншим громадянам.	
Кваліфікованими ознаками злочину є (ч. 2 ст. 296) коли дії, передбачені ч. 1 ст. 296, вчинено групою осіб. Особливо кваліфікованими є: 1) вчинення особою, раніше судимою за хуліганство; 2) хуліганство, пов’язане з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує обов’язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії (ч. 3); 3) вчинення його із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень (ч. 4).		

Стаття 297. Наруга над могилою

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
<p>Об’єктом злочину є моральні засади суспільства в частині поваги до померлих та місць їх поховання.</p> <p>Предметами злочину є:</p> <p>1) могила; 2) інше місце поховання; 3) труп; 4) урна з прахом; 5) предмети що знаходяться в місці поховання або на трупі.</p>	<p>Могила – яма для поховання тіла померлого, а також насип, споруди (хрест, стела, камінь) над місцем поховання.</p> <p>Інше місце поховання – це склеп, мавзолей, меморіальна стіна з прахом померлих, частина шахти, корабель чи літак з тілами загиблих тощо.</p> <p>Труп – це тіло померлого як ціле, так і розчленоване чи його окремі частини. Він є предметом злочину незалежно від його стану (“свіжий”, бальзамований, муміфікований).</p> <p>Під урною з прахом покійного розуміється посудина, звичайно у формі вази, для зберігання праху померлого, який піддано спаленню, або ж праху, зібраного на місці давнього поховання.</p>	
<p>Об’єктивна сторона злочину проявляється в: 1) нарузі над могилою, іншим місцем поховання, над трупом або урною з прахом покійного; 2) викрадення предметів, що знаходяться в місці поховання або на трупі.</p>	<p>Наруга – це образливе ставлення, грубе знущання, демонстрація неповаги до місця поховання чи праху покійного. Наруга переважно вчиняється шляхом дії: осквернення; руйнування надмогильних споруд; розкопування місця поховання, знищення трупа, зривання одягу.</p> <p>Якщо діяння полягає в нарузі, то злочин є закінченим відтоді, коли виконане діяння достатньо вказує на наявність її об’єктивних і суб’єктивних ознак. Коли діяння виражається у викраденні, то злочин закінчений з моменту набуття винним можливості розпорядитися викраденим на свій розсуд (сховати, продати).</p>	
Суб’єкт злочину – загальний.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		

Стаття 298. Нищення, руйнування чи псування пам'яток історії або культури

		Примітки
Підслідність – органів внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1, 2 – середньої тяжкості, ч. 3 – злочин тяжкий.		
Основний безпосередній об'єкт злочину – моральні засади суспільства стосовно ставлення до історичних і культурних цінностей. Додатковим обов'язковим об'єктом є право власності. Предметом злочину є пам'ятки історії або культури.	До об'єктів, які є особливою історичною або культурною цінністю належать предмети, у встановленому порядку віднесені до пам'яток культури національного значення.	
Об'єктивна сторона злочину включає як обов'язкові ознаки: 1) діяння; 2) наслідки; 3) причинний зв'язок між діянням і наслідками. Діяння вчиняється шляхом дії або бездіяльності, які полягають у внесенні в пам'ятку історії або культури негативних змін, внаслідок яких зменшується чи втрачається їх художня, історична, наукова чи інша цінність – відбувається їх знищення, руйнування чи псування. Способами вчинення можуть бути підпал, затоплення, розрізання, здійснення вибуху та інші дії (способи вчинення законом не зазначені).	Наслідки позначені тими ж термінами, що й діяння. Це: 1) нищення пам'яток історії або культури, тобто приведення їх до такого стану, коли об'єкт неможливо відновити, повністю втрачається його цінність; 2) руйнування – заподіяння значних ушкоджень, через що пам'ятка втрачає свою цінність, але може бути відновлена; 3) псування – зменшення історичної, культурної та іншої цінності пам'ятки. Злочин вважається закінченим з моменту початку нищення, руйнування чи псування пам'яток історії або культури.	
Суб'єкт злочину , передбачений ч. 1, 2 ст. 298 – загальний, а за ч. 3 ст. 298 відповідальність несе службова особа, яка діє з використанням службового становища.		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною виною.		
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення його щодо об'єктів, які є особливою історичною або культурною цінністю, а особливо кваліфікуючою – вчинення його службовою особою з використанням службового становища.		

Стаття 299 . Жорстоке поводження з тваринами

		Примітки
Підслідність – органів внутрішніх справ.		
Категорія – злочин невеликої тяжкості.		
<p>Об’єктом злочину – моральні засади суспільства стосовно ставлення до тварин.</p> <p>Предметом є тварини, що належать до хребетних. Хребетні – це здатні рухатися і відчувати живі організми, які мають спинний хребет, утворений ланцюгом кісток або хрящів, що йде вздовж спини і містить у собі спинний мозок. До них належать риби, птахи, сухопутні істоти. Предметом злочину можуть бути як дорослі особи, так і молодняк, домашні (кіт, собака), дикі (вовк, лисиця, орел), сільськогосподарські (корова, кінь) тварини.</p>	<p>Небезпека цього злочину полягає у тому, що жорстокість, проявлена щодо тварин, стає нормою поведінки, поширюється на взаємовідносини з людьми, відіграє негативну роль у вихованні молоді.</p>	
<p>Об’єктивна сторона злочину може виражатися у двох формах: 1) знущання над тваринами; 2) нацькування тварин одна на одну.</p> <p>Обов’язковою ознакою злочину в першій із його форм, альтернативно, є ознака об’єктивної сторони – спосіб (застосування жорстоких методів) або ознака суб’єктивної сторони – хуліганський мотив. Ці дві ознаки можуть проявлятися одночасно.</p>	<p>Знущення означає завдання тварині болю, страждань шляхом нанесення ударів, заподіяння ушкоджень, позбавлення їжі або води, впливу термічних факторів, хімічних речовин тощо. Жорстокі методи полягають у безжальному поводженні з твариною, тривалому впливі на неї з метою отримання хворобливого самозадоволення від спостереження за стражданнями тварини. Нацькування тварин одна на одну – це дії, спрямовані на те, щоб примусити битися, кусатися, іншим чином змагатися тваринам між собою.</p>	
Суб’єкт злочину – загальний.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною виною.		Хуліганський мотив є однією з альтернативних ознак складу злочину.
<p>Кваліфікована ознака злочину має місце, коли такі дії вчинено у присутності малолітнього, тобто особи, яка не досягла 14-річного віку. При цьому потрібно, щоб винний усвідомлював факт присутності малолітнього, знав, що малолітній розуміє факт жорстокого поводження з тваринами.</p>		

Стаття 300. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину: ч. 1, 2 – невеликої тяжкості, ч. 3 – злочин середньої тяжкості.	
Об’єктом злочину – моральні засади суспільства в частині розповсюдження інформації про прийнятні способи поведінки людей, засоби вирішення конфліктів.	Предметом є твори, що пропагують культ насильства і жорстокості. Вони: а) становлять собою матеріальний предмет (надруковані тексти, фільми, магнітофонні записи); б) їхній зміст полягає у демонстрації актів насильства і жорстокості (сцени з проявами садизму); в) призначаються для пропаганди культу насильства і жорстокості.
Об’єктивна сторона злочину полягає в таких діях щодо творів, які пропагують культ насильства і жорстокості: 1) ввезення в Україну; 2) виготовлення; 3) зберігання; 4) перевезення; 5) інше переміщення; 6) збут; 7) розповсюдження; 8) примушування до участі у їх створенні. Злочин вважається закінченим при вчиненні хоча б однієї із зазначених у диспозиції дій.	Під такою, що пропагує культ насильства і жорстокості кіно- та відеопродукцією розуміються кіно- та відеооплівки, комп’ютерні дискети та цифрові носії інформації, на яких містяться цілі фільми чи окремі фрагменти фільмів відповідного змісту і призначення. Момент закінчення злочину визначається з урахуванням характеру виконуваної дії.
Суб’єкт злочину – загальний.	Відповідальність за збут несуть тільки особи, які досягли повноліття.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною виною та метою збуту чи розповсюдження творів, що пропагують культ насильства та жорстокості.	
Кваліфікований вид злочину має місце у разі, якщо: 1) предметом злочину була кіно- та відеопродукція, що пропагує культ насильства і жорстокості; 2) твори, що пропагують культ насильства і жорстокості, збуту неповнолітнім чи розповсюджено серед них (ч.2), а кваліфікованим видом примушування до участі у створенні творів, що пропагують культ насильства і жорстокості є таке примушування, якщо воно вчинене щодо неповнолітніх (ч.3). Особливо кваліфікований вид злочину наявний, якщо відповідні дії, передбачені ч. 1 або ч. 2, вчинено: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб.	

Стаття 301. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів

Примітки	
Підслідність – органів внутрішніх справ.	
Категорія злочину: ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2 – середньої тяжкості, ч. 3 – злочин тяжкий.	
Об’єкт злочину – моральні засади суспільства щодо розповсюдження інформації про статеве життя. Предметом є твори, предмети або інші зображення порнографічного характеру.	Порнографічними предметами є предмети, які: а) становлять матеріальний предмет – річ(книги, фільми, картини тощо); б) в грубо натуралістичній вульгарній формі зображають статеве життя людей – статеві органи, сексуальні відносини; в) призначені для збудження статевої пристрасті інших осіб, провокування їх статевої агресії; г) не мають іншого призначення – мистецького, наукового, просвітницького тощо; д) іншими особами сприймаються саме як порнографічні і збуджують статеву пристрасть.
Об’єктивна сторона злочину полягає в таких діях щодо порнографічних предметів: 1) ввезення в Україну; 2) виготовлення; 3) зберігання; 4) перевезення; 5) інше переміщення; 6) збут; 7) розповсюдження; 8) примушування до участі у їх створенні.	Порнографією є відтворення статевого акту, що реально відбувається, та іншого статевого спілкування у всіх фізіологічних подробицях виключно з метою збудження поза контекстом стосунків між людьми. Не є предметом злочину зображення оголеного тіла. Для визначення порнографічного характеру творів слід проводити мистецтвознавчу експертизу.
Суб’єкт злочину – загальний.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною виною та метою збуту чи розповсюдження порнографічних предметів.	
Кваліфікаційні ознаки злочину є, якщо 1) здійснено збут кіно- та відеопродукції, комп’ютерних програм порнографічного характеру; 2) збут їх неповнолітнім чи розповсюдження серед них (ч.2 ст. 301). Особливо кваліфіковані ознаки злочину наявні, якщо відповідні дії, передбаченні ч. 1 або ч. 2, вчинено: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, зображень або кіно- та відеопродукції, комп’ютерних програм порнографічного характеру.	

Стаття 302. Створення або утримання місць розпусти і звідництво

		Примітки
Підслідність – органів внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2 – середньої тяжкості, ч. 3 – злочин тяжкий.		
Об’єкт злочину – моральні засади встановлення зв’язків між людьми для задоволення їх статевих потреб. Предметом злочину є місця розпусти.	Місця розпусти - будь-які споруди чи інші об’єкти, в яких вчиняються розпусні дії. Це, зокрема, окремих житловий будинок, квартира чи їх частина, різноманітні нежилі (підвали, горища), виробничі (лазня, лікарський чи масажний кабінет) приміщення, транспортні засоби (каюти суден, вагони, салони автобусів чи літаків), а також намети.	
Об’єктивна сторона злочину проявляється у : 1) створенні місць розпусти; 2) їх утриманні; 3) звідництві для розпусти.	Створення місць розпусти – це дії, завдяки яким певний об’єкт починає використовуватися для розпусти. Під утриманням місць розпусти розуміється забезпечення функціонування вказаних місць, а саме: підбір бажаючих скористатися цими місцями для розпусти, фактичне надання приміщення чи іншого об’єкта для розпусти, підтримання об’єкта в стані придатності для використання як місця розпусти (оплата комунальних послуг, прибирання, охорона тощо). Звідництво для розпусти – це посередництво для розпусти, що полягає у підшукуванні учасників розпусних дій, схильні до розпусти тощо.	
Суб’єкт злочину – загальний.	Відповідальності за ст. 302 підлягає й особа, яка, створюючи або утримуючи місця розпусти, займаючись звідництвом, сама бере участь у розпусних діях.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною виною.		
Кваліфікований вид злочину має місце, коли вказані вище дії вчинено: 1) з метою наживи; 2) особою раніше судимою за цей злочин; 3) організованою групою (ч. 2 ст. 302), а особливо кваліфікований – коли дії вчинюються із залученням неповно-літнього (особа, яка не досягла 18 років).		

Стаття 303. Проституція або примушування чи втягнення до заняття проституцією

		Примітки
Підслідність – органів внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1 – невеликої тяжкості, ч. 2, 3 – середньої тяжкості, ч. 4 – злочин тяжкий.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є моральні засади суспільства в частині підстав задоволення статевих потреб. Додатковим обов'язковим об'єктом злочину , передбаченого ч. 2, є статєва свобода, а також здоров'я особи і власність.	Проституція згідно з законом – це надання сексуальних послуг з метою отримання доходу. Характерними рисами проституції є систематичність випадкових позашлюбних сексуальних зносин з різними партнерами (клієнтами), що не ґрунтується на особистих уподобаннях і відчуттях, та попередня домовленість про сплату.	
Об'єктивна сторона злочину проявляється у таких формах: 1) систематичне заняття проституцією(ч. 1); 2) примушування чи втягнення у зайняття проституцією (ч. 2); 3) сутенерство (ч. 3).	Систематичність – протягом певного часу проституція служить основним або додатковим джерелом доходу Способами примушування чи втягнення є: 1) застосування насильства; 2) погроза застосування насильства; 3) знищення чи пошкодження майна; 4) шантаж; 5) обман. Сутенерство полягає у створенні, керівництві або участі в організованій групі, яка забезпечує діяльність з наданням сексуальних послуг особами чоловічої та жіночої статі з метою отримання прибутку.	
Суб'єкт злочину – загальний.		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною виною. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони злочину , передбаченого ч. 1 ст. 303, є мета отримання доходу, а злочину, передбаченого ч. 4 ст. 303, – мета отримання прибутку.		
Кваліфікований вид злочину має місце (ч. 3), коли систематичне зайняття проституцією здійснюється особою у складі організованої групи, а також, коли примушування зайняття проституцією вчинені: 1) щодо неповнолітнього; 2) організованою групою.		

Стаття 304. Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		
<p>Об'єктом злочину є моральні засади суспільства у ставленні до виховання підростаючого покоління. Вони передбачають охорону неповнолітніх від негативного впливу, який може викликати бажання займатися діяльністю, що негативно сприймається суспільством.</p> <p>Потерпілим злочину є неповнолітні – особи чоловічої або жіночої статі, які не досягли 18-річного віку.</p>	<p>Втягнення – це дії, внаслідок яких інша особа спонукається до певної поведінки, залучається до неї; у такої особи виникає бажання поводитись певним чином.</p>	
<p>Об'єктивна сторона злочину полягає у втягненні неповнолітніх: 1) у злочинну діяльність; 2) у пияцтво; 3) у зайняття жебрацтвом; 4) у заняття азартними іграми. Втягування неповнолітнього у злочинну діяльність проявляється в діях дорослої особи, пов'язаних з безпосереднім психічним чи фізичним впливом на неповнолітнього і вчинених з метою викликати у нього прагнення взяти участь в одному чи кількох злочинах: переконання, залякування, підкуп, обман, розпалювання почуття помсти, заздрості або інших низьких спонукань, пропозиція вчинити злочин, обіцянка придбати або збути викрадене, давання порад про місце і спосіб вчинення злочину, розпиття спиртних напоїв з неповнолітнім з метою полегшення схилення його до вчинення злочину.</p>	<p>Втягнення в злочинну діяльність означає втягнення у вчинення одного чи кількох злочинів.</p> <p>Втягнення в пияцтво – це неодноразове спільне з неповнолітнім вживання спиртних напоїв або придбання для нього таких напоїв.</p> <p>Зайняття жебрацтвом – це систематичне випрошування грошей у сторонніх осіб.</p> <p>Втягнення в азартні ігри – це умисне схилення до систематичної гри на гроші або інші матеріальні цінності.</p> <p>Злочин вважається закінченим з моменту вчинення винною особою дій, спрямованих на втягнення неповнолітнього в злочинну або іншу антигромадську діяльність незалежно від того, чи вчинив неповнолітній злочин.</p>	
Суб'єкт злочину – осудна особа, яка досягла 18-річного віку.		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною виною.		

РОЗДІЛ XIII. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення

Стаття 305. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину ; ч. 1, 2 – злочин тяжкий, ч. 3 – злочин особливо тяжкий.		
Об'єктом злочину є здоров'я населення, а також встановлений з метою забезпечення охорони здоров'я населення порядок переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів через митний кордон України. Предметом злочину є: 1) наркотичні засоби; 2) психотропні речовини; 3) їхні аналоги; 4) прекурсори.	Поняття великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів визначаються спеціально уповноваженим органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.	
Об'єктивна сторона передбачає дві альтернативні форми дії: 1) переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів через митний кордон України поза митним контролем; 2) переміщення зазначених предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони контрабанди є місце вчинення злочину – митний кордон.	Переміщення предметів поза митним контролем – переміщення через митний кордон поза місцем розташування митниці або поза часом здійснення митного оформлення. Злочин вважається закінченим з моменту фактичного незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів через митний кордон України. Якщо вони виявлені під час перевірки – замах на контрабанду.	
Суб'єкт злочину – загальний.		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		
Кваліфікуючими ознаками злочину (ч. 2) є вчинення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) якщо предметом цих дій були особливо небезпечні наркотичні засоби чи психотропні речовини або: 4) наркотичні засоби і психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори у великих розмірах, а особливо кваліфікуючими (ч. 3): 1) організованою групою; 2) якщо предметом цих дій були наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори у великих розмірах.		

**Стаття 306. Використання коштів, здобутих від
незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних
речовин, їх аналогів або прекурсорів**

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.		
<p>Об'єктом злочину є встановлений з метою протидії залученню в економіку “брудних” коштів та виконання Україною взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань порядок здійснення підприємницької та іншої господарської діяльності.</p> <p>Додатковим обов'язковим об'єктом можуть виступати інтереси правосуддя, нормальне функціонування фінансово-кредитної системи, право власності.</p> <p>Предмет злочину – кошти, здобуті від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів.</p>	<p>Відмивання грошей – це злочинна діяльність, переважно у міжнародному масштабі, що характеризується умисним приховуванням дійсного походження (джерела) майна чи фінансових коштів шляхом незаконного їх використання з метою “легалізації” злочинних доходів.</p>	
<p>Об'єктивна сторона злочину передбачає три альтернативні дії: 1) розміщення коштів у банках, на підприємствах, установах, організаціях та їх підрозділах; 2) придбання за такі кошти об'єктів, майна, що підлягають приватизації, чи обладнання для виробничих та інших потреб; 3) використання таких коштів і майна з метою продовження незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.</p>	<p>Розміщення коштів – це відкриття від імені фізичної або юридичної особи рахунку в банку, вкладення цих коштів у фонди підприємств, установ, організацій, що мають самостійний баланс, або в фонди їх філій, тобто кошти передаються в легальні структури.</p> <p>Придбання об'єктів може здійснюватися шляхом викупу.</p> <p>Злочин вважається закінченим з моменту вчинення будь-якої із зазначених у диспозиції статті дій.</p>	
Суб'єкт злочину – загальний.		
<p>Суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом.</p> <p>Мета (у третій його формі) – є продовження незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.</p>	<p>Винний має усвідомлювати незаконне походження коштів, здобутих внаслідок незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.</p>	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) у великих розмірах.		

Стаття 307. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину: ч. 1, 2, – тяжкий, ч. 3 – злочин особливо тяжкий.		
Об’єкт злочину є правовий режим обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	Предметом злочину є наркотичні засоби, психотропні речовини та аналоги.	
Об’єктивна сторона злочину описана як вичерпний перелік альтернативних форм злочинної поведінки, а саме незаконні: 1) виробництво; 2) виготовлення; 3) придбання; 4) зберігання; 5) перевезення; 6) пересилання; 7) незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів.	Незаконне виробництво – це виготовлення наркотичних засобів з використанням механізмів, постійно на професійній основі. Зберігання – будь-які дії, пов’язані з володінням. Перевезення – переміщення наркотиків у межах України будь-яким видом транспорту.	
Суб’єкт злочину – загальний. При вчиненні злочину із залученням неповнолітнього або малолітнього (ч. 2 і ч. 3) та щодо малолітнього (ч. 3) суб’єктом може бути лише повнолітня особа.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом і метою збуту при виробництві, виготовленні, придбанні, зберіганні, перевезенні чи пересиланні особою наркотичних засобів або психотропних речовин.	Ч. 4 передбачає спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності – добровільна здача наркотичних засобів та психотропних речовин або їх аналогів.	
Кваліфікованими видами злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) особою, яка раніше вчинила злочин, передбачений ст. 308 – 310, 312, 314, 315, 317; 4) із залученням неповнолітнього; 5) щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у великих розмірах; 6) щодо особливо небезпечних наркотичних засобів або психотропних речовин, а також: 7) збут наркотичних засобів чи психотропних речовин у місцях, призначених для проведення навчальних, спортивних, культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян; 8) збут і передача цих засобів або речовин у місця позбавлення волі, а особливо кваліфікованими – вчинення його: 1) організованою групою; 2) щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у великих розмірах; 3) із залученням малолітнього або щодо нього.		

Стаття 308. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

Примітки

Підслідність – органів внутрішніх справ.	
Категорія злочину: ч. 1, 2 – злочин тяжкий, ч. 3 – особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об’єктом злочину є встановлений з метою захисту здоров’я населення порядок обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Додатковим факультативним об’єктом може виступати життя і здоров’я особи, власність.	Предметом є наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги.
Об’єктивна сторона злочину передбачає протиправне вилучення наркотиків, психотропних речовин або їх аналогів як з власності держави чи колективних або інших підприємств, установ та організацій, так і з приватного володіння окремих громадян. При цьому не має значення, правомірно чи незаконно володіла особа зазначеними засобами або речовинами.	Способами такого вчинення є: викрадення, привласнення, вимагання, заволодіння шляхом шахрайства, заволодіння шляхом зловживання службовим становищем, розбій. Момент закінчення розкрадання наркотиків залежить від форми розкрадання (наприклад, шляхом розбою – з моменту нападу).
Суб’єктом злочину , вчиненого шляхом крадіжки, грабежу, розбою та вимагання, може бути осудна особа, яка досягла 14 років, а вчинення шляхом зловживання особи своїм службовим становищем – службова особа. Суб’єктом злочину, вчиненого в інший спосіб, є осудна особа, яка досягла 16 років.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мета – викрадення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) із застосуванням насильства, що не є небезпечним для життя чи здоров’я потерпілого або з погрозою застосування такого насильства; 4) особою, яка раніше вчиняла один із злочинів, передбачених ст. 306, 307, 310, 311, 312, 314, 317; 5) у великих розмірах (ч. 2 ст. 308), а особливо кваліфікуючими – вчинення його: 1) в особливо великих розмірах; 2) організованою групою.	

Стаття 309. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину: ч. 1, 2 – середньої тяжкості, ч. 3 – злочин тяжкий.	
Об’єктом злочину є правовий режим обігу вказаних засобів і речовин, а також здоров’я населення.	Предмет злочину – наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги. Як правило, предметом цього злочину є: солома макова, марихуана, опій, гашиш, морфій, кокаїн, героїн.
Об’єктивна сторона злочину описана як вичерпний перелік альтернативних форм злочинної поведінки, а саме незаконні: 1) виробництво; 2) виготовлення; 3) придбання; 4) зберігання; 5) перевезення; 6) пересилання. Вчинювані дії не передбачають збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.	Незаконне виробництво – це виготовлення наркотичних засобів з використанням механізмів, постійно на професійній основі. Зберігання – будь-які дії, пов’язані з володінням. Перевезення – переміщення наркотиків у межах України будь-яким видом транспорту. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення будь-якої дії, зазначеної у ч. 1 ст. 309.
Суб’єкт злочину – загальний.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мета збуту відсутня, а це означає: особа, яка виробляє, виготовляє, придбає, зберігає, перевозить чи пересилає наркотичні засоби не мала за мету безоплатно чи за винагороду в будь-якій формі передати їх у розпорядження іншій особі.	Ч. 4 передбачає спеціальну підставу звільнення від кримінальної відповідальності винної особи. Умовами такого звільнення є: 1) добровільний характер звернення особи до лікувального закладу; 2) початок лікування особи від наркоманії.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) особою, яка раніше вчинила злочин, передбачений ст. 308 – 310, 312, 314, 315, 317; 4) із залученням неповнолітнього; 5) щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у великих розмірах; 6) щодо особливо небезпечних наркотичних засобів або психотропних речовин; а особливо кваліфікуючими – вчинення його: 1) організованою групою; 2) щодо наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у великих розмірах; 3) із залученням малолітнього або щодо нього.	

Стаття 310. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – середньої тяжкості	
Об'єктом злочину є встановлений порядок поводження з предметами, які можуть бути сировиною або технологічними компонентами для виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин. Предмет злочину – це будь-які види снотворного маку чи конопель (опійний або олійний мак, індійська або іншого сорту конопля тощо).	Суспільна небезпека злочину в тому, що посів або вирощування снотворного маку чи конопель сприяє незаконному виробництву наркосировини.
Об'єктивна сторона злочину – дії, що полягають у незаконному посіві чи вирощуванні зазначених рослин.	Підготовкою до злочину є придбання насіння, його пророщування, а також придбання розсади з метою подальшого вирощування снотворного маку чи конопель. Посів – це висівання насіння або висаджування розсади на певній земельній ділянці. Вирощування – це догляд за посівами або сходами з метою доведення їх до стадії досягання Місцем вчинення злочину може бути будь-яка земельна ділянка, у тому числі і пустирища. Злочин вважається закінченим з моменту висівання насіння або висаджування розсади в ґрунт.
Суб'єкт злочину – особа, яка досягла 16-річного віку.	
Суб'єктивна сторона злочину включає вину у формі прямого умислу.	Якщо дії вчинюються за попередньою змовою групою осіб, така група має діяти з метою збуту.
Кваліфікуючими ознаками злочину є незаконні посів або вирощування снотворного маку чи конопель: 1) особою, яка була засуджена за цією статтею; 2) особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 307, 309, 311, 317; 3) за попередньою змовою групою осіб з метою збуту; 4) у кількості 500 і більше рослин.	

Стаття 311. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – тяжкий.		
Об'єктом злочину є встановлений порядок поводження з предметами, які можуть бути сировиною або технологічними компонентами для виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин, чим створюється загроза заподіяння шкоди інтересам держави у сфері охорони здоров'я, благополуччю населення.	Предметом злочину є прекуртори, тобто речовини та їх солі, що використовуються при виробництві, виготовленні наркотичних засобів, психотропних речовин, включених до Переліку.	
Об'єктивна сторона злочину полягає в активних діях, спрямованих на незаконне виробництво, виготовлення придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів з метою їх використання для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин. Кожна із зазначених дій містить ознаки самостійного злочину.	<p>Виробництво наркотичних засобів або психотропних речовин – це усі дії, пов'язані з серійним їх одержанням із хімічних речовин або рослин.</p> <p>Придбання – може бути оплатне, безоплатне отримання від іншої особи під заставу, обмін на речі тощо.</p> <p>Зберігання – це фактичне володіння прекурсорами.</p> <p>Пересилання може здійснюватися поштою, багажем або посланцем з одного населеного пункту в інший у межах України.</p> <p>Збут – це будь-які оплатні або безоплатні форми реалізації наркотичних засобів чи психотропних речовин.</p> <p>Злочин вважається закінченим з моменту вчинення однієї із зазначених вище альтернативних дій.</p>	
Суб'єкт злочину – особа, яка досягла 16-річного віку.	Особа, яка досягла 16-річного віку.	
Суб'єктивна сторона – умисна форма вини та мета використання прекурсорів для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин, а за ч. 2 ст. 311 – ще і мета збуту.		
Кваліфікуючі ознаки – повторність, попередня змова групи осіб, великий розмір прекурсорів, мета збуту та незаконний збут (ч. 2); організована група (ч. 3).		

Стаття 312. Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – за ч. 1 – середньої тяжкості, за ч. 2 – тяжкий, за ч. 3 – особливо тяжкий злочин.		
Об’єктом злочину є встановлений порядок поводження з предметами, які можуть бути сировиною або технологічними компонентами для виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин.	Предметом злочину є прекурсори: речовини та їх солі, що використовуються при виробництві, виготовленні наркотичних засобів та психотропних речовин, включених до переліку.	
Об’єктивна сторона може виражатися у вчиненні хоча б однієї з таких дій: викрадення прекурсорів; привласнення; вимагання; заволодіння ними шляхом шахрайства; розкрадання прекурсорів, їх збут для виробництва або виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.	Наркотичні засоби – це речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров’я населення у разі зловживання ними. Розкрадання прекурсорів без мети збуту слід кваліфікувати як розкрадання в будь-якій його формі. А таке розкрадання без мети збуту, але для виготовлення наркотиків для особистого вживання, буде кваліфікуватися за сукупністю злочинів як розкрадання майна та підготовка до незаконного виготовлення наркотиків.	
Суб’єкт злочину – загальний, тобто будь-яка особа, яка досягла 16- річного віку.		
Суб’єктивна сторона злочину – умисна форма вини у вигляді прямого умислу і мета збуту для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин або їх аналогів.		
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) із застосуванням насильства, що не є небезпечним для життя чи здоров’я потерпілого або з погрозою застосування такого насильства; 4) у великих розмірах, а особливо кваліфікуючими – вчинення його: 1) в особливо великих розмірах; 2) організованою групою.		

Стаття 313. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – за ч. 1 – середньої тяжкості, за ч. 2 – тяжкий, за ч. 3 – особливо тяжкий.		
Об’єктом злочину є порядок поводження з обладнанням, призначеним для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів, встановлений з метою локалізації шляхів поширення наркоманії.	Предметом злочину є обладнання, призначене для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів у легальних або підпільних лабораторіях, домашніх умовах тощо.	
Об’єктивну сторону злочину складають альтернативно зазначені в диспозиції статті дії: викрадення обладнання; привласнення; вимагання; заволодіння ним шляхом шахрайства; виготовлення; придбання; зберігання; передача; продаж обладнання іншим особам.	Виготовлення означає , що внаслідок певних дій обладнання доведене до стану, придатного для випуску наркотиків. Повторність дій означає, що особа хоча б двічі вчинила дії, передбачені ч.1, з різним обладнанням. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення хоча б однієї з перелічених дій.	
Суб’єкт злочину – осудна особа, яка досягла 16-річного віку.	Особливість: суб’єкт злочину, вчиненого шляхом крадіжки, грабежу, розбою та вимагання – особа, яка досягла 14 років; вчиненого шляхом зловживання службовим становищем – службова особа.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		
Кваліфікуючими ознаками злочину є: за ч. 2 – повторність або за попередньою змовою групою осіб або особою, яка уже вчиняла один із злочинів, передбачених статтями 306, 312, 314, 315, 317, 318 КК, а також заволодіння обладнанням шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем; за ч. 3 – організована група, мета – виготовлення особливо небезпечних наркотиків, шляхом розбою, а також вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров’я.		

Стаття 314. Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Об'єктом злочину є порядок введення в організм іншої особи наркотичних засобів або психотропних речовин, встановлений з метою охорони здоров'я населення.		Суспільна небезпечність злочину полягає в тому, що введення в організм наркотиків є шкідливим для здоров'я потерпілого, а іноді може призвести до його смерті.
З об'єктивної сторони для складу злочину характерно вчинення дій, що виражається у незаконному введенні в організм іншої особи наркотичних засобів або психотропних речовин.		Знаряддя вчинення злочину – наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги. Способи введення різні: із застосуванням насильства або погроз, шляхом обману тощо. Дії можуть полягати в ін'єкції препаратів, підмішуванні їх у напої, дачі під виглядом ліків тощо. Закінченим злочин вважається з моменту введення препарату в організм іншої людини.
Суб'єкт злочину – особа, що досягла до моменту його вчинення 16- років.		
Суб'єктивна сторона злочину характеризується наявністю вини у формі прямого умислу.		Винна особа усвідомлює, що наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги вводяться в організм проти його волі, і бажає виконання цих дій.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 306-312 та 314-318 КК; 3) щодо двох чи більше осіб, а так само, якщо його вчинення: 4) призвело до наркотичної залежності потерпілого або 5) заподіяло середньої тяжкості чи тяжке тілесне ушкодження потерпілому (ч. 2). Особливо кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) щодо неповнолітнього; 2) щодо особи, яка перебуває в безпорадному стані; 3) щодо вагітної жінки, а так само, якщо: 4) він був пов'язаний з введенням в організм іншої особи особливо небезпечних наркотиків, психотропних речовин або їх аналогів або: 5) внаслідок таких дій настала смерть потерпілого (ч. 3).		

Стаття 315. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є здоров'я населення та встановлений порядок, спрямований на локалізацію шляхів поширення наркоманії.	Суспільна небезпечність цього злочину полягає в тому, що схиляння до вживання наркотиків сприяє їх розповсюдженню, що негативно впливає на здоров'я громадян, особливо неповнолітніх.
Об'єктивна сторона злочину полягає у схилянні, тобто ненасильницькій дії, спрямованій на збудження бажання певної особи вжити наркотичні засоби або психотропні речовини хоча б один раз.	Способи схиляння: прохання, умовляння, пропозиції, обіцяння, примушування шляхом залякування тощо. Якщо до потерпілого було застосовано насильство (побої, заподіяння тілесних ушкоджень або погроза вбивством чи інші дії, що утворюють самостійний характер, відповідальність настає за сукупністю злочинів (ст. 314, 315). Схиляння до вживання наркотичних засобів або психотропних речовин неповнолітнього охоплює ч.2 ст. 315 і додаткової кваліфікації не потребує. Відповідальність за злочин, передбачений ст. 315 настає в повному обсязі незалежно від результату – вжила особа наркотичні засоби або психотропні речовини чи відмовилась від цього.
Суб'єктом злочину вважається осудна особа, яка досягла 16 років.	
Із суб'єктивної сторони для цього складу злочину характерна наявність прямого умислу.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) щодо двох чи більше осіб; 3) щодо неповнолітнього; 4) особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 307, 308, 310, 314, 317 (ч. 2).	

Стаття 316. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є встановлений порядок, спрямований на локалізацію шляхів поширення наркоманії. Предметом злочину є тільки наркотичні засоби.		Суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що зухвала демонстрація вживання наркотиків у місцях масового перебування людей згубно впливають на оточуючих, особливо на молодь.
Об’єктивна сторона злочину полягає в активних діях, спрямованих на відкрите (очевидне для всіх) вживання наркотиків (ін’єкції, куріння гашишу, вживання опію тощо). Фактично характеризується двома варіантами дій: незаконне публічне вживання наркотичних засобів; незаконне вживання таких засобів групою осіб. При груповому вживанні присутність сторонніх осіб не обов’язкова.		Публічним є відкрите, у присутності інших осіб, незаконне вживання наркотичних засобів. Таке вживання наркотичних засобів утворює склад розглядуваного злочину незалежно від того, вчинено воно однією особою чи групою осіб. Місце вчинення злочину – це територія, призначена для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів (школи, вузи, стадіони, клуби) а також інші місця масового перебування громадян (вокзали, пляжі, парки, вулиці, площі тощо). Засобами вчинення злочину є тільки наркотичні засоби. Публічне або вчинене групою осіб вживання психотропних речовин не утворює цього складу злочину. Закінченим злочин вважається з моменту вчинення зазначених дій.
Суб’єктом злочину вважається особа, яка досягла 16 років.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого умислу.		
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 307, 310, 314, 315, 317, 318.		

Стаття 317. Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – за ч. 1 – злочин середньої тяжкості, за ч. 2 – особливо тяжкий.		
Об'єктом злочину є здоров'я населення та встановлений порядок, спрямований на локалізацію шляхів поширення наркоманії.		Суспільна небезпечність ззазначених дій полягає в тому, що вони сприяють поширенню наркоманії, токсикоманії, що згубно відбивається на здоров'ї людей.
Об'єктивну сторону злочину утворюють два різновиди дій: організація або утримання місць для незаконного вживання зазначених вище засобів або речовин; надання приміщення з цією метою. Надання приміщення – це така поведінка, коли особа не виконує комплексу дій, спрямованих на функціонування кубла наркоманів, а забезпечує можливість одній або кільком особам вживати наркотики чи психотропні речовини, сховавшись у такому приміщенні.		Утримання місць – це система дій, спрямованих на забезпечення їх функціонування. Місце – це жилає або не призначене для проживання приміщення (будинок, гараж, сарай, склад, підвал та ін.), за умови, що вони призначені організатором чи виконавцем злочину для вживання наркотичних, одурманюючих засобів, психотропних речовин або систематично відвідуються споживачами. Злочин вважається закінченим з моменту виконання вказаних у диспозиції дій. При цьому організація кубла наркоманів буде закінченим діянням як в процесі створення такого кубла, так і при його фактичному створенні.
Суб'єктом злочину вважається осудна особа, яка досягла 16 років.		Якщо до вчинення злочину залучається неповнолітній, то його суб'єктом може бути лише особа, яка на момент вчинення злочину досягла 18-річного віку.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого умислу.		Мета – незаконне вживання, виробництво, виготовлення наркотичних засобів. Мотив – корисливий за наявності ознак ч. 2.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) з корисливих мотивів; 3) групою осіб; 4) із залученням неповнолітнього.		

**Стаття 318. Незаконне виготовлення, підроблення,
використання чи збут підроблених документів на
отримання наркотичних засобів, психотропних речовин
або прекурсорів**

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – за ч. 1 – невеликої тяжкості, за ч. 2 – середньої тяжкості.	
Об’єктом злочину є порядок отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, встановлений з метою локалізації шляхів поширення наркоманії.	Предметом злочину є не будь-які підроблені або незаконно одержані документи, а ті, що надають можливість придбання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, призначених для вироблення або виготовлення цих засобів чи речовин.
Об’єктивна сторона – це незаконні дії, зокрема: 1) незаконне виготовлення; 2) підроблення; 3) використання; 4) збут підроблених або незаконно одержаних зазначених документів. Використання таких документів має місце при їх поданні або пред’явленні на підприємства чи установи з метою отримання наркозасобів	Виготовлення – це повне створення фіктивного документа. Підроблення – це внесення часткових змін до тексту або реквізитів вже існуючого документа. Збут документів передбачає будь-яку форму їх відчуження. Злочин у формі незаконного виготовлення чи підроблення документів є закінченим з моменту вчинення зазначених дій, у формі використання вказаних документів – з моменту їх подання або пред’явлення, незалежно від того, чи змогла особа отримати наркотичні засоби, а у формі збуту – з моменту фактичного їх відчуження у будь-якій формі є закінченим з моменту.
Суб’єкт злочину – загальний. Ним вважається осудна особа, яка досягла 16 років.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого умислу.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 306 – 317.	

Стаття 319. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – за ознаками ч. 1 – невеликої тяжкості; за ч. 2 – середньої тяжкості.		
Об'єктом злочину є порядок видачі рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин, встановлений з метою локалізації наркоманії. Предметом злочину є рецепт, тобто документ, що надає право на придбання зазначених засобів або речовин.		Суспільна небезпечність злочину полягає в тому, що незаконна видача рецепта є одним з джерел злочинного придбання наркотичних чи психотропних лікарських засобів з аптек.
Об'єктивна сторона злочину виражається в незаконній видачі рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин.		Незаконна видача рецепта має місце тоді, коли медичний працівник (лікар), не маючи необхідних повноважень або виходячи за межі своїх функціональних обов'язків, виписує особі рецепт на право придбання наркотичних засобів чи психотропних речовин або робить це з порушенням правил виписування рецептів. Видача рецептів на право придбання наркотичних або психотропних лікарських препаратів особам, хворим на наркоманію чи токсикоманію, категорично забороняється. Злочин вважається закінченим із моменту виконання хоча б однієї з зазначених дій.
Суб'єкт злочину – спеціальний		Ним може бути лікар, який: 1) здійснює відповідне лікування хворого, але за своїм фахом не має права видавати такі рецепти; 2) не має ніякого відношення до лікування даної особи; 3) лікує хворого неофіційно (у приватному порядку).
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого умислу.		Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є мотив – корисливі мотиви чи інші особисті інтереси винного.

Стаття 320. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – середньої тяжкості		
Об'єктом злочину є порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.		
Об'єктивна сторона злочину проявляється у формі: 1) порушення встановлених правил посіву або вирощування снотворного маку чи конопель; 2) порушення правил виробництва, виготовлення, зберігання, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, пересилання чи використання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або відповідних прекурсорів.	Правила обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів може бути порушено шляхом як дії (наприклад, відпуск психотропних речовин за неналежно оформленні документи), так і бездіяльності (ухилення від ведення обліку наркотичних засобів за встановленою формою тощо). Оскільки диспозиція статті має бланкетний характер , для правильного її застосування слід з'ясувати, які саме правила були порушені. Злочин вважається закінченим з моменту порушення встановлених правил обігу наркотичних речовин.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є як службові, так і інші особи, які у зв'язку з виконанням своїх службових або фахових обов'язків повинні додержуватися зазначених правил.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Форма вини при визначенні злочину може бути умисною чи необережною.	
Кваліфікованими ознаками злочину є дії: 1) вчинені повторно; 2) або якщо вони спричинили нестачу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів у великих розмірах; 3) або призвели до викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання особою своїм службовим становищем. Кваліфікований склад злочину є формально-матеріальним: у разі повторного порушення відповідних правил склад злочину буде формальним; якщо його наявність обумовлена настанням певних наслідків (нестачі наркотичних засобів), – матеріальним.		

Стаття 321. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних і сильнодіючих речовин

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – за ознаками ч. 1 – злочин середньої тяжкості, за ч. 2 – невеликої тяжкості.	
Об’єктом злочину є встановлений порядок, спрямований на попередження захворювань населення, які викликаються шкідливим впливом окремих предметів. Предметом злочину є отруйні або сильнодіючі речовини, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, а також обладнання, призначене для виробництва чи виготовлення отруйних або сильнодіючих речовин.	Отруйні речовини – це речовини у твердому, сипучому або рідкому вигляді, вживання яких навіть із незначним перевищенням дози може призвести до смерті. Сильнодіючі речовини – це лікарські та інші засоби, вживання яких поза призначенням або з порушенням норм дозування може спричинити тяжку шкоду організму людини.
Об’єктивна сторона злочину включає дії, зазначені у диспозиції статті 321 як альтернативні ознаки, зокрема виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання або збут отруйних або сильнодіючих речовин, а також здійснення таких дій щодо обладнання, призначеного для виробництва чи виготовлення згаданих речовин.	Відпуск – видача отруйних або сильнодіючих речовин з аптек, складів, баз тощо. Облік – це дії, спрямовані на фіксацію кількості зазначених речовин, як виданих, так і залишку. Диспозиція статті є бланкетною. Закінченим злочин вважається з моменту закінчення вказаного вище діяння. Склад злочину – формальний.
Суб’єкт злочину за ч. 1 – загальний, а за ознаками ч. 2 – спеціальний.	Суб’єкт злочину, передбаченого ч.1 ст. 321, – будь-яка особа, що досягла 16 років, а ч. 2 ст. 321 – тільки особа, яка за характером дорученої їй роботи зобов’язана була дотримуватися встановлених правил поведіння з сильнодіючими чи отруйними речовинами.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом (ч. 1) або умислом чи необережністю (ч. 2).	

Стаття 322. Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
<p>Об’єктом злочину є встановлений порядок, спрямований на попередження захворювань населення, які можуть бути викликані вживанням одурманюючих засобів.</p> <p>Предметом злочину є одурманюючі засоби. Це можуть бути деякі сильнодіючі ліки, всілякі суміші, що мають вигляд порошку, аерозолі, газоподібні речовини, лаки, фарби та інші хімічні речовини у вигляді сировини, напівфабрикатів або готової продукції. Ці засоби мають високу токсичність, їх вживання надзвичайно небезпечно для здоров’я людей, може потягнути психічний розлад, тяжкі отруєння і навіть смерть.</p>	<p>Суспільна небезпечність дій полягає в тому, що вони згубно впливають на здоров’я людей, оскільки сприяють вживанню одурманюючих засобів.</p>
<p>Об’єктивну сторону злочину утворюють два різновиди дій: організація або утримання місць для незаконного вживання зазначених одурманюючих засобів або речовин з метою одурманювання; надання приміщення з цією метою.</p>	<p>Місце – це жила або не призначене для проживання приміщення (будинок, гараж, сарай, склад, підвал та ін.), за умови, що вони призначені організатором чи виконавцем злочину для вживання одурманюючих засобів або систематично відвідуються споживачами.</p> <p>Надання приміщення – це така поведінка, коли особа не виконує комплексу дій, спрямованих на функціонування кубла, а забезпечує можливість одній або кільком особам вживати одурманюючі речовини.</p> <p>Утримання місць – це система дій, спрямованих на забезпечення їх функціонування.</p>
Суб’єктом злочину вважається осудна особа, яка досягла 16 років.	
Суб’єктивна сторона злочину – вина у формі прямого умислу.	

Стаття 323. Спонування неповнолітніх до застосування допінгу

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – за ознаками ч. 1 та ч. 2 – злочин невеликої тяжкості, за ознаками ч. 3 – середньої тяжкості.	
Об’єктом злочину є встановлений в суспільстві порядок, спрямований на недопущення вживання неповнолітніми допінгу, та їх здоров’я. Предметом злочину є допінг, яким відповідно до примітки до ст. 323 визнаються засоби і методи, що входять до переліку заборонених Антидопінговим кодексом Олімпійського руху.	Суспільна небезпечність таких дій полягає в тому, що вони негативно впливають на здоров’я спортсменів, особливо молодих. Допінг – це засоби і методи, які входять до переліку заборонених Антидопінговим кодексом Олімпійського руху.
Об’єктивна сторона являє собою дії, тобто спонування особи, що не досягла 18-річного віку, до застосування допінгу.	Спонування – це такий вплив на неповнолітнього, який відзначається елементами психічного примусу, є імперативним, обмежує його волевиявлення. Склад злочину – формальний. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення зазначених дій. Вжив неповнолітній допінг чи ні значення не має.
Суб’єктом злочину є особа, що досягла 16 років.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Мотив – прагнення з боку тренера, керівника добитися високих спортивних досягнень свого вихованця будь-якою ціною, навіть нехтуючи його здоров’ям. Особа усвідомлює факт неповноліття потерпілого і те, що вона фактично примушує його застосувати саме допінг.

Стаття 324. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об’єктом злочину є встановлений в суспільстві порядок, спрямований на недопущення вживання неповнолітніми одурманюючих засобів, та їх здоров’я. Предметом злочину є одурманюючі засоби. Потерпілим від цього злочину є особа, яка не досягла 18-річного віку.	Згадана стаття передбачає відповідальність не за втягнення, а за схиляння потерпілих неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами.
Об’єктивна сторона злочину полягає в активних діях, спрямованих на схилення неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів (умовляння, глузування з нерішучості особи, погрози розірвати стосунки тощо). Якщо винний застосує при цьому насильство, кваліфікація буде за сукупністю злочинів ст. 126, 127 і 324 КК.	Склад злочину – формальний. Для визнання злочину закінченим , як і для схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, не є обов’язковим злочинний результат – фактичне прилучення потерпілого до вживання одурманюючих засобів. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення дій по схиленню, незалежно, чи вжив неповнолітній одурманюючий засіб, чи ні.
Суб’єкт злочину – загальний.	Ним є осудна особа, що досягла 16 років.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується наявністю вини у формі умислу.	Винна особа усвідомлює факт неповноліття потерпілого і все ж таки схиляє його до вживання шкідливих для його фізичного і психічного здоров’я засобів.

Стаття 325. Порухення правил боротьби з епідеміями

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є порядок, встановлений для попередження епідемічних та інших заразних захворювань і боротьби з ними.	<p>Епідемічні захворювання – гострозаразні інфекційні хвороби, яким властиве швидке і масове поширення (чума, холера, віспа, тиф тощо).</p> <p>Інші заразні захворювання – це хвороби, які теж викликаються мікроорганізмами, але передаються від зараженого до здорового організму не так швидко і масово (сухоти, бруцельоз, туляремія тощо).</p>	
Об’єктивна сторона злочину являє собою дію або бездіяльність, вчинені на порушення обов’язкових правил, встановлених з метою запобігання зазначеним вище захворюванням, що спричинили наслідки у вигляді поширення заразних захворювань або створення реальної небезпеки їх поширення.	Диспозиція статті - бланкетна. Порушення правил може виявитися в дії (забій хворих тварин і продаж м’яса) або бездіяльності (непроведення дезінфекції у місцях захворювання).	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є лише особи, до службових або професійних обов’язків яких входять виконання правил, встановлених з метою запобігання заразним захворюванням і боротьби з ними (працівники санітарно-епідеміологічної служби, службові особи підприємств, установ, організацій, органів державної виконавчої влади).	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується наявністю необережної вини за наслідки у вигляді поширення захворювань, а до можливості його настання – злочинної самовпевненості або непрямого умислу.	Саме порушення правил може бути як умисним, так і необережним.	

**Стаття 326. Порухення правил поведження з
мікробіологічними або іншими біологічними агентами
чи токсинами**

		Примітки
Підслідність – органів внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є встановлений порядок поведження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами та здоров'я населення. Додатковим обов'язковим об'єктом виступає здоров'я особи, а факультативним – життя особи або інші блага.	Мікробіологічний агент – це мікроорганізм, вірус, бактеріальна речовина. Токсин – це будь-яка отруйна речовина, що виділяється живим організмом. Предметом злочину є мікробіологічні або інші біологічні агенти чи токсини, зазначені у Конвенції про заборону розробки, виробництва та нагромадження засобів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення 1972 р. (Україна взяла зобов'язання не виробляти таку зброю).	
Об'єктивну сторону злочину утворюють дії, що полягають у порушенні правил зберігання, використання, обліку, перевезення мікробіологічних або інших біологічних агентів чи токсинів, а також інших правил поведження з ними. Склад злочину – формальний. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення хоч одного з вказаних вище діянь.	Порушення правил може вирадитися в: неусуненні від роботи чи іншої діяльності осіб, які є носіями збудників інфекційних захворювань, небезпечних для населення; непроведенні в порядку, передбаченому законодавством, профілактичних щеплень, медичних оглядів, дератизаційних, інших протиепідемічних, а також карантинних заходів; незапровадженні особливих умов і режимів праці, навчання, пересування і перевезення на всій території України або в окремих її місцевостях тощо.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є особа, яка досягла 16-річного віку та зобов'язана була за родом своєї роботи дотримуватися правил поведження з мікробіологічними чи іншими біологічними агентами або токсинами.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу щодо вчиненого діяння та необережністю відносно наслідків.	Особа усвідомлює, що порушує правила поведження саме з мікробіологічними чи іншими біологічними агентами або токсинами. Мотив та мета для кваліфікації злочину значення не мають.	

Стаття 327. Заготівля, перероблення або збут радіоактивних продуктів харчування чи іншої продукції

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – за ч. 1 – невеликої тяжкості, за ознаками ч. 2 – середньої тяжкості.		
Об’єктом злочину є здоров’я населення стосовно його захисту від шкідливого впливу радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції. Предметом злочину є продукти харчування та інша продукція, забруднені понад рівні, що допускаються.		Продукти харчування – це будь-який продукт, що в натуральному вигляді чи після відповідної обробки вживається людиною в їжу або для пиття.
Об’єктивну сторону утворюють дії, що полягають у порушенні правил заготівлі, переробленні або збуті радіоактивних продуктів харчування чи іншої продукції. Обов’язкова ознака об’єктивної сторони – наслідки у вигляді: 1) загрози загибелі людей; 2) загрози настання інших тяжких наслідків; 3) заподіяння шкоди здоров’ю потерпілого; 4) загибелі людей; 5) інших тяжких наслідків, а також причинний зв’язок між вказаними діями і наслідками		Заготівля – це дії щодо збирання врожаю зерна, картоплі або інших сільськогосподарських культур, відгодівлі худоби на м’ясо, доїння корів, добування риби чи дичини, збирання плодів диких рослин, грибів тощо. Перероблення – це надання придатності для вживання готового продукту або напівфабрикату. Це сушіння, варіння, пастеризування, заморожування тощо. Збут – це приоплатна або безоплатна передача радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції у власність іншої фізичної або юридичної особи. Загибель людей – смерть хоча б однієї людини
Суб’єкт злочину – загальний		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною виною, а заготівля та перероблення додатково характеризуються спеціальною метою – збути радіоактивно забруднені продукти харчування або іншу продукцію		

**РОЗДІЛ XIV. Злочини у сфері охорони державної таємниці,
недоторканості державних кордонів, забезпечення призову
та мобілізації**

Стаття 328. Розголошення державної таємниці

		Примітки
Підслідність – служба безпеки України.		
Категорія злочину – за ознаками ч. 1 – злочин середньої тяжкості, за ч. 2 – тяжкий.		
Об'єктом злочину є цінність держави у вигляді таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, які становлять державну таємницю.	Предметом злочину є інформація, яка віднесена до державної таємниці.	
Об'єктивна сторона злочину полягає в незаконному обнародуванні відомостей, які містять державну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі по службі чи роботі, внаслідок чого стали надбанням сторонніх осіб. Розголошення державної таємниці треба відрізнити від державної зради у формі шпигунства, де передача відомостей, які містять державну таємницю, пов'язана з наявністю іноземного адресата і бажанням винного, щоб такі відомості стали надбанням іноземної держави, іноземної організації.	Під розголошенням слід розуміти діяння або бездіяльність особи, в результаті чого секретна інформація стала відома хоча б одній сторонній особі. Диспозиція є бланкетною. Злочин є закінченим з моменту, коли хоча б одна стороння особа була ознайомлена зі змістом документа, виробу чи іншого матеріалу, що становлять державну таємницю. Тяжкі наслідки мають місце, якщо такі відомості стали надбанням іноземної розвідки або якщо розголошення державної таємниці завдало значної шкоди обороноздатності, економіці або іншим державним інтересам країни.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є службова особа, якій такі відомості довірені, або інша особа, якій ці відомості стали відомі по службі чи по роботі, а також військовослужбовці за тих же умов.	
Суб'єктивна сторона – умисна (прямий і непрямий умисел) чи необережна (злочинна самовпевненість і злочинна недбалість).		

Стаття 329. Втрата документів, що містять державну таємницю

Примітки	
Підслідність – служба безпеки України.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об’єктом злочину є встановлений порядок охорони таємної інформації, розголошення якої може спричинити шкоду національній безпеці України. Предметом злочину можуть бути документи, що містять державну таємницю, та інші матеріальні носії секретної інформації, а також предмети, відомості про які становлять державну таємницю.	Документ – це матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації шляхом фіксації на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці або на іншому носіїві, який може бути як первинним, так і вторинним. Документ, який містить державну таємницю , повинен відповідати встановленій формі, тобто мати обов’язкові ознаки: реєстраційний номер, найменування, гриф таємності тощо. Існує особливий порядок його зберігання і видачі.
Об’єктивна сторона злочину характеризується порядком користування і зберігання документів, що містять державну таємницю, а також предметами, відомості про які становлять державну таємницю.	Порушення порядку поводження із вказаними матеріальними носіями інформації або предметами містить склад злочину лише у випадку, якщо воно стосувалось порядку, встановленого законом, а не будь-яким іншим нормативно-правовим актом, і може полягати в недотриманні: а) режиму секретності при роботі з відповідними документами чи предметами; б) правил таємного діловодства. Втрата предметів або документів, що містять державну таємницю, вважається закінченим злочином незалежно від того, чи заподіяла така втрата шкоду інтересам України.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути особа, якій були довірені вказані в статті документи або предмети по службі чи по роботі.
Суб’єктивна сторона злочину передбачає тільки необережну вину – злочинну самовпевненість або злочинну недбалість.	Ставлення до порушення правил поводження зі вказаними документами (предметами) може бути й умисним.
Кваліфікованим видом злочину є втрата матеріального носія інформації, що містить державну таємницю, або предмета, відомості про який становлять таку таємницю, яка спричинила тяжкі наслідки.	

**Стаття 330. Передача або збирання відомостей,
що становлять конфіденційну інформацію,
яка є власністю держави**

	Примітки
Підслідність – служба безпеки України.	
Категорія злочину – за ч. 1 – злочин середньої тяжкості; за ч. 2 – тяжкий.	
Об’єктом злочину є встановлений порядок поведження з конфіденційною інформацією та державна цінність у вигляді матеріального носія інформації, яка є власністю держави і за ступенем секретності віднесена до службової таємниці. Предметом посягання можуть бути тільки відомості, які становлять конфіденційну інформацію на підставі закону, постанови КМ, розпорядження центральних органів виконавчої влади.	Іноземна організація – це будь-яка недержавна організація, зацікавлена в отриманні відомостей, що становлять службову таємницю. Представник іноземної організації – це особа, яка є офіційним співробітником іноземної недержавної організації або за спеціальним повноваженням представляє інтереси цієї організації.
Об’єктивна сторона злочину полягає в порушенні права передачі або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави та може виразитись у таких формах: 1) передача іноземним суб’єктам відомостей, що містять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави; 2) збирання таких відомостей.	Мотиви діяльності при вчиненні злочину можуть бути різні. Злочин вважається закінченим з моменту передачі або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є службова особа, якій такі відомості були довірені, або інша особа, якій такі відомості стали відомі по службі або роботі, а також військовослужбовець, якщо він передає чи збирає відомості, які не становлять військової таємниці, але містять конфіденційну інформацію.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом.	Винна особа усвідомлює, що вчиняє дії, зазначені в диспозиції статті, і бажає їх вчинити. Обов’язковою ознакою є мета діяльності винної особи – ознайомити з відомостями, що становлять службову таємницю, іноземну організацію або її представника.

Стаття 331. Незаконне перетинання державного кордону

		Примітки
Підслідність – Служби безпеки України.		
Категорія злочину – за ч. 1 і ч. 2 – невеликої тяжкості, за ознаками ч. 3 – середньої тяжкості.		
Безпосереднім об’єктом злочину є встановлений порядок перетинання державного кордону України, що забезпечує державну безпеку. Предметом посягання є державний кордон.	Державний кордон України – лінія і вертикальна поверхня. Що проходить по цій лінії, які визначають межі території України – суші, вод, надр, повітряного простору. Залізничне, автомобільне, морське, річкове, повітряне сполучення через державний кордон здійснюється в пунктах пропуску, які встановлює КМ. У пунктах пропуску створюються контрольні-пропускні пункти військ прикордонної охорони, митні та інші установи. Документами на виїзд з України і в’їзд в Україну є: паспорт громадянина України для виїзду за кордон, проїзний документ дитини, дипломатичний паспорт, службовий паспорт, посвідчення особи моряка.	
Об’єктивна сторона полягає в незаконному перетинанні державного кордону	Незаконне перетинання державного кордону – це залишення особою території однієї держави і переміщення на територію іншої держави шляхом самовільного перетинання державного кордону України. Незаконним вважається також перетинання кордону за підробленим паспортом. Якщо паспорт дійсний, одержаний за хабар, відповідальність особа несе тільки за дачу хабара. Злочин є закінченим з моменту фактичного незаконного перетинання державного кордону України.	
Суб’єкт злочину - загальний.	Ним може бути громадянин України, іноземець, а також особа без громадянства, які вчинили перетинання кордону без встановлених документів чи дозволу.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом.	Мотив і мета вчинення злочину можуть бути різні.	
Кваліфікованим видом є вчинення цього злочину особою, яка раніше була засуджена за такий самий злочин. Особливо кваліфікуючим видом злочину є такі дії, поєднані із застосуванням зброї (ч. 3).		

Стаття 332. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України

		Примітки
Підслідність – служба безпеки України.		
Категорія злочину – за ч. 1 – середньої тяжкості, за ч. 2 – тяжкий.		
Безпосереднім об'єктом злочину є встановлений порядок перетинання державного кордону України.	Керівництво незаконним переправленням осіб через державний кордон України – це діяльність особи, яка очолює весь процес незаконного переправлення осіб через державний кордон України.	
Об'єктивна сторона злочину полягає у вчиненні хоча б однієї із 3-х форм зазначених у статті дій: 1) організація незаконного переправлення осіб через державний кордон; 2) керівництво такими діями; 3) сприяння вчиненню таких дій.	Організація незаконного переправлення осіб через державний кордон полягає у визначенні плану злочину та погодження його з особами, які виявили бажання вчинити злочин. (Засоби, спосіб, час, місце тощо). Це переправлення через кордон осіб без документів або за підробленими документами. Тут є організатор злочину. Сприяння вчиненню переправлення осіб через державний кордон України – це надання порад, вказівок, засобів або усунення перешкод. Злочин є закінченим з моменту вчинення дій, які обумовили організацію або керівництво незаконним переміщенням осіб через державний кордон України, а також з моменту фактичного сприяння такому злочину незалежно від того, чи відбулося саме незаконне переправлення осіб.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Ним може бути як приватна, так і службова особа.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Мотивом вчинення цього злочину є корисливість – одержання від осіб, яких незаконно переправляють через державний кордон України, грошей або інших матеріальних цінностей.	
Кваліфікованими видами злочину є вчинення його повторно або за попередньою змовою групою осіб (ч. 2).		

Стаття 333. Незаконне вивезення за межі України сировини, матеріалів, обладнання, технологій для створення зброї, а також військової та спеціальної техніки

Примітки	
Підслідність – Служба безпеки України.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є встановлений порядок незаконного вивезення за межі України сировини, матеріалів, обладнання, технологій для створення зброї, а також військової та спеціальної техніки.	Диспозиція статті – бланкетна. Для визначення змісту ознак злочинів треба звернутися до відповідних нормативних актів, які встановлюють порядок вивезення за межі України матеріалів, технологій тощо.
Об'єктивна сторона злочину полягає в порушенні встановленого порядку вивезення за межі України сировини, матеріалів, обладнання, технологій, які можуть бути використані для створення ракетної, ядерної та інших видів зброї.	Вивезення – це фактичне переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів. Порушення порядку вивезення відповідних предметів і технологій полягає в діях по переміщенню їх через митний кордон України з належним оформленням у загальному митному порядку, але без додержання спеціальних правил. Таких нормативних актів, які регулюють ці відносини, нараховується біля двох десятків. Злочин вважається закінченим з моменту перетинання визначеними предметами митного контролю. Склад злочину – формальний.
Суб'єкт злочину – загальний.	Як правило, ним є особа, яка дозволяє, оформляє, супроводжує, вивозить предмети злочину. Це службові чи приватні особи, які досягли 16-річного віку.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює, що вона вивозить за межі України відповідні предмети з порушенням встановленого порядку вивезення, і бажає вчинити саме так.

Стаття 334. Порухення правил міжнародних польотів

		Примітки
Підслідність – Служба безпеки України.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Об’єктом злочину є безпека міжнародних польотів і порядок перетинання державного кордону України.		Міжнародний політ – це здійснюваний у повітряному просторі України запланований або незапланований політ повітряного судна, який виконується з перетинанням державного кордону України (у тому числі кордону, щодо якого не проведено делімітацію і демаркацію).
Об’єктивна сторона злочину полягає в активних діях, спрямованих на порушення правил міжнародних польотів, а саме: 1) вліт в Україну без відповідного дозволу; 2) виліт з України без відповідного дозволу; 3) недотримання зазначених у дозволі маршрутів, місць посадки, повітряних трас, коридорів або ешелонів.		У ст. 58 ПК зазначається, що переліт державного кордону України повітряними судами здійснюється у спеціально виділених коридорах. Переліт кордону поза цими коридорами, якщо це не передбачено міжнародною угодою або іншими нормативними актами України, заборонено. Злочин є закінченим в одному випадку з моменту самого факту вльоту в Україну чи вильоту з України (фактичного перетинання судном державного кордону України у повітрі) без відповідного на те дозволу, в іншому – при дозволеному вльоті в Україну (вильоті з України) з моменту самого факту порушення тих правил міжнародних польотів.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Ним можуть бути громадяни України та іноземці – члени екіпажу повітряного судна (або пілот – одинак), що здійснює політ міжнародними авіалініями, для якого правила міжнародних польотів є обов’язковими.
З суб’єктивної сторони злочин у формі вльоту в Україну або вильоту із України без відповідного дозволу може бути вчинений лише з прямим умислом.		Вліт в Україну або виліт з України, які були результатом нещасного випадку (стихийне лихо, втрата орієнтування) при дотриманні встановлених на такий випадок правил (подача сигналу, посадка у найближчому до державного кордону аеропорту), не є злочином.

Стаття 335. Ухилення від призову на строкову військову службу

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Безпосереднім об'єктом злочину є встановлений порядок комплектування Збройних Сил України, а також обороноздатність держави.	Початком перебування на військовій службі для призовників і офіцерів, що призиваються із запасу, є день прибуття до військового комісаріату для відправлення у військову частину. Тому особа, яка прибула на призовний пункт для відправлення у військову частину, але вже після цього ухилилась від відправлення у війська, є військовослужбовцем, і її дії треба кваліфікувати за ст. 407, 408 або 409.	
Об'єктивна сторона злочину може виражатися у формі як дії, так і бездіяльності – неприбуття призовника без поважних причин за повісткою до воєнного комісаріату для відправки на військову службу. Поважними причинами є: 1) хвороба громадянина; 2) смерть або тяжка хвороба близького родича; 3) перешкода стихійного характеру тощо. Причина неявки повинна бути підтверджена відповідними документами.	Умисні дії – це заподіяння собі тілесного ушкодження, симуляція хвороби, підкуп працівників військкомату тощо. Злочин є закінченим при бездіяльності з моменту неприбуття призовника у військовий комісаріат для відправки у військову частину, а при дії – з моменту, коли призовнику вдалося звільнитися від призову на строкову службу.	
Суб'єкт злочину - спеціальний.	Ним може бути тільки призовник, відносно якого було оголошено рішення призовної комісії про придатність його до військової служби і призов на військову службу та строк відправлення такого призовника на військову службу, або офіцер запасу, що призивається із запасу.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Призовник знає рішення призовної комісії про його придатність до військової служби, про призов на військову службу і строк явки для відправлення його у військову частину і бажає ухилитися від призову.	

Стаття 336. Ухилення від призову за мобілізацією

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є встановлений порядок призову за мобілізацією та безпека держави у сфері оборони.	Мобілізація в Україні – це комплекс заходів, які здійснюються у державі з метою планомірного переведення органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, органів і сил Цивільної оборони України, галузей національної економіки, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань – на організацію і штати воєнного часу.	
З об’єктивної сторони злочин характеризується тими ж ознаками, що й ухилення від призову на строкову військову службу. Проте, ухилення від призову за мобілізацією в формі бездіяльності полягає в нез’явленні суб’єкта не обов’язково до призовної дільниці, а й безпосередньо до військової частини, військової установи, які зазначені у повістці або наказі військового комісара. Крім того, при ухиленні від призову за мобілізацією можливі й інші способи (наприклад, незаконне отримання так званої “броні”).	Про відкриту мобілізацію негайно оголошується через засоби масової інформації, а при прихованій мобілізації доводиться по закритих каналах до всіх керівників. Призову на військову службу підлягають особи, що знаходяться в запасі, крім тих, у кого є бронь. З метою ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та катастроф у мирний час може проводитися цільова мобілізація. Обов’язковою ознакою об’єктивної сторони складу злочину є функціонування держави в умовах особливого періоду.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовозобов’язані, що знаходяться в запасі.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		

Стаття 337. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є встановлений з метою забезпечення нормальної діяльності органів державної виконавчої влади порядок ведення військового обліку й організації відповідних зборів.		
Об'єктивна сторона полягає в: 1) ухиленні військовозобов'язаного від військового обліку після попередження, зробленого відповідним військовим комісаріатом (ч. 1); 2) ухиленні військовозобов'язаного від навчальних або спеціальних зборів (ч. 2).		Під ухиленням військово-зобов'язаним від навчальних (або перевірних) чи спеціальних зборів треба розуміти його нез'явлення на такі збори без поважних причин в строк, вказаний у виклику про призов на збори. З цього моменту злочин вважається закінченим . Способами ухилення військово-зобов'язаного від військового обліку або зборів можуть бути самокалічення, симуляція хвороби, підроблення документів, які, скажімо, можуть свідчити про наявність поважних причин не постановки на військовий облік або нез'явлення на збори, інший обман, пряма відмова від постановки на військовий облік або нез'явлення на збори, а так само фактичне неприбуття у відповідний строк до військового комісаріату без поважних причин.
Суб'єкт злочину – спеціальний.		Ними є військовозобов'язані, і не є ними допризовники, призовники і військово-службовці.
З суб'єктивної сторони злочин характеризується умисною виною.		Із суб'єктивної сторони ухилення військовозобов'язаного від навчальних (або перевірних) чи спеціальних зборів характеризується умисною формою вини.

**РОЗДІЛ XV. Злочини проти авторитету органів державної
влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань
громадян**

Стаття 338. Наруга над державними символами

	Примітки
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є авторитет української держави, які підриваються у разі посягання на державні символи як України, так і іноземної держави. В останньому випадку авторитет України страждає у світі тому, що представники української влади нечепто не спромоглися політичними та іншими засобами попередити демонстрацію неповаги до державних символів певної іноземної держави, а тим самим і до неї самої.	Предметом злочину є державні символи України – її Державний Прапор, Державний Герб та Державний Гімн, а також – прапор чи герб іноземної держави, які офіційно встановлені або підняті. Державний Прапор України – це стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів, і являє собою прямокутне полотнище, яке складається з двох рівних за шириною горизонтально розташованих смуг. Прапор та герб іноземної держави – це її офіційні державні символи, які встановлюються на приміщеннях її дипломатичного представництва, а також на резиденції та засобах пересування глави дипломатичного представництва.
Об'єктивна сторона злочину характеризується лише активними діями винного – публічною наругою над державними символами України чи державними символами іноземних держав. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення дій, які є наругою над державними символами.	Способами наруги можуть бути знищення або пошкодження прапора (герба) шляхом його спалення, ламання, розмальовування, нанесення на прапор образливих написів, зле шаржування герба чи гімну. Наруга над державними символами тягне відповідальність за статтею лише у разі, якщо вона була публічною (спрямованою на публіку). При цьому винна особа може, скажімо, розмальовувати прапор як у присутності інших людей, так і без їх присутності, але з наступним винесенням такого прапора на людські очі.
Суб'єкт злочину – загальний.	Ним є особа, яка досягла 16 років.
Із суб'єктивної сторони злочин характеризується лише умисною виною у вигляді прямого умислу.	Публічна наруга над державними символами, вчинена з хуліганських мотивів, кваліфікується за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 або 2 ст. 338 і ст. 296.

Стаття 339. Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є встановлений законодавством порядок, відповідно до якого право підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні має лише судно, яке: а) є державною власністю України або перебуває у власності фізичної особи – громадянина України, або юридичної особи в Україні, заснованої виключно українськими власниками, а так само яке перебуває у цих осіб на умовах договору бербоут- чартеру; б) зареєстроване у Державному судовому реєстрі України або Судновій книзі України; в) отримало свідоцтво про право плавання під Державним Прапором України.	Цей порядок забезпечує суверенні права України на її виключну (морську) економічну зону, додержання митних, санітарних та іміграційних правил, правил рибальства тощо. Предмет злочину – Державний Прапор України.	
Об'єктивна сторона злочину полягає в піднятті без належного права на річковому або морському судні Державного Прапора України	Закінченим злочин буде з моменту незаконного підняття Державного Прапора України.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Звичайно ним є особа (громадянин України, іноземець чи особа без громадянства), яка є капітаном відповідного судна або особа, яка виконує його обов'язки.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною виною (умисел прямий).		

Стаття 340. Незаконне перешкоджання організації або проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є внутрішній та міжнародний авторитет нашої держави. Його додатковим об'єктом можуть бути життя і здоров'я, воля, честь, гідність особи.	Згідно ст. 39 Конституції України громадяни мають право збиратися без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади та місцевого самоврядування.
З об'єктивної сторони злочин – створення будь-яких перепон громадянам для проведення ними на законних підставах зборів, мітингів, походів чи демонстрацій.	Збори – це зібрання групи людей з метою розгляду чи вирішення певних питань. Мітинг – це збори громадян з метою обговорення невідкладних проблем життя, що проводяться на площі, вулиці, стадіоні тощо. Вуличний похід – це організований масовий рух людей по пішохідній чи проїзній частині вулиці, метою якого є привернення уваги інших громадян, органів влади до певних проблем. Демонстрація – це публічне висловлення групою людей суспільно-політичних, економічних, релігійних тощо настроїв з використанням під час вуличного походу плакатів, транспарантів, інших наглядних засобів.
Суб'єкт злочину – спеціальний, а якщо він пов'язаний з насильством – загальний.	Ним, залежно від способу його вчинення, можуть бути: 1) службові особи – представники влади чи особи, які обіймають на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих обов'язків; 2) будь-які громадяни, що досягли 16-річного віку, які перешкоджають проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій шляхом застосування до їх учасників фізичного насильства.
Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є умисна форма вини (прямий умисел).	Мета – перешкодити організації чи проведенню зборів, мітингу, вуличного походу, чи демонстрацій.

Стаття 341. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд

Примітки	
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
<p>Основним безпосереднім об'єктом злочину є нормальна діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян; нормальна робота будь-яких інших підприємств, установ, організацій, а додатковим обов'язковим об'єктом – відносини власності або встановлений порядок користування будівлями чи спорудами.</p> <p>Предметом злочину є будівлі і споруди, що забезпечують діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, незалежно від їх функціонального, цільового призначення.</p>	<p>Політична партія – це зареєстрована згідно із законодавством добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має на меті сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах.</p>
<p>Об'єктивна сторона злочину полягає в забезпеченні діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян запобігти незаконному захопленню громадських будівель чи споруд.</p> <p>Злочин вважається закінченим з моменту фактичного захоплення будівель чи споруд, незалежно від того, який час ними незаконно користувались, чи була порушена або припинена і на який час нормальна робота підприємства, установи чи організації.</p>	<p>Захоплення будівельних споруд – це протиправне встановлення контролю над ними, яке може виражатись як у протиправному вторгненні до будівель чи споруд, так і в такому блокуванні їх роботи, яке перешкоджає доступу до будівель та споруд інших осіб і використанню їх за цільовим призначенням.</p>
Суб'єкт злочину – загальний.	
<p>Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною виною (прямий умисел).</p>	<p>Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є мета:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) незаконне користування захопленими будівлями і спорудами; 2) перешкоджання нормальній роботі підприємств, установ, організацій, якими захоплені будівлі чи споруди використовуються.

Стаття 342. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві

Примітки

Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Основним безпосереднім об’єктом злочину виступає нормальна діяльність правоохоронних органів, громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону та законних військових формувань на території України. Додатковим факультативним об’єктом може бути здоров’я особи.	Потерпілими від злочину є: 1) представник влади; 2) працівник правоохоронного органу; 3) член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону; 4) військовослужбовець.
Об’єктивна сторона полягає у вчиненні опору, тобто в активній фізичній протидії здійсненню представниками влади, працівниками правоохоронних органів, членами громадських формувань або військовослужбовцями своїх службових обов’язків.	Виконання службових обов’язків представником влади або працівником правоохоронного органу – це дії щодо охорони громадського порядку, навколишнього природного середовища, здійснення різноманітних перевірок, запобігання злочинам та дисциплінарним проступкам з боку засуджених тощо. Опір – це активна фізична протидія здійсненню згаданим особам покладених на них обов’язків щодо охорони громадського порядку.
Суб’єкт злочину – загальний.	Ним може бути не лише правопорушник, якому потерпілий поставив законні вимоги, пов’язані з виконанням свого службового обов’язку чи взятого на себе обов’язку з охорони громадського порядку, але й інша особа, яка активно перешкоджала їм виконувати ці обов’язки.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Кваліфікуючі ознаки злочину: опір, поєднаний з примушуванням потерпілих шляхом насильства або погрози застосування такого насильства до виконання явно незаконних дій.	

**Стаття 343. Втручання в діяльність працівника
правоохоронного органу**

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є нормальна діяльність правоохоронних органів. Потерпілим від злочину є працівник правоохоронного органу.	Суспільна небезпечність злочину полягає в тому, що в разі його вчинення порушується або може бути порушена робота правоохоронного органу, оскільки створюються перешкоди для виконання службових обов'язків, що негативно відбивається на функціонуванні всієї правоохоронної системи держави.	
Об'єктивна сторона полягає в активних діях, спрямованих на втручання в діяльність та впливі у будь-якій формі на працівника правоохоронного органу і перешкоджання виконанню ним службових обов'язків	Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу – це конкретні дії, спрямовані на перешкоджання виконанню цим працівником службових обов'язків або на досягнення прийняття неправомірного рішення. Виконання службових обов'язків – це виконання тих обов'язків працівника правоохоронного органу, в яких втілюється його право на застосування правоохоронних функцій. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення дії, яка являє собою вплив у будь-якій формі на працівника правоохоронного органу.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Ним є особа, якій до його вчинення виповнилося 16 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення дій, передбачених ч. 1, якщо вони: 1) перешкодили запобіганню злочину чи затриманню особи, яка його вчинила; 2) вчинені службовою особою з використанням свого службового становища.		

Стаття 344. Втручання у діяльність державного діяча

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Об'єктом злочину є нормальна діяльність перелічених у диспозиції службових осіб, а також авторитет органів державної влади, в яких вони працюють. Потерпілим від цього злочину є лише службові особи, перелічені у диспозиції статті (Президент України, Голова Верховної Ради України та інші особи). При цьому потерпілими можуть виступати особи, обрані чи призначені на зазначену посаду у порядку, встановленому законом.	Суспільна небезпечність злочину полягає в тому, що невиконання державним діячем службових обов'язків або прийняття ним незаконного рішення внаслідок незаконного втручання злочинця у його діяльність може призвести до порушення прав людини, інтересів підприємств, установ і організацій, негативних наслідків державного значення. Крім того, підривається авторитет державного діяча.	
Об'єктивна сторона злочину полягає у незаконному впливі у будь-якій формі на державного діяча (умовляння, шантажування, погроза тощо).	Незаконність впливу означає, що такі дії суперечать закону чи підзаконному акту. Рішення державного діяча – це волевиявлення з використанням своїх повноважень, закріплене, як правило, у відповідному документі і має правове значення. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення дії (впливу) на потерпілого від злочину, незалежно від того, чи вдалось перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконного рішення.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Ним є особа, якій до його вчинення виповнилося 16 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Злочинець ставить перед собою мету перешкодити виконанню потерпілим своїх службових обов'язків або домогтися від нього прийняття неправомірних рішень.	
Кваліфікуюча ознака злочину існує тоді, коли винна особа для вчинення злочину використовує права і повноваження, надані їй за посадою або у зв'язку з певною службовою діяльністю.		

Стаття 345. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу

Примітки

Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – за ч. 1, 2 – середньої тяжкості; за ч. 3, 4 – особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об’єктом злочину є нормальна діяльність правоохоронних органів, їх авторитет, а додатковим обов’язковим об’єктом – психічна недоторканість працівників правоохоронних органів або їх близьких родичів, їх здоров’я.	Потерпілим від цього злочину можуть бути: 1) працівник правоохоронного органу; 2) його близькі родичі.
Об’єктивна сторона злочину полягає в заподіянні працівникові правоохоронного органу або його близьким родичам шкоди у зв’язку з виконанням цим працівником службових обов’язків, що може виявитись у: 1) погрозі; 2) заподіянні побоїв, а також тілесних ушкоджень – легких, середньої тяжкості або тяжких. Відповідальність за ч. 1 настає, коли мала місце погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна. Така погроза має бути дійсною і реальною. Вона може виражатися у висловлюванні (усно, письмово, із застосуванням технічних засобів), у жестах, а також в інших діях, за допомогою яких винний залякує потерпілого вчиненням вбивства, застосуванням до нього насильства чи знищення майна.	Погроза вбивством – це виражений зовні та доведений до потерпілого намір позбавити життя працівника правоохоронного органу або його близького родича. Погроза насильством – це погроза заподіяння потерпілому побоїв чи тілесних ушкоджень, у тому числі і шляхом зв’язування та залишення в небезпеці. Погроза пошкодження майна – це нахваляння погіршити його якість, зменшити цінність або привести на деякий час у стан, не придатний для використання. Злочин вважається закінченим з моменту, коли погроза була доведена до відома працівника правоохоронного органу, а також з моменту нанесення побоїв і заподіяння тілесних ушкоджень.
Суб’єктом злочину є осудна особа, якій виповнилося 16 років, а за насильство, що полягає в заподіянні тілесних ушкоджень середньої тяжкості чи тяжких, – 14 років.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення його організованою групою.	

Стаття 346. Погроза або насильство щодо державного або громадського діяча

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину – за ч. 1 – середньої тяжкості, за ч. 2 – тяжкий, за ч. 3 – особливо тяжкий.		
Основним безпосереднім об’єктом злочину є нормальна робота органів державної влади та об’єднань громадян, їх авторитет, а додатковим обов’язковим об’єктом – недоторканість державних чи громадських діячів, їх здоров’я.	Потерпілі – перелік цих осіб вичерпний і наведено в ч. 1 (Президент України, Голова Верховної Ради тощо).	
Об’єктивна сторона злочину полягає у: 1) погрозі; 2) заподіянні тілесних ушкоджень – легких, середньої тяжкості або тяжких; 3) нанесенні побоїв; 4) вчиненні інших насильницьких дій. Злочин вважається закінченим з моменту, коли погроза була доведена до відома державного чи громадського діяча, а також з моменту нанесення побоїв, заподіяння тілесних ушкоджень або вчинення інших насильницьких дій.	Погроза – це залякування згаданих осіб щодо спричинення смерті, заподіяння шкоди їхньому здоров’ю, знищення або пошкодження їх майна, а також викрадення або позбавлення волі. Погроза може бути усною (по телефону, в особистій розмові), письмовою, в електронному вигляді тощо. Погроза викрадення – це залякування незаконним заволодінням у майбутньому державним чи громадським діячем або його близьким родичем. Іншими насильницькими діями треба вважати фізичний вплив на потерпілого.	
Суб’єктом злочину є осудна особа, якій виповнилося 16 років, а за насильство, що полягає в заподіянні тілесних ушкоджень середньої тяжкості чи тяжких, – 14 років.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Мотив – злочин вчиняється у зв’язку з державною чи громадською діяльністю потерпілого.	

Стаття 347. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу

Примітки

Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – за ч. 1 – середньої тяжкості, а за ч. 2 – особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є авторитет органів державної влади. Обов'язковим додатковим об'єктом виступає право приватної власності, а факультативним об'єктом може виступати громадський порядок, екологічна безпека, життя або здоров'я людини.	Потерпілими від злочину можуть бути працівник правоохоронного органу або його близькі родичі. Предмет злочину – майно, яке є власністю судді, працівника правоохоронного органу чи його близького родича або знаходиться у його володінні.
Об'єктивна сторона злочину полягає в знищенні або пошкодженні майна працівника правоохоронного органу, а також посягання на життя і здоров'я його близьких родичів.	Знищення майна – це доведення його до повної непридатності для використання за цільовим призначенням. Пошкодження майна – це погіршення його якості, зменшення цінності або приведення на деякий час у стан, непридатний для використання. Злочин вважається закінченим з моменту доведення майна до повної непридатності для використання за цільовим призначення (при знищенні) або погіршенням його якості, зменшення цінності або приведенні на деякий час у стан, непридатний для використання за цільовим призначенням (при пошкодженні).
Суб'єктом злочину є осудна особа, якій до вчинення злочину виповнилося 16 років.	За ознаками ч. 2 – особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося 14 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу (прямого або непрямого).	Мотив злочину – у зв'язку з виконанням службових обов'язків.
Кваліфікуючими злочин обставинами є: 1) вчинення його шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом; 2) спричинення ним загибелі людей чи інших тяжких наслідків.	

**Стаття 348. Посягання на життя працівника
правоохоронного органу, члена громадського формування
з охорони громадського порядку і державного кордону або
військовослужбовця**

Примітки	
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є нормальна службова діяльність працівників правоохоронних органів, авторитет цих органів, а також встановлений порядок охорони громадського порядку. Додатковим обов'язковим об'єктом злочину є життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування і військовослужбовця.	Потерпілими від злочину можуть бути працівник правоохоронного органу, його близький родич, член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовець.
Об'єктивна сторона злочину полягає у вбивстві або замаху на вбивство працівника правоохоронного органу, члена громадського формування і військовослужбовця. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони злочину є те, що посягання на життя потерпілого причинно обумовлене виконанням службових обов'язків потерпілого або його діяльністю щодо охорони громадського порядку.	Виконання службових обов'язків – це дії, пов'язані із провадженням дізнання, досудового слідства, дії з охорони громадського порядку, НПС та запобігання злочинам з боку засуджених. Злочин вважається закінченим з моменту настання смерті потерпілого або вчинення діяння, яке утворює замах на вбивство.
Суб'єктом злочину є осудна особа, яка досягла 14 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого умислу.	Винний усвідомлює, що посягає на життя працівника правоохоронного органу або його близьких родичів, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх діяльністю щодо охорони громадського порядку, передбачає настання смерті названих осіб внаслідок своїх дій і бажає чи свідомо допускає її настання.

Стаття 349. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника

Примітки	
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є авторитет органів державної влади. Додатковим обов'язковим об'єктом можуть бути життя чи здоров'я людини, її воля, честь і гідність.	Потерпілими від цього злочину можуть бути: 1) представник влади; 2) працівник правоохоронного органу; 3) їхні близькі родичі. Напад на представника адміністрації виправної установи з наступним захопленням або триманням його як заручника кваліфікується за сукупністю злочинів, передбачених ст. 349 і 392.
Об'єктивна сторона злочину виражається у двох діяннях: захопленні та триманні як заручника представника влади, працівника правоохоронного органу або їх близького родича.	Заручник – це особа, яка затримана насильницьким чи іншим чином з метою примусити державу, організацію, установу виконати певні вимоги або зобов'язання. Захоплення заручника – це протиправне, насильницьке обмеження фізичної можливості однієї або декількох осіб вільно за своїм бажанням рухатись у просторі. Тримання заручника – це протиправне насильницьке перешкоджання виходу заручника на свободу. Злочин вважається закінченим з моменту фізичного обмеження волі заручника та початку перешкоджання виходу його на волю.
Суб'єктом злочину є осудна особа, яка досягла 14 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Обов'язкова наявність спеціальної мети. Вона може мати альтернативний характер – спонукати державу чи підприємство, організацію або службову особу до: а) вчинення будь-якої дії; б) утримання від учинення будь-якої дії, – як умови звільнення заручника.

Стаття 350. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок

Примітки

Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – за ч. 1 – невеликої тяжкості, за ч. 2 – середньої тяжкості, за ч. 3 – особливо тяжкий.	
Основний безпосередній об'єкт злочину – правомірна діяльність підприємств, установ, організацій, встановлений порядок виконання громадських обов'язків. Додатковим обов'язковим об'єктом виступає здоров'я особи.	Потерпілими від злочину є: 1) службова особа; 2) громадянин, який виконує громадський обов'язок, у тому числі член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону; 3) особи, які є близькими щодо службової особи або громадянина, який виконує громадський обов'язок.
Об'єктивна сторона злочину полягає в: 1) погрозі вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням чи пошкодженням майна загальнонебезпечним способом щодо службової особи чи її близьких або щодо громадянина, який виконує громадський обов'язок; 2) нанесенні побоїв або заподіяння легкого, середньої тяжкості або тяжкого тілесного ушкодження службовій особі або громадянину, який виконує громадський обов'язок у зв'язку з їхньою службовою чи громадською діяльністю, а також вчинення таких дій щодо їх близьких.	Погроза заподіяти тяжкі тілесні ушкодження – це обіцянка заподіяти тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, позбавити його будь-якого органу або його функцій, перервати вагітність тощо. Небезпечний спосіб – це дії небезпечні для життя і здоров'я людей, а також майна інших фізичних та юридичних осіб. Злочин вважається закінченим з моменту, коли погроза була доведена до відома службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок.
Суб'єктом злочину є осудна особа, якій виповнилося 16 років.	За насильство, що полягає в заподіянні тілесних ушкоджень середньої тяжкості чи тяжких, – відповідальність з 14 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Мета злочину – спеціальна: добитися припинення службової чи громадської діяльності або зміни її характеру в інтересах того, хто погрожує, та помсти за діяльність службової особи або громадянина, який виконує громадський обов'язок.

Стаття 351. Перешкодження діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради

Примітки	
Підслідність – прокуратура.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об’єктом злочину є нормальна діяльність народних депутатів України та депутатів місцевих рад, парламентських комітетів і тимчасових слідчих комісій, а також їх авторитет.	Потерпілим від цього злочину може бути: 1) народний депутат України; 2) депутат місцевої ради.
Об’єктивна сторона виявляється у трьох діяннях: 1) невиконанні службовою особою законних вимог народного депутата, депутата місцевої Ради та комітетів Верховної Ради України або тимчасових слідчих комісій ВРУ; 2) створенні штучних перешкод у їх роботі; 3) наданні завідомо неправдивої інформації.	Недостовірна інформація – це та, яка є неперевіреною, вірогідною, а видається як дійсна, отримана належним чином, а також неточна застаріла інформація. Неправдива інформація – це та, яка не відповідає дійсності, тобто вигадана. Створення штучних перешкод у роботі – це ненадання можливості народному депутатові, депутатові місцевої ради виконувати свої службові обов’язки або створення таких умов для його роботи, за яких він не може добитися позитивних результатів. Злочин вважається закінченим з моменту: а) закінчення визначеного законом чи іншим документом строку виконання законних вимог вищезазначених осіб; б) створення штучної перешкоди в їх роботі; в) отримання адресатом недостовірної інформації.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути лише службова особа, до якої була звернена законна вимога народного депутата, депутата місцевої ради або вимога комітету чи тимчасової слідчої комісії ВРУ.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	

**Стаття 352. Умисне знищення або пошкодження майна
службової особи чи громадянина, який виконує
громадський обов'язок**

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – за ознаками ч. 1 – середньої тяжкості, за ч. 2 – особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Обов'язковим додатковим об'єктом виступає право приватної власності, а факультативним можуть виступати громадський порядок, економічна безпека, життя та здоров'я людини.	Потерпілими від злочину можуть бути службова особа чи громадянин, який виконує громадський обов'язок, а також близькі родичі. Предметом злочину може бути як рухоме, так і нерухоме майно, що є власністю службової особи, громадянина, який виконує громадський обов'язок, чи когось із близьких родичів.
Об'єктивна сторона злочину характеризується суспільно небезпечними діями, спрямованими на знищення чи пошкодження майна, суспільно-небезпечними наслідками у вигляді майнової шкоди та причинними зв'язком між вказаними діями і наслідками.	Знищення майна – це доведення його до повної непридатності для використання за цільовим призначенням. Пошкодження майна – це погіршення його якості, зменшення цінності або приведення на деякий час у стан, непридатний для використання. Злочин вважається закінченим з моменту заподіяння майнової шкоди потерпілому.
Суб'єктом злочину є осудна особа, якій виповнилося 16 років.	За насильство, що полягає в заподіянні тілесних ушкоджень середньої тяжкості чи тяжких, відповідальність настає з 14 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Кваліфікаційними ознаками знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, є: а) вчинення його шляхом підпалу; б) вибуху; в) іншим небезпечним способом; г) загибель людей; д) спричинення інших тяжких наслідків.	

Стаття 353. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об’єкт злочину – нормальна діяльність та авторитет органів державної влади та органів місцевого самоврядування.	Владними повноваженнями є сукупність прав та обов’язків службової особи, яка за своїм статусом є представником влади, наданих їй для виконання функцій держави і конкретних завдань органу, в якому вона працює.	
Об’єктивна сторона злочину характеризується: самовільним присвоєнням владних повноважень або звання службової особи; вчиненням з використанням самовільно присвоєних владних повноважень або звання службової особи будь-якого суспільно-небезпечного діяння.	Самовільне присвоєння – це дії приватної особи, яка шляхом обману інших осіб видає себе за службову особу і використовує її повноваження шляхом введення в оману інших осіб. Наприклад, видає себе за працівника правоохоронного органу та проводить певні слідчі дії, затримання особи тощо або видає себе за працівника податкових органів та проводить незаконні дії, спрямовані на вилучення документів тощо. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи утворює склад злочину лише тоді, коли воно поєднане із вчиненням будь-яких суспільно-небезпечних діянь. Суспільно-небезпечне діяння – це правопорушення, за яким передбачається кримінальна чи адміністративна відповідальність.	
Суб’єкт злочину – загальний.	Ним є осудна особа, якій до його вчинення виповнилося 16 років.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		

Стаття 354. Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об’єктом злочину є авторитет державних установ, підприємств, організацій. Предметом злочину є: матеріальні блага; вигоди майнового характеру в будь-якому вигляді.	Матеріальні блага – це будь-які матеріальні цінності: гроші, товари, речі, рухоме і нерухоме майно, вартість яких може бути виражена в грошовому еквіваленті. Вигоди майнового характеру – це майнові права, будь-які дії та послуги майнового характеру.
Об’єктивна сторона злочину виражається в отриманні працівником державного підприємства, установи чи організації шляхом вимагання в будь-якому вигляді матеріальних благ чи вигод майнового характеру за виконання чи невиконання будь-яких дій з використанням займаного ним на підприємстві, в установі чи організації становища.	Дії і послуги майнового характеру – це передача майнових вигод чи відмова від них, безоплатне надання послуг майнового характеру, виконання будь-яких робіт тощо. Одержання винагороди карається, коли було вимагання; одержання винагороди –подяки не є злочином. Злочин має формальний склад і вважається закінченим з моменту отримання незаконної винагороди.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є будь-які працівники, які з використанням займаного ними становища можуть вчинити певні дії в інтересах іншої особи, за вчинення яких вони вимагають незаконну винагороду (наприклад, лікар вимагає гроші за хірургічну операцію). Ці дії відмежовуються від одержання хабара за суб’єктом злочину. При одержанні хабара суб’єктом є тільки службова особа.
Суб’єктивна сторона злочину передбачає наявність прямого умислу, корисливого мотиву і мети незаконного збагачення.	Злочин буде і тоді, коли матеріальні блага передаються родичам винного.

Стаття 355. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – за ч. 1 – невеликої тяжкості, за ч.2 – середньої тяжкості, за ч. 3 – тяжкий.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є встановлений порядок виконання цивільно-правових зобов'язань, обов'язковим додатковим – психічна чи тілесна недоторканість, воля, здоров'я людини, право власності (залежно від конкретного змісту погрози, якою супроводжується примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань).	Склад злочину , передбаченого статтею, примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань утворює лише у разі, коли воно поєднане з погрозою застосування насильства, пошкодження чи знищення майна щодо потерпілого або його близьких родичів. Погроза повинна бути дійсною і реальною.	
Об'єктивна сторона характеризується активними діями винного, що виражаються у вимозі виконати чи не виконувати цивільно-правове зобов'язання. Зміст такого примушування складають дві взаємопов'язані дії: 1) вимога виконати чи не виконати договір, угоду чи інше цивільно-правове зобов'язання; 2) погроза застосувати насильство, пошкодити чи знищити майно.	Вимога виконати цивільно-правове зобов'язання – це висловлена в категоричній формі пропозиція потерпілому вчинити негайно чи в обумовлений час передбачені зобов'язанням дії щодо його предмета. Закінченим злочин буде з моменту пред'явлення вимоги незалежно від того, чи вдалося винному примусити потерпілого вчинити дії, які від нього вимагають.	
Суб'єктом злочину – загальний.	Ним є осудна особа, якій до його вчинення виповнилося 16 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) із погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень; 4) у поєднанні з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, а особливо кваліфікуючим – вчинення його: 1) організованою групою; 2) у поєднанні з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я; 3) завдання ним великої шкоди чи інших тяжких наслідків (ч. 3).		

Стаття 356. Самоправство

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є встановлений законодавством порядок реалізації громадянами своїх прав та обов'язків, нормальна управлінська діяльність і авторитет органів державної влади та органів місцевого самоврядування.		Самовільне вчинення будь-яких дій – це вчинення особою дій, на які, на її думку, вона має право, всупереч встановленому законом порядку.
Об'єктивна сторона характеризується сукупністю 3-х ознак: 1) самовільним, всупереч встановленому законом порядку, вчиненням будь-яких дій; 2) заперечування правомірності цих дій окремим громадянином або підприємством, установою чи організацією; 3) заподіянням такими діями значної шкоди інтересам громадянина, державним чи громадським інтересам або інтересам власника. Також об'єктивна сторона характеризується причинним зв'язком між діями винної особи та зазначеною шкодою.		Оспорюваність дії особи означає, що інший громадянин, підприємство, установа чи організація вважають такі дії неправомірними, вчиненими всупереч закону. Склад злочину – матеріальний , тобто злочин буде закінченим з моменту настання наслідків – заподіяння внаслідок самовільних дій значної шкоди інтересам громадянина, держави чи громадським інтересам або інтересам власника. Значна шкода повинна встановлюватися в кожному випадку окремо з урахуванням усіх обставин справи. Матеріальна шкода не може бути меншою ніж 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.
Суб'єкт злочину – загальний.		Самоправні дії службової особи, які явно виходять за межі наданих їй повноважень, слід кваліфікувати за ст. 365.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною виною. Психічне ставлення винного до суспільно-небезпечних наслідків у вигляді значної шкоди також характеризується умислом. Відповідальність виключається, якщо особа сумлінно помиляється у питанні належності їй права, яке вона реалізує всупереч встановленому законодавством порядку.		Мотиви вчинення самоуправства різні (відсутність житла, тривалий розгляд судом цивільної справи про відшкодування матеріальних збитків, помста тощо). Вони не впливають на кваліфікацію злочину, повинні враховуватися судом при призначенні покарання.

Стаття 357. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		При наявності ознак ч.2 – середньої тяжкості.
Об’єктом злочину є встановлений законодавством порядок ведення, обігу і використання офіційних та деяких приватних документів, який забезпечує нормальну діяльність підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, а також прав і законних інтересів громадян, порядок документального посвідчення фактів, які мають юридичне значення.		Документ – матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації, зафіксованої на папері, магнітній, кіно-, фотоплівці, оптичному диску або іншому носіїві.
Об’єктивна сторона злочину полягає у викраденні, привласненні, вимаганні документів, штампів, печаток, заволодінні ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження.		Вимагання – вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами; обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб; пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці. Склад злочину – матеріальний.
Суб’єкт злочину – загальний.		Фізична осудна особа, що досягла 16 років.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.		Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає настання суспільно-небезпечних наслідків і бажає їх настання. Мотив – корисливий.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його : 1) якщо це привело до порушення роботи підприємств, установ чи організацій; 2) щодо особливо важливих документів, штампів, печаток; 3) якщо це привело до заволодіння паспортом чи іншим важливим офіційним документом.		

Стаття 358. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину - злочин невеликої тяжкості.	За наявності ознак ч. 2 – середньої тяжкості.
Об’єктом злочину є встановлений законодавством порядок ведення, обігу і використання офіційних та деяких приватних документів, який забезпечує нормальну діяльність підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, а також прав і законних інтересів громадян, порядок документального посвідчення фактів, які мають юридичне значення (порядок використання документів, печаток, штампів та бланків).	Предметом злочину є: 1) посвідчення або інший документ, який видається чи посвідчується підприємством, установою, організацією незалежно від форми власності, громадянином-підприємцем, приватним нотаріусом, аудитором чи іншою особою, яка має право видавати такі документи; 2) печатки, штампи, бланки підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, інші офіційні печатки, штампи, бланки.
Об’єктивна сторона злочину проявляється в підробленні посвідчення або іншого документа, що видається чи посвідчується підприємством, установою, організацією, громадянином-підприємцем, приватним нотаріусом, аудитором чи іншою особою, яка має право видавати чи посвідчувати такі документи і надавати права чи звільняти від обов’язків, з метою використання його як підроблювачем, так і іншою особою, або збут такого документа, а також виготовлення підроблених документів, штампів, печаток, бланків з тією ж метою.	Підроблення документів, штампів, печаток, бланків – виготовлення з метою збуту, збут або використання завідомо підроблених документів, штампів, печаток, бланків.
Суб’єкт злочину – загальний.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає настання суспільно-небезпечних наслідків і бажає їх настання.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його : 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) з використанням завідомо підробленого документа.	

Стаття 359. Незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації

Примітки	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий злочин.	За наявності ознак ч. 2.
Об'єктом злочину є встановлений порядок використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, який забезпечує дотримання конституційних прав людини і громадянина, і законних інтересів юридичних осіб.	Предметом злочину є спеціальні технічні засоби: устаткування, апаратура, прилади, препарати та інші вироби – для негласного отримання інформації під час здійснення оперативно-розшукової діяльності (прослуховування телефонних розмов, зняття інформації з каналів зв'язку тощо).
Об'єктивна сторона злочину полягає в незаконному використанні спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Діяння охоплює коло відносин, пов'язаних з недоторканністю приватного життя особи.	Істотною шкодою є така, що перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян у сто і більше разів. Нематеріальні наслідки – банкрутство партнера по бізнесу, розлучення подружжя. Злочин вважається закінченим з моменту початку використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Склад злочину – за ч. 2 є матеріальним.
Суб'єкт злочину – загальний.	Вчинення злочину службовою особою може кваліфікуватися за ст. 365 КК (перевищення влади або службових повноважень). Співучасники службової особи несуть відповідальність за співучасть у злочині.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає настання суспільно-небезпечних наслідків і бажає їх настання. Стосовно істотної шкоди вина може бути необережною.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) заподіянням істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам чи іншим інтересам окремих громадян, державам чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб.	

Стаття 360. Умисне пошкодження лінії зв'язку

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є встановлений порядок забезпечення інформаційного обміну за допомогою засобів електричного зв'язку.	Предметом злочину є: 1) лінії зв'язку (кабельні, радіорелейні, повітряні, проводового мовлення); 2) споруди та обладнання, які входять до складу ліній зв'язку.	
Об'єктивна сторона злочину полягає в умисному пошкодженні кабельної, радіорелейної, повітряних ліній зв'язку, проводового мовлення або споруди чи обладнання, які входять до їх складу, якщо воно, спричинило тимчасове припинення зв'язку.	Електричний зв'язок – це будь-яка передача, прийом знаків, сигналів, сполучень, письмового тексту тощо. Лінії зв'язку – це кабельні, радіорелейні, повітряні лінії зв'язку. Споруди зв'язку – це споруди, вежі, антени, повітряні й кабельні лінії, проміжні та кінцеві пристрої, що використовуються в лініях зв'язку для організації різного виду зв'язку. Обладнання ліній зв'язку – це споруди зв'язку, різного роду технічне обладнання, прилади, що є частинами ліній зв'язку, і використовуються для організації їх роботи. Пошкодження – це порушення роботи кабельної, радіорелейної, повітряних ліній зв'язку, проводового мовлення або споруди чи обладнання, які входять до їх складу. Склад злочину – матеріальний. Він буде закінченим з моменту пошкодження предмету злочину.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає настання суспільно-небезпечних наслідків і бажає їх настання. Необережність – стосовно наслідків.	

**РОЗДІЛ XVI. Злочини у сфері використання
електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів),
систем та комп'ютерних мереж**

**Стаття 361. Незаконне втручання в роботу
електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів),
систем та комп'ютерних мереж**

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		За наявності ознак ч. 2 – середньої тяжкості.
Об'єктом злочину є встановлений порядок використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.		Предметом злочину є кілька елементів сфери електронного інформаційного забезпечення життя суспільства: 1) електронно-обчислювальні машини (АЕОМ); 2) програмні матеріали, що забезпечують нормальне функціонування АЕОМ; 3) носії інформації; 4) системи АЕОМ чи комп'ютерні мережі.
Об'єктивна сторона злочину полягає в незаконному втручанні в роботу автоматизованих електронно-обчислювальних мереж, що призвело до перекручення чи знищення комп'ютерної інформації або носіїв такої інформації, а також розповсюдження комп'ютерного вірусу шляхом застосування програмних та технічних засобів, призначених для незаконного проникнення в ці машини, системи чи комп'ютерні мережі і здатних спричинити перекручення або знищення комп'ютерної інформації чи носіїв такої інформації.		Комп'ютерна мережа – це комплекс з'єднаних лініями електрозв'язку АЕОМ чи їх систем. Носії комп'ютерної інформації – це будь-які нагромаджувачі даних в інформаційних системах. Комп'ютерні віруси – це комп'ютерні програми (програми – віруси), які заражають електронні обчислювальні машини (комп'ютери), внаслідок чого комп'ютер виконує небажані дії.
Суб'єкт злочину – загальний.		Фізична осудна особа, що досягла 16 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.		Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає настання суспільно-небезпечних наслідків і бажає їх настання.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) заподіянням значної шкоди; 2) повторно; 3) за попередньою змовою групою осіб.		

Стаття 362. Викрадення, привласнення, вимагання комп'ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є право власності на комп'ютерну інформацію.	Предметом злочину є комп'ютерна інформація. Вона не є окремим видом інформації, вона є формою зберігання статистичної, масової, правової, соціологічної інформації, інформації довідково-енциклопедичного характеру, про діяльність державних органів влади, наукової, технічної та іншої інформації на носіях комп'ютерної інформації	
Об'єктивна сторона злочину полягає у викраденні, привласненні, вимаганні комп'ютерної інформації або заволодінні нею шляхом шахрайства чи зловживання службовою особою своїм службовим становищем.	Способи викрадення різні: копіювання, вилучення носіїв, на яких вона зберігається, чи заволодіння ними. Діяння полягає у розкраданні, тобто у заволодінні комп'ютерною інформацією шляхом крадіжки, грабежу, розбою, її привласнення або заволодіння шляхом шахрайства чи зловживання службовою особою своїм службовим становищем, або ж вимаганням такої інформації. Склад злочину – матеріальний.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.	Ставлення винного до наслідків може характеризуватися як прямим, так і непрямим умислом.	
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його : 1) повторно; 2) групою осіб; 3) якщо це заподіяло істотну шкоду.		

**Стаття 363. Порухення правил експлуатації
автоматизованих електронно-обчислювальних систем**

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		За наявності ознак ч. 2.
Об'єктом злочину є встановлений порядок експлуатації АЕОМ, їх систем чи комп'ютерних мереж.		
Об'єктивна сторона злочину полягає в порушенні правил експлуатації автоматизованих електронно-обчислювальних машин, їх систем чи комп'ютерних мереж особою, яка відповідає за їх експлуатацію, якщо це спричинило викрадення, перекручення чи знищення комп'ютерної інформації, засобів їх захисту або незаконне копіювання комп'ютерної інформації, або істотне порушення роботи таких машин, їх систем чи комп'ютерних мереж. Викрадення комп'ютерної інформації може бути вчинене шляхом несанкціонованого доступу до неї, приймання й аналізу побічних електромагнітних вимірювань і наводок, використання закладних пристроїв.		Під правилами експлуатації АЕОМ, їх систем чи комп'ютерних мереж слід розуміти будь-які правила, які регламентують користування цими машинами, їх системами чи мережами, проведення робіт з їх використанням, із захисту таких машин, їх систем та мереж або інформації, яка в них знаходиться тощо. Склад злочину – матеріальний. Злочин є закінченим з моменту настання наслідків у вигляді: 1) витоку інформації внаслідок її викрадення чи копіювання; 2) викрадення засобів захисту комп'ютерної інформації; 3) перекручення або знищення комп'ютерної інформації чи засобів захисту; 4) істотного порушення роботи АЕОМ, їх систем чи комп'ютерних мереж, а також причинний зв'язок між діями і наслідками.
Суб'єкт злочину – спеціальний.		Ним є особа, яка відповідає за експлуатацію АЕОМ, їх систем чи комп'ютерних мереж.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом щодо діянь і необережністю щодо наслідків.		Саме ж порушення правил експлуатації АЕОМ, їх систем чи комп'ютерних мереж може бути як умисним, так і необережним.
Кваліфікаційною ознакою злочину є заподіяння ним істотної шкоди, яка може бути як безпосереднім результатом діяння винного, так і наслідком протиправних дій інших осіб (наприклад, викрадення інформації за допомогою програмних засобів), можливість для яких виникла внаслідок цього діяння. Поняття істотної шкоди є оціночним.		

РОЗДІЛ XVII. Злочини у сфері службової діяльності

Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем

		Примітки
Підслідність – прокуратури, податкові міліції.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.	За наявності ознак ч. 3.	
Об’єктом злочину є нормальна діяльність апарату управління та умисне використання службовою особою, яка здійснює функції представника влади, свого службового становища всупереч інтересам служби.	Службовими особами є особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також обіймають постійно або тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов’язків або виконують такі обов’язки за спеціальним повноваженням.	
Об’єктивна сторона злочину полягає у: 1) використанні службовою особою через дію або бездіяльність свого службового становища всупереч інтересам служби; 2) вчиненні такого діяння з корисливих мотивів або іншої особистої заінтересованості; 3) заподіянні вказаними діями істотної шкоди державним чи громадським інтересам, охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян чи суб’єктів підприємницької діяльності.	Службове зловживання буде і у випадку, коли діяння службової особи безпосередньо не були пов’язані з використанням її прямих службових обов’язків за місцем роботи, але нею використовувалася впливовість свого службового становища або можливість давати вказівки підпорядкованим організаціям і контролювати їх. Склад злочину – матеріальний. Істотна шкода – це матеріальні збитки, які в сто і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян; тяжкі наслідки, які у 250 і більше разів перевищують цей мінімум.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути лише службова особа.	
Суб’єктивна сторона злочину проявляється у формі прямого умислу. Мотив – корисливий: прагнення службової особи отримати незаконну матеріальну винагороду.	Службова особа усвідомлює, що, вдаючись до зазначених вище дій або до бездіяльності, вона використовує своє службове становище всупереч інтересам служби і бажає цього.	
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його : 1) що спричинило тяжкі наслідки; 2) працівником правоохоронного органу.		

Стаття 365. Перевищення влади або службових повноважень

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий злочин	За наявності ознак ч. 2 і 3.	
Об’єктом злочину є нормальна робота підприємств, установ, організацій		
<p>Об’єктивна сторона злочину виражається в : 1) дії службової особи, яка явно виходить за межі наданих їй прав та повноважень або застосовує недозволені їй методи; 2) настанні наслідків у вигляді істотної шкоди державним або громадським інтересам чи охоплюваним законом правам та інтересам окремих громадян або суб’єктів підприємницької діяльності; 3) причинному зв’язку між діями та наслідками.</p> <p>Істотна шкода – обов’язкова ознака.</p> <p>Склад злочину – матеріальний.</p>		<p>Поняття перевищення влади охоплює випадки, коли суб’єкт злочину є представником влади, при виконанні своїх функцій виходить за межі надання йому повноважень або діє при цьому незаконними методами.</p> <p>До них належать дії: 1) які є компетенцією вищестоящої службової особи даного відомства чи службової особи іншого відомства; 2) вчинення одноособово дій, тоді як вони могли бути здійснені лише колегіально; 3) вчинення дій, які дозволяються тільки в особливих випадках, з особливого дозволу і з особливим порядком проведення – за відсутності цих умов; 4) дії, які ніхто не мав права виконувати або дозволяти.</p>
Суб’єкт злочину – спеціальний, лише службова особа.		Службовими особами є особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також обіймають постійно чи тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов’язків, або виконують такі обов’язки за спеціальним повноваженням.
Суб’єктивна сторона злочину проявляється у формі прямого умислу.		Мотив на кваліфікацію злочину не впливає.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) з перевищенням влади або службових повноважень, якщо воно супроводжувалося насильством, застосуванням зброї або болісними і такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями; 2) якщо він спричинив тяжкі наслідки.		

Стаття 366. Службове підроблення

		Примітки
Підслідність – прокуратури, податкові міліції.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
<p>Основним безпосереднім об’єктом службового підроблення є визначений законом порядок діяльності державного апарату, апарату органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності в частині підготовки, складання, використання і видачі офіційних документів, а також посвідчення фактів, які мають юридичне значення.</p> <p>Факультативним додатковим об’єктом цього злочину можуть бути права та свободи людини і громадянина, власність тощо.</p>	<p>Предметом злочину є офіційні документи, належним чином оформлені акти, що засвідчують факти та події, які мають юридичне значення, а також мають властивість породжувати певні правові наслідки у вигляді виникнення зміни або припинення правовідносин.</p> <p>Документ – це передбачена законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації шляхом фіксації її на папері, магнітній, кіно-, фотоплівці або на іншому носіїві.</p>	
<p>Об’єктивна сторона злочину може полягати у таких формах: 1) внесення службовою особою до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей; 2) інше підроблення документів; 3) складання завідомо неправдивих документів; 4) видача завідомо неправдивих документів.</p>	<p>Складання неправдивих документів – це внесення в документ, який із зовнішньої сторони оформлений правильно, відомостей, які за своїм змістом повністю не відповідають дійсності.</p> <p>Злочин буде закінчений з моменту внесення службовою особою в офіційний документ неправдивих відомостей, а при видачі документа – з моменту його передачі зацікавленій фізичній або юридичній особі.</p> <p>Склад злочину – матеріальний.</p>	
Суб’єкт злочину – спеціальний, лише службова особа.		
Суб’єктивна сторона злочину проявляється у вигляді прямого умислу.	<p>Обов’язковою ознакою злочину є те, що він вчинюється з корисливих мотивів чи іншої особистої заінтересованості.</p>	
<p>Кваліфікованими складами даного злочину є вчинення його із спричиненням тяжких наслідків (заподіяли шкоду, яка в 250 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян).</p>		

Стаття 367. Службова недбалість

	Примітки
Підслідність – прокуратури, податкові міліції.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	За наявності ознак ч. 2.
Об'єктом злочину виступає нормальна діяльність підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності.	
Об'єктивна сторона злочину полягає у невиконанні чи неналежному виконанні службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що заподіяло істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам окремих юридичних осіб.	Службові обов'язки – зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях, функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу (корисної моделі). Неналежним виконанням службових обов'язків треба вважати дії службової особи в межах службових обов'язків, які виконані не так, як цього вимагають інтереси служби. Необхідно встановити, які конкретно дії службова особа повинна виконати, але фактично не виконала, або виконала не так, як потрібно, що і обумовило настання шкоди Склад злочину – формальний.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є лише службова особа, в тому числі представник влади, у випадку так званої бездіяльності влади.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини у вигляді злочинної недбалості. Недбалість може бути лише стосовно дій, які входять у коло обов'язків службової особи і за умови, що вона мала об'єктивну можливість їх виконати.	Шкідливі наслідки, які настали з тих причин, що службова особа недосвідчена, має недостатню кваліфікацію чи з інших обставин, що не залежали від неї, не могла справитись з роботою, не дають підстав для обвинувачення в службовій недбалості. Так само службова особа не може відповідати за шкідливі наслідки, які настали з незалежних від неї причин, які вона не могла усунути.
Кваліфікаційною ознакою злочину є вчинення його із спричиненням тяжких наслідків.	

Стаття 368. Одержання хабара

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – за ч. 1 – середньої тяжкості, за ч. 2 – тяжкий, за ч. 3 – особливо тяжкий.		
Об’єкт злочину – службові відносини.	Предметом хабара можуть бути матеріальні цінності (гроші, продукти, речі, будівельні матеріали) або майнові блага (надання безкоштовної путівки, пошиття одягу).	
Об’єктивна сторона злочину полягає в одержанні службовою особою в будь-якому вигляді хабара за виконання чи невиконання в інтересах того хто дає хабара, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища.	Хабарництво – це родове поняття, яке охоплює: одержання хабара, давання хабара, провокацію хабара. Склад злочину – матеріальний.	
Суб’єкт злочину – спеціальний, лише службова особа. Суб’єктом цього злочину слід вважати і тих службових осіб підприємств, установ та організацій, які через своє службове становище і виконувани ними службові обов’язки могли вжити заходи щодо вчинення іншими службовцями, бажаними для хабародавця.	Службовими особами є особи , які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також обіймають постійно чи тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов’язків, або виконують такі обов’язки за спеціальним повноваженням.	
Суб’єктивна сторона злочину проявляється у вигляді прямого умислу.	Службова особа усвідомлює, що вона незаконно отримує матеріальну вигоду від іншої особи за вчинення певних дій по службі, і бажає отримати таку винагороду.	
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) у великому розмірі; 2) службовою особою, яка займає відповідальне становище; 3) за попередньою змовою групою осіб; 4) повторно; 5) поєднане з вимаганням хабара; 6) в особливо великих розмірах; 7) службовою особою, яка займає особливе службове становище.		

Стаття 369. Давання хабара

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий злочин.	За наявності ознак ч. 2.
Об’єкт злочину – службові відносини.	
Об’єктивна сторона злочину полягає в передачі особисто або через посередників службовій особі матеріальних цінностей або надання їй майнових вигод чи послуг майнового характеру за виконання або невиконання нею в інтересах хабародавця будь-якої дії, яку ця службова особа повинна була або могла вчинити, використовуючи своє службове становище	Склад хабара утворюють і дії службової особи, яка віддала розпорядження (наказ) підлеглому добиватися певних благ, пільг чи переваг шляхом підкупу інших службових осіб, надала для цього кошти чи інші цінності або розпорядилася їх виділити, надала законного вигляду виплатам у випадках давання хабарів у завуальованих формах тощо. Якщо ж службова особа лише рекомендувала підлеглому добиватися благ, пільг чи переваг за хабарі, відповідальність за давання хабара несе той працівник, який, виконуючи таку рекомендацію, передав незаконну винагороду. Дії службової особи в цьому випадку можуть кваліфікуватися як підбурювання до давання хабара, а за наявності певної мети як провокація хабара. Давання хабара вважається закінченим з моменту прийняття службовою особою хоча б частини хабара. У тих випадках, коли запропонований хабар не прийнятий або відхилений, дії хабародавця слід кваліфікувати за статтями 370 і 369 ККУ. Склад злочину – матеріальний.
Суб’єкт злочину – загальний.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується лише прямим умислом.	
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення його повторно.	

Стаття 370. Провокація хабара

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий злочин.	За наявності ознак ч. 2.
Об'єкт злочину – службові відносини.	
Об'єктивна сторона злочину полягає у свідомому створенні службовою особою обставин та умов, що зумовлюють пропонування або одержання хабара, щоб потім викрити того, хто дав або взяв хабар.	Конкретні способи провокації, які провокатор вибирає для досягнення своєї мети (поради, натяки, рекомендації одержати від будь-кого хабар чи дати його кому-небудь), для кваліфікації значення не мають. Провокатор може провокувати одержання хабара як ним особисто, так і іншими службовими особами, як особисто пропонувати хабар певній службовій особі, та і зумовлювати пропонування хабара іншими особами. Злочин вважається закінченим з моменту створення службовою особою обстановки та умов, які викликали пропозицію хабара або його одержання. Склад злочину – формальний
Суб'єкт злочину – спеціальний, лише службова особа. Суб'єктом цього злочину слід вважати і тих службових осіб підприємств, установ та організацій, які через своє службове становище і виконувани ними службові обов'язки могли вжити заходи щодо вчинення іншими службовцями, бажані для хабародавця дії.	Службовими особами є особи , які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також обіймають постійно чи тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням.
Суб'єктивна сторона злочину проявляється у вигляді прямого умислу.	Винна особа усвідомлює, що її дії носять провокаційний характер стосовно іншої особи, яку вона провокує на одержання чи давання хабара, і бажає вчинити такі дії.
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення його службовою особою правоохоронного органу.	

РОЗДІЛ XVIII. Злочини проти правосуддя

Стаття 371. Завідомо незаконні затримання, привід або арешт

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий злочин.	За наявності ознак ч. 3.
Основним безпосереднім об’єктом злочину є правосуддя в частині забезпечення законного затримання, приводу, арешту або тримання під вартою, а також конституційне право людини на свободу і особисту недоторканність.	Додатковим факультативним об’єктом можуть виступати честь та гідність особи, її життя і здоров’я, майнові блага. Потерпілим може бути підозрюваний, обвинувачений, підсудний, свідок і потерпілий.
Об’єктивна сторона злочину може проявлятися у незаконному: 1) затриманні; 2) приводі; 3) арешті; 4) триманні під вартою.	Арешт – запобіжний захід, який вживається до обвинуваченого, підозрюваного під час проведення попереднього розслідування. Затримання як процесуальний захід примусу – короткочасне позбавлення волі особи, яка підозрюється у вчиненні злочину. Привід – процесуальний захід, що означає примусове доставлення співробітниками міліції обвинуваченого, підозрюваного чи свідка до особи, яка здійснює попереднє розслідування Незаконним вважається здійснення арешту, затримання чи приводу не на підставах чи не в порядку, який врегульовано законом. Склад злочину – матеріальний.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути службова особа органу дізнання, слідчий, прокурор, а у випадку завідомо незаконного тримання під вартою – також начальник місця попереднього ув’язнення.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння та настання небезпечних наслідків і бажає їх настання.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) завідомо незаконні арешт або тримання під вартою, 2) якщо він спричинив тяжкі наслідки, 3) з корисливих мотивів, чи в інших особистих інтересах.	

Стаття 372. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності

	Примітки
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий злочин.	За наявності ознак ч. 2.
Об’єкт злочину – правосуддя в частині забезпечення доведеності вини, а також конституційне право людини на те, що вона не буде піддана кримінальному покаранню, доки її вини не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.	Потерпілим є невинна особа.
Об’єктивна сторона злочину полягає у притягненні завідомо невинного до кримінальної відповідальності.	Притягнення до кримінальної відповідальності як стадія кримінального переслідування починається з моменту пред’явлення особі обвинувачення у вчиненні злочину. Злочин вважається закінченим з моменту оголошення невинній особі постанови про притягнення як обвинуваченого за злочин, якого вона не вчиняла, незалежно від подальшої долі кримінальної справи.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є лише працівник органу дізнання, що провадить досудове слідство, або прокурор, суддя.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Умислом винного охоплюється те, що насправді відсутні докази, які вказують на вчинення даного злочину саме цією особою, або взагалі відсутня подія злочину, за який особа притягується до кримінальної відповідальності. Мотив – корисливий (помста, заздрість, бажання отримати матеріальні вигоди тощо).
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його у поєднанні з: 1) обвинуваченням у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину, 2) штучним створенням доказів обвинувачення або іншою фальсифікацією (підроблення документів, що є доказами в кримінальній справі, підміну або знищення речових доказів тощо).	

Стаття 373. Примушування давати показання

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий злочин.		За наявності ознак ч. 2.
Об’єктом злочину є вимоги законодавства до проведення допиту, очної ставки, пред’явлення до впізнання та відтворення обстановки і обставин події.		Потерпілим від злочину може бути : свідок, підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, експерт
Об’єктивна сторона злочину полягає в примушуванні давати показання під час допиту шляхом незаконної дії з боку особи, яка проводить дізнання або досудове слідство. Під примушуванням давати показання розуміється домагання від особи бажаних показань шляхом застосування психічного або фізичного впливу		Незаконні дії: 1) погроза застосувати насильство до допитуваного, близьких йому осіб; 2) обман (демонстрування фальшивої постанови про арешт, брехливе повідомлення, що у слідства є докази його вини тощо); 3) приниження гідності особи допитуваного (образою словами чи жестами, вимога дати клятву тощо); 4) задобрювання (нездійсненими обіцянками закрити справу, звільнити з під варти, незаконними матеріальними заохоченнями: частування горілкою, наркотиками тощо); 5) інші методи психологічного впливу (залучення до допиту гіпнотизерів тощо); 6) застосування психотропних речовин. Не має значення, яких показань добивається слідчий, правдивих чи неправдивих. Злочин буде закінченим з моменту вчинення незаконного впливу на допитуваного. Склад злочину – формальний.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Ним є лише особа, яка провадить дізнання або досудове слідство, незалежно від посади, яку вона обіймає.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння та настання небезпечних наслідків і бажає їх настання.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) у поєднанні з застосуванням до потерпілої особи насильства; 2) із знущанням над нею.		

Стаття 374. Порухення права на захист

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий злочин.		За наявності ознак ч. 2.
Основним безпосереднім об'єктом злочину є конституційне право підозрюваного, обвинуваченого, підсудного на захист. Додатковим факультативним об'єктом може виступати свобода та недоторканість зазначених осіб, їх здоров'я, честь та гідність, майнові блага.		Потерпілим є особа, що має право на захист: підозрюваний, обвинувачений, підсудний.
Об'єктивна сторона злочину полягає в грубому порушенні права особи на захист, недопущенні чи ненаданні своєчасно захисника, а також іншому грубому порушенні права на захист.		Недопущення – це відмова підозрюваному, обвинуваченому, підсудному в запрошенні адвоката взагалі, психічному впливі відмовитися, відмові замінити захисника іншим. Ненадання своєчасно захисника – відмова у побаченні зі захисником до першого допиту, несвоечасне залучення захисника тощо. Іншим грубим порушенням буде обмеження кількості і тривалості побачень; бути присутнім захиснику при допитах та інших діях; відмова захиснику в ознайомленні з матеріалами затримання тощо. Злочин буде закінченим з моменту вчинення зазначених дій. Склад злочину – формальний.
Суб'єкт злочину – спеціальний.		Ним може бути лише працівник органу дізнання, слідчий або прокурор, суддя.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, та настання небезпечних наслідків і бажає їх настання.
Кваліфікуючими ознаками злочину є: 1) вчинення його за попередньою змовою групою осіб, а також настання наслідків у вигляді: 2) засудження особи, невинної у вчиненні злочину; 3) інших тяжких наслідків.		

Стаття 375. Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий злочин	За наявності ознак ч. 2.
Об’єкт злочину – нормальна робота правосуддя та інтереси й права підсудного.	Предметом злочину є вирок, рішення, ухвала або постанова, що постановляються суддею (судьями).
Об’єктивна сторона злочину полягає в постановленні суддею завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. Закінченим злочин вважається з моменту проголошення неправосудного судового акта незалежно від набрання ним чинності і наступного виконання. Склад злочину – формальний.	Вирок – рішення суду першої інстанції про винність або невинність відданої до суду особи. Постанова – рішення органу дізнання, слідчого і прокурора, а також рішення, які виніс суддя одноособово, і рішення президії суду, Пленуму Верховного Суду України. Ухвала – всі рішення, крім вироку, які виніс суд першої інстанції в судових та розпорядчих засіданнях, і рішення, винесені судом апеляційної, касаційної інстанції, а також рішення колегії в кримінальних справах Верховного Суду України. Рішення означає постанову або розпорядження суду, який виносить вирок. Вирок, ухвала чи постанова в кримінальній справі будуть неправосудними тоді, коли: засуджено невинного чи виправданого винного, призначено явно несправедливе покарання.
Суб’єкт злочину – спеціальний, ним може бути лише суддя або народний засідатель.	Судді є посадовими особами державної влади, які в конституційному порядку наділені повноваженнями здійснювати правосуддя і виконувати свої обов’язки на професійній основі.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Суддя усвідомлює, що судовий акт, який приймається по суті справи, є неправосудним, і бажає його винесення. Це бажання відповідно до закону повинно виходити з корисливих мотивів.
Кваліфікуючими ознаками злочину є: 1) вчинення його з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах; 2) спричинення тяжких наслідків.	

Стаття 376. Втручання в діяльність судових органів

	Примітки
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	За наявності ознак ч. 2.
Об'єктом злочину є прядок здійснення правосуддя в частині реалізації загального конституційного принципу незалежності суддів при здійсненні правосуддя.	Потерпілим від злочину є суддя. Судді є посадовими особами державної влади, які в конституційному порядку наділені повноваженнями здійснювати правосуддя і виконувати свої обов'язки на професійній основі.
Об'єктивна сторона злочину полягає в незаконному втручанні в діяльність судді з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків.	Під втручанням розуміється вплив у будь-якій формі на суддю з метою перешкодити виконанню ним своїх службових обов'язків або добитися винесення неправосудного рішення. До конкретних форм впливу можна віднести: прохання, вказівку, підкуп, критику судді в засобах масової інформації до вирішення конкретної справи у зв'язку з її розглядом, проведення пікетів, мітингів тощо. Вплив на суддю може здійснюватись і через третіх осіб – близьких родичів, колег по роботі тощо. У випадках, коли формою впливу на суддю є погроза або насильство, вчинене за наявності підстав, підлягає кваліфікації за сукупністю злочинів, передбачених ст. 376 і ст. 377. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення дій, які можуть бути оцінені як вплив, незалежно від їх результатів. Склад злочину – формальний.
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років, а також службова особа, яка діє з використанням свого службового становища.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює, що впливає на суддю з метою перешкодити всебічному повному і об'єктивному розгляду справи, аби добитися винесення незаконного судового рішення по справі, і бажає цього
Кваліфікуючими ознаками злочину є втручання в діяльність судді, яке: 1) перешкодило запобіганню злочину чи затриманню особи, яка його вчинила; 2) вчинено особою з використанням свого службового становища.	

Стаття 377. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – особливо тяжкий злочин.	За наявності ознак ч. 3.
Основним безпосереднім об’єктом злочину є встановлений законом порядок здійснення правосуддя в частині діяльності судді, народного засідателя чи присяжного. Додатковим обов’язковим об’єктом виступає психічна та фізична недоторканість особи, а додатковим факультативним – її здоров’я. Потерпілими можуть бути: судді, народні засідателі чи присяжні.	Правосуддя – це діяльність суду, яка здійснюється шляхом розгляду і вирішення у судовому засіданні у встановленому порядку кримінальних, адміністративних та цивільних справ. Присяжними визнаються громадяни України, які у випадках, передбачених процесуальним законом, залучаються до здійснення правосуддя, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя.
Об’єктивна сторона злочину полягає в погрозі вбивством, насильством або знищенням майна щодо судді, народного засідателя чи присяжного, а також щодо їх близьких родичів у зв’язку з їх професійною діяльністю, пов’язаною з правосуддям	Погроза вбивством – це погроза позбавити життя. Погроза насильством – це погроза застосувати фізичну силу: від побоїв до тяжких тілесних ушкоджень. Знищення майна – погроза підпалити будинок, висадити у повітря автомобіль, знищити худобу тощо. Злочин вважається закінченим з моменту доведення погрози до відома особи, якій вона була призначена.
Суб’єкт злочину – загальний.	Ним є фізична осудна особа, яка досягла 16 років.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює, що з допомогою погрози впливає на суддю для досягнення своєї протиправної мети, і бажає цього. Мотиви: припинити певні дії потерпілих або помста за діяльність.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) умисне заподіяння судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв’язку з їх діяльністю; 2) умисне заподіяння судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам тяжкого тілесного ушкодження у зв’язку з їх діяльністю.	

Стаття 378. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного

		Примітки
Підслідність – прокуратури		
Категорія злочину – особливо тяжкий.	За наявності ознак ч. 2.	
Основним безпосереднім об’єктом злочину є встановлений законом порядок здійснення правосуддя, який забезпечує незалежність суддів, а також їх безпеку. Додатковим обов’язковим об’єктом є право власності, а додатковим факультативним – здоров’я, життя особи, громадський порядок, громадська безпека Потерпілими можуть бути народні засідателі, присяжні та судді.	Присяжними визнаються громадяни України, які у випадках, передбачених процесуальним законом, залучаються до здійснення правосуддя, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя. Судді є посадовими особами державної влади, які в конституційному порядку наділені повноваженнями здійснювати правосуддя.	
Об’єктивна сторона злочину полягає в умисному знищенні майна, що належить судді, народному засідателю, присяжному або їх близьким родичам, у зв’язку із здійсненням правосуддя	Знищення майна – погроза підпалити будинок, висадити в повітря автомобіль, знищити худобу тощо. Злочин вважається закінченим з моменту знищення або пошкодження майна. Склад злочину – матеріальний.	
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років, а за ознаками ч. 2 може бути особа, яка досягла 14 років.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом..	Особа усвідомлює суспільну небезпеку своїх вчинків, передбачає настання небезпечних наслідків і бажає цього. Обов’язковою ознакою умислу винного є усвідомлення ним: 1) факту незалежності знищуваного або пошкодженого майна судді, народному засідателю, присяжному або їх близьким родичам; 2) того що таке знищення або пошкодження здійснюється у зв’язку з їх діяльністю, пов’язаною із здійсненням правосуддя. Мотивом злочину виступають помста за діяльність потерпілих.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) шляхом підпалу; 2) вибуху; 3) іншим небезпечним способом; 4) що спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки.		

Стаття 379. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є встановлений порядок здійснення правосуддя в частині діяльності судді, народного засідателя чи присяжного. Додатковим обов'язковим об'єктом виступає життя особи.	Згідно зі ст. 127 Конституції України правосуддя здійснюють професійні судді та, у встановлених законом випадках, народні засідателі і присяжні. Гарантіями їх незалежності є забезпечення їх особистої безпеки та державний захист. Потерпілими можуть бути: народний засідатель, присяжний, суддя чи їх близькі родичі.
Об'єктивна сторона злочину проявляється в посяганні на життя зазначеного потерпілого і може виражатися у: 1) його умисному вбивстві; 2) замаху на його вбивство.	Замахом на вбивство є вчинення особою з прямим умислом діяння (дії), безпосередньо спрямованого на вчинення злочину , передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кримінального Кодексу, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі. Вбивством є насильне позбавлення особи життя. При вчиненні цього злочину у другій його формі не має значення, який саме замах було вчинено – закінчений чи незакінчений. Закінченим злочин вважається: у першій його формі – з моменту вчинення дій, які утворюють замах на його вбивство.
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 14 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Мотив – посягання у зв'язку з діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя.	Особа усвідомлює суспільну небезпеку своїх вчинків, передбачає настання небезпечних наслідків і бажає цього. Інтелектуальним моментом умислу охоплюється соціальний статус потерпілого (те, що він є суддею, народним засідателем чи присяжним або близьким родичем).

**Стаття 380. Невжиття заходів безпеки щодо осіб,
взятих під захист**

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та їх близьких родичів, а також нормальна діяльність зазначених органів. Додатковим обов'язковим об'єктом може бути життя, здоров'я та майнові інтереси зазначених осіб.	Потерпілим від цього злочину виступають працівники суду, правоохоронних органів або особи, які беруть участь у кримінальному судочинстві, члени їхніх сімей та їхні близькі родичі.	
Об'єктивна сторона злочину полягає в неприйнятті рішення, несвоєчасному прийнятті або прийнятті недостатньо обгрунтованого рішення, а також невиконанні, несвоєчасному вжитті достатніх заходів для безпеки працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та їхніх близьких родичів службовою особою органу, на який покладено функції забезпечення безпеки зазначених осіб. Склад злочину – матеріальний. Діяння утворюють склад злочину за умови, що вони призвели до спричинення тяжких наслідків.	Право на забезпечення безпеки за наявності відповідних підстав мають: 1) особа, яка заявила до правоохоронного органу про злочин або в іншій формі брала участь у виявленні, запобіганні, припиненні і розкритті злочину чи сприяла цьому; 2) потерпілий або його представник у кримінальній справі; 3) підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники; 4) цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники у справі про відшкодування збитків, завданих злочином; 5) свідок; 6) експерт, спеціаліст, перекладач і понятій; 7) члени сімей та близькі родичі осіб, перелічених у пунктах 1 – 6 цієї статті, якщо шляхом протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на учасників кримінального судочинства.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути службова особа органу, на який покладено функції забезпечення безпеки зазначених осіб.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережністю у вигляді самовпевненості або злочинної недбалості.		

Стаття 381. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		За наявності ознак ч. 2.
Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека особи, взятої під захист, та належне здійснення правосуддя. Додатковим обов'язковим об'єктом може бути здоров'я особи, а додатковим факультативним об'єктом – життя особи та інші блага.		До потерпілих належать: працівники суду, правоохоронних органів, особи, що беруть участь у кримінальному судочинстві, члени їх сімей та їх близькі родичі
Об'єктивна сторона злочину полягає в розголошенні відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.		Розголошення полягає в доведенні таких даних до відома осіб, які не мають права на ознайомлення з ними. Спосіб розголошення значення не має. Це може бути дія (розповідь про такий спосіб у присутності сторонніх), так і бездіяльність (наприклад, у разі порушення вимог поведження із конфіденційними документами, які мають інформацію стосовно застосування конкретних заходів безпеки). Склад злочину – матеріальний
Суб'єкт злочину – спеціальний.		Ним може бути: службова особа, якою прийнято рішення про заходи безпеки; особа, яка здійснює ці заходи; службова особа, якій вказані рішення стали відомі у зв'язку з її службовим становищем; особа, взята під захист.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини щодо наслідків.		
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення діяння, якщо: 1) це спричинило смерть особи, взятої під захист; 2) це спричинило тяжкі наслідки (спричинення потерпілому тяжких тілесних ушкоджень, його викрадення і тривале позбавлення волі, заподіяння великої матеріальної шкоди).		

Стаття 382. Невиконання судового рішення

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий злочин		За наявності ознак ч. 3.
Об’єктом злочину є порядок діяльності суду як органу правосуддя, що передбачає точне і своєчасне виконання його рішень.		Судові рішення, вироки, ухвали та постанови , прийняті як суддею одноособово, так і колегією суддів, що набрали чинності, обов’язкові до виконання всіма службовими особами.
Об’єктивна сторона злочину полягає в умисному невиконанні службовою особою вироку, рішення, ухвали постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню. Злочин вважається закінченим після того, як судові рішення набрало законної сили, надійшло до службової особи, яка повинна його виконувати, але у встановлені законом або рішенням строки цього зроблено не було. При перешкодженні виконанню судового рішення злочин буде закінченим з моменту вчинення дій такого характеру.		Вирок – рішення суду першої інстанції про винність або невинність відданої до суду особи. Постанова – рішення органу дізнання, слідчого і прокурора, а також рішення, які виніс суддя одноособово, і рішення президії суду, Пленуму Верховного Суду України. Ухвала – всі рішення, крім вироку, які виніс суд першої інстанції у судових та розпорядчих засіданнях, і рішення, винесені судом касаційної інстанції, а також рішення колегії у кримінальних справах Верховного Суду України Рішення означає постанову або розпорядження суду, який виносить вирок.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Ним можуть бути лише службові особи, які повинні виконувати судові рішення або допомагати їх виконанню, керівники та інші працівники органів і установ внутрішніх справ, судові виконавці, керівники та інші службові особи різноманітних підприємств, установ і організацій.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		Мотив злочину на кваліфікацію не впливає.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його : 1) особою, раніше судимою за цей злочин; 2) службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище; 3) якщо він заподіяв істотної шкоди правам та охоронюваним законом інтересам громадян чи організацій; 4) умисне невиконання рішення Європейського суду з прав людини.		

Стаття 383. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості	За наявності ознак ч. 2.
Об’єкт злочину є правосуддя стосовно забезпечення процесуального порядку отримання доказів у кримінальній справі.	Завідомо неправдивий донос має бути зроблений безпосередньо суду, прокурору, слідчому або органу дізнання. Аналогічне повідомлення в інші інстанції не утворює складу злочину.
Об’єктивна сторона злочину полягає в завідомо неправдивому повідомленні суду, прокурору, слідчому чи органу дізнання про вчинення злочину.	Завідомо неправдиве повідомлення – якщо воно містить брехливі відомості щодо готування, замаху на злочин або закінчений злочин з вказівкою на конкретну особу, яка фактично його не вчиняла. Завідомо неправдиве повідомлення може бути усним (у цьому випадку особа попереджається про відповідальність за ст. 383 КК згідно зі ст. 95 КПК) або письмовим, вручене безпосередньо або відправлене поштою. Воно може містити вказівку на особу повідомлювача, написане від іншої особи або анонімним Закінченим вважається злочин з моменту надходження неправдивого повідомлення у правоохоронні органи, незалежно від подальшого порушення справи і її долі. Склад злочину – формальний.
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 16 років.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює неправдивий характер відомостей, що надходять від неї, і бажає, щоб вони стали приводом до порушення кримінальної справи. Мотиви цього злочину можуть бути різними і на кваліфікацію не впливають.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) у поєднанні з обвинуваченням особи в тяжкому чи особливо тяжкому злочині; 2) зі штучним створенням доказів обвинувачення; 3) вчинення його з корисливих мотивів.	

Стаття 384. Завідомо неправдиве показання

		Примітки
Підслідність – досудове слідство проводиться тим органом, до підслідності якого належить злочин, у зв'язку з яким порушено справу		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		За наявності ознак ч. 2.
Об'єкт злочину є правосуддя стосовно забезпечення процесуального порядку отримання доказів у кримінальній справі.		
Об'єктивна сторона злочину полягає в завідомо неправдивому даванні показань свідком чи потерпілим або завідомо неправдивий висновок експерта під час провадження дізнання, досудового слідства чи проведення розслідування тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України або в суді, а також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у тих самих випадках.		Неправдивими є такі показання потерпілого чи свідка, які перекручують дійсні обставини, фактичні дані, що мають доказове значення у справі. Неправдивість висновку експерта може виявитись у неправильному викладенні ходу експертного дослідження або його висновків. Неправдивість перекладу може полягати у невірному перекладі з однієї мови на іншу запитань, відповідей, показань, промов та документів. Склад злочину – формальний.
Суб'єкт злочину – спеціальний.		Ним можуть бути тільки особи, що беруть участь у кримінальному чи цивільному процесі як свідки, потерпілі чи експерти, або перекладачі, які досягли 16 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		Особа усвідомлює неправдивість показань, висновків або зробленого перекладу і бажає, щоб органи правосуддя сприймали їх як правдиві.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) у поєднанні з обвинуваченням особи в тяжкому чи особливо тяжкому злочині; 2) зі штучним створенням доказів обвинувачення; 3) вчинення його з корисливих мотивів.		

Стаття 385. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків

	Примітки
Підслідність – досудове слідство проводиться тим органом, до підслідності якого належить злочин, у зв'язку з яким порушено справу.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єкт злочину – правосуддя в частині забезпечення процесуального порядку отримання доказів у кримінальній справі.	На всіх стадіях кримінального процесу попереджаються про відповідальність за відмову: давати показання про відомі обставини по справі – свідок, без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків – експерт та перекладач.
Об'єктивна сторона злочину полягає у відмові свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків у суді під час провадження досудового слідства, розслідування тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України або дізнання.	Відмова від давання показань або виконання покладених обов'язків полягає у прямій заяві про це свідка, експерта чи перекладача особі, що провадить дізнання, слідчому або судді. Відповідальність експерта та перекладача настає тільки тоді, коли відмова виконувати покладені на них обов'язки була зроблена без поважних причин за наявності можливості їх виконати. Злочин вважається закінченим з моменту чітко вираженої і зафіксованої відмови. Не підлягає кримінальній відповідальності особа за відмову давати показання щодо: себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів. Склад злочину – формальний.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним можуть бути свідок, експерт та перекладач, які досягли 16 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює, що без поважних причин відмовляється від виконання своїх обов'язків і бажає цього.

Стаття 386. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання

		Примітки
Підслідність – досудове слідство проводиться тим органом, до підслідності якого належить злочин, у зв'язку з яким порушено справу.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об'єкт злочину є своєчасне та повне здійснення правосуддя по кримінальній справі. Потерпілим визнається свідок, потерпілий, експерт. Свідком може бути кожна особа, якій відомі будь-які обставини, що стосуються справи.	Експерт - висококваліфікований спеціаліст, який безпосередньо проводить експертизу та несе персональну відповідальність за достовірність і повноту аналізу, обґрунтованість висновків відповідно до завдання на проведення експертизи.	
Об'єктивна сторона злочину полягає в перешкоджанні з'явленню свідка, потерпілого, експерта до суду, органів досудового слідства, тимчасових слідчих та тимчасових спеціальних комісій ВРУ чи дізнання, примушуванні їх до відмови від давання показань чи висновку, а також до давання завідомо неправдивих показань чи висновку шляхом погрози вбивством, насильством, знищенням майна цих осіб чи їх близьких родичів або розголошення відомостей, що їх ганьблять, або підкуп свідка, потерпілого, експерта з тією самою метою, а також погроза вчинити зазначені дії з помсти за раніше дані показання чи висновок.	Погроза вбивством – це погроза позбавити життя. Погроза насильством – погроза застосувати фізичну силу: від побоїв до тяжких тілесних ушкоджень. Знищення майна – погроза підпалити будинок, висадити в повітря автомобіль, знищити худобу тощо. Підкупом є передача особисто або через посередника матеріальних цінностей або надання матеріальних вигод, а також обіцянка здійснення таких дій. Злочин вважається закінченим з моменту висловлення погрози або обіцянки передати матеріальні цінності незалежно від подальшої поведінки осіб, на яких здійснювався вплив.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, яка досягла 16 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Мотивом злочину є перешкоджання всебічному, повному та об'єктивному розгляду конкретної справи з метою її вирішення, як того бажає суб'єкт.	

Стаття 387. Розголошення даних досудового слідства або дізнання

		Примітки
Підслідність – досудове слідство проводиться тим органом, до підслідності якого належить злочин, у зв'язку з яким порушено справу.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є встановлений порядок здійснення правосуддя, а також нормальна діяльність органів дізнання, прокурора, слідчого в частині забезпечення таємниці слідства та конфіденційності іншої інформації, пов'язаної з виявленням та розкриттям злочинів і розслідуванням кримінальних справ.	Дані досудового слідства можуть бути розголошені тільки з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, у якому вони визнають за можливе.	
Об'єктивна сторона злочину полягає в розголошенні даних досудового слідства або дізнання, тобто повідомлення будь-яким способом даних досудового слідства третім особам без дозволу прокурора, слідчого або особи, яка провадить дізнання.	<p>Дані досудового слідства – це відомості, зібрані у ході провадження досудового слідства чи дізнання, і які містяться у протоколах, постановках та інших документах, що є в справі.</p> <p>Злочин вважається закінченим з моменту ознайомлення з даними досудового слідства чи дізнання сторонніх осіб.</p> <p>Склад злочину – матеріальний.</p>	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути свідок, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, захисник, експерт, спеціаліст, перекладач, понятий, а також інші особи, які були присутні при проведенні слідчих дій. Відповідальність настає з 16 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Винний усвідомлює, що розголошує дані досудового слідства, про нерозголошення яких його попереджено, і бажає цього.	
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) суддею; 2) прокурором; 3) слідчим; 4) працівником органу дізнання; 5) працівником оперативно-розшукового органу; 6) коли ці відомості ганьблять особу, принижують її честь та гідність.		

Стаття 388. Приховування майна

		Примітки
Підслідність – досудове слідство проводиться тим органом, до підслідності якого належить злочин, у зв'язку з яким порушено справу.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об'єктом злочину є встановлений порядок виконання вироків у частині конфіскації майна або інших правових рішень щодо забезпечення відповідного правового режиму майна, що підлягає конфіскації або на яке накладено арешт чи яке описано.	Предметом злочину є майно, що підлягає конфіскації, або на яке накладено арешт чи яке описано. Правосуддя – це діяльність суду, яка здійснюється шляхом розгляду і вирішення в судовому засіданні у встановленому порядку кримінальних, цивільних та адміністративних справ.	
Об'єктивна сторона злочину полягає в приховуванні майна, що підлягає конфіскації, або на яке накладено арешт чи яке описано.	Під приховуванням майна розуміється його утаювання від органів, які виконують відповідні процесуальні дії (переміщення його в невідоме для інших місце розташування, зміна його вигляду, правового статусу тощо). Конфіскація полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є особистою власністю засудженого. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення вказаних дій. Склад злочину – формальний.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним можуть бути власник майна та інші особи, котрим майно, на яке було накладено арешт чи описане ввірене, відносно чого від них відібрана розписка.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює, що утаює чи розтрачує майно, яке підлягає конфіскації, або на яке накладено арешт чи описано, і бажає цього. Мотив може бути корисливим.	

Стаття 389. Ухилення від покарання, не пов'язаного із позбавленням волі

Примітки	
Підслідність – орган внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.	
Об'єктом злочину є здійснення правосуддя в частині встановленого порядку виконання вироків суду.	Стаття передбачає відповідальність за ухилення від сплати штрафу або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю особою, яка засуджена до цих видів покарань.
Об'єктивну сторону злочину становить ухилення особи від сплати штрафу або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, ухилення від відбування виправних чи громадських робіт.	Ухилення – це невиконання ухвали, рішення чи вироку суду, про відбуття винним покарання, що не пов'язане із позбавленням волі. Ухилення від сплати штрафу – це невиконання особою, яка засуджена до певного виду покарання, обов'язку сплатити штраф. Ухилення від позбавлення права обіймати певну посаду чи займатися певною діяльністю – це невиконання особою, як засуджена до цього виду покарання, обов'язку утриматись від обіймання певної посади чи зайняття певною діяльністю протягом строку, визначеного вироком суду. Ухилення від відбування громадських робіт – це невиконання відповідною особою обов'язку у вільний від роботи чи навчання час безоплатно виконувати суспільно-корисні роботи протягом строку, вказаного у вироку суду. Склад злочину – формальний.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є особа, яка досягла 16 років і відбуває покарання не пов'язане із позбавленням волі.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає настання суспільно небезпечних наслідків і бажає їх настання.
Кваліфікуючими ознаками злочину є: 1) ухилення від громадських робіт; 2) ухилення від виправних робіт.	

Стаття 390. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		
Об'єктом злочину є правосуддя у частині забезпечення обов'язкового виконання вироків суду.		
Об'єктивна сторона злочину характеризується діями або бездіяльністю і проявляється у таких формах: 1) самовільне залишення місця обмеження волі; 2) злісне ухилення від робіт особою, засудженою до обмеження волі; 3) систематичного порушення громадського порядку або встановлених правил проживання особою, засудженою до обмеження волі; 4) неповернення до місця відбування покарання особи, засудженої до обмеження волі, якій було дозволено короткочасний виїзд, після закінчення строку виїзду; 5) неповернення до місця відбування покарання особи засудженої до позбавлення волі, якій було дозволено короткочасний виїзд, після закінчення строку виїзду.	Місце – обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Ним у перших чотирьох формах злочину є місце обмеження волі – територія кримінально-виконавчої установи відкритого типу, яка визначається на місцевості відповідно до виправно-трудового законодавства України, а у п'ятій формі – місце позбавлення волі – відповідна кримінально – виконавча установа закритого типу. Злісним є таке ухилення від робіт , яке пов'язане з прямою відмовою засудженого від виконання покладеного на нього обов'язку працювати або з тривалим фактичним ухиленням його від роботи . Злочин вважається закінченим у формах 1 – 3 з часу вчинення певних дій, а у формах 4, 5 – з наступного дня після того, якого засуджений мав повернутися до місця відбування покарання після дозволеного йому короткочасного виїзду.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є особа, яка засуджена до обмеження волі або позбавлення волі і відбуває даний вид покарання.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільно-небезпечний характер своєї поведінки, передбачає виникнення небезпечних наслідків і бажає цього.	

**Стаття 391. Злісна непокора вимогам адміністрації
виправної установи**

	Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є нормальна діяльність виправних установ.	Виправно-трудовами установами , які виконують покарання у вигляді позбавлення волі, є: виправно-трудова колонія, тюрми і виховно-трудова колонія.
Об'єктивна сторона злочину полягає в злісній непокорі законним вимогам адміністрації виправної установи або інша протидія адміністрації у законному здійсненні її функцій особою, яка відбуває покарання у вигляді обмеження волі або у вигляді позбавлення волі, якщо ця особа за порушенням вимог режиму відбування покарання була піддана протягом року стягненню шляхом переведення до приміщення камерного типу або переводилась на більш суворий режим відбуття покарання.	Під злісною непокорою вимогам адміністрації установи слід розуміти відкрити відмову засудженого від виконання конкретних законних вимог представника адміністрації установи (наприклад, відмова від роботи без поважних причин, невиконання вимог по припиненню порушення режиму відбування покарання тощо). До представників виправно-трудової установи , які мають право пред'являти вимоги до засуджених, і за злісну непокору котрим настає відповідальність за ст.391 КК, належать посадові особи виправно-трудової установи, які на підставі ст.71 ВТК мають право накладати на засуджених дисциплінарне стягнення (начальник ВТУ, вищі начальники, а також заступники начальника ВТУ, начальники загону). Склад злочину – матеріальний.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Суб'єктом даного злочину може бути лише особа, що відбуває покарання у виправно-трудова установі.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Особа усвідомлює суспільно-небезпечний характер своєї поведінки, передбачає виникнення небезпечних наслідків і бажає цього.

Стаття 392. Дії, що дезорганізують роботу виправних установ

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий злочин.		
Об’єкт злочину – встановлений порядок відбування покарання у вигляді позбавлення волі або обмеження волі та нормальна діяльність адміністрації виправних установ.		Потерпілі від злочину можуть бути: 1) особи, засуджені до позбавлення волі або обмеження волі, які відбувають це покарання у виправних установах; 2) представники адміністрації цих установ. Представниками адміністрації стосовно ст. 392 КК є службові особи, які на підставі ст. 71 ВТК користуються правом застосування заходів заохочення та стягнення до засуджених.
Об’єктивна сторона злочину проявляється в тероризуванні у виправно-трудовах установах засуджених або напад на адміністрацію, а також створенні з цією метою організованої групи або активній участі в такій групі.		Напад на адміністрацію поєднаний з умисним вбивством, заподіяння тяжких тілесних ушкоджень слід кваліфікувати за сукупністю злочинів (ст. 392 і ст. 147 або 349 КК). Під організацією організованої групи слід розуміти створення добре організованої групи, яка відповідає характеристиці, даній в ч. 3 ст. 28, з метою вчинення нападу на адміністрацію ВТУ або тероризування засуджених. Під активною участю в такій групі слід розуміти будь-які форми діяльності, зазначених у ч. 3 ст. 28. Дезорганізація роботи виправно-трудової установи означає перешкоджання нормальній діяльності виправно-трудової установи.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Ним може бути лише особа, що відбуває покарання у вигляді позбавлення чи обмеження волі.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.		Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає настання суспільно-небезпечних наслідків і бажає їх настання.

Стаття 393. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти

Примітки

Підслідність – органи внутрішніх справ.	
Категорія злочину – тяжкий злочин.	За наявності ознак ч. 2.
Об’єктом злочину є нормальна діяльність органів кримінально-виконавчої системи із забезпечення виконання вироку щодо позбавлення особи волі чи її арешту або постанови судді чи ухвали суду про застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту.	Під втечею розуміється самовільне залишення особою, яка відбуває покарання у вигляді позбавлення волі чи знаходиться під вартою як підозрювана, обвинувачена, підсудна, місця, де вона знаходиться, з метою постійного чи тимчасового ухилення від подальшого перебування в ньому.
Об’єктивна сторона злочину полягає у втечі: 1) з місця позбавлення волі – особи, яка відбуває покарання, 2) з-під варти – особи, яка була засуджена до позбавлення волі або перебуває в попередньому ув’язненні. Злочин вважається закінченим з часу фактичного залишення місця позбавлення волі або місця утримання під вартою. Цей злочин є триваючим.	При втечі з місць позбавлення волі суб’єкт залишає установу, де відповідно до закону перебувають засуджені до цього виду покарання. При втечі з-під варти засуджений, що перебуває під вартою, залишає ізолятор тимчасового утримання, слідчий ізолятор чи гауптвахту, утікає з-під конвою, з кабінету слідчого, при проведенні слідчої дії на місцевості, залишає зал суду тощо; засуджений до позбавлення волі, що знаходиться поза місцем позбавлення волі, залишає маршрут пересування та не повертається до колонії.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути лише особа, яка відбуває покарання у вигляді позбавлення волі або перебуває під вартою як підозрюваний, обвинувачений чи підсудний і яка досягла 16 років.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Мотиви злочину можуть бути різними і на кваліфікацію злочинного діяння не впливають.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його : 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) способом небезпечним для життя та здоров’я інших осіб; 4) у поєднанні із заволодінням зброєю чи її використанням; 5) із застосуванням насильства чи погрозою його застосування; 6) шляхом підпалу; 7) з пошкодженням інженерно-технічних засобів охорони.	

Стаття 394. Втеча із спеціалізованого лікувального закладу

		Примітки
Підслідність – органи внутрішніх справ.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є нормальна діяльність спеціалізованих лікувальних закладів, що виконують постанови судді про примусове лікування хронічних алкоголіків і осіб, хворих на наркоманію.		Згідно зі ст. 16 Закону України “Про заходи незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними” від 15.02.1995 р. особа, яка визнана хворою на наркоманію, але ухиляється від добровільного лікування або продовжує після лікування вживати наркотики, за рішенням суду може бути направлена на лікування від наркоманії до спеціалізованого лікувального закладу охорони здоров’я, а неповнолітні, які досягли 16 років, – до спеціалізованих лікувально-виховних закладів терміном до одного року.
Об’єктивна сторона злочину полягає у втечі зі спеціалізованого лікувального закладу, а також по дорозі до нього.		Під втечею розуміється самовільне залишення особою, спеціалізованого лікувального закладу, де вона знаходиться, з метою постійного чи тимчасового ухилення від подальшого перебування в ньому. Злочин буде закінченим з моменту фактичного самовільного залишення особою спеціалізованого лікувального закладу або втечі по дорозі до нього. Злочин є триваючим.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Ним може бути лише особа, що відбуває покарання у вигляді поміщення її до спеціалізованого лікувального закладу або щодо неї є постанова судді про направлення на примусове лікування.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		Особа усвідомлює суспільно-небезпечний характер своїх дій передбачає небезпечні наслідки і бажає цього.

Стаття 396. Приховування злочину

		Примітки
Підслідність – досудове слідство проводиться тим органом, до підслідності якого відносять злочин, у зв'язку з яким порушено кримінальну справу.		
Категорія злочину – злочин середньої тяжкості.		
Об'єктом злочину є діяльність суду, органів досудового слідства та дізнання зі своєчасного виявлення, прискікання та розкриття злочинів.	Правосуддя – це діяльність суду, яка здійснюється шляхом розгляду і вирішення в судовому засіданні у встановленому порядку кримінальних, цивільних та адміністративних справ.	
Об'єктивна сторона злочину полягає у заздальгідь не обіцяному приховуванні тяжкого чи особливо тяжкого злочину.	Приховування – умисне приховування громадянином, а також посадовою особою вчинення злочину шляхом подання недостовірних відомостей. Приховування передбачає приховування злочинця, слідів злочину, засобів та знарядь вчинення злочину, факту придбання або збуту майна, здобутого в результаті його вчинення, легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинними шляхом. Способами приховування можуть, зокрема, бути: надання злочинцю сховища, транспортних засобів, знищення слідів злочину, перенесення знарядь злочину в інше місце. Зміна зовнішнього вигляду злочинця, забезпечення злочинця підробними документами. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення дій, що спрямовані на приховування тяжкого чи особливо тяжкого злочину.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає настання суспільно-небезпечних наслідків і бажає їх настання.	

Стаття 397. Втручання в діяльність захисника чи представника особи

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – злочин невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є встановлений законом порядок здійснення правосуддя в частині забезпечення права особи на її захист чи представлення її інтересів під час розгляду справи у суді, а також нормальна діяльність захисника чи представника особи. Потерпілим від цього злочину є захисник та представник особи.	Захисником є особа, яка в порядку, встановленому законом, уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого та надавати їм необхідну юридичну допомогу при провадженні у кримінальній справі.	
Об’єктивна сторона злочину полягає у вчиненні в будь-якій формі перешкод щодо здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи з надання правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці. Склад злочину у першій його формі має місце тоді, коли вчинення зазначених перешкод: а) здійснюється щодо правомірної діяльності захисника чи представника особи; б) предметом такої діяльності є надання правової допомоги.	Перешкоджаннями є: відмова в одержанні документів чи їх копій, недопущення ознайомлення з відповідними документами, висновками фахівців, відмова у письмовій відповіді на клопотання чи скаргу тощо. Порушення гарантій діяльності та професійної таємниці можуть полягати у вимаганні від адвоката, інших осіб відомостей, що становлять адвокатську таємницю, їх розголошенні, проведенні оглядів, розголошенні чи вилученні без згоди документів, пов’язаних з виконанням адвокатського доручення тощо. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення будь-яких дій з метою втручання в діяльність представника особи чи захисника.	
Суб’єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 16 років.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.	Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає настання суспільно-небезпечних наслідків і бажає їх настання.	
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення його службовою особою з використанням свого службового становища.		

Стаття 398. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – особливо тяжкий злочин.		За наявності ознак ч. 3.
Основним безпосереднім об'єктом злочину є встановлений законом порядок здійснення правосуддя, який забезпечує діяльність захисника чи представника особи щодо надання ними правової допомоги. Додатковим обов'язковим об'єктом є психічна та фізична недоторканість особи, а додатковим факультативним – її здоров'я		Потерпілими від злочину можуть бути: 1) захисник; 2) представник особи; 3) близькі родичі.
Об'єктивна сторона злочину проявляється в погрозі вбивства, насильства або знищення чи пошкодження майна щодо захисника чи представника особи, а також щодо їх близьких родичів у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги. Злочин є закінченим : за ч. 1 – з моменту висловлення погрози і сприйняття її потерпілим, а за ч. 2 і 3 – з моменту заподіяння відповідних тілесних ушкоджень.		Насильство – будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування однієї людини стосовно іншої, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи особи як людини та громадянина і завдають йому моральної шкоди, шкоди його фізичному чи психічному здоров'ю. Погроза застосування насильства полягає у висловлюваннях або діях про наміри винної особи застосувати насильство до захисника чи представника особи
Суб'єкт злочину – загальний, фізична осудна особа, що досягла 16 років.		Суб'єктом заподіяння умисного середньої тяжкості (ч. 2) і тяжкого тілесного ушкодження (ч. 3) – особа, яка досягла 14-річного віку.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу. Мотиви : бажання припинити певні дії захисника чи представника особи або помста за їх діяльність.		Особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає настання суспільно-небезпечних наслідків і бажає їх настання.
Кваліфікаційними ознаками злочину є вчинення його: 1) шляхом заподіяння легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень; 2) шляхом заподіяння тяжких тілесних ушкоджень.		

Стаття 399. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – особливо тяжкий злочин.	За наявності ознак ч. 3.
Основним безпосереднім об’єктом злочину є встановлений законом порядок здійснення правосуддя, який забезпечує діяльність захисника чи представника особи щодо надання ними правової допомоги. Додатковим обов’язковим його об’єктом виступає право власності, а додатковим факультативним – здоров’я, життя особи, громадський порядок, громадська безпека. Потерпілим визнається захисник чи представник особи, а також їхні близькі родичі.	Предметом злочину може бути майно (рухоме чи нерухоме), що належить за правом приватної власності захиснику чи представнику особи або їх близьким родичам. Захисником є особа, яка в порядку, встановленому законом, уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого та надавати їм необхідну юридичну допомогу при провадженні у кримінальній справі.
Об’єктивна сторона злочину полягає в активних діях, спрямованих на умисне знищення або пошкодження майна, що належить захиснику чи представнику особи або їх близьким родичам, у зв’язку з діяльністю, пов’язаною з наданням правової допомоги.	Знищення майна – це механічна, фізико-хімічна, біологічна або інша обробка та розміщення (захоронення) майна або залишкових його компонентів у спеціально визначених місцях.
Суб’єкт злочину – загальний. Фізична осудна особа, що досягла 16 років	За ознаками ч. 2 і 3 ним є особа, яка досягла 14-річного віку.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу. Мотив – помста або залякування осіб.	Обов’язковою ознакою умислу винного є усвідомлення ним: 1) факту належності відповідного майна захисникові, представникові особи або їхнім близьким родичам; 2) того, що таке знищення або пошкодження здійснюється у зв’язку з діяльністю, пов’язаною з наданням правової допомоги.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) шляхом підпалу, вибуху або іншим небезпечним способом, якщо вони заподіяли шкоду в особливо великих розмірах; 2) що спричинило загибель людей; 3) завданням тяжких тілесних ушкоджень чи настанням інших тяжких тілесних наслідків.	

Стаття 400. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги

	Примітки
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – особливо тяжкий злочин.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є здійснення правової діяльності захисника чи представника особи, пов'язаної з наданням правової допомоги. Додатковим обов'язковим об'єктом виступає життя особи.	Потерпілими можуть бути: захисник чи представник особи, їх близькі родичі.
Об'єктивна сторона злочину проявляється у посяганні на життя зазначеного потерпілого і може виражатися у: 1) його умисному вбивстві; 2) замаху на його вбивство у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги.	Вбивство – протиправне позбавлення особи життя. Замахом на злочин є вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кримінального Кодексу, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі. При вчиненні цього злочину у другій його формі не має значення, який саме замах було вчинено – закінчений чи незакінчений. Закінченим злочин вважається: у першій його формі – з моменту настання смерті потерпілого; у другій формі – з моменту вчинення дій, які утворюють замах на його вбивство.
Суб'єкт злочину – загальний.	Фізична осудна особа, що досягла 14 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу. Мотиви: бажання припинити певні дії захисника чи представника особи або помста за їх діяльність.	Інтелектуальним моментом умислу має охоплюватись специфічний правовий статус потерпілого (те, що він є захисником, представником особи чи близьким родичем однієї з цих осіб).

**РОЗДІЛ XIX. Злочини проти встановленого порядку
несення військової служби (військові злочини)**

Стаття 401. Поняття військового злочину

		Примітки
<p>Об'єктом злочину є встановлений порядок несення військової служби. Цей порядок закріплений в законах України, військовій присязі, військових статутах, положеннях про проходження військової служби різними категоріями військовослужбовців, настановах, наказах міністра оборони та інших актах військового законодавства.</p>	<p>Безпосереднім об'єктом конкретного військового злочину є ті відносини військової служби, проти яких спрямоване діяння.</p>	
<p>Спеціальним суб'єктом злочину є військовослужбовець чи військовозобов'язаний. Останній лише тоді, коли знаходяться на навчальних або перевірних зборах.</p>	<p>Військовослужбовці – це особи, які проходять строкову військову службу та службу за контрактом. Військовозобов'язані – це особи, які перебувають у запасі. Не можуть бути суб'єктами військових злочинів особи, не взяті на військовий облік або зняті з нього.</p>	
<p>Початком перебування на військовій службі вважається: день прибуття до військового комісаріату для відправлення у військову частину – для призовників і офіцерів, призваних із запасу; день від'їзду до місця служби, вказаний у розпорядженні, виданому військовим комісаріатом, – для військовозобов'язаних і жінок; день прибуття на навчання до військового навчального закладу, вказаний у приписі, виданому військовим комісаріатом, – для допризовників, призовників і військовозобов'язаних.</p>	<p>Закінченням перебування на військовій службі вважається день, з якого військовослужбовця взято на військовий облік у військовому комісаріаті у зв'язку зі звільненням з військової служби, відчисленням з військово-навчального закладу або закінченням навчального закладу чи навчальних зборів, але не пізніше строку, вказаного в приписі.</p>	

Стаття 402. Непокора

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий злочин.		За наявності ознак ч. 2 і 3.
Об’єкт злочину є встановлений порядок несення військової служби. За своїм службовим становищем і військовим званням один військовослужбовець відносно іншого може бути начальником або підлеглим.		Цей порядок закріплений у законах України, Військовій присязі, військових статутах, положеннях про проходження військової служби різними категоріями військовослужбовців, настановах, наказах міністра оборони та інших актах військового законодавства.
Об’єктивна сторона злочину виражається у відкритій відмові від виконання наказу або в іншому навмисному невиконанні наказу.		Наказ – це обов’язкова для виконання вимога командира про вчинення чи невчинення підлеглим якоїсь дії по службі. Відкрита відмова виконати наказ начальника виражається в усній або письмовій заяві підлеглого про небажання виконувати одержаний ним наказ чи в мовчазному демонстративному вчиненні дій, які свідчать про те, що наказ не буде виконуватися. Незаконні накази не виконуються. При іншому навмисному невиконанні наказу особа, яка одержала наказ, відкрито не заявляє, що вона не буде виконувати наказ начальника, але і не виконує його. Злочин буде закінченим з моменту відкритої відмови від виконання наказу або з моменту навмисного його невиконання, незалежно від настання наслідків. Склад злочину – усічений.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Суб’єктом злочину може бути військово-службовець, який за своїм службовим становищем чи військовим званням є підлеглим начальнику, що віддав наказ.
Суб’єктивна сторона злочину полягає у формі відкритої відмови від виконання наказу, вчинюється лише з прямим умислом.		Інше навмисне невиконання наказу може бути вчинене з прямим чи евентуальним умислом.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) групою осіб; 2) що призвело до тяжких наслідків; 3) в умовах воєнного стану; 4) у бойовій обстановці.		

Стаття 403. Невиконання наказу

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий.		За наявності ознак ч. 2 ст. 403.
Об'єктом злочину є порядок виконання у військових формуваннях України наказів, який забезпечує необхідні в умовах військової служби відносини підлеглості та військової честі.		
Об'єктивна сторона злочину полягає у невиконанні чи неналежному виконанні наказу, якщо це спричинило тяжкі наслідки. Злочин є закінченим з моменту настання тяжких наслідків (матеріальний склад). Під тяжкими наслідками розуміється зрив певних заходів по забезпеченню бойової готовності частини, зрив бойового завдання, нещасні випадки з людьми, знищення або пошкодження бойової техніки, заподіяння великої шкоди тощо.		Об'єктивна сторона характеризується тільки бездіяльністю. За статтею можуть каратися випадки невиконання, неточного або неповного виконання законного наказу внаслідок неухважності, безпам'ятності тощо. Повинен бути причинний зв'язок між невиконанням наказу та наслідками, які від цього настали. При невиконанні наказу відсутні ознаки непокорі. Відсутні, наприклад, відкрита заява про небажання виконати наказ і де монстративні дії, які свідчать про небажання підлеглого виконати наказ свого начальника.
Суб'єктивна сторона невиконання наказу начальника вчинюється лише з необережності у вигляді злочинної недбалості або злочинної самовпевненості.		
Суб'єкт злочину – спеціальний.		Ним є військовослужбовець (військовозобов'язаний під час проходження зборів), підлеглий щодо начальника, який віддав наказ.
Кваліфікуюча ознака – невиконання наказу в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці (ч. 2 ст. 403 КК).		

Стаття 404. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	За наявності ознак ч. 3, 4.
Основним безпосереднім об'єктом злочину є порядок підлеглих та військової честі. Додатковим факультативним об'єктом можуть бути життя і здоров'я людини, її воля, честь і гідність.	
Об'єктивна сторона злочину може полягати тільки у діях, які можливі у двох формах: 1) опір начальникові, а також іншій особі, що виконує покладені на неї обов'язки з військової служби; 2) примушування начальника, а також іншої особи, що виконує покладені на неї обов'язки з військової служби, до порушення цих обов'язків.	Опір – це дії, спрямовані на перешкодження начальникам та іншим особам виконувати покладені на них обов'язки з військової служби. Під примушуванням слід розуміти: 1) застосування фізичного чи психічного насильства; 2) пред'явлення конкретних вимог, спрямованих на протизаконне припинення або зміну характеру їх службової діяльності. Примушування може стосуватися дій по службі, які виконуються в момент примушування або які повинні бути виконані в майбутньому. Злочин є закінченим з моменту вчинення опору чи примушування.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Ставлення до тяжких наслідків (ч. 2 ст. 404) може характеризуватися як умислом, так і необережністю, а ставлення до смерті начальника чи іншої особи, що виконує покладені на неї обов'язки з військової служби (ч. 4 ст. 404), – тільки умислом.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовослужбовець (військовозобов'язаний під час зборів), який є підлеглим щодо відповідного начальника, а також інший військовослужбовець, якщо опір (примушування) вчинені ним щодо особи, яка виконує покладені на неї обов'язки з військової служби.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його: 1) групою осіб; 2) із застосуванням зброї; 3) із спричиненням тяжких наслідків.	

Стаття 405. Погроза або насильство щодо начальника

Примітки	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий.	За наявності ознак ч. 2, 3.
Основним безпосереднім об'єктом злочину є порядок підлеглості та військової честі. Додатковим обов'язковим об'єктом – життя і здоров'я особи.	
Об'єктивна сторона злочину може полягати тільки у діях, які можливі у таких формах: 1) погроза вбивством або заподіяння тяжких тілесних ушкоджень чи побоїв начальникові або знищенням або пошкодженням його майна у зв'язку з виконанням ним обов'язків з військової служби; 2) заподіяння тілесних ушкоджень, побоїв або вчинення інших насильницьких дій щодо начальника у зв'язку з виконанням ним обов'язків з військової служби.	Погроза передбачає залякування начальника заподіянням йому фізичної шкоди: вбивством, заподіянням тілесних ушкоджень, знищенням або пошкодженням майна. Погроза може бути усна, письмова чи виражена жестами, висловлена один раз чи систематично, начальнику безпосередньо або через третіх осіб, адресована одночасно кільком начальникам. Погрозу, виражену шляхом направлення у бік начальника зарядженої зброї, треба відрізнити від замаху на вбивство. Побої – це два чи кілька ударів, що спричинили потерпілому фізичний біль, але не потягли заподіяння йому тілесних ушкоджень.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Обов'язковою ознакою злочину є мотив: погроза або насильство щодо начальника здійснюються внаслідок невдоволення службовою діяльністю начальника взагалі або невдоволення його конкретним вчинком чи рішенням, прийнятим ним у зв'язку з виконанням обов'язків з військової служби.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовослужбовець (військово-зобов'язаний під час зборів), який є підлеглим щодо начальника, якому він погрожує або проти якого здійснюється насильство.
Кваліфікаційні ознаки злочину є вчинення його: 1) групою осіб; 2) із застосуванням зброї; 3) в умовах воєнного стану; 4) в бойовій обстановці.	

Стаття 406. Порухення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності підлеглості

Примітки	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий.	За наявності ознак ч. 2, 3.
Основним безпосереднім об'єктом злочину є порядок взаємовідносин між військовослужбовцями, які не знаходяться у відносинах підлеглості. Додатковим обов'язковим об'єктом є честь і гідність людини, а додатковим факультативним об'єктом можуть виступати життя і здоров'я людини та інші суспільні цінності.	Стаття передбачає відповідальність за порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями, рівними за службовим становищем і військовим званням. Військовослужбовці – це особи, які проходять строкову у військову службу та службу за контрактом.
Об'єктивна сторона злочину полягає у порушенні статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями, які не знаходяться у відносинах підлеглості, що виявилось у: 1) завданні побоїв; 2) вчиненні іншого насильства.	Побої – це два чи кілька ударів, що спричинили потерпілому фізичний біль, але не потягли заповідання йому тілесних ушкоджень. Інше насильство – це різні види фізичного впливу на потерпілого, які не є побоями і не пов'язані зі спричиненням тілесних ушкоджень: нанесення ляпасу, поштовх, насильницьке вчинення сексуальних розбещень, а так само погрози застосування фізичного насильства, пов'язані з певними вимогами до потерпілого тощо.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу.	При цьому ставлення особи до застосування насильства може характеризуватися тільки прямим умислом, а до його наслідків – будь-якою формою вини.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовослужбовець, який не знаходиться у відносинах підлеглості з потерпілим.
Кваліфікуючими ознаками злочину є порушення вказаних правил: 1) щодо кількох осіб; 2) яке заповідало легкі чи середньої тяжкості тілесні ушкодження; 3) яке має характер знущання або глумлення над військовослужбовцем. Особливо кваліфікуючими ознаками злочину є: 1) вчинення його групою осіб; 2) застосування зброї; 3) тяжкі наслідки.	

**Стаття 407. Самовільне залишення військової частини
або місця служби**

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий.	За наявністю ознак ч. 4.
Об'єктом злочину є порядок проходження військової служби.	
Об'єктивна сторона злочину полягає у діях або бездіяльності і має складну структуру можливих форм його прояву: 1) самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби тривалістю понад три доби, але не більше місяця; 2) нез'явлення військовослужбовця строкової служби вчасно без поважних причин на службу в разі звільнення з частини, призначення або переведення; нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу тривалістю понад три доби, але не більше місяця; 3) самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем тривалістю: а) понад 10 діб, але не більше місяця; б) хоч і менше 10 діб, але більше трьох діб, вчинене повторно протягом року; 4) нез'явлення військовослужбовця вчасно на службу без поважних причин тривалістю: а) понад 10 діб, але не більше місяця; б) хоч і менше 10 діб, але більше трьох діб, вчинене повторно протягом року; 5) самовільне залишення військової частини або місця служби будь-яким військовослужбовцем тривалістю понад місяць; б) нез'явлення вчасно на службу без поважних причин будь-якого в військовослужбовця тривалістю понад місяць.	Військовослужбовці – це особи, які проходять строкову військову службу за контрактом. Самовільне – це таке залишення частини або місця служби, що вчинене без дозволу начальника (командира), який згідно із законодавством уповноважений надавати такий дозвіл.
Суб'єктивна сторона злочину у першій, третій і п'ятій його формах характеризується, в цілому, умисною формою вини. Для другої, четвертої і шостої форм злочину характерним може бути умисел, а в окремих випадках – необережність.	
Суб'єкт злочину , передбаченого ч.1 ст. 407, є військовослужбовець строкової служби, а суб'єктом злочину, передбаченого ч.2, будь-який інший військовослужбовець.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці.	

Стаття 408. Дезертирство

	Примітки
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	За наявності ознак ч. 3.
Об’єктом злочину є порядок проходження військової служби.	
Об’єктивна сторона дезертирства полягає у діях або бездіяльності, які мають дві відповідні форми: 1) самовільне залишення військової частини або місця служби; 2) нез’явлення на службу у разі призначення, переведення з відрадження, відпустки або з лікувального закладу.	У першій формі дезертирство є закінченим злочином з моменту, коли суб’єкт фактично залишив розташування військової частини (місця служби), а в другій – коли він не з’явився в частину (до місця служби) в установленний строк. Фактичний термін відсутності в військовослужбовця в місці служби при дезертирстві може не перевищувати навіть і однієї доби, але це має значення для призначення покарання. Тому замах на дезертирство, що може бути характерно для дезертирства зі зброєю, виданою, скажімо, для несення спеціальної служби, можливий лише у вигляді спроби залишити військову частину (місце служби). Це тривалий злочин. Тривалість дезертирства значення не має.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є будь-який військовослужбовець.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Обов’язковою ознакою злочину є мета: при дезертирстві військовослужбовець має намір ухилитися від військової служби не протягом трьох днів, місяця, двох місяців тощо, тобто не тимчасово, а ухилитися від військової служби взагалі, назавжди.
Кваліфікованими видами дезертирства є вчинення його: 1) зі зброєю; 2) за попередньою змовою групою осіб, а особливо кваліфікованими (ч. 3 ст. 408) – дезертирство, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці.	

Стаття 409. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий.		За наявності ознак ч. 3.
Об'єктом злочину є порядок проходження військової служби		
Об'єктивна сторона злочину проявляється у формі: 1) ухилення військовослужбовця від несення обов'язків військової служби шляхом: а) самоскалічення, б) симуляції хвороби, в) підроблення документів, г) іншого обману; 2) відмови від несення обов'язків військової служби.		<p>Ухилення від військової служби шляхом іншого обману може виражатися в повідомленні начальників і завідомо неправдивих відомостей про обставини, які обумовлюють тимчасове чи постійне звільнення військовослужбовця від військової служби, наприклад, повідомлення про смерть батька чи матері тощо.</p> <p>Під відмовою від несення обов'язків військової служби слід розуміти виражене в усній, письмовій або іншій формі небажання військовослужбовця виконувати обов'язки військової служби.</p> <p>Злочин є закінченим з моменту припинення несення обов'язків військової служби, фактичного ухилення від цих обов'язків.</p>
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		Не несе кримінальну відповідальність військовослужбовець, який вчинив самоскалічення, але умисел його був спрямований на самогубство.
Суб'єкт злочину – спеціальний.		Ним є тільки військовослужбовець. Проте суб'єктом відмови від несення обов'язків військової служби не можуть бути: курсант у разі відмови від подальшого навчання у військовому навчальному закладі; особа, яка проходить військову службу за контрактом, чи особа офіцерського складу, яка проходить кадрову в військову службу – у разі небажання її проходити.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці.		

**Стаття 410. Викрадення, привласнення, вимагання військово-
вослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших
бойових речовин, засобів пересування, військової та
спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також
заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання
службовим становищем**

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	За наявності ознак ч. 3.
Основним безпосереднім об’єктом злочину є встановлений порядок здійснення права власності щодо військового майна. Додатковим факультативним об’єктом можуть бути життя і здоров’я, воля, честь та гідність людини. Предмет злочину : зброя, бойові припаси, вибухові або інші бойові речовини, засоби пересування, військова та спеціальна техніка, інше військове майно.	Бойовими припасами є частина озброєння, безпосередньо призначена для ураження живої сили противника, знищення його бойової техніки, руйнування укріплень, споруд і виконання спеціальних завдань.
Об’єктивна сторона злочину може полягати тільки у діях, які можливі у таких формах: 1) викрадення військового майна; 2) привласнення військового майна; 3) вимагання військового майна; 4) заволодіння військовим майном шляхом шахрайства; 5) заволодіння військовим майном військовою службовою особою із зловживанням службовим становищем; 6) розбій з метою заволодіння окремими видами військового майна – зброєю, бойовими припасами, вибуховими або іншими бойовими речовинами, засобами пересування, військовою та спеціальною технікою.	Під істотною шкодою слід розуміти такі наслідки викрадення, привласнення, вимагання військового майна або заволодіння ним шляхом шахрайства, як завдання значних матеріальних збитків, приведення у непридатність військової техніки, неможливість виконання частиною (підрозділом) бойового завдання, необхідність залучення значних сил і засобів до розшуку військового майна, яке незаконно потрапило у володіння військово-службовця, тощо.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу. Мета відчуження військового майна – розпорядитися ним на свій розсуд.	Мотивом може бути помста, користь тощо, але на кваліфікацію злочину мотив не впливає.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовослужбовець.
Кваліфікованими видами злочину є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) якщо це заподіяло істотну шкоду. Особливо кваліфікованими видами злочину є вчинення його в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров’я потерпілого.	

**Стаття 411. Умисне знищення або пошкодження
військового майна**

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий.	За наявності ознак ч. 2, 3.
Основним безпосереднім об’єктом злочину є встановлений порядок здійснення права власності щодо військового майна. Додатковим факультативним об’єктом можуть бути життя і здоров’я людини, довкілля. Предмет злочину: зброя, бойові припаси, вибухові або інші бойові речовини, засоби пересування, військова та спеціальна техніка, інше військове майно.	Предметом знищення чи пошкодження майна може виступати тільки чуже майно. Військове майно завжди є чужим для будь-якого військовослужбовця. Зброя (відповідно до статті) – всі можливі види зброї, які належать до військового майна: будь-яка вогнепальна зброя; інші звичайні засоби ураження; ядерна, хімічна, біологічна, лазерна, інфразвукова, радіологічна та інші види масового знищення; холодна зброя; газова зброя; електрошокова зброя.
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно небезпечними діями, наслідками у вигляді знищення або пошкодження військового майна і причинним зв’язком між вказаними діями та наслідками.	Знищення – це приведення предметів військового майна в повну непридатність, коли вони не можуть бути відновлені і використані за їх цільовим призначенням. Пошкодження майна – це приведення його в часткову непридатність, і щоб воно стало придатним, треба затратити певні кошти на ремонт. Злочин вважається закінченим з моменту приведення майна в повну або часткову непридатність.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є будь-який військовослужбовець, а також військовозобов’язаний під час проходження ним відповідних зборів.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу.	Ставлення до загибелі людей може бути як умисним, так і необережним. Мета і мотиви не є обов’язковими.
Кваліфікованими видами злочину є знищення або пошкодження військового майна: 1) вчинені шляхом підпалу або іншим небезпечним способом; 2) які спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки. Особливо кваліфікованими видами злочину є вчинення дій, передбачених ч. 2 ст. 411, в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці.	

**Стаття 412. Необережне знищення або пошкодження
військового майна**

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		За наявності ознак ч. 3 ст. 412.
Об’єктом злочину є встановлений порядок здійснення права власності щодо військового майна. Додатковим факультативним об’єктом можуть бути життя і здоров’я людини, довкілля.		Предмет злочину: зброя, бойові припаси, вибухові або інші бойові речовини, засоби пересування, військова та спеціальна техніка, інше військове майно
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно-небезпечними діями, наслідками у вигляді знищення або пошкодження військового майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах, і причинним зв’язком між вказаними діями та наслідками.		Під шкодою у великих розмірах слід розуміти саме матеріальну шкоду: прямі збитки та упущену вигоду. Шкода у великих розмірах – оціночне поняття. Законодавець не розкриває його зміст Порівняно із розкраданням не військового майна – це шкода, яка в 250 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Ним може бути будь-який військовослужбовець, а також військовозобов’язаний під час проходження ним відповідних зборів.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини.		Особа передбачає, що внаслідок вчинюваних нею дій можуть виникнути такі наслідки, як знищення або пошкодження військового майна та пов’язані з ними наслідки у вигляді заподіяння шкоди у великих розмірах, а також загибель людей чи інші тяжкі наслідки, але легковажно розраховує на їх відвернення або не передбачає настання таких наслідків, хоч могла і повинна була передбачити.
Кваліфікуючими ознаками злочину є загибель людей та інші тяжкі наслідки (загибель людей має місце, коли настала смерть хоча б однієї людини).		

Стаття 413. Марнотратство або втрата військового майна

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		За наявності ознак ч. 3.
Об'єктом злочину є порядок користування в ієськовим майном. Предмет злочину у перших його двох формах є обмундирування та спорядження, яке видається в ієськовослужбовцям строкової служби для особистого користування, а в третій формі – зброя, бойові припаси, засоби пересування, предмети технічного постачання або інше в ієськове майно, яке вв іряється в ієськовослужбовцям для службового користування.		Бойовими припасами є частина озброєння, безпосередньо призначена для ураження живої сили противника, знищення його бойової техніки, руйнування укріплень, споруд і виконання спеціальних завдань. Під іншим військовоим майном слід розуміти будь-яке в ієськове майно, що вручається в ієськовослужбовцю для використання за цільовим призначенням і полягає поверненню.
Об'єктивна сторона злочину може характеризуватися дією або бездіяльністю у вигляді продажу, застави, передачі в користування, порушення правил зберігання предметів в ієського майна. Його друга і третя форми, крім відповідних дій, характеризуються суспільно небезпечними наслідками у вигляді втрати або зіпсування майна і причинним зв'язком між вказаними діями та наслідками.		Марнотратством визнається продаж, застава чи передача у користування іншій особі в ієськовослужбовцем строкової служби предметів обмундирування чи спорядження, які були видані йому для особистого користування. За втрату чи псування вв ієних для користування зброї, боєприпасів, засобів пересування, предметів технічного постачання або іншого в ієського майна внаслідок порушення правил їх зберігання відповідальність настає за п. 2 ст. 413 КК.
Суб'єкт злочину – спеціальний.		Ним у перших його двох формах є в ієськовослужбовець строкової служби, а в третій формі – будь-який в ієськовослужбовець, а також в ієськовозобов'язаний під час проходження ним відповідних зборів.
Суб'єктивна сторона злочину в першій його формі характеризується виною у вигляді прямого умислу, а в інших формах – необережністю.		
Кваліфікуючою ознакою злочину є вчинення його в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці.		

Стаття 414. Порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.		За наявності ознак ч. 3.
Основним безпосереднім об’єктом злочину є порядок експлуатації військової техніки. Додатковим обов’язковим об’єктом є здоров’я людини, а додатковим факультативним об’єктом можуть бути життя людини, право власності, довкілля.		Предмет злочину – зброя, бойові припаси, вибухові, радіоактивні або інші бойові речовини і предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Потерпілим від цього злочину може бути як військовослужбовець, так і цивільна особа.
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно-небезпечними діями у вигляді порушення правил поводження з речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, наслідками у вигляді заподіяння тяжких тілесних ушкоджень чи іншими тяжкими наслідками і причинним зв’язком між вказаними діями та наслідками.		До інших тяжких наслідків у ч. 3 належать заподіяння матеріальної шкоди у великих розмірах, виведення з ладу повністю або на тривалий час військової чи спеціальної техніки, важливих споруд, інших видів цінного, унікального військового майна, невиконання бойового завдання
Суб’єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини.		
Суб’єкт злочину – спеціальний. Ним є будь-який військовослужбовець, а також військовозобов’язаний під час проходження ним відповідних зборів: а) якому відповідні речовини були надані у службове користування, передані для охорони, перевезення, підрахунку, проведення занять, обслуговування; б) який через службове становища чи у зв’язку з виконанням певних обов’язків мав до них відношення і скористався ним без дозволу командування; в) який незаконно отримав ці речовини внаслідок їх викрадення, привласнення, вимагання.		Військовослужбовець , який за характером служби володіє зброєю, боеприпасами, іншими речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточуючих.
Кваліфікуючими ознаками злочину є наслідки у вигляді: 1) заподіяння тілесних ушкоджень кільком особам; 2) смерті потерпілого. Особливо кваліфікуючими ознаками злочину є: 1) наслідки у вигляді загибелі кількох осіб; 2) інші тяжкі наслідки.		

Стаття 415. Порухення правил водіння та експлуатації машин

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий.		За наявності ознак ч. 2.
Основним безпосереднім об'єктом злочину є правила володіння та експлуатації наземної військової техніки. Додатковим обов'язковим об'єктом є життя і здоров'я людини.		
Об'єктивна сторона злочину характеризується суспільно-небезпечними діями у вигляді порушення правил володіння та експлуатації бойової, спеціальної та транспортної машини, суспільно-небезпечними наслідками у вигляді нещасних випадків з людьми, загибелі чи інших тяжких наслідків і причинним зв'язком між вказаними діями та наслідками.		Формами цього злочину є: 1) порушення правил водіння бойової, спеціальної чи транспортної машини; 2) порушення правил експлуатації таких машин. Бойова машина – це машина з установленим озброєнням (гусенична або колісна), призначеним для ведення бою (танки, бронетранспортери, самохідні ракетні установки тощо). Спеціальна машина – це машина з установленим спеціальним обладнанням, призначеним для управління військами і зброєю, бойового значення тощо (самохідна інженерна техніка та техніка зв'язку, санітарний транспорт, пересувні майстерні, лабораторії тощо). Транспортна машина – це машина, призначена для перевезень особового складу, зброї, військової техніки, інших матеріальних засобів.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини.		
Суб'єкт злочину – спеціальний.		Ним є будь-який військовослужбовець, а також військовозобов'язаний під час проходження ним відповідних зборів, що несе відповідальність за експлуатацію військової машини або безпосередньо керує нею.
Кваліфікуючою ознакою злочину є загибель кількох осіб.		

Стаття 416. Порушення правил польотів та підготовки до них

	Примітки
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є порядок здійснення польотів та підготовки до них, а також порядок експлуатації військових повітряних апаратів. Додатковим обов'язковим об'єктом є життя людини і право власності.	До літальних апаратів слід віднести: літаки, гелікоптери, планери та інші літальні апарати, що належать Збройним Силам України.
Об'єктивна сторона злочину характеризується суспільно-небезпечним діянням, суспільно-небезпечними наслідками у вигляді катастрофи або інших тяжких наслідків, причинним зв'язком між вказаними діями та наслідками, і може виражатися у порушенні правил: 1) польотів; 2) підготовки до них; 3) експлуатації повітряних апаратів.	Порушення правил польотів може полягати у порушенні правил пілотування, проведення різних повітряних операцій або інших правил польотів. Під час розслідування справи слід точно встановити, які саме правила в цьому випадку були порушені. Катастрофа – це льотна подія, яка потягла загибель людей (хоча б однієї людини) із складу екіпажу чи пасажирів при одночасному руйнуванні чи пошкодженні літального апарату, а також пропажа без вісті літального апарату з людьми, які знаходяться на ньому. Інші тяжкі наслідки – це нещасні випадки з людьми, які не належать до членів екіпажу, заподіяння тілесних ушкоджень, пошкодження літака, що не підлягає відновленню тощо.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується необережною формою вини.	Ставлення до порушення конкретних правил може бути й умисним.
Суб'єкт злочину – спеціальний	Ним є військовослужбовці (члени екіпажу військово-повітряного судна), а також інші особи, на яких відповідними нормативно-правовими актами покладений обов'язок щодо забезпечення правил польотів чи підготовки до них; військовослужбовці та військовозобов'язані під час проходження відповідних зборів.

Стаття 417. Порушення правил кораблеводіння

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.		
Основним безпосереднім об’єктом злочину є порядок кораблеводіння, якого мають дотримуватися військові кораблі. Додатковим обов’язковим об’єктом є життя людини і право власності.	Правила кораблеводіння передбачені актами міжнародного та внутрішнього права, які включають як норми, що регулюють загальний порядок кораблеводіння, так і порядок, якого мають дотримуватися тільки військові кораблі.	
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно-небезпечним діянням у вигляді порушення правил кораблеводіння, суспільно-небезпечними наслідками у вигляді загибелі людей, загибелі корабля або інших тяжких наслідків, причинним зв’язком між вказаними діями та наслідками.	Під загибеллю людей слід розуміти загибель хоч однієї людини внаслідок порушення правил кораблеводіння. Загибель корабля – це його затоплення або зруйнування. Корабель вважається таким що загинув, якщо його поновлення технічно неможливе чи економічно цілком неефективне. До інших тяжких наслідків можуть бути віднесені заподіяння середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень членам екіпажу або іншим особам, зрив виконання бойового завдання, спричинення великої матеріальної шкоди (внаслідок, наприклад, зіткнення корабля з наземними спорудами чи осадження корабля на мілину), розгерметизація підводного човна, нанесення значної екологічної шкоди.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовослужбовець, який знаходиться при виконанні обов’язків щодо управління кораблем. Здебільшого ним є командир військового судна.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується тільки необережною формою вини.		

Стаття 418. Порухення статутних правил вартової служби чи патрулювання

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий.	За наявності ознак ч. 2.	
Об’єктом злочину є порядок несення вартової (вахтової) служби і патрулювання.	Вартою є озброєний підрозділ, в ідряджений для виконання бойового завдання з метою охорони та оборони військових об’єктів, бойових прапорів та осіб, яких тримають на гауптвахті й у дисциплінарній частині.	
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно-небезпечними діями та наслідками, а також причинним зв’язком між вказаними діями і наслідками. Злочин може виразитися у порушенні статутних правил: 1) вартової (вахтової) служби; 2) патрулювання, що спричинило тяжкі наслідки, для запобігання яким призначено дану варту (вахту) або патрулювання.	Для безпосередньої охорони та оборони об’єктів із складу варті виділяються чатові. Чатовий – озброєний вартовий, який виконує бойове завдання щодо охорони та оборони дорученого йому поста. Суттєве значення для кваліфікації злочину, залежно від конкретного його суб’єкта, має визначення початкового і кінцевого моментів несення вартової (вахтової) служби та патрулювання взагалі, а також початкового і кінцевого моментів знаходження чатового (вахтового) на посту. Пост – все те, що підлягає охороні. Порушення можуть вчинятися як шляхом дії, так і бездіяльності. Злочин буде закінченим з моменту настання тяжких наслідків – викрадення військового майна з об’єкта, незаконне використання військової техніки тощо.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним можуть бути тільки особи, які входять до складу варті, а також особи, які керують службою варті.	
Суб’єктивна сторона порушення статутних правил вартової (вахтової) служби чи патрулювання може бути вчинене як умисно, так і через необережність.		
Кваліфікованою ознакою злочину є вчинення його в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці.		

Стаття 419. Порушення статутних правил несення прикордонної служби

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий.	За наявності ознак ч. 2.
Об'єктом злочину є порядок несення прикордонної служби.	Для охорони державного кордону виділяються прикордонні наряди, на які покладається виконання протягом певного часу бойового завдання по охороні кордону.
Об'єктивна сторона злочину передбачає дію або бездіяльність у вигляді порушення правил несення прикордонної служби, які забезпечують охорону і недоторканість державного кордону України.	Порушеннями правил несення прикордонної служби можуть бути визнані: а) вчинення дій, що прямо забороняються військовослужбовцю, який перебуває в прикордонному наряді (відхилення від маршруту чи залишення місця несення служби, якщо це не пов'язано з надзвичайними обставинами, вживання алкогольних напоїв, сон на посту, розкладання багаття чи демаскування себе іншим способом, безпідставне застосування зброї тощо); б) невиконання або неналежне виконання дій, що забезпечують охорону державного кордону (неуважний огляд місцевості, невжиття заходів до затримання порушників державного кордону або залишення без належної охорони затриманих осіб, недотримання правил застосування зброї або правил маскування тощо).
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом або необережністю.	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовослужбовець, який входить до складу наряду з охорони державного кордону України. Таким нарядом визначається група озброєних прикордонників, що виконують наказ щодо охорони державного кордону України.
Кваліфікуючою ознакою злочину є настання тяжких наслідків (зрив виконання поставленого бойового завдання, вторгнення на територію України озброєної банди, перехід кордону агентом інорозвідки тощо).	

Стаття 420. Порухення статутних правил несення бойового чергування

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий.	За наявності ознак ч. 2.	
Об’єктом злочину є порядок несення бойового чергування.		
Об’єктивна сторона злочину передбачає порушення правил несення бойового чергування (бойової служби).	<p>Бойове чергування – це виконання бойового завдання, яке здійснюється черговими силами і засобами військових частин з метою своєчасного виявлення і відбиття раптового нападу на Україну або для захисту та забезпечення безпеки України.</p> <p>Тяжкі наслідки – вторгнення на територію України або в її територіальне море іноземного повітряного чи морського судна, виведення з ладу бойової техніки, що зробило неможливим чи значно ускладнило подальше виконання частиною чи підрозділом бойових завдань, викрадення повітряних чи морських суден, що належать Україні, тощо.</p> <p>Злочин буде закінченим з моменту порушення статутних правил несення бойового чергування.</p>	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом або необережністю.		
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовослужбовець (військовозобов’язаний під час проходження ним відповідних зборів), який входить до складу чергових сил бойового чергування, тобто до бойових обслуг, чергових змін пунктів управління, сил і засобів бойового забезпечення та обслуговування.	
Кваліфікуючі ознаки злочину – настання тяжких наслідків внаслідок порушення правил бойового чергування. Особливо кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці.		

Стаття 421. Порухення статутних правил внутрішньої служби

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – середньої тяжкості.	
Об'єктом злочину є порядок несення внутрішньої служби (крім варти, вахти і бойового чергування).	
Об'єктивна сторона злочину характеризується порушенням певних правил, суспільно-небезпечними наслідками у вигляді тяжких наслідків, запобігання яким входило в обов'язки даної особи, а також причинним зв'язком між вказаними діями і наслідками. Диспозиція – бланкетна. Для притягнення до кримінальної відповідальності треба встановити, як саме норми статутів були порушені винною особою.	Порушення статутних правил внутрішньої служби може виразитись з боку: а) чергового частини – у нездійсненні контролю за своєчасністю здавання зброї та боєприпасів, неперевірці несення служби добовим нарядом і додержання внутрішнього порядку в підрозділах тощо; б) чергового КПП – у даванні дозволу на винесення (вивезення) будь-якого майна з території військової частини без дозволу чергового частини, а також вихід за межі розташування військової частини військовослужбовців строкової служби без документа на право виходу тощо. До тяжких наслідків злочину слід віднести: зрив виконання бойового завдання, викрадення зброї, виведення з ладу бойової техніки чи військового обладнання, загибель людей тощо.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовослужбовець (військово-зобов'язаний під час проходження ним відповідних зборів), який входить до добового наряду частини (черговий частини, днювальний, черговий і помічник чергового КПП, черговий їдальні тощо). Склад наряду визначається наказом по частині (жінки, як правило, до наряду не залучаються).
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом або необережністю.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці.	

Стаття 422. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий	За наявності ознак ч. 3 ст. 422.
Об’єктом злочину є порядок зберігання військової таємниці.	Предметом злочину в першій його формі є відомості військового характеру, які становлять державну таємницю, у другій – документи, матеріали, що містять відомості військового характеру, які становлять державну таємницю, а також предмети, відомості про які становлять державну таємницю.
Об’єктивна сторона злочину передбачає суспільно-небезпечні дії або бездіяльність, у другій його формі – також суспільно-небезпечні наслідки і причинний зв’язок між вказаними діями та наслідками.	Відомості військового характеру, які становлять державну таємницю , - це інформація, що належить до державної таємниці у сфері оборони. Для кваліфікації за ч.1 ст.422 не має значення, яким чином відповідні відомості стали йому відомі. Злочин виражається у таких формах: 1) розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, за відсутності ознак державної зради; 2) порушення встановлених правил поводження з документами або матеріалами, що містять відомості військового характеру, які становлять державну таємницю, а також з предметами, відомості про які становлять державну таємницю, що потягло їх втрату.
Суб’єктивна сторона – злочин у першій його формі може бути вчинений умисно чи необережно, а у другій – тільки необережно.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовослужбовець або військово-зобов’язаний під час проходження ним відповідних зборів, а за ч. 2 – особа, якій відповідні документи, матеріали чи предмети були довірені.
Кваліфікуючі ознаки злочину –	настання тяжких наслідків.

Стаття 423. Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.	За наявності ознак ч. 3.	
Об’єктом злочину є порядок виконання військовими службовими особами військових формувань України своїх повноважень щодо забезпечення військового правопорядку у сферах: використання військового майна, проходження військової служби військовослужбовцями та виконання трудових обов’язків робітниками і службовцями військових формувань, та в інших сферах життєдіяльності військових формувань України.	Обов’язковою ознакою другої форми цього злочину є підлеглий, який може виступати як потерпілий. Предметом злочину є транспортні засоби, споруди та інше військове майно.	
Об’єктивна сторона злочину може виражатись тільки в діях – у порушенні службових прав і обов’язків, яке винний міг скоїти лише завдяки своєму службовому становищу. Істотна шкода – це така шкода, яка в 250 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Якщо зазначені дії полягають у завданні матеріальний збитків, то тяжкими наслідками вважається шкода, яка більше ніж у 500 разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.	Злочин виявляється в активних діях, спрямованих на незаконне використання транспортних засобів, споруд чи іншого військового майна, а також незаконне використання підлеглого для особистих послуг чи послуг іншим особам, а також інше зловживання владою або службовим становищем, вчинене з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах третіх осіб, якщо таке діяння заподіяло істотну шкоду.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу або може мати змішану форму.	Зловживання владою або службовим становищем не є самоціллю, а способом, за допомогою якого службова особа хоче домогтися певного вигідного для себе чи інших осіб результату.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є тільки військова службова особа.	
Кваліфікуючими ознаками злочину є спричинення тяжких наслідків. Особливо кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці.		

**Стаття 424. Перевищення військовою службовою особою
влади чи службових повноважень**

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	За наявності ознак ч. 4.
Основним безпосереднім об'єктом злочину є порядок виконання військовими службовими особами військових формувань України своїх повноважень щодо забезпечення військового правопорядку у сферах: використання військового майна, проходження військової служби військовослужбовцями і виконання трудових обов'язків робітниками і службовцями військових формувань та в інших сферах життєдіяльності військових формувань України. При застосуванні нестатутних методів впливу щодо підлеглого обов'язковим додатковим об'єктом є честь та гідність підлеглого, а при застосуванні насильства – життя, здоров'я, воля, честь та гідність підлеглого.	Підлеглими у військового начальника можуть бути військовослужбовці, військовозобов'язані під час проходження ними відповідних зборів, робітники та службовці того чи іншого військового формування.
Об'єктивна сторона злочину може проявлятися тільки в діях: 1) застосування нестатутних заходів впливу щодо підлеглого; 2) перевищення дисциплінарної влади; 3) застосування насильства щодо підлеглого; 4) іншого перевищення влади чи службових повноважень.	Якщо вони полягають у завданні матеріальних збитків, то тяжкими наслідками вважається шкода, яка більше ніж у 500 разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу або може мати змішану форму.	
Суб'єкт злочину – спеціальний	Ним є військовий начальник
Кваліфікуючими ознаками злочину у 1 – 3 його формах є вчинення його із застосуванням зброї, а крім того, у будь-якій із його форм – спричинення тяжких наслідків. Особливо кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці.	

Стаття 425.Недбале ставлення до військової служби

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий.		За наявності ознак ч. 2, 3.
Об’єктом злочину є порядок виконання військовими службовими особами військових формувань України своїх повноважень щодо забезпечення військового правопорядку у сферах: використання військового майна, проходження військової служби військовослужбовцями та виконання трудових обов’язків робітниками і службовцями військових формувань, та в інших сферах життєдіяльності військових формувань України.		. Недбале ставлення до служби передбачає невиконання або неналежне виконання військовою службовою особою своїх службових обов’язків через недбале чи несумлінне ставлення до них.
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно-небезпечною бездіяльністю у вигляді недбалого ставлення до служби, суспільно-небезпечними наслідками у вигляді істотної шкоди і причинним зв’язком між вказаними діями і наслідками. Відповідальність за зазначені дії буде тільки тоді, коли настала істотна шкода. Істотна шкода – це така шкода, яка в 250 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.		Невиконання обов’язків означає невиконання дій, що входять у коло службових обов’язків. Неналежне їх виконання означає нечітке, формальне або неповне здійснення обов’язків. В останньому випадку винному інкримінується не дія, а те, що службовою особою не було виконано. Недбале ставлення до військової служби може проявлятися у поганому (не належному) виконанні своїх службових обов’язків, тяганині тощо. Якщо вони полягають у завданні матеріальний збитків, то тяжкими наслідками вважається шкода, яка більше ніж у 500 разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується необережністю – злочинною самовпевненістю або злочинною недбалістю.		
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Ним є тільки військова службова особа.
Кваліфікуючими ознаками злочину є спричинення тяжких наслідків. Особливо кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці.		

Стаття 426. Бездіяльність військової влади

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий.		За ознаками ч. 2, 3.
Об’єктом злочину є порядок виконання військовими службовими особами військових формувань України своїх повноважень щодо забезпечення військового порядку у сферах: використання військового майна, проходження військової служби військовослужбовцями і виконання трудових обов’язків робітниками і службовцями військових формувань та в інших сферах життєдіяльності військових формувань України.		Військовими службовими особами вважаються військові начальники, а також інші військовослужбовці, які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-громадських обов’язків, або виконують такі обов’язки за спеціальним дорученням повноважного командування. Предметом злочину є транспортні засоби, споруди та інше військове майно.
Об’єктивна сторона злочину може проявлятися тільки у суспільно-небезпечній бездіяльності. Крім того, його обов’язковими ознаками є суспільно-небезпечні наслідки у вигляді істотної шкоди і причинний зв’язок між вказаними бездіяльністю та наслідками. Формами цього злочину є: 1) неприпинення злочину, що вчиняється підлеглим; 2) неперушення кримінальної справи щодо підлеглого, який вчинив злочин; 3) інше невиконання дій, які військова службова особа за своїми службовими обов’язками повинна була виконати.		Для наявності складу злочину у будь-якій його формі потрібно встановити : 1) чи покладається на цю службову особу обов’язок вчинити певні дії, невчинення яких ставиться їй у вину; 2) чи мала службова особа реальну можливість у конкретних умовах вчинити необхідні дії; 3) чи справді не були виконані обов’язки, які покладені на цю службову особу.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною або змішаною формою вини		.Ставлення військової службової особи до невиконання нею певних дій завжди є умислом.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		У першій його формі є військовий начальник; у другій – командир військової частини чи з’єднання, начальник військової установи ЗС чи іншого військового формування; у третій – будь-яка військова службова особа.
Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці.		

Стаття 427. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий.	
Об’єктом злочину є порядок виконання військовим начальником свого військового обов’язку в умовах бойової обстановки.	Предметом злочину є військові сили, укріплення, бойова техніка, інші засоби ведення війни.
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно небезпечними діями або бездіяльністю, які можуть виразитися у формі: 1) здачі ворогові начальником ввірених йому військових сил; 2) не зумовленого бойовою обстановкою залишення ворогові укріплень, бойової та спеціальної техніки чи інших засобів ведення війни. Здача ввірених військових сил може виражатися у формі зупинення опору і капітуляції перед противником або невжиття заходів до захисту особового складу, внаслідок чого він потрапив до ворога. Злочин буде закінченим з моменту вчинення начальником зазначених дій.	Військові сили – це особовий склад, діями якого доручено керувати начальникові та який може бути озброєний запасами ведення бою або в певній конкретній обстановці не мати таких засобів. Укріплення – це будь-які інженерні споруди (доти, дзоти, окопи). Інші засоби ведення війни – це матеріально – технічні засоби, які використовуються в бойових діях (зброя., бойові припаси, засоби забезпечення бойових дій, засоби індивідуального захисту в військовослужбовців тощо).
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є військовий начальник (командир), який має у своєму підпорядкуванні особовий склад, бойову та іншу військову техніку
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умислом або необережністю.	Вказані діяння повинні бути вчинені не з метою сприяння ворогові. В іншому ж випадку їх треба кваліфікувати за ст. 111 як перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, або як подання іноземній державі допомоги у проведенні підривної діяльності проти України.

Стаття 428. Залишення гинучого військового корабля

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий.	
Об’єктом злочину є порядок виконання військового обов’язку командиром військового корабля і членами його екіпажу, який забезпечує живучість корабля.	До військових кораблів відносяться бойові кораблі, кораблі спеціального призначення, морські і рейдові судна забезпечення (буксири, баржі, катери, мінно-торпедні катери, паливозаправники тощо).
Об’єктивна сторона злочину полягає у залишенні військового корабля, що гине: 1) командиром, який не виконав до кінця своїх службових обов’язків; 2) особою зі складу команди корабля без належного на те розпорядження командира. Командир корабля в складній і небезпечній обстановці зобов’язаний вжити всіх заходів для врятування корабля, а якщо це виявляється неможливим – вжити всіх заходів по залишенню корабля особовим складом, врятування або знищення у воєнний час важливих документів, майна і тільки після цього залишити гинучий корабель (командир покидає корабель останнім).	Члени команди мають право залишити корабель тільки з дозволу командира. Під залишенням корабля розуміється схід з нього на берег, на інше судно, катер чи шлюпку, пліт, гелікоптер тощо. Злочин буде закінченим з моменту протиправного залишення військового корабля.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є: 1) командир військового корабля; 2) старший помічник (помічник) командира корабля, якщо під час загибелі корабля саме він командує кораблем, або 3) будь-який інший військовослужбовець, який входить до складу команди корабля.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною або необережною формою вини.	Якщо за обставинами командир не міг виконати до кінця своїх обов’язків, а особа зі складу корабля не мала можливості отримати відповідне розпорядження, відповідальність за залишення військового корабля, що гине, виключається.

Стаття 429. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий.	
Об'єктом злочину є порядок виконання військового обов'язку в бою.	Поле бою – це земельна ділянка, морський чи повітряний простір, в якому ведеться бій, а час бою – це проміжок часу, упродовж якого цей бій триває.
Об'єктивна сторона злочину характеризується суспільно-небезпечними діями і може проявитися у таких сферах: 1) самовільне залишення поля бою під час бою; 2) відмова під час бою діяти зброєю.	Якщо військова службова особа, скажімо, сама, без дозволу вищого командира, залишає поле бою і наказує робити таке саме своїм підлеглим, вона має нести відповідальність за сукупністю злочинів, передбачених статтями 424 і 429, а в разі не зумовленого бойовою обстановкою залишення ворогові засобів ведення війни – і ст. 427. Умисне знищення або пошкодження зброї, бойових припасів, військової техніки з метою унеможливити їх застосування під час бою кваліфікується за сукупністю злочинів, передбачених статтями 411 і 429.
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є будь-який військовослужбовець.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною формою вини. Мотивом злочину може бути боягузтво, легкодухість та інші мотиви, крім протидержавного.	Хоча у нормі ст. 429 це прямо не зазначено, суть закону підказує, що вказані дії повинні бути вчинені не з метою сприяння ворогові. В іншому ж випадку їх треба кваліфікувати за ст. 111 як перехід на бік ворога в умовах воєнного стану чи в період збройного конфлікту.

Стаття 430. Добровільна здача в полон

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий.		
Об'єктом злочину є порядок виконання військового обов'язку в умовах воєнного стану та в бойовій обстановці.		
Об'єктивна сторона злочину виражається у здачі в полон. Як впливає зі змісту диспозиції, обов'язковою ознакою складу цього злочину є час: добровільна здача в полон може бути вчинена лише під час ведення військових дій.	<p>Злочин може виявитись у діях: коли військовослужбовець під час бою викидає білий прапор чи залишає розташування свого підрозділу і втікає до розташування ворожи сил, де здається в полон, або бездіяльності. Коли він залишається на полі бою під час відступу своїх військ і захоплюється в полон після заняття відповідних бойових позицій військами ворога.</p> <p>Добровільність означає, що особа не примушується до здачі в полон своїм військовим начальником чи іншою особою і має можливість надалі виконувати свій військовий обов'язок.</p>	
Суб'єкт злочину – спеціальний.	Ним є будь-який військовослужбовець.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу, а також спеціальними мотивами (боягузтво, легкодухість).	<p>Боягузтво – це несміливість, що властива особі, яка легко піддається почуттю страху, паніці.</p> <p>Легкодухість – це відсутність чи брак твердості, рішучості, мужності. Ці два поняття синонімічні.</p>	

Стаття 431. Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні

		Примітки
Підслідність – прокуратура.		
Категорія злочину – тяжкий.		
Об’єктом злочину є порядок виконання військовослужбовцем військового обов’язку в умовах полону.	Військовополоненим особа є з моменту потрапляння під владу військового супротивника і до моменту її остаточного звільнення та репатріації.	
Об’єктивна сторона злочину може проявитися у таких формах: 1) добровільна участь в військовослужбовця, який перебуває в полоні, у роботах, що мають військове значення, або в інших заходах, які явно можуть заподіяти шкоду Україні або союзним з нею державам, за відсутності ознак державної зради (ч. 1); 2) насильство над іншими військовополоненими (ч. 2); 3) жорстоке поводження з іншими військовополоненими з боку військовополоненого, який перебуває у становищі старшого (ч. 2); 4) вчинення військовослужбовцем, який перебуває в полоні, дій, спрямованих на шкоду іншим військовополоненим (ч. 3).	Роботами, що мають воєнне значення , вважаються роботи, пов’язані з виробництвом зброї, боєприпасів, бойової техніки тощо. Згідно з Конвенцією про поводження з військовополоненими, до роботи можуть залучатися тільки працездатні військовополонені, при цьому офіцери та прирівняні до них особи – лише за їх згодою. У примусовому порядку військовополонені можуть бути притягнені тільки до робіт у сільському та домашньому господарстві, з надання комунальних, транспортних послуг та деяких інших робіт за умови, що вони не мають воєнного характеру чи значення.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним може бути: у першій і четвертій формах – будь-який військовослужбовець, що перебуває в полоні, а в другій і третій – військовополонений, який перебуває у становищі старшого.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.	У перших трьох його формах мотивами злочину можуть бути будь-які, крім відверто антидержавницьких, а в четвертій – корисливий або мета забезпечення поблажливого до себе ставлення з боку ворога.	

Стаття 432. Мародерство

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – тяжкий.		
<p>Об’єктом злочину є бойова слава ЗС і честь в ієрархічній службовця, а також порядок дотримання звичаїв та правил війни.</p> <p>Предметом мародерства може бути тільки приватне майно вбитих чи поранених, незалежно від того, до чиєї армії останні належать.</p>	Зброя, боєприпаси, документи, що містять відомості військового характеру, інші предмети, що збираються для їх використання під час ведення військових дій, не є предметом цього злочину.	
<p>Об’єктивна сторона злочину виражається у суспільно-небезпечних діях – викраденні речей, що знаходяться при вбитих і поранених. Обов’язковою ознакою складу є місце – поле бою.</p>	<p>Поле бою – земельна, у тому числі у межах населеного пункту, ділянка, морський чи повітряний простір, у якому ведеться бій.</p> <p>Предмети можуть бути викрадені як під час бою, так і відразу після нього.</p>	
Суб’єкт злочину – спеціальний.		Ним є будь-який військовослужбовець.
<p>Суб’єктивна сторона злочину характеризується вчиненням тільки з прямим умислом.</p> <p>Мотив – корисливий.</p>		

**Стаття 433. Насильство над населенням у районі
воєнних дій**

Примітки	
Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – тяжкий.	
Об’єктом злочину є порядок дотримання звичаїв та правил війни.	Женевська Конвенція “Про захист цивільного населення під час війни” в ід 12 серпня 1949 р. забороняє будь-яке залякування, терор, пограбування і репресії щодо цивільних осіб.
Об’єктивна сторона злочину полягає у суспільно-небезпечних діях. Формами його є : 1) насильство над населенням у районі воєнних дій; 2) протизаконне знищення майна, що належить населенню, під приводом воєнної необхідності, вчинюване в районі воєнних дій; 3) протизаконне відібрання майна, що належить населенню, під приводом воєнної необхідності, вчинюване в районі воєнних дій (ч. 1); 4) розбій, вчинюваний щодо населення у районі воєнних дій (ч. 2). Обов’язковою ознакою складу злочину є місце його вчинення.	Цивільне населення складається зі всіх осіб, які є цивільними особами. До останніх же належать будь-які особи, за винятком тих, що зазначенні у ст. 4 (А.1, А.2, А.3, А.6) Женевської конвенції про поводження з військовополоненими і в ст. 43 Додаткового протоколу I до Женевської конвенції. Насильство над населенням включає різноманітні форми посягання на життя, здоров’я, честь і гідність цивільних осіб: тілесні ушкодження, незаконне позбавлення волі тощо. Якщо насильство виражається в убивстві, зґвалтуванні, заподіянні тілесних ушкоджень – відповідальність настає за сукупністю злочинів.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ним є будь-який військовослужбовець.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	

Стаття 434. Погане поводження з військовополоненими

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Об’єктом злочину є порядок дотримання звичаїв та правил війни.		Женєвська Конвенція “Про поводження з військовополоненими” від 12 серпня 1949 р. встановлює такий порядок поводження з військовополоненими, за якого охороняється їх життя, здоров’я, честь і гідність.
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно небезпечним діянням у формі : 1) поганого поводження з військовополоненими: а) яке мало місце неодноразово; б) пов’язано з особливою жорстокістю; в) спрямоване проти хворих і поранених; 2) недбалого виконання обов’язків щодо хворих і поранених, за відсутності ознак більш тяжкого злочину.		Військовополоненими є комбатанти (особи, які входять до складу збройних сил противника). Воюючі сторони зобов’язані в період збройного конфлікту забезпечувати правовий захист жертв війни, в тому числі і військовополонених, гуманно поводитись з ними. Погане поводження з військовополоненими означає позбавлення їх харчування і сну, заподіяння їм побоїв чи легких тілесних ушкоджень, погрозу вбивства або заподіяння тяжкого тілесного ушкодження тощо.
Суб’єкт злочину – спеціальний.		У першій формі ним може бути будь-який військовослужбовець, а в другій – військовослужбовець, на якого покладено обов’язки щодо лікування хворих і поранених військовополонених і піклуванню про них (лікар, медсестра, санітар тощо).
Суб’єктивна сторона злочину характеризується у перших трьох його формах умислом, а в четвертій – необережністю.		

Стаття 435. Незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та зловживання ними

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є порядок дотримання звичаїв та правил війни.	Згідно з актами міжнародного законодавства сторонами, що воюють, приписано утриматися від нападу на санітарні формування, які мають відповідні знаки для їх кращого розпізнавання і захисту. Якщо ж такі знаки будуть використовуватися сторонами, що воюють, як воєнна хитрість, це може інспірувати напади на зазначені формування, хворих та поранених тощо і призвести до тяжких наслідків.	
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно небезпечним діянням у таких формах: 1) носіння у районі воєнних дій символіки Червоного Хреста або Червоного Півмісяця особами, які не мають на те права; 2) зловживання в умовах воєнного стану прапорами чи знаками Червоного Хреста і Червоного Півмісяця; 3) зловживання в умовах воєнного стану пофарбуванням, присвоєним санітарно-транспортним засобам.	Символіка Червоного Хреста та Червоного Півмісяця – емблеми у вигляді червоного хреста або червоного півмісяця на білому тлі, назви слова (“Червоний Хрест” або “Червоний Півмісяць” або “Червоний Хрест і Червоний Півмісяць”). У разі, якщо в результаті цих дій військових службових осіб настали тяжкі наслідки, діяння кваліфікуються за ч. 3 ст. 423 або ч. 4 ст. 424.	
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ними є військовослужбовці, які не входять до складу медичних формувань чи санітарно-транспортних засобів, у тому числі військові службові особи – командири кораблів чи повітряних апаратів, інші військові службові особи, за наказом яких транспортні засоби, що не належать до санітарних, були відповідним чином пофарбовані.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		

РОЗДІЛ XX. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Стаття 436. Пропаганда війни

		Примітки
Підслідність – Служби Безпеки України.		
Категорія злочину – середньої тяжкості.		
Об'єктом злочину є мир як складова міжнародного правопорядку.		Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного та взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права.
Об'єктивна сторона злочину характеризується діями у таких формах : 1) публічні заклики до агресивної війни або до розв'язання воєнного конфлікту; 2) виготовлення матеріалів із закликами до агресивної війни або до розв'язання воєнного конфлікту; 3) розповсюдження таких матеріалів.		Агресивна війна і воєнний конфлікт є видами актів агресії, які відрізняються між собою, зокрема, масштабами дій, і передбачають застосування державою чи від її імені збройних сил першою дій проти суверенітету, територіальної недоторканості або політичної незалежності іншої держави чи народу (нації). Злочин вважається закінченим з моменту публічного звернення до громадян чи до керівників держави або уряду (усно, письмово, з допомогою технічних засобів) з метою схилити їх до агресивної війни чи розв'язування воєнного конфлікту.
Суб'єкт злочину – загальний.		Ним може бути громадянин України, особа без громадянства, а також громадянин іноземної держави, які досягли 16 років.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. При цьому винний бажає нав'язати певному колу осіб думку про необхідність агресивної війни чи розв'язання воєнного конфлікту.		Не обов'язково, щоб винний сам вважав агресивну війну необхідною: він може діяти за корисливими мотивами або з метою перешкодити процесу укладення договору про дружбу та співробітництво з іншою державою, із помсти певним державним діячам.

Стаття 437. Планування, підготовка, розв'язання та ведення агресивної війни

Примітки

Підслідність – Служби Безпеки України.	
Категорія злочину – особливо тяжкий.	
Об'єктом злочину є мир.	Мир означає відсутність ворожості, війни і воєнних (збройних) конфліктів.
Об'єктивна сторона злочину характеризується діями у п'яти можливих формах, перші чотири з яких передбачені ч. 1, а остання – ч. 2 ст. 437: 1) планування агресивної війни чи воєнного конфлікту; 2) підготовка агресивної війни чи воєнного конфлікту; 3) розв'язання агресивної війни чи воєнного конфлікту; 4) участь у змові, що спрямована на вчинення таких дій; 5) ведення агресивної війни чи агресивних воєнних дій	Тут слід мати на увазі два моменти: по-перше, згідно з міжнародним законодавством війна або воєнні дії можуть бути кваліфіковані як агресивні лише Радою Безпеки ООН; по-друге, визначення агресії, що дається у відповідній резолюції ООН, може бути застосоване тільки щодо відповідальності держав, але не персоналій. Агресією є застосування державою збройної сили проти суверенітету, територіальної недоторканості або політичної незалежності іншої держави або якимось іншим способом, не сумісним зі Статутом ООН. Учать у змові характеризується домовленістю між кількома суб'єктами злочину про спільне здійснення хоча б одного із перерахованих злочинних діянь, яка знаходить вияв у погоджені дій (координації планів, узгоджені способів їх реалізації тощо).
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	
Суб'єкт злочину – загальний.	Ним (у перших трьох формах та в п'ятій), як правило, є особи з числа керівників держави і військово-промислового комплексу і тощо – як військові, так і цивільні.
Кваліфікованим складом злочину є ведення агресивної війни або агресивних воєнних дій, в ході яких реалізуються задуми, сформульовані при їх плануванні. Їх ведення характеризується загибеллю людей, знищенням матеріальних і культурних цінностей, що й обумовлює підвищену відповідальність.	

Стаття 438. Порухення законів та звичаїв війни

		Примітки
Підслідність – прокуратури, Служби безпеки України.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.		
Об’єктом злочину є встановлений відповідними міжнародними актами порядок ведення війни.		У сучасних умовах основне завдання збройних сил у випадку виникнення війни – утримувати конфлікт у первинних рамках, щоб не допустити його ескалації, проводити конфлікт раціонально, з дотриманням оперативних принципів, що не виходять за рамки права війни.
Об’єктивна сторона злочину характеризується переважно діями; в окремих випадках закони і звичаї війни можуть порушуватися шляхом бездіяльності. Формами злочину є: 1) жорстоке поводження з військово-полоненими або цивільним населенням; 2) вигнання цивільного населення для примусових робіт; 3) розграбування національних цінностей на окупованій території; 4) застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом; 5) інші порушення законів та правил війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана ВРУ; 6) віддання наказу про вчинення таких дій.		До інших порушень законів війни можна віднести примушування підданих ворога брати участь у військових діях, спрямованих проти їх країни; порушення недоторканності парламентарів; порушення договору про перемир’я; взяття в полон представників санітарного складу, священнослужителів та деяких інших категорій осіб, які користуються спеціальним захистом тощо.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується умисною формою вини.		
Суб’єкт злочину в перших п’яти його формах загальний. В окремих випадках ним може бути військовослужбовець. А в шостій формі суб’єкт злочину – спеціальний: ним є службова особа, яка за своїми повноваженнями може віддавати накази, що стосуються права війни.		Накази про ті чи інші порушення можуть віддаватися не тільки військовими, а й політичним керівництвом країни. Але висновками Нюрнберзького, Токійського і Гавайського трибуналів підтверджено, що відповідну роль під час війни відіграють саме представники військового командування.
Кваліфікованим видом злочину є вчинення дій, передбачених ч. 1 ст. 438, якщо вони поєднані з умисним вбивством хоча б однієї людини.		

Стаття 435. Незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та зловживання ними

Примітки

Підслідність – прокуратури.	
Категорія злочину – невеликої тяжкості.	
Об’єктом злочину є порядок дотримання звичаїв та правил війни.	Згідно з актами міжнародного законодавства сторонами, що воюють, приписано утриматися від нападу на санітарні формування, які мають відповідні знаки для їх кращого розпізнавання і захисту. Якщо ж такі знаки будуть використовуватися сторонами, що воюють, як воєнна хитрість, це може інспірувати напади на зазначені формування, хворих та поранених тощо і призвести до тяжких наслідків.
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно небезпечним діянням у таких формах: 1) носіння у районі воєнних дій символіки Червоного Хреста або Червоного Півмісяця особами, які не мають на те права; 2) зловживання в умовах воєнного стану прапорами чи знаками Червоного Хреста і Червоного Півмісяця; 3) зловживання в умовах воєнного стану пофарбуванням, присвоєним санітарно-транспортним засобам.	Символіка Червоного Хреста та Червоного Півмісяця – емблеми у вигляді червоного хреста або червоного півмісяця на білому тлі, назви слова (“Червоний Хрест” або “Червоний Півмісяць” або “Червоний Хрест і Червоний Півмісяць”). У разі, якщо в результаті цих дій військових службових осіб настали тяжкі наслідки, діяння кваліфікуються за ч. 3 ст. 423 або ч. 4 ст. 424.
Суб’єкт злочину – спеціальний.	Ними є військовослужбовці, які не входять до складу медичних формувань чи санітарно-транспортних засобів, у тому числі військові службові особи – командири кораблів чи повітряних апаратів, інші військові службові особи, за наказом яких транспортні засоби, що не належать до санітарних, були відповідним чином пофарбовані.
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	

Стаття 440. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення

Примітки	
Підслідність – Служби безпеки України.	
Категорія злочину – тяжкий.	
Об'єктом злочину є порядок поводження зі зброєю масового знищення, який передбачає безпеку людства і міжнародний правопорядок. Предмет злочину – зброя масового знищення, заборонена міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана ВР.	До зброї масового знищення належать хімічна, біологічна, ядерна, лазерна, інфразвукова, радіологічна, променева та деякі інші види зброї. Проте відповідними міжнародними договорами заборонено застосування лише перших трьох її видів.
Об'єктивна сторона злочину може мати прояв у суспільно-небезпечних діях або бездіяльності. Формами його можуть бути : 1) розроблення – всі стадії робіт до початку серійного виробництва; 2) виробництво – всі стадії створення; 3) придбання; 4) зберігання – розміщення предметів у певному місці; 5) збут; 6) транспортування – перевезення предметів із одного місця в інше транспортними засобами.	Фактично, якщо виходити із змісту відповідних міжнародних договорів, цією статтею передбачено відповідальність тільки за: 1) розроблення та виробництво ядерної, хімічної і біологічної зброї; 2) придбання, збут і транспортування ядерної зброї; 3) зберігання, але тільки на дні морів і океанів та в його надрах, будь – яких видів зброї масового знищення.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом.	
Суб'єкт злочину – загальний.	

Стаття 441. Екоцид

		Примітки
Підслідність – прокуратури, Служби безпеки України.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.		
Об’єктом міжнародного злочину є безпека природи як середовища проживання людини. Предметом є рослинний світ, тваринний світ, атмосфера, водні ресурси, а також можуть виступати земля, надра та інші компоненти екосистеми і космічний простір.		У міжнародному праві під екоцидом , звичайно, розуміється використання геофізичних, метеорологічних та інших засобів з метою зміни динаміки, складу чи структури Землі, включаючи її біосферу, літосферу, гідросферу, атмосферу, а також космічний простір, що може викликати чи викликало масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери тощо.
Об’єктивна сторона злочину може проявитися у таких формах: 1) масове знищення рослинного чи тваринного світу; 2) отруєння атмосфери або водних ресурсів; 3) вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу. Склад цього злочину в перших двох його формах є матеріальний, і злочин є закінченим з моменту настання суспільно-небезпечних наслідків у вигляді екологічної катастрофи. Склад злочину у третій формі є формальний: злочин закінчений з моменту вчинення будь-яких дій, якими створюється загроза спричинення екологічної катастрофи.		Екологічна катастрофа означає надзвичайні, трагічні, тобто такі, що створюють гостру аномалію, наслідки для природного середовища (наприклад, надзвичайно великі за площами поширення лісові пожежі тощо). Прикладом екоциду є застосування армією США під час війни у В’єтнамі “тактики випаленої землі” – сукупності заходів щодо спалення лісів напалмом, забруднення водоймищ і ґрунту хімічними речовинами.
Суб’єкт злочину – загальний.		
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		Екоцид відрізняється від інших злочинів, що посягають на екологічну безпеку, насамперед тим, що із суб’єктивної сторони він є злочином, в якому психічне ставлення винного і до діяння, і до його наслідків характеризується прямим умислом.

Стаття 442. Геноцид

		Примітки
Підслідність – Служби безпеки України.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.		
Об’єктом геноциду є безпека існування національних, етнічних, расових та релігійних груп.		Конституція України гарантує, що всі люди є рівними у своїй гідності та правах, мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, не мають привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, релігійних переконань, етнічного походження.
Об’єктивна сторона злочину проявляється в суспільно небезпечних діях або бездіяльності. Формами його є: 1) позбавлення життя членів національної, етнічної, расової чи релігійної групи; 2) заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень; 3) створення для національної, етнічної, расової чи релігійної груп життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове їх фізичне знищення; 4) скорочення дітонародження чи запобігання йому у такій групі; 5) насильницька передача дітей з однієї національної, етнічної, расової чи релігійної групи в іншу; 6) публічні заклики до вчинення перелічених дій; 7) виготовлення матеріалів із закликами до вчинення перелічених дій; 8) розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення перелічених дій.		Яскравим прикладом геноциду в історії України була масова депортація населення у віддалені регіони СРСР у 1929 – 1931 рр. і голодомор у 1932 – 1933 рр. (зокрема, внаслідок цих діянь кількість українців, що проживали в Російській та Австро-Угорській імперіях на початку ХХ століття, до нашого часу зросла приблизно на 9%, у той час як кількість поляків на території Польщі за такий самий термін – майже на 250%).
Суб’єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу.		Спеціальною ознакою у перших його п’яти формах є мета – повне або часткове знищення будь-якої національної, етнічної, расової або релігійної групи.
Суб’єкт злочину – загальний.		Не має значення, чи належить суб’єкт злочину і потерпілі до однієї раси, національності, етносу, конфесії.

Стаття 443. Посягання на життя представника іноземної держави

		Примітки
Підслідність – Служби безпеки України.		
Категорія злочину – особливо тяжкий.		
Об'єктом злочину є мирне співіснування і плідне співробітництво України з іншими державами, безпека держави у політичній сфері, обов'язковим додатковим об'єктом – життя людини. Потерпілим від злочину може бути представник іноземної держави або інша особа, яка має міжнародний захист.	У міжнародній практиці відомі випадки, коли посягання на життя осіб, які знаходилися на території іншої держави не з офіційними візитами, а як приватні особи, спричиняло значні міжнародні ускладнення.	
Об'єктивна сторона злочину полягає в суспільно небезпечних діях чи бездіяльності і може виражатися у двох формах: 1) вбивство особи, яка має міжнародний захист; 2) замах на вбивство такої особи.	Представники іноземної держави (в контексті статті) – це офіційні особи, уповноважені своєю державою представляти в Україні інтереси цієї держави або вирішувати питання державного значення (глави держав, глави урядів та члени урядових делегацій, міністри, члени дипломатичних та торговельних представництв, спеціальних комісій тощо). Злочин у першій формі є закінченим з моменту настання смерті особи, яка має міжнародний захист, у другій – з моменту безпосереднього здійснення замаху, незалежно від настання фактичних наслідків.	
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу, а також спеціальною метою . При цьому злочин може бути вчинений з альтернативною метою : 1) здійснити вплив на діяльність держави чи організації, яку вказана особа представляє; 2) спровокувати війну; 3) спровокувати міжнародні ускладнення України з іншими суверенними державами.	Міжнародні ускладнення можуть бути такі, як розірвання дипломатичних чи консульських стосунків, зрив між державних переговорів, розірвання міжнародних угод, припинення надання фінансової чи іншої допомоги Україні тощо.	
Суб'єктом злочину є осудна особа, яка досягла 14-річного віку.		

Стаття 444. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист

Примітки	
Підслідність – Служби безпеки України.	
Категорія злочину – тяжкий.	
Основним безпосереднім об'єктом злочину є мирне співіснування і плідне співробітництво України з іншими державами та міжнародними організаціями, а обов'язковим додатковим об'єктом – альтернативно – нормальна діяльність певних установ, або власність, або життя, здоров'я, воля, честь та гідність людини. Предметом злочину в першій формі є тільки службові та житлові приміщення вказаних осіб, але не є ним їхні транспортні засоби.	Суспільна небезпечність злочину полягає в тому, що він порушує міжнародний правопорядок, що забезпечує мирне співробітництво держав, створює загрозу міжнародних ускладнень.
Об'єктивна сторона злочину передбачає вчинення суспільно небезпечних дій. Формами його є : 1) напад на службові або житлові приміщення особи, яка має міжнародний захист; 2) викрадення такої особи; 3) позбавлення її волі; 4) погроза вчинення нападу на службові або житлові приміщення особи, яка має міжнародний захист, викрадення такої особи або позбавлення її волі.	Напад на згадані приміщення – це незаконне проникнення в приміщення, пов'язане, як правило, з вчиненням якоїсь акції (вчинення погрому, висунення якихось вимог тощо), захоплення приміщення з порушенням його функціонального використання. Злочин буде закінченим з моменту вчинення нападу. Викрадення осіб , які мають міжнародний захист, – це заволодіння ними всупереч їх волі. Воно може здійснюватись таємно, відкрито, із застосуванням насильства тощо.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у вигляді прямого умислу, а також спеціальною метою: 1) здійснити вплив на характер діяльності потерпілих; 2) здійснити вплив на діяльність держави чи організації, які вони представляють; 3) спровокувати війну; 4) спровокувати міжнародні ускладнення.	Міжнародні ускладнення можуть бути такі, як розірвання дипломатичних чи консульських стосунків, зрив міждержавних переговорів, розірвання міжнародних угод, припинення надання фінансової чи іншої допомоги Україні тощо.
Суб'єкт злочину – загальний.	

Стаття 445. Незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця

		Примітки
Підслідність – прокуратури.		
Категорія злочину – невеликої тяжкості.		
Об’єктом злочину є порядок використання і захисту символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.	Символіка Червоного Хреста та Червоного Півмісяця – емблеми у вигляді червоного хреста або червоного півмісяця на білому тлі, червоного хреста і червоного півмісяця на білому тлі, назви (слова “Червоний Хрест” або “Червоний Півмісяць” або “Червоний Хрест і Червоний Півмісяць”).	
Об’єктивна сторона злочину характеризується суспільно-небезпечними діями у формі незаконного використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.	Від злочину, передбаченого ст. 435, цей злочин відрізняється ознаками місця та суб’єкта. Незаконне використання символіки Червоного Хреста і червоного Півмісяця, вчинене в умовах воєнного стану чи під час збройного конфлікту не військовослужбовцем, кваліфікується за ст. 438 як порушення законів та звичаїв війни. Злочин вважається закінченим з моменту незаконного використання згаданої символіки незалежно від наслідків.	
Суб’єкт злочину – загальний.	Ним є осудна особа, яка досягла 16-річного віку.	
Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.		

Стаття 446. Піратство

Примітки

<p>Підслідність – Служби безпеки України.</p>	
<p>Категорія злочину – особливо тяжкий.</p>	
<p>Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека міжнародного судноплавства, а додатковим обов'язковим об'єктом можуть бути – альтернативно – власність або життя, здоров'я, воля і гідність особи. Предметом злочину є морський чи річковий транспортний засіб будь-якого типу, не закріплений постійно на морському чи річковому дні, включаючи судна з динамічним принципом підтримання, відповідні апарати та інші плавучі засоби.</p>	<p>Надзвичайна небезпека піратських дій обумовила той факт, що пірати ще за римським правом вважалися ворогами людського роду, а піратство ще до прийняття Женевської Конвенції про відкрите море – злочином за міжнародним звичаєвим правом.</p>
<p>Об'єктивна сторона злочину піратства полягає у використанні озброєного чи неозброєного судна для: 1) захоплення іншого морського чи річкового судна; 2) застосування насильства щодо екіпажу чи пасажирів іншого морського чи річкового судна; 3) пограбування екіпажу чи пасажирів іншого морського чи річкового судна; 4) інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна.</p>	<p>Обов'язковою ознакою піратства є місце його вчинення. Піратство може бути вчинене лише у відкритому морі або в іншому місці за межами територіальної юрисдикції будь-якої держави. У такому випадку не має правового значення той факт, що територія судна, яке знаходиться у відкритому морі, прирівнюється до території держави.</p>
<p>Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом, а також спеціальною метою – одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди. Мотив піратства – корисливий.</p>	<p>Під матеріальною винагородою слід розуміти плату, яку отримує пірат за участь у піратських діях</p>
<p>Суб'єкт злочину – спеціальний.</p>	<p>Ним є особа зі складу екіпажу чи пасажир будь-якого приватновласницького або прирівняного до нього морського чи річкового судна, катера тощо.</p>
<p>Кваліфікуючими ознаками злочину є: вчинення його повторно, а також спричинення загибелі людей або інших тяжких наслідків; до інших тяжких наслідків можуть бути віднесені спричинення потерпілому тяжких тілесних ушкоджень, значної матеріальної шкоди або затоплення чи знищення судна тощо.</p>	

Стаття 447. Найманство

Примітки

Підслідність – Служби безпеки України.	
Категорія злочину – тяжкий.	
Об'єктом злочину є мир, міжнародний правопорядок та зовнішньополітична безпека України.	Найманство , як загальне поняття, це запрошення або прийняття добровольців для участі у збройних конфліктах *(зовнішніх або внутрішніх) інших держав або насильницьких діях щодо державної влади за певну винагороду (переважно грошову).
Об'єктивна сторона злочину виражається у таких формах: перші п'ять – передбачені ч. 1, а остання – ч.2 ст. 447: 1) вербування найманців; 2) фінансування найманців; 3) матеріальне забезпечення найманців; 4) навчання найманців; 5) використання найманців у військових конфліктах чи діях; 6) участь без дозволу відповідних органів державної влади у збройних конфліктах інших держав.	Вербування найманців – це запрошення, набір чи залучення шляхом домовленості добровольців для їх участі у воєних конфліктах або насильницьких діях особисто або у воєнізованих формуваннях чи групах. Фінансування найманців – це забезпечення найманців грошовими коштами, а також надання винагороди за участь у збройному конфлікті. Злочин є закінченим з часу вчинення хоча б однієї із перерахованих вище дій. Якщо такі дії були пов'язані з умисним вбивством, нанесенням тілесних ушкоджень, підпалом житла, споруд тощо, організатори, керівники та виконавці таких дій будуть відповідати за сукупністю злочинів, наприклад, за ст. 447 КК і ст. 115 КК.
Суб'єкт злочину у перших п'яти його формах – загальний. Що стосується шостої форми, то ознаки суб'єкта злочину (найманця) чітко перераховані у законодавстві.	Найманця треба відрізнити від комбатанта – учасника збройного конфлікту на законних підставах.
Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.	Спеціальна мета – отримання матеріальної винагороди за участь без дозволу відповідних органів державної влади у збройних конфліктах інших держав.

Література

- Конституція України. — К., 1996. — 80 с.
- Кримінальне право України: Підручник для студ. юрид. вузів і факультетів / За ред. П. С. Матишевського, С. С. Яценка, П. П. Андрушка. — К.: Юрінком Інтер, 1999. — 903 с.
- Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник для студентів вищ. навч. закл. освіти / За ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — К.—Х.: Юрінком Інтер—Право, 2001. — 494 с.
- Коментар судової практики з кримінальних справ // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 1996. — № 6. — С. 5—89.
- Навроцький В. О. Кримінальне право України: Особлива частина: Курс лекцій. — К.: Т-во “Знання”, 2000. — 771 с.
- Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / Відп. ред.: В. Ф. Бойко, Я. Ю. Кондратьєв, С. С. Яценко. — 6-те вид., допов. — К.: А.С.К., 2000. — С. 245—1118.
- Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — К.: Каннон, 2001. — С. 272—1104.
- Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: Особлива частина / За заг. ред. В. Г. Гончаренка, М. О. Потебенька. — К.: Форум, 2001. — 942 с.
- Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / Відп. ред. С. С. Яценко. — К.: А.С.К., 2002. — 936 с.
- Научно-практический комментарий Уголовного кодекса Украинн от 5 апреля 2001 года / Под ред. Н. Й. Мельника, Н. Й. Хавронюка. — К.: Каннон, А.С.К., 2002. — С. 261 — 1216.
- Постанови Пленуму Верховного Суду України (1963—2000): Офіц. вид.: У 2-х т. / За заг. ред. В. Ф. Бойка. — К.: А.С.К., 2000. — Т. 1. — 328 с.; Т. 2. — 424 с.
- Проблеми юридичної науки та правоохоронної практики: Збірник наукових праць. — К., 1994. — С. 15—113.
- Уголовное право УССР: Особенная часть: Учебник Под ред. М. Й. Бажанова, П. С. Матишевського, В. В. Сташиса. — К.: Вища школа, 1989. — 503 с.
- Уголовное право Украинской ССР на современном этапе: Часть Особенная / Отв. ред. А. Я. Светлов, В. В. Сташис. — К.: Наукова думка, 1985. — 455 с.

*Гіжевський Володимир Казимирович
Кузнєцов Віталій Олександрович*

Кримінальне право України

Повний курс у схемах та таблицях

*Навчальний посібник
для студентів із спеціальності “Правознавство”*

Редактор: *Вдовиченко Валентина Миколаївна*
Коректор: *Асташева Марія Василівна*
Комп’ютерна верстка: *Петриченко Валентин Володимирович*
Дизайн обкладинки: *Сидоренко Марія Олексіївна*

Підписано до друку 15.03.2005 р. Формат 70x100 1/16.
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура Newton C.
Ум. друк. арк. 28,75; Обл.—вид, арк.—27,6
Наклад 1000 прим. Зам. №

Видавництво «Кондор»
Свідоцтво ДК № 1157 від 17.12.2002 р.
03057, м.Київ, пров. Польовий, 6,
тел./факс:(044) 456-60-82, 241-83-47